BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
32 A
43

ILLVSTRIVM POETARVM FLORES.

Per Octauianum Mirandulam collecti, & in locos communes digeſti, locupletati, ac ſumma diligentia caſtigati.

CVM INDICE.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ad S. Maria de Scala

VENETIIS,
Apud Hieronymum Cauılcalupum,
M D LXV.

D. IACOBI ANTONI
BALBI PLACENTINI
EPIGRAMMA.

Cultor Heliconij Mirandula collis alumnus
Luſtrares nitidi cum tuus arua ſoli,
Sicut apis legit uarios ibi ſedula flores,
Ad nos & pleno detulit uſq; ſinu.
Filia quot Cereris Sicula non uidit in Enna,
Queis odor eximius, perpetuusq; decor.
Sed confuſa uagas traheret ne copia mentis,
Obrueretq; magis ſe male turba ſequens,
Ordine conſuluit pulchro, longumq; laborans
Quoſq; ſuis fixit, depoſuitq; locis.
Pectoraq; edocuit titulis ſtudioſa paratis
Pulcra quibus faciant ſerta, quibusue fauos.
Quid moror? vnus opes tantas concluſit in horto
Aonij nemoris, delitiasque breui.
Quare pieridum iam non grauis obſtet amicis,
Et labor, & longæ tædia multa uiæ, (quum
Huc alacres veniãt, quod erat procul eſſe propin
Horrebat ſaxis, quę modo plana uia eſt.
Reddita confuſis facies ſua gratia uirtus,
Parnaſum inueniet iam lare quiſque ſuo.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

PHILIPPVS BEROAL-
DVS LECTORI
SALVTEM.

MOs eſt ſtudioſorum, & is planè laudabilis, vt celeberrimorum ſcriptorum volumina perlegentes annotent ſeligantq; non parum multa, quæ memoratu digna eſſe videantur. Hoc Plinium illum multiſcium factitaſſe tradunt, qui nihil unquam legit, quod non excerperet: qui dicere ſolebat, nullum librum eſſe tam malum, vt non aliqua ex parte prodeſſet. Hoc ſtudiorum genere Cæſar dictator eſt delectatus, à quo adoleſcentulo feruntur cōdita, ob id dicta collectanea. Nuperrimè quoque Octauianus Mirandula diui Auguſtini canonicus regularis ſacerdotali dignitate præditus, nec minus doctrina quàm religione clarus, exemplo maiorum ex multiiuga lectione collegit excerpſitq; veluti ex pulcherrimo prato, floſculos hoſce odoratiſsimos qui ſpirant ſuaueolētiā iucundisſimam, qui tanquàm amarā

vbi

thi minimè marceſcunt. Sunt hæc ex ſylua poetarum ſcitiſsimè decerpta, quibus aut ſententia naturalis moralìsue, aut laus virtutis, aut cenſoria morum caſtigatio, aut præcepta ſaluberrima continentur. Opus prorſus non minus conducibile, quàm laborioſum. Lector perlege, lætaberis, dicesq; te non parum debere celeberrimo præconi Octauiano qui, quæ ſparſim interciſimq, apud compluſculos ſcriptores interuallata cum labore repe riebantur, ea in vnum quaſi corpus redacta collegit, tradiditq; ſtudioſis, ut obuia ſint, offerantq; ſe ſe citra moroſam ueſtigationem citra que fatigationem,

Vale.

REVERENDO IN CHRIſto Patri, et D. Colēdiſſimo D. Octauiano Arcimboldo protonot. Apoſtolico, Octauianus Mirandula canonicus Regularis Lateranenſis, felicitatem optat.

Diu, pater ampliſſime, à pluribus rogatus, vt illuſtriū poètarum ſententias clariores hinc inde diſperſas, in certū ordinem collectas redigerem, opus conſulto diſtuli: Vtpote quod cum magno labore non parum diſcriminis habeat, et multo plus temporis et ſtudij exigat, quàm impoſitę prędicandi ſarcinę mancipato, et ſacris literis uacanti religioſo cōcedi ſoleat. Pręter id quod tam uaria, tam multiplex eſt almæ poèſis ſupellex, & tam obſcura uatum in hoc opere perficiundo ſunt pertractanda volumina, ut cuiq; etiam audentiſſimo terrorem incutiant. Horum enim quædam uelut in vaſtiſſimam camporum planitiem, omnimodā rerum ſpecie refertam ſe tàm latè aperiunt, vt nedum legendo peragrari facile, ſed vix ingenij acumine complecti poſſint. Alia vero in tam denſam uerborum ſyluam ſenſus occludunt, ut niſi ſtudio & labore uim inferam, ſe mihi minime aperiri uidentur. Veruntamen priuatam hanc rationem uicit charitatis uigor,

quę

quę nunquam quærit quæ ſua ſunt. Vicit diui Platonis ſententia, per quam docemur hominem non tantummodo ſibi naſci. Vicit et ſtudentium religioſorum frequens et iuſta poſtulatio, quibus non abſq; iniuria, quod fieri liceat, negari non potuit. Quapropter rē pro uirili parte mea agreſſus quę vtilius, & ad humanæ vitæ inſtitutionem melius prolata eſſe mihi uiſa ſunt, tanquam de Heſperidum hortis redolentiores fructus in vnū colligens, opuſculum hoc confeci, & integerrimæ D. V. ideo obtuli dedicauiq;, ut qui omni fulges doctrina, & nobiliſſimis moribus inſtitutus progenitorum ueſtigijs inhærens ſacrum virtutibus domicilium pręſtas, cenſor optimus hoc legitimè corrigas, approbes, cæteriſq; legendum tua autoritate prebeas. Simul vt à tua Lateranenſi congregatione munus habeas, quod licet collatis per te erga eam beneficijs longe ſit impar, tale tamē eſt, ut in ipſo, et ſummam animi gratitudinem, & tui memoriam cognoſcere poſſis. Vale.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

ELENCHVS POETARVM *ex quorum operibus Flores collecti ſunt.*

Vergilius
Ouidius
Horatius
Iuuenalis
Perſius
Lucanus
Seneca
Boetius
Plautus
Terentius
Lucretius
Martialis
Sillius Italicus
Statius
C. Valerius Flaccus
Manilius
Catullus
Propertius
Tibullus
Claudianus
Auſonius.
Quibus iam dudum ac ceſſerunt,
Tit. Calphurnius
Petronius Arbiter
Olymp. Nemeſianus
Cornelius gallus
Paulinus

DE LAVDE CARMINVM, ET QVOD FAMA Poetarum ſit perennis, ex Ouidii eleg. lib. I.

Quid mihi liuor edax ignauos obijcis annos?
Ingenijq; vocas carmen inertis opus?
Non me more patrũ, dum ſtrenua ſuſtinet ætas,
Præmia militiæ puluerulenta ſequi.
Nec me verboſas leges ediſcere, nec me
Ingrato voces proſtituiſſe foro.
Mortale eſt, quod quæris opus, mihi fama perẽnis
Quæritur, vt toto ſemper in orbe canar.
Viuet Mæonides, *Tenedos dum ſtabit, & Ide,*
Dum rapidas Simois in mare voluet aquas,
Viuet & Aſcræus dum muſtis vua tumebit,
Dum cadet incurua falce reſecta Ceres,
Battiades toto ſemper cantabitur orbe,
Quamuis ingenio non ualet, arte valet.
Nulla Sophocleo veniet iactura cothurno,
Cum Sole & Luna *ſemper Aratus erit:*
Ennius arte carens, animoſiq; Accius oris,
Caſurum nullo tempore nomen habent.
Varronem, primamq; ratem quæ neſciat ætas?
Aureaq; Aeſonio terga petita duci?
Carmina ſublimis tunc ſunt peritura Lucreti,
Exitio terras cùm dabit vna dies.
Tityrus, & ſegetes, Aeneiaq; arma legentur,
Roma triumphati dum caput orbis erit.
Donec erunt ignes, arcusq; Cupidinis arma,
Diſcentur numeri culte Tibulle tui.

Gallus & Heſperijs & Gallus notus Eois,
Et ſua cum Gallo nota Lycoris erit,
Ergo cùm ſilices cùm dens patientis aratri
Depereant æuo, carmina morte carent.
Cedant carminibus reges, regumq; triumphi,
Cedat & auriferi ripa beata Tagi.
Vilia miretur populus, mihi flauus Apollo
Pocula Caſtalia plena miniſtret aqua.

ILLVSTRIVM POETARVM FLORES

per Octauianum Mirandulam collecti, & in locos communes digeſti.

A.

DE ABSTINENTIA.

Abſtinentiæ commendatio.
Horatius ſatyra.2.lib.2.

ACcipe nunc victus tenuis quæ quantaq; ſecum
Adferat, in primis valeas bede. Nam variæ res
Vt noceant homini credas, memor illius eſcæ
Quæ ſimplex olim ſederit, at ſimul aſſis
Miſcueris elixa, ſimul conchylia turdis,
Dulcia *ſe in bilem vertent, ſtomachoq; tumultũ*
Lenta feret pituita. Vides vt pallidus omnis
Cæna deſurgat dubia? quin corpus onuſtum
Heſternis vitijs animum quoq; prægrauat vnà,
Atq; adfigit humo diuinæ particulam auræ,
Alter, ubi dicto citius curuata ſopori
Membra dedit, vegetus præſcripta ad munia ſurgit.

Abſtinentiæ præceptum, ſeu Pythagoræ de hortatio, præſertim ab eſu carnium.

Ouid. 15. Metamorph.

Heu quantum ſcelus eſt in uiſcere viſcera cōdi,
Congeſtoq; auidum pingueſcere corpore corpus,
Alteriusq; animantem animantis viuere letho.

Et infrà.

Ergo ne pietas ſit uicta cupidine ventris.
Parcite (vaticinor) cognatas cæde nefanda
Exturbare animas nec ſanguine ſanguis alatur.

Iuuenal. ſaty. 15.

Aſpicimus populos quorum non ſufficit iræ
Occidiſſe aliquem, ſed pectora, brachia, vultum
Crediderint genus eſſe cibi. Quid diceret ergo,
Vel quo non fugeret ſi nunc hæc monſtra uideret
Pythagoras? Cunctis animalibus abſtinuit qui
Tanquam homine, & uentri indulſit non omne legumen?

Abſtinere à uini potatione ſuperflua & Venere omnes debent.

Vergil. de Venere & Vino.

Nec Veneris, nec tu Vini cupiaris amore,
Vno nanq; modo Vina Venusq; *nocent.*
Vt *Venes eneruat uires, ſic copia Bacchi*
Et tentat greſſus, debilitatq; pedes.
Multos cæcus amor cogit ſecreta fateri.
Arcanum demens detegit ebrietas.
Bellum ſæpe petit ferus exitiale Cupido.
Sæpe manus itidem Bacchus *ad arma vocat.*
Perdidit horrendo Troiã *Venus improba bello.*

Et

Et Lapithas bello perdis Iacche graui.
Deniq; cùm mentes hominum furiarit uterq;:
Et pudor & probitas, & metus omnis abeſt.
Cōpedibus Venerem, uinclis conſtringe Lyæum,
Nec te muneribus lædat uterq; ſuis.
Vina ſitim ſedeant, natis Venus alma creandis
Seruiat, hos fines tranſiliſſe nocet.

Abſtinere à placitis, non minima uirtus,
Ouid. 16. Epiſt. Heroid.

Diſce meo exemplo formoſis poſſe carere,
Eſt uirtus placitis abſtinuiſſe bonis.

Abſtinentia carnales refrenat motus.
Terent. in Eunucho.

Verbum Hercle hoc verum eſt, ſine Cerere &
Libero friget Venus.

DE ADOLESCENTIA

Adoleſcentem uerecundum eſſe decet.
Plautus in Aſinaria.

Adoleſcentem uerecundum eſſe decet,

Adoleſcentes in bonum aſſuefaciendi ſunt.
Verg. 3. Georg.

Tu quos ad ſtudium, atq; uſum formabit agreſtē
Iam uitulos hortare, uiamq; inſiſte domandi
Dum faciles animi iuuenū, dum mobilis ætas.

Idem ad Meſſalam.

Sed quoniam ad tantas non primum naſcimur
artes
Nunc primum teneros firmamus robore neruos.

Horat. lib. 3. od. 24.

—Et teneræ nimis
Mentes aſperioribus
Formandæ ſtudijs.

Idem lib. 1. Epiſt.

Inter cuncta leges, & percunctabere doctos
Qua ratione queas traducere leniter æuum.

Idem lib. 1. Epiſt.

Fingit equum tenera docilem ceruice magiſter
Ire uiam, qua monſtrat eques. Venaticus ex quo
Tempore ceruinam pelle latrauit in aula
Militat in ſyluis catulus. Nunc adhibe puro
Pectore verba puer, nunc te melioribus offer.
Quo ſemel eſt imbuta recens, ſeruabit odorem
Teſta diu.

Iuuenalis ſaty. 14.

Gratum eſt quod patriæ ciuem, populoq; dediſti
Si facis ut patriæ ſit idoneus, utilis agris,
Vtilis & bellorum, & pacis rebus agendis.
Plurimum enim intererit quibus artibus, et quibus hunc tum
Moribus inſtituas. Serpente ciconia pullos
Nutrit & inuenta per deuia rura lacerta:
Illi eadem ſumptis quærunt animalia pennis
Vultur iumento, & canibus, crucibusq; relictis
Ad fœtus properat, partem cadaueris adfert.
Hic eſt ergo cibus magni quoq; uulturis, & ſe
Paſcentis, propria cum iam facit arbore nidos.
Sed leporē, aut capreā famulæ Iouis, et generoſæ
In ſaltu venantur aues, nunc præda cubili
Ponitur, inde autem, cùm ſe natura leuabit
Progenies ſtimulante fame, feſtinat ad illam

Quam

Quam primum prædam rupto guſtauerit ouo.

Seneca in Octauia.

Regenda magis eſt feruida adoleſcentia.

Adoleſcentum facta parentibus celata haud eſſe debent.

Terent. in Adelph.

—Quæ fert adoleſcentia
Ea ne me celet conſueſecit filium.
Nā qui mentiri aut fallere inſueuerit patrē, aut
Audebit, tanto magis audebit cæteros.

DE ADVERSITATE.

Aduerſa amorē uirtutis haud eximere valent.

Sillius Italic. lib. 10. bel. Pun.

—Neq; enim virtutis amorem
Aduerſa exemiſſe valent.

Aduerſa æquo animo tolerare virtus eſt maxima.

Plautus in Aſinaria.

Hem iſta eſt virtus, quando vſus eſt, qui malum fert fortiter.

Terent. in phor.

—Vnum hoc ſcio
Quod fors feret, feremus æquo animo. D. *Placet.*
Heus iſtuc viri eſt officium.

Fabii Maximi cōſtantia, qui nec morte, nec aduerſis frangebatur.

Sillius Italicus lib. 10. bel. Pu.

Hos mulcens quæſtus Fabius, deforme d cebat

Cladi-

PHILIPPVS BEROALDVS LECTORI SALVTEM.

Mos eſt ſtudioſorum, & is planè laudabilis, vt celeberrimorum ſcriptorum volumina per legentes annotent ſeligantq; non parum multa, quæ memoratu digna eſſe videantur. Hoc Plinium illum multiſcium factitaſſe tradunt, qui nihil unquam legit, quod non excerperet: qui dicere ſolebat, nullum librum eſſe tam malum, vt non aliqua ex parte prodeſſet. Hoc ſtudiorum genere Cæſar dictator eſt delectatus, à quo adoleſcentulo feruntur cõdita, ob id dicta collectanea. Nuperrimè quoque Octauianus Mirandula diui Auguſtini canonicus regularis ſacerdotali dignitate præditus, nec minus doctrina quàm religione clarus, exemplo maiorum ex multijuga lectione collegit excerpſitq; veluti ex pulcherrimo prato, floſculos hoſce odoratiſsimos qui ſpirant ſuaueolẽtiã iucundisſimam, qui tanquàm amarã

rhi

thi minimè marceſcunt. Sunt hæc ex ſyl ua poetarum ſcitiſsimè decerpta, quibus aut ſententia naturalis moralìsue, aut laus virtutis, aut cenſoria morum caſti gatio, aut præcepta ſaluberrima continentur. Opus prorſus non minus conduci bile, quàm laborioſum. Lector perlege, lætaberis, dicesq; te non parum debere celeberrimo præconi Octauiano qui, quæ ſparſim interciſimq; apud compluſculos ſcriptores interuallata cum labore reperiebantur, ea in vnum quaſi corpus redacta collegit, tradiditq; ſtudioſis, ut obuia ſint, offerantq; ſe ſe citra moroſam ueſti gationem citra que fatiga tionem,

Vale.

REVERENDO IN CHRI-
ſto Patri, et D. Colēdiſsimo D. Octa- uiano Arcimboldo protonot. Apo- ſtolico, Octauianus Mirandula ca- nonicus Regularis Lateranenſis, feli- citatem optat.

DIu, pater ampliſſime, à pluri bus rogatus, vt illuſtriū poè tarum ſententias clariores hinc inde diſperſas, in certū ordinem collectas redigerem, opus conſulto diſtuli: Vtpote quod cum magno labore non parum diſcriminis habeat, et multo plus temporis et ſtudij exigat, quàm impoſitę prędicandi ſarcinę mancipato, et ſacris literis uacanti religioſo cōcedi ſoleat. Pręter id quod tam uaria, tam multiplex eſt almæ poëſis ſupellex, & tam obſcura uatum in hoc opere perficiundo ſunt pertractanda volumina, ut cuiq; etiam audentiſſimo terrorem incutiant. Horum enim quædam uelutti ſtri vaſtiſſimam camporum planitiem, omnimodà rerum ſpecie refertam ſe tàm latè aperiunt, vt nedum legendo peragrari facile, ſed vix ingenij acumine complecti poſſint. Alia vero in tam denſam uerborum ſyluam ſenſus occlu ſunt, ut niſi ſtudio & labore uim inferam, ſe mihi minime aperiri uidentur. Veruntamen priuatam hanc rationem uicit charitatis uigor,

quę

que nunquam quærit quæ ſua ſunt. Vicit diui Platonis ſententia, per quam docemur hominem non tantummodo ſibi naſci. Vicit et ſtudentium religioſorum frequens et iuſta poſtulatio, quibus non abſq; iniuria, quod fieri liceat, negari non potuit. Quapropter rē pro uirili parte mea agreſſus quę vtilius, & ad humanæ vitæ inſtitutionem melius prolata eſſe mihi uiſa ſunt, tanquam de Heſperidum hortis redolentiores fructus in vnū colligens, opuſculum hoc confeci, & integerrimæ D. V. ideo obtuli dedicauiq;, ut qui omni fulges doctrina, & nobiliſſimis moribus inſtitutus progenitorum ueſtigijs inhærens ſacrum virtutibus domicilium pręſtas, cenſor optimus hoc legitimè corrigas, approbes, cæteriſq; legendum tua autoritate prebeas. Simul *vt à tua Lateranenſi congregatione munus habeas, quod licet collatis per te erga eam beneficijs longe ſit impar, tale tamē eſt, ut in ipſo, et ſummam animi gratitudinem, & tui memoriam cognoſcere poſſis. Vale.*

 ELEN-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ELENCHVS POETARVM
ex quorum operibus Flores collecti ſunt.

Vergilius	C. Valerius Flaccus
Ouidius	Manilius
Horatius	Catullus
Iuuenalis	Propertius
Perſius	Tibullus
Lucanus	Claudianus
Seneca	Auſonius.
Boetius	*Quibus tam dudum ac ceſſerunt,*
Plautus	Tit. Calphurnius
Terentius	Petronius Arbiter
Lucretius	Olymp. Nemeſianus
Martialis	Cornelius gallus
Sillius Italicus	Paulinus
Statius	

DE LAVDE CARMINVM, ET QVOD FAMA Poetarum ſit perennis, ex Ouidii eleg. lib. 1.

Quid mihi liuor edax ignauos obijcis annos?
Ingenijq́; vocas carmen inertis opus?
Non me more patrũ, dum ſtrenua ſuſtinet ætas,
Præmia militiæ puluerulenta ſequi.
Nec me verboſas leges ediſcere, nec me
Ingrato voces proſtituiſſe foro.
Mortale eſt, quod quæris opus, mihi fama perẽnis
Quæritur, vt toto ſemper in orbe canar.
Viuet Mæonides, *Tenedos dum ſtabit, & Ide,*
Dum rapidas Simois in mare voluet aquas,
Viuet & Aſcræus dum muſtis vua tumebit,
Dum cadet incurua falce reſecta Ceres,
Battiades toto ſemper cantabitur orbe,
Quamuis ingenio non ualet, arte valet.
Nulla Sophocleo veniet iactura cothurno,
Cum Sole & Luna *ſemper Aratus erit:*
Ennius arte carens, animoſiq́; Accius oris,
Caſurum nullo tempore nomen habent.
Varronem, primamq́; ratem quæ neſciat ætas?
Aureaq; Aeſonio terga petita duci?
Carmina ſublimis tunc ſunt peritura Lucreti,
Exitio terras cùm dabit vna dies.
Tityrus, & ſegetes, Aeneiaq́; arma legentur,
Roma triumphati dum caput orbis erit.
Donec erunt ignes, arcusq; Cupidinis arma,
Diſcentur numeri culte Tibulle tui.

Gallus & Heſperijs & Gallus notus Eois,
Et ſua cum Gallo nota Lycoris erit,
Ergo cùm ſilices cùm dens patientis aratri
Depereant æuo, carmina morte carent.
Cedant carminibus reges, regumq; triumphi,
Cedat & auriferi ripa beata Tagi.
Vilia miretur populus, mihi flauus Apollo
Pocula Caſtalia plena miniſtret aqua.

ILLVSTRIVM POETARVM FLORES *per Octauianum Mirandulam collecti, & in locos communes digeſti.*

A.

DE ABSTINENTIA.

Abſtinentiæ commendatio.
Horatius ſatyra.2.lib.2.

Accipe nunc victus tenuis quæ quantaq́; ſecum
Auferat, in primis valeas bene. Nam variæ res
Vt noceant homini credas, memor illius eſcæ
Quæ ſimplex olim ſederit, at ſimul aſſis
Miſcueris elixa, ſimul conchylia turdis,
Dulcia ſe in bilem vertent, ſtomachoq́; tumultũ
Lenta feret pituita. Vides vt pallidus omnis
Cœna deſurgat dubia? quin corpus onuſtum
Heſternis vitÿs animum quoq; prægrauat vnà,
Atq; adfigit humo diuinæ particulam auræ,
Alter, ubi dicto citius curuata ſopori
Membra dedit, vegetus præſcripta ad munia ſurgit.

Abſtinentiæ præceptum, ſeu Pythagoræ dehortatio, præſertim ab eſu carnium.

Ouid. 15. Metamorph.

Heu quantum ſcelus eſt in uiſcere viſcera cōdi,
Congeſtoq; auidum pingueſcere corpore corpus,
Alteriusq; animantem animantis viuere letho.

Et infrà.

Ergo ne pietas ſit uicta cupidine ventris.
Parcite (vaticinor) cognatas cæde nefanda
Exturbare animas nec ſanguine ſanguis alatur.

Iuuenal. ſaty. 15.

Aſpicimus populos quorum non ſufficit iræ
Occidiſſe aliquem, ſed pectora, brachia, vultum
Crediderint genus eſſe cibi. Quid diceret ergo,
Vel quo non fugeret ſi nunc hæc monſtra uideret
Pythagoras? Cunctis animalibus abſtinuit qui
Tanquam homine, & uentri indulſit non omne
legumen?

Abſtinere à uini potatione ſuperflua & Venere omnes debent.

Vergil. de Venere & Vino.

Nec Veneris, nec tu Vini cupiaris amore,
Vno nanq; modo Vina Venusq; nocent.
Vt Venus eneruat uires, ſic copia Bacchi
Et tentat greſſus, debilitatq; pedes.
Multos cæcus amor cogit ſecreta fateri.
Arcanum demens detegit ebrietas.
Bellum ſæpe petit ferus exitiale Cupido.
ſæpe manus itidem Bacchus ad arma vocat.
Perdidit horrendo Troiā Venus improba bello.

Et

Et Lapithas bello perdis Iacche graui.
Deniq; cúm mentes hominum furiarit uterq;:
Et pudor & probitas, & metus omnis abeſt.
Cõpedibus Venerem, *uinclis conſtringe Lyæum,*
Nec te muneribus lædat uterq; ſuis.
Vina ſitim ſedeant, natis Venus *alma creandis*
Seruiat, *hos fines tranſiluiſſe nocet.*

Abſtinere à placitis, non minima uirtus,

Ouid.16.Epiſt.Heroid.

Diſce meo exemplo formoſis poſſe carere,
Eſt uirtus placitis abſtinuiſſe bonis.

Abſtinentia carnales refrenat motus.

Terent.in Eunucho.

Verbum Hercle hoc verum eſt, ſine Cerere *&*
Libero friget Venus.

DE ADOLESCENTIA

Adoleſcentem uerecundum eſſe decet.

Plautus in Aſinaria.

Adoleſcentem uerecundum eſſe decet,

Adoleſcentes in bonum aſſuefaciendi ſunt.

Verg.3.Georg.

Tu quos ad ſtudium, atq; uſum formabis agreſtẽ
Iam uitulos hortare, uiamq; inſiſte domandi
Dum faciles animi iuuenũ, dum mobilis ætas.

Idem ad Meſſalam.

Sed quoniam ad tantas non primum naſcimur artes
Nunc primum teneros firmamus robore neruos.

Horat.lib.3.od.24.

—Et teneræ nimis
Mentes aſperioribus
Formandæ ſtudijs.

Idem lib. 1. Epiſt.

Inter cuncta leges, & percunctabere doctos
Qua ratione queas traducere leniter æuum.

Idem lib. 1. Epiſt.

Fingit equum tenera docilem ceruice magiſter
Ire uiam, qua monſtrat eques. Venaticus ex quo
Tempore ceruinam pelle latrauit in aula
Militat in ſyluis catulus. Nunc adhibe puro
Pectore verba puer, nunc te melioribus offer.
Quo ſemel eſt imbuta recens, ſeruabit odorem
Teſta diu.

Iuuenalis ſaty. 14.

Gratum eſt quod patriæ ciuem, populoq́; dediſti
Si facis ut patriæ ſit idoneus, utilis agris,
Vtilis & bellorum, & pacis rebus agendis.
Plurimum enim intererit quibus artibus, et quibus hunc tum
Moribus inſtituas. Serpente ciconia pullos
Nutrit & inuenta per deuia rura lacerta:
Illi eadem ſumptis quærunt animalia pennis
Vultur iumento, & canibus, crucibusq́; relictis
Ad fœtus properat, partem cadaueris affert.
Hic eſt ergo cibus magni quoq́; uulturis, & ſe
Paſcentis, propria cum iam facit arbore nidos.
Sed leporē, aut capreā famulæ Iouis, et generoſæ
In ſaltu venantur aues, nunc præda cubili
Ponitur, inde autem, cùm ſe natura leuabit
Progenies ſtimulante fame, feſtinat ad illam

Quam

Quam primum prædam rupto guſtauerit ouo.
Seneca in Octauia.
Regenda magis eſt feruida adoleſcentia.
Adoleſcentum facta parentibus celata haud eſſe debent.
Terent. in Adelph.
—Quæ fert adoleſcentia
Ea ne me celet conſuefecit filium.
Nā qui mentiri aut fallere inſueuerit patrē, aut
Audebit, tanto magis audebit cæteros.

DE ADVERSITATE.

Aduerſa amorē uirtuis haud eximere valent.
Sillius Italic. lib. 10. bel. Pun.
—Neq; enim virtutis amorem
Aduerſa exemiſſe valent.
Aduerſa æquo animo tolerare virtus eſt maxima.
Plautus in Aſinaria.
Hem iſta eſt virtus, quando vſus eſt, qui malum fert fortiter.
Terent. in phor.
—Vnum hoc ſcio
Quod fors feret, feremus æquo animo. D. Placet.
Heus iſtuc viri eſt officium.
Fabii Maximi cōſtantia, qui nec morte, nec aduerſis frangebatur.
Sillius Italicus lib. 10. bel. Pu.
Hos mulcens quæſtus Fabius, deforme dicebat
Cladi-

Cladibus iraſci, vulgumq; arcebat ab ira.
Aduerſis etenim frangi non eſſe virorum
Qui Martem inſcribant genti non poſſe dolores
Condere, & ex pœna ſolatia poſcere luctus.

Aduerſa æquanimiter toleranda ſunt.
Horat. ode. 7. lib. 1.
Albus vt obſcuro detergit nubila cælo
Sæpe Notus, nec parturit imbres
Perpetuos, ſic tu ſapiens finire memento
Triſtitiam, vitæq; labores.
Idem ode. 3. lib. 2.
Aequam memento rebus in arduis
Seruare mentem, non ſecus in bonis
Ab inſolenti temperatam
Lætiam, moriture Deli.
Idem lib. 2. ſatyr.
—Quocirca viuite fortes,
Fortiaq; aduerſis opponite pectora rebus.
Aduerſis in rebus amicos paucos proba.
Auſonius in Pittaci ſenten.
Plures amicos re ſecunda compares.
Paucos amicos rebus aduerſis proba.

Aduerſa ferre leue eſt, at preferre graue.
Seneca in Thyeſte.
Leue eſt miſerias ferre, perferre eſt graue.
Aduerſa patienter toleranti, nil nocere valet.
Boetius Metro. 4. lib. 1.
Quiſquis compoſito ſerenus æuo,
Fatum ſub pedibus egit ſuperbum,
For-

Fortunamq́; tuens utranq; rectus,
Inuictum potuit tenere vultum:
Non illum rabies, minæq; Ponti
Verſum funditus excitantis æſtum.
Nec ruptis quoties vagus caminis
Torquet fumificos Veſeuus ignes
Haud celſas ſoliti ferire turres
Ardentis vi fulminis mouebit.

Aduerſa pios religiosòue hoïes reddunt.
Ouid. lib. 11. Metam.

Aſpera creſcit hyems, omniq; á patre feroces
Bella gerunt uenti, fretaq́; indignantia miſcent.

Et infra.

—Hic uotis numen adorat.

Idem lib. 3. Faſto.

Vincitur ars uento, nec iam moderator habenis
Vtitur, at uotis is quoq; poſcit opem.

Idem. 1. Triſt.

Dÿ maris et celi (Quid enĩ niſi uota ſupſunt?)
Parcitæ quaſſatæ ſoluere membra ratis.

Idem eodem.

Ipſe gubernator tollens ad ſydera palmas
Expoſcit uotis, immemor artis, opem
Quocunq; aſpexit nihil eſt niſi mortis imago
Quam dubia timeo mente, timenſq; precor.

Horat. Oda. 16. lib. 2.

Otium diuos rogat in patenti
Prenſus Aegeo ſimul atra nubes
Condidit lunam, neq; certa fulgent
Sydera nautis.

Aduerſa

Aduerſa uirtute inſignito dulcia atque levia ſunt.

Lucan. lib. 9 bel. ciuil.

—Serpens, ſitis, ardor arenæ
Dulcia uirtuti, gaudet patientia duris,
Lætius eſt quoties magno ſibi conſtat honeſtum.

Aduerſitas amicos probat, oſtendit. atque diſperdit.

Ouid. 4. de Ponto.

Dum mea puppis erat ualida fundata carina
Qui mecum uelles currere primus eras.
Nunc, quia contraxit uultum Fortuna, recedis
Auxilio poſtquam ſcis opus eſſe tuo.

Idem 1. Triſt.

Scilicet vt fuluum ſpectator in ignibus aurum,
Tempore ſic duro eſt inſpicienda fides.
Dum iuuat & uultu ridet fortuna ſereno
Indelibatas cuncta ſequuntur opes.
At ſimul intonuit, fugiunt, nec noſcitur ulli
Agminibus comitum qui modo cinctus erat.

Idem 3. de Triſt.

O mihi chare quidem ſemper, ſed tempore duro
Cognite, res poſtquàm procubuere meæ.

Idem eodem.

Vt cecidi cunctiq; metu fugere ruinam,
Verſaq; amicitiæ terga dedere meæ.

Seneca in Agamemnone.

Fidem ſecunda poſcunt, aduerſa exigunt.

Aduerſitas grauior eſt, quanto magis improuiſa euenit.

Terent. in Phor.

Incer-

Incertum eſt quid agam, quia præter ſpem, atq; incredibile hoc mihi obtigit.
Ita ſum irritatus, animum vt nequeam ad cogitandum inſtituere.
Quamobrem omnes cùm ſecundæ res ſunt, maximè, tum maximè
Meditari ſecum oportet, quo pacto aduerſam ærumnam ferant:
Pericla, damna, exilia, &c.

Aduerſitas ingenioſum hominem reddit, quandoq;, & è contrà.
Ouid. lib. 6. Metam.
Os mutum facti caret indice, grande doloris
Ingenium eſt, miſeriſq; uenit ſolertia rebus.
Idem 2. de arte amandi.
Ingeniũ mala ſæpe mouẽt, quis crederet unquã
Aéreas homines carpere poſſe uias?

Idem de Sapho.
Hunc, uellem facunda forẽ, dolor artibus obſtat,
Ingeniumq; meis ſubſtitit omne malis,
Idem lib. 4. de Ponto.
Nec tamen ingenium nobis reſpondet ut antè,
Sed ſiccum ſterili uomere littus aro.
Scilicet ut limus uenas excæcat in undis.
Læſaq; ſupreſſo fonte reſiſtit aqua.
Pectora ſic mea ſunt limo uitiata malorum:
Et carmen uena pauperiore fluit.
Idem 4. de Triſt.
Vtq; ſoporiferæ bibirem ſi pocula lethes.
Temporis aduerſi ſic mihi ſenſus abeſt.

Aduer-

Aduerſitas laudabilem hominem facit, qui eam æquanimiter tollerat.

Ouid. lib. 5. de Triſtib.

Scilicet aduerſis probitas exercita rebus,
Triſti materiam tempore laudis habet.
Si nihil infeſti durus vidiſſet Vlyſſes,
Penelope fœlix, ſed ſine laude foret.

Aduerſitas prodeſt homini magis, quàm proſperitas, eò quod in ſui ipſius cognitionem, nec non in Dei reuerentiam ſæpiſſime inducit.

Ouid. lib 2. Meta. de Midæ. uoto ſtulto.

Ad cęlumq; manus, et ſplēdida brachia tollēs:
Da ueniam Lenæe pater, peccauimus, inquit.
Sed miſerere precor. ſpecioſoq; eripe damno.

Lucret. lib. 3. de rerum. nat.

—Multoq; in rebus acerbis
Acrius aduertunt animos ad religionem.
Quo magis in dubijs homines ſpectare periclis
Conuenit, aduerſiſq; in rebus noſcere qui ſint.
Nam ueræ uoces tum demum pectore ab imo
Eliciuntur, & eripitur perſona, manet res.

Sillius Italicus lib. 7. bel. Pun.

Tanta a leo, cùm res trepidæ reuerentia diuûm
Naſcitur.

Aduerſitatum expreſſio horribilis.

Ouid. 1. de Triſtib.

Scire meos caſus ſi quis deſiderat omnes,
Plus quam quod fieri res ſinit, ipſe petit.
Tot mala ſum paſſus, quot in ęthere ſydera lucent.

Par-

BIBLIOTECA ... XMOS ...

Purnaq́, quot ſiccus corpora puluis habet,
Multaq́, incredibili tulimus maiora, ratamq́,
Quamuis acciderint non habitura fidem.
Pars etiam quædam mecum moriatur oportet:
Meq; uelim poſſint diſſimulante tegi.
Si uox infragilis, pectus mihi firmius eſſet,
Pluraq; cum linguis pluribus ora forent,
Non tamen idcirco complecterer omnia uerbis
Materia uires exuperante meas.

Idem lib.4.de Triſt.

Meq́, tot aduerſis cumulat, quot littus arenas
Quotq́, fretum piſces, ouaq́, piſcis habet.
Vere prius flores, Aeſtu numerabis ariſtas,
Poma per Autumnum, frigoribuſq; niues,
Quàm mala, quæ patior, toto iactatus in orbe
Dum miſer Exuini littora ſæua peto.

Idem lib.5.de Triſt.

Littora quot cōchas, quot amœna roſaria flores,
Quotúe ſoporiferum grana papauer habet,
Sylua feras quot alit, quot piſcibus unda natat,
Et tenerum pennis aëra pulſat auis,
Tot premor aduerſis, quæ ſi comprendere conor,
Icariæ numerum dicere coner aquæ.

Valer.Flaccus lib.3.Argonaut.

Bis Zephyri iam uela uorant, fiducia mæſtis
Nulla uiris, ægro aſſiduè mens carpitur æſtu.

Aduerſis in rebus uitam paruifacere facile eſt, at contrà, fortiſsimi pectoris eſt.

Martialis lib.11.Epig.

Rebus in anguſtis facile eſt contemnere uitam.
Fortiter ille facit, qui miſer eſſe poteſt.

DE

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

DE ADVLATIONE.

Adulatorum effectus, ſeu proprium.

Terent. in Eunucho.

Omnia habeo, ne quicquam habeo, nihil cùm eſt,
nihil deſit tamen.
Eſt genus hominum qui eſſe primos ſe omnium
rerum uolunt,
Nec ſunt: hos conſector: hiſce ego non paro me ut
irrideant,
Sed his ultro arrideo, et eorum ingenia admiror
ſimul.
Quicquid dicunt laudo: id rurſum ſi negant,
laudo id quoq;.
Negat quis, nego: ait, aio.
Poſtremo imperaui egomet mihi
Omnia aſſentari. is quæſtus nunc eſt multò uber
rimus.

Iuuenal. ſaty. 3. de Grçcis.

Quid quod adulandi gens prudentiſſima, laudat
Sermonem indocti, faciem deformis amici,
Et longum inualidi collum ceruicibus æquat
Herculis Antæum procul á tellure tenentis.
Miratur uocem anguſtam, qua deterius nec
Ille ſonat, quo mordetur gallina marito.
Natio comœda eſt, rides maiore cachinno
Concutitur, flet, ſi lacrymas aſpexit amici,
Nec dolet, igniculum brumę ſi tempore poſcas,
Accipit Andromydem, ſi dixeris ęſtuo, ſudat.

Adulatores fugiendi paruifaciendìue ſunt quia ſub adulatione haud exigua latitāt mala, moraliter.

Ouid.

Ouid.lib.2.eleg.

Impia ſub dulci uenena latent.

DE ADVLTERIO

Adulterium non eſſe committendum.

Ouid.epiſt.19.Heroid.

Elige de uacuis,quam non ſibi uendicet alter,
Si neſcis,dominum res habet iſta ſuum.

Idem lib.3.de arte aman.

Nupta uirum timeat,rat a ſi cuſtodia nuptæ,
Hoc decet,hoc leges,iuſq; pudorq; iubent.

Idem lib.1.de re am.

Nil mihi cùm nupta.Thaïs in arte mea eſt.

Horatius lib.1.ſatyra 2.

Deſine matronas ſectarier,unde laboris
Plus haurire mali, eſt quã ex re decerpere fru- (*ctus.*

Adulteri malum exitum ſortiuntur.

Horatius lib.1.ſaty.2.

Hic ſe præcipitem tecto dedit,ille flagellis
Ad mortem cæſus,fugiens hic decidit acrem
Prædonẽ in turbã,dedit hic pro corpore nũmos.
Hinc perminxerunt calones:quin etiam illud
Accidit , ut quidam teſteis caudamq; ſalacem
Demeteret ferro.

DE AETATIBVS.

Aetas antiqua,quę aurea dicebatur à cupiditate ſemota fuit,ſed pace, nec nõ iuſtitia plena extitit,in qua ẽt cõmunia erãt oĩa.

Vergil.lib.1.Georg.

Ante Iouem nulli ſubigebant arua coloni,
Nec ſignare quidem , aut partiri limite campũ

Fas erat, in medium quærebant, ipſaq; tellus
Omnia liberius nullo poſcente ferebat.

Ouid. 1. Metam.

Aurea prima ſata eſt ætas, quæ uindice nullo
Sponte ſua ſine lege fidem, rectumq; colebat.

Et infrà.

Nondum præcipites cingebant oppida foſſæ.
Non tuba directi, non æris cornua flexi.
Non galeæ, non enſis erat, ſine militis uſu
Mollia ſecuræ peragebant otia gentes.
Ipſa quoq; immunis, raſtroq; intacta, nec ullis
Saucia uomeribus per ſe dabat omnia tellus.

Idem lib. 1. Faſto.

Nondum iuſtitiam facimus mortale fugarat;
Vltima de ſuperis illa reliquit humum.
Proq; metu populum, ſine ui, pudor ipſe regebat.
Nullus erat iuſtis reddere iura labor.

Petronius Arbiter in ſaty.

Indum non fulgebat ebur quod inhæſerat auro,
Nec iam in calcato radiabat marmore terra
Muneribus deluſa ſuis, ſed crate ſaligna
Impoſitũ Cereris *uacuæ nemus, & noua terræ*
Pocula, quæ facili uilis rota finxerat actu.
Hinc molli ſcillæ latus & de caudice lento
Vimineæ lances, maculataq; teſta Lyæo,
Et paries circa palea ſatiatus inani,
Fortuitoq; luto clauus numerabat agreſtes,
Et uiridi iunco gracilis pendebat arundo.
Præterea quæ fumoſo ſuſpenſa tigillo,
Conſeruabat opes humilis caſa, mitia ſerua
Inter adoratas pendebat texta coronas,
Et tymbræ ueteres, & paſſis ima racemis.

Boetius Metro.5.lib.2.

Felix nimium prior ætas
Contenta fidelibus aruis,
Nec inerti perdita luxu,
Facili quæ ſera ſolebat
Ieiunia ſoluere glande.
Somnos dabat herba ſalubres,
Potum quoq; lubricus amnis,
Vmbra altiſſima pinus.
Nondum maris alta ſecabat.
Nec mercibus vndiq; lectis
Noua littora viderat hoſpes:
Odijs neq; fuſus acerbis,
Cruor horrida tixerat arma,
Quid enim furor hoſticus vlla
Vellet prior arma mouere,
Cùm vulnera ſæua viderent,
Nec præmia ſanguinis vlla?

Auream illam ætatem Saturni tempore fuiſſe poetæ paſſim adſerunt.

Vergil.lib.8.Aeneid.

Primus ab æthereo venit Saturnus olympo
Arma Iouis fugiens, et regnis exul ademptis
Is genus indocile, ac diſperſum mõtibus altis
Compoſuit, legesq; dedit, Latiumq; vocari
Maluit, his quoniam latuiſſet tutus in oris.
Aureaq; vt perhibent, illo ſub rege fuere
Secula, ſic placida populos in pace regebat.
Deterior donec paulatim ac decolor ætas,
Et belli rabies, & amor ſucceſſit habendi.

Iuuenal.ſaty.6.

Credo pudicitiam Saturno rege moratam
In terris, vſamq; diu, cùm frigida paruas
Præberet ſpelunca domos, ignemq; laremq;
Et pecus, & dominos communi clauderet umbra.

Ouid. lib. 3. eleg. ſiue amo.

At cùm regna ſenex cæli Saturnus haberet,
Omne lucrũ tenebris alta premebat humus.
Aëraq; et argẽtũ, cumq; auro pondera ferri
Manibus admorat, nullaq; maſſa fuit.
Ad meliora dabat curuo ſine vomere fruges,
Pomaq;, & in quercu mella reperta caua.
Nec valido quiſquam terrã ſcindebat aratro
Signabat nullo limite foſſor humum.
Non freta demiſſi verrebant eruta remi,
Vltima mortali tum via littus erat.
Contra te ſolers hominum natura fuiſti,
Et nimium damnis ingenioſa tuis.

Seneca in Octauia.

—Rurſus vt ſtirpem nouam
Generet renaſcens melior, vt quondam tulit
Iuuenis, tenente regna Saturno poli.
Tunc illa virgo numinis magni dea
Iuſtitia cęle miſſa, cum ſancta Fide
Terras regebat mitis, humanum genus
Non bella norant, nõ tubæ fremitus, truces,
Non arma gentes, cingere aſſueuerant ſuas
Muris nec vrbes: peruium cunctis iter:
Communis vſus omnium rerum fuit,
Et ipſa tellus læta fœcundos ſinus
Pandebat vltrò, tam pijs fęlix parens
Et tuta alumnis.

Tibul-

Tibullus eleg.3.lib.1.

Quã bene Saturno viuebant rege, prius quã
Tellus in longa eſt patefacta vias.
Nondũ cæruleas pinus contempſerat vndas,
Effuſum ventis præbueratq; ſinum:
Nec vagus ignotis repetens cõpendia terris
Preſſerat externa nauita merce ratem.
Illo non validus ſubijt iuga tempora taurus
Non domito frenos ore momordit equus.
Nõ domus ulla fores habuit, nõ fixus ĩ agris
Qui regeret certis finibus arua lapis.
Ipſæ mella dabãt quercus, vltroq; ferebant
Obuia ſecuris ubera lactis opes.
Non acies, non ira fuit, non bella: nec enſis
Immitti ſæuus duxerat arte faber.

Aetas argentea poſt Saturni mortem ſucceſsit, aurea ætate minus dona, ærea tamen melior.

Ouid.1.Metamorph.

Poſtquã Saturno tenebroſa in tartara miſſo
Sub Ioue mũdus erat, ſubijtq; argẽtea ples,
Auro deterior fuluo, pretioſior ære.

Tibullus Eleg.3.lib.1.

Nũc Ioue ſub domino cędes, et vulnera ſẽper
Nunc mare, nunc lethi mille repẽtè uiæ.

Aetas ærea creuit, quæ duabus ſupradictis peior eſt, non tamen in totum ſcelerata.

Ouid.1.Metamorph.

Tertia poſt illam ſucceſſit ahenea proles.
Sęuior ingenijs, et ad horrida prõptior arma
Non ſcelerata tamen.

Aetas ferrea poſtremum aduenit, in qua omnia creuere facinora.

Ouid. 1. Metamorph.

De duro eſt vltima ferro,
Protinus irrupuit venę peioris in æuum
Omne nefas, fugere pudor, verumq; fidesq;.
In quorum ſubiere locum fraudesq; doliq;,
Inſidiæq;, & vis, & amor ſceleratur habēdi.
Nec tamen ſegetes altrimentaq; debita diues
Poſcebatur humus, ſed itū eſt ī viſcera terræ
Quasq; recōdiderat, ſtygijsq; admouerat vmbris
Effodiuntur opes irritamenta malorū.
Iamq; nocens ferrum, ferroq; nocentius aurū
Prodierat prodit bellum, quod pugnat vtroq;
Sāguineaq; manu crepidantia cōcutit arma.
Viuitur ex rapto, non hoſpes ab hoſpite tutus
Non ſocer à genero fratrum quoq; gratia rara eſt.
Imminet exitio vir coniugis, illa mariti.
Lurida terribiles miſcent aconita nouercæ.
Filius ante diem patrios inquirit in annos.
Victa iacet pietas. & virgo cæde madentes
Vltima cæleſtum terras Aſtræa reliquit,

Iuuenal. ſaty. 6.

Omne aliud crimē mox ferrea protulit ætas.

Tibullus eleg. 3. lib. 2.

Ferrea non Venerē, ſed prædā ſecula laudāt:
Præda tamen multis eſt operata malis.
Præda feras acies cinxit diſcordibus armis,
Hīc cruor hinc cædes mors propriorq; venit
Præda vago iuſſit geminare pericula ponto,
Bellica cum dubijs roſtra dedit ratibus,

Aetas

Aetas peior ferrea nunc agitur.

Iuuenal. ſaty. 13.

Non ætas agitur peioraq; ſecula ferri
Temporibus, quorum ſceleri non inuenit ipſa
Nomen à nullo poſuit natura metallo.

Et ſic indies malum augebitur.

Horat. oda. 6. lib. 3.

Aetas parentum peior auis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitioſiorem.

Iuuenal. ſatyra. 2.

Dedit hanc contagio labens,
Et dabit in plures. Sicut grex totus in agro
Vnius ſcabie cadit, & porrigine porci.

Aetas vltima in nos venit.

Seneca in Thyeſte.

In nos ætas vltima venit,
O nos dura ſorte creatos.

Aetas omnis à Deo proprium officium habet.

Seneca in Thebaide.

Propria deſcribit Deus
Officia, & ęuum per ſuos ducit gradus,
Lætitia iuuenem, frons decet triſtis ſenem.

Aetas noui aliquid aſſiduè adportat, atq; ad ſcientiam maximè confert.

Ouid. 6. Metamorph.

Non omnia grandior ætas
Quæ fugiamus habet, ſeris venit vſus ab annis.

Idem 15. Metamor.

Etenim mihi multa vetuſtas.

Scire dedit.

Plaut.in Trinummo.

Sapiētiæ ætas cōdimētū' ſt, ſapiēs ętati cibus

Terent.in Adelphis.

Nunquam ita quiſquam bene ſubducta ratione ad uitam fuit.
Quī res, ætas, uſus ſemp aliqd adportet noui
Aliquid moneat, ut illa, quæ te ſcire credas, neſcias:
Et q̃ tibi putaris prima, ī experiūdo repudies

Aetas vt roſa petit.

Auſonius in Roſa.

Collige uirgo roſas cum flos nouus, & noua pubes,
Et memor eſto æuū ſic properare tuum.

DE AFFECTIBVS.

Affectiones animi ſunt quatuor, quę veri cognitionem impediunt. Igitur reſecandæ ſunt, & ad hoc exhortatio pulchra.

Boëtius metro.7.lib.1.

Nubibus atris
Condita, nullum
Fundere poſſunt
Sydera lumen
Si mare uoluens
Turbidus Auſter
Miſceat æſtum
Vitrea dudum
Parq́ ſerenis
Vnda diebus,
Mox reſoluta
Sordida cœno
Viſibus obſtat.
Quiq́ uagatur
Montibus altis
Defluus amnis,
Sæpe reſiſtit
Rupe ſoluti
Obice ſaxi.
Tu quoq; ſi uis
Lumine claro

Cer-

Cernere uerum, *Spemq́; fugato,*
Tramite recto *Nec dolor adſit.*
Carpere callem: *Nubila mens eſt,*
Gaudia pelle, *Vinctaq́; frenis,*
Pelle timorem, *Hæc ubi regnant.*

DE AFFLICTIONE.

Afflicto compatiendum eſt,& ſi non de ipſius pœna ,ſaltem de pœnæ merito.

Ouid.2.de.Ponto.

Et mala Naſonē , quoniā meruiſſe uidetur,
Si non ferre doles,at meruiſſe dole.

Afflictorum conſolatio illuſtris.

Vergil.lib.1.Aeneid.

O ſocij (neq;.n. ignari ſumus ante malorū)
O paſſi grauiora:dabit Deus his quoq; finē.
Vos & ſcylleam rabiem,penitusq́; ſon antes
Acceſtis ſcopulos Vos & Cyclopea ſaxa
Experti,reuocate animos, mæſtumq́; timorem
Mittite,forſā et hæc olim meminiſſe iuuabit:
Per uarios caſus,per tot diſcrimina rerum
Tendimus in Latiū,ſedes ubi fata quietas
Oſtendunt:illic fas regna reſurgere Troiæ.
Durate,& uoſmet rebus ſeruate ſecundis.

Idem lib.5.Aeneid.

Iſq; his Aeneā ſolatus uocibus infit: (mur.
Nate dea,quò fata trahūt,retrahūtq; ſequa
Quicquid erit, ſuperanda omnis fortuna ferendo eſt.

Idem lib.6.

Tu ne crede malis, ſed contra audentior ito,
Quàm tua te fortuna ſinet.

Ouid. lib. 15. Metamor.

—Quoties flenti Theſeius heros
Siſte modũ dixit Nec enim fortuna quærẽda
Sola tua eſt. ſimiles aliorum reſpice caſus.
Mitius iſta feres, vtinamq; exempla dolẽtem
Nõ mea te poſſent releuare, ſed et mea poſsũt.

Idem 1. Faſto.

Cui genetrix flenti, fortuna viriliter, inquit,
(Siſte puer lacrymas) iſte ferenda tibi eſt
Sic erat in fatis.

Et infrà.

Nec fera tempeſtas toto tamen erat in anno:
Et tibi, crede mihi, tempora veris erunt.

Idem 4. de Ponto.

Nulla dies adeo eſt auſtralibus humida nĩbis
Non intermiſſis ut fluat imber aquis.
Nec ſterilis locus vllus ita eſt, vt nõ ſit in illo
Miſta fere duris vtilis herba rubis.

Idem lib. 3. eleg.

Perfer & obdura, dolor hic tibi proderit olim
Sæpe tulit feſſis ſuccus amarus opem.

Idem ad Liuiam de morte filiæ conſolatoria.

Scilicet exiguo percuſſa es fulminis ictu,
Fortior vt poſſis cladibus eſſe tuis

Idem eadem epiſtola.

Impoſuit te alto fortuna, locumq; tenere
Iuſſit honeratum, Liuia perfer onus.
Alta mane, ſupraq; tuos exurge dolores,
Infragilemq; animum, quo potes vſq; tene.

Horat. odę 10. lib. 2.

Rebus

Rebus anguſtis animoſus, atq;
Fortis appare ſapienter idem
Contrahes vento nimium ſecundo
Turgida vela.

Iuuenalis Satyra. 13.

Ponamus nimios gemitus, flagrantior æquo
Non debet dolor eſſe viri, nec vulnere maior.

Idem eadem Satyra.

Rem pateris modicã, & mediocribile ferẽdũ,
Si flectas oculos maiora ad crimina.

Seneca in Thyeſte.

Pectora longis hebetata malis
Iam ſollicitas ponite curas.
Fugiat mæror, fugiatq; pauor,
Fugiat trepidi comes exiti
Triſtis ægeſtas, rebusq; grauis
Pudor afflictis, magis vnde cadas
Quàm quo refert magnum ex alto
Culmine lapſum, ſtabilem inplano
Figere greſſum magnum ingenti
Strage malorum preſſum, fracti
pondera regni non inflexa
Ceruice pati neq; degenerem
Victumq; malis rectum impoſitas
Ferre ruinas, Sed iam ſæui
Nubila fati pelle, ac miſeri
Temporis omnes dimitte moras.
Redeant vultus ad læta boni.

Lucret. lib. 3. de natu. rerum.

Quid tibi tantopere eſt, mortalis, quod nimis ægris
Luctibus ĩdulges, quid mortẽ cõgemis, et fles

Cur non ut plenus uitæ conuiua recedis,
Aequo animoq; capis ſecurā ſtulte quietem?

Statius .2. Syluarum.

Hic finis rapto quin tu iam uulnera ſedas,
Et tollis merſū luctu caput? Omnia functa
Aut moritura uides, obeunt noctesq;, diesq;,
Aſtraq;, nec ſolidis pdeſt ſua machina terris.
Nā populos mortale genus, plebisq; caducę
Quis fleat interitus? hos bella, hos ęquora poſcunt.
His amor exitio, furor his, & ſæua Cupido:
Vt ſileam morbos, hos ora rigentia brumæ,
Illos implacido lethalis Syrius igni,
Hos manet imbrifero pallēs autūnus hiatu.
Quicqd habet ortus, finē timet. Ibimus oēs,
Ibimus immēſis urnā quatit Aeacus ūbris.

Idem 5. Syluarum.

Parce pcor lacrymis, ſæuo ne concute plāctu
Pectora, nec crucia fugiētē coniugis ūmbrā.

Manilius lib. 2. Aſtronomicon.

Quod ſi ſolerti circunſpicis omnia cura,
Fraudata inuenies amiſſis ſydera membris.
Scorpius in Libra conſumit brachia, Taurus
Succidit ī curuo claudus pede; lumina Cācro
Deſunt, Cētauro ſupereſt, et quærit unum;
Sic noſtros caſus ſolatur mūdus in aſtris,
Exemploq; docet patienter damna ſubire.

Afflictorum vita mortis tenet.
Seneca in Hercule Oeteo.

—Mortis habet vices
Lente cum trahitur uita gementibus.

Affli-

Afflictis dudiam reſponſionem adferens ipſorum ſalutem negat.

Hercules in Oedipo.

Dubiam ſalutem qui dat, afflictis negat.

Afflictis tempus immobile videtur.

Ouid. 5. de Triſtib.

Vt ſumus in Pōto, ter frigore cōſtitit Iſter,
Fracta eſt Euxini dura ter vnda maris.
At mihi iā uideor patriæ pcul eē tot annis,
Dardana quot Graio Troia ſub hoſte fuit.
Stare putes, adeo procedunt tempora tardè,
Et peragit lentis paſſibus annus iter.
Nec mihi ſolſtitiū qcquā de noctibus aufert.
Efficit anguſtos nec mihi bruma dies.
Scilicet in nobis rerum natura nouata eſt,
Cumq; meis curis omnia longa facit.
An pagūt ſolitos cōmunia tempora motus?
Suntq; magis vitę tempora dura meæ?

DE ALIENIS.

Aliena nobiliora melioràue propiis iudicantur, etiamſi nón ſint.

Ouid. 1. de arte amán.

Fertilior ſeges eſt alienis ſemper in agris,
Vicinumq; pecus grandius vber habet.

Horatius lib. 1. ſaty. 1.

Qui fit Mecęnas, ut nemo, quam ſibi ſortē,
Seu ratio dederit, ſeu ſors obiecerit illa
Contentus uiuat, laudet diuerſa ſequentes?
O fortunati mercatores, grauis annis
Miles ait, multo iam fractus mēbra labore.

Fas erat, in medium quærebant, ipſaq; tellus
Omnia liberius nullo poſcente ferebat.

Ouid. 1. Metam.

Aurea prima ſata eſt ætas, quæ uindice nullo
Sponte ſua ſine lege fidem, rectumq; colebat.

Et infrà.

Nondum præcipites cingebant oppida foſſę.
Non tuba directi, non æris cornua flexi.
Non galeæ, non enſis erat, ſine militis uſu
Mollia ſecurę peragebant otia gentes.
Ipſa quoq; immunis, raſtroq; intacta, nec ullis
Saucia uomeribus per ſe dabat omnia tellus.

Idem lib. 1. Faſto.

Nondum iuſtitiam facimus mortale fugarat ę
Vltima de ſuperis illa reliquit humum.
Proq; metu populum, ſine ui, pudor ipſe regebat ę
Nullus erat iuſtis reddere iura labor.

Petronius Arbiter in ſaty.

Indum non fulgebat ebur quod inhæſerat auro,
Nec iam in calcato radiabat marmore terra
Muneribus deluſa ſuis, ſed crate ſaligna
Impoſitū Cereris *uacuæ nemus, & noua terræ*
Pocula, quæ facili uilis rota finxerat actu.
Hinc molli ſcillæ latus & de caudice lento
Vimineæ lances, maculataq; teſta Lyæo,
Et paries circa palea ſatiatus inani,
Fortuitoq; luto clauus numerabat agreſtes,
Et uiridi iunco gracilis pendebat arundo.
Præterea quæ fumoſo ſuſpenſa tigillo,
Conſeruabat opes humilis caſa, mitia ſerua
Inter adoratas pendebat texta coronas,
Et tymbræ ueteres, & paſſis ima racemis.

Boë-

Boetius Metro.5.lib.2.

Felix nimium prior ætas
Contenta fidelibus arvis,
Nec inerti perdita luxu,
Facili quæ ſera ſolebat
Ieiunia ſoluere glande.
Somnos dabat herba ſalubres,
Potum quoq; lubricus amnis,
Vmbra altiſſima pinus.
Nondum maris alta ſecabat.
Nec mercibus vndiq; lectis
Noua littora viderat hoſpes:
Odijs neq; fuſus acerbis,
Cruor horrida tinxerat arma,
Quid enim furor hoſticus vlla
Vellet prior arma mouere,
Cùm vulnera ſæua viderent,
Nec præmia ſanguinis vlla?

Auream illam ætatem Saturni tempore fuiſſe poetæ paſſim adſerunt.

Vergil.lib.8.Aeneid.

Primus ab æthereo venit Saturnus olympo
Arma Iouis fugiens, et regnis exul ademptis
Is genus indocile, ac diſperſum mõtibus altis
Compoſuit, legesq; dedit, Latiumq; vocari
Maluit, his quoniam latuiſſet tutus in oris.
Aureaq; vt perhibent, illo ſub rege fuere
Secula, ſic placida populos in pace regebat.
Deterior donec paulatim ac decolor ætas,
Et belli rabies, & amor ſucceſſit habendi.

Iuuenal.ſaty.6.

Credo pudicitiam Saturno rege moratam
In terris, vſamq; diu, cùm frigida paruas
Præberet ſpelunca domos, ignemq; laremq;,
Et pecus, & dominos cõmuni clauderet vmbra.

Ouid. lib. 3. eleg. ſiue amo.

At cùm regna ſenex cœli Saturnus haberet,
Omne lucrũ tenebris alta premebat humus.
Aëraq; et argẽtũ, cumq; auro pondera ferri
Manibus admorat, nullaq; maſſa fuit.
Ad meliora dabat curuo ſine vomere fruges,
Pomaq;, & in quercu mella reperta caua.
Nec valido quiſquam terrã ſcindebat aratro
Signabat nullo limite foſſor humum.
Non freta demiſſi verrebant eruta remi,
Vltima mortali tum via littus erat.
Contra te ſolers hominum natura fuiſti,
Et nimium dominis ingenioſa tuis.

Seneca in Octauia.

—Rurſus vt ſtirpem nouam
Generet renaſcens melior, vt quondam tulit
Iuuenis, tenente regna Saturno poli.
Tunc illa virgo numinis magni dea
Iuſtitia cęle miſſa, cum ſancta Fide
Terras regebat mitis, humanum genus
Non bella norant, nõ tubæ fremitus, truces,
Non arma gentes, cingere aſſueuerant ſuas
Muris nec vrbes: peruium cunctis iter:
Communis vſus omnium rerum fuit,
Et ipſa tellus læta fœcundos ſinus
Pandebat vltro, tam pijs fęlix parens
Et tuta alumnis.

Tibullus eleg.3.lib.1.

Quã bene Saturno viuebant rege, prius quã
Tellus in longa eſt patefacta vias.
Nondũ cæruleas pinus contempſerat vndas,
Effuſum ventis præbueratq; ſinum:
Nec vagus ignotis repetens cõpendia terris
Præſſerat externa nauita merce ratem.
Illo non validus ſubijt iuga tempora taurus
Non domito frenos ore momordit equus.
Nõ domus ulla fores habuit, nõ fixus ĩ agris
Qui regeres certis finibus arua lapis.
Ipſæ mella dabãt quercus, vltroq; ferebant
Obuia ſecuris ubera lactis oves.
Non acies, non ira fuit, non bella: nec enſis
Immitti ſæuus duxerat arte faber.

Aetas argentea poſt Saturni mortem ſuc ceſsit, aurea ætate minus dona, ærea tamen melior.

Ouid.1.Metamorph.

Poſtquã Saturno tenebroſa in tartara miſſo
Sub Ioue mũdus erat, ſubijtq; argẽtea ples,
Auro deterior fuluo, pretioſior ære.

Tibullus Eleg.3.lib.1.

Nũc Ioue ſub domino cędes, et vulnera ſẽper
Nunc mare, nunc lethi mille repẽte viæ.

Aetas ærea creuit, quæ duabus ſupradictis peior eſt, non tamen in totum ſcelerata.

Ouid.1.Metamorph.

Tertia poſt illam ſucceſſit ahenea proles.
Sæuior ingenijs, et ad horrida prõptior arma
Non ſcelerata tamen.

Aetas peior ferrea nunc agitur.

Iuuenal. ſaty. 13.

Non ætas agitur peioraq; ſecula ferri
Temporibus, quorum ſceleri non inuenit ipſa
Nomen à nullo poſuit natura metallo.

Et ſic indies malum augebitur.

Horat. oda. 6. lib. 3.

Aetas parentum peior auis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitioſiorem.

Iuuenal. ſatyra. 2.

Dedit hanc contagio labem,
Et dabit in plures. Sicut grex totus in agro
Vnius ſcabie cadit, & porrigine porci.

Aetas vltima in nos venit.

Seneca in Thyeſte.

In nos ætas vltima venit,
O nos dura ſorte creatos.

Aetas omnis à Deo proprium officium habet.

Seneca in Thebaide.

Propria deſcribit Deus
Officia, & cuum per ſuos ducit gradus,
Lætitia iuuenem, frons decet triſtis ſenem.

Aetas noui aliquid aſſiduè adportat, atq; ad ſcientiam maximè confert.

Ouid. 6. Metamorph.

Non omnia grandior ætas
Quæ fugiamus habet, ſeris venit vſus ab annis.

Idem 15. Metamor.

Etenim mihi multa vetuſtas.

Scire dedit. :

Plaut. in Trinummo.

Sapiẽtiæ ætas cõdimẽtũ'ſt, ſapiẽs ętati cibus

Terent. in Adelphis.

Nunquam ita quiſquam bene ſubductà ratione ad uitam fuit.
Quĩ res, ætas, uſus ſemp aliqd adportet noui
Aliquid moneat, ut illa, quæ te ſcire credas, neſcias :
Et q̃ tibi putaris prima, ĩ experiũdo repudies

Aetas vt roſa petit.

Auſonius in Roſa.

Collige uirgo roſas cum flos nouus, & noua pubes,
Et memor eſto æuũ ſic properare tuum.

DE AFFECTIBVS.

Affectiones animi ſunt quatuor, quę veri cognitionem impediunt. Igitur reſecandæ ſunt, & ad hoc exhortatio pulchra.

Boëtius metro. 7. lib. 1.

Nubibus atris
Condita, nullum
Fundere poſſunt
Sydera lumen
Si mare uoluens
Turbidus Auſter
Miſceat æſtum
Vitrea dudum
Parq́, ſerenis
Vnda diebus,
Mox reſoluto.
Sordida cœno
Viſibus obſtat.
Quiq́, uagatur
Montibus altis
Defluus amnis,
Sæpe reſiſtit
Rupe ſoluti
Obice ſaxi.
Tu quoq; ſi uis
Lumine claro

Cer-

Cernere uerum, *Spemq́; fugato,*
Tramite recto *Nec dolor adſit.*
Carpere callem: *Nubila mens eſt,*
Gaudia pelle, *Vinctaq́; frenis,*
Pelle timorem, *Hæc ubi regnant.*

DE AFFLICTIONE.

Afflicto compatiendum eſt, & ſi non de ipſius pœna, ſaltem de pœnæ merito.

Ouid. 2. de. Ponto.

Et mala Naſonē, quoniā meruiſſe uidetur,
Si non ferre doles, at meruiſſe dole.

Afflictorum conſolatio illuſtris.

Vergil. lib. 1. Aeneid.

O ſocij (neq; n. ignari ſumus ante malorū)
O paſſi grauiora: dabit Deus his quoq; finē.
Vos & Scylleam rabiem, penitusq́; ſonantes
Acceſtis ſcopulos: Vos & Cyclopea ſaxa
Experti, reuocate animos, mœſtumq́; timorem
Mittite, forſā et hæc olim meminiſſe iuuabit:
Per uarios caſus, per tot diſcrimina rerum
Tendimus in Latiū, ſedes ubi fata quietas
Oſtendunt: illic fas regna reſurgere Troiæ.
Durate, & uoſmet rebus ſeruate ſecundis.

Idem lib. 5. Aeneid.

Iſq; his Aeneā ſolatus uocibus infit: (mur.
Nate dea, quò fata trahūt, retrahūtq; ſequa
Quicquid erit, ſuperanda omnis fortuna ferendo eſt.

Idem lib. 6.

Tu ne crede malis, ſed contra audentior ito,
Quàm tua te fortuna ſinet.

Ouid. lib. 15. Metamor.

—Quoties flenti Theſeius heros
Siſte modũ dixit Nec enim fortuna quærẽda
Sola tua eſt, ſimiles aliorum reſpice caſus.
Mitius iſta feres, vtinamq; exempla dolẽtem
Nõ mea te poſſent releuare, ſed et mea poſſũt.

Idem 1. Faſto.

Cui genetrix flenti, fortuna viriliter, inquit,
(Siſte puer lacrymas) iſte ferenda tibi eſt
Sic erat in fatis.

Et infrà.

Nec fera tempeſtas toto tamen erat in anno:
Et tibi, crede mihi, tempora veris erunt.

Idem 4. de Ponto.

Nulla dies adeo eſt auſtralibus humida nĩbis
Non intermiſſis ut fluat imber aquis.
Nec ſterilis locus vllus ita eſt, vt nõ ſit in illo
Miſta fere duris vtilis herba rubis.

Idem lib. 3. eleg.

Perfer & obdura, dolor hic tibi proderit olim
Sæpe tulit feſſis ſuccus amarus opem.

Idem ad Liuiam de morte filiæ
conſolatoria.

Scilicet exiguo percuſſa es fulminis ictu,
Fortior vt poſſis cladibus eſſe tuis

Idem eadem epiſtola.

Impoſuit te alto fortuna, locumq;, tenere
Iuſſit honeratum, Liuia perfer onus.
Alta mane, ſupraq; tuos exurge dolores,
Infragilemq; animum, quo potes vſq; tene.

Horat. odę 10. lib. 2.

Rebus anguſtis animoſus, atq;
Fortis appare ſapienter idem
Contrahes vento nimium ſecundo
Turgida vela.

Iuuenalis Satyra. 13.
Ponamus nimios gemitus, flagrantior æquo
Non debet dolor eſſe viri, nec vulnere maior.

Idem eadem Satyra.
Rem pateris modicã, & mediocribile ferẽdũ,
Si flectas oculos maiora ad crimina.

Seneca in Thyeſte.
Pectora longis hebetata malis
Iam ſollicitas ponite curas.
Fugiat mæror, fugiatq; pauor,
Fugiat trepidi comes exiti
Triſtis ageſtas, rebusq; grauis
Pudor afflictis, magis vnde cadas
Quàm quo refert magnum ex alto
Culmine lapſum, ſtabilem inplano
Figere greſſum magnum ingenti
Strage malorum preſſum, fracti
Pondera regni non inflexa
Ceruice pati neq; degenerem
Victumq; malis rectum impoſitas
Ferre ruinas, Sed iam ſæui
Nubila fati pelle, ac miſeri
Temporis omnes dimitte moras.
Redeant vultus ad læta boni.

Lucret. lib. 3. de natu. rerum.
Quid tibi tantopere eſt, mortalis, quod nimis ægris
Luctibus ĩdulges, quid mortẽ cõgemis, et fles.

Cur non ut plenus uitæ conuiua recedis,
Aequo animoq; capis ſecurā ſtulte quietem?

Statius .2. Syluarum.

Hic finis rapto. quin tu iam uulnera ſedas,
Et tollis merſū luctu caput? Omnia functa
Aut moritura uides, obeunt noctesq;, diesq;,
Aſtraq;, nec ſolidis ꝓdeſt ſua machina terris
Nā populos mortale genus, plebisq; caducę
Quis fleat interitus? hos bella, hos ęquora poſcunt.
His amor exitio, furor his, & ſæua cupido:
Vt ſileam morbos, hos ora rigentia brumæ,
Illos implacido lethalis Syrius igni,
Hos manet imbrifero pallēs autūnus hiatu.
Quicqd habet ortus, finē timet. Ibimus oēs,
Ibimus: immēſis urnā quatit Aeacus ūbris.

Idem 5. Syluarum.

Parce ꝑcor lacrymis, ſæuo ne concute plāctu
Pectora, nec crucia fugiētē coniugis umbrā.

Manilius lib. 2. Aſtronomicron.

Quod ſi ſolerti circunſpicis omnia cura,
Fraudata inuenies amiſſis ſydera membris.
Scorpius in Libra conſumit brachia, Taurus
Succidit ī curuo claudus pede; lumina Cācro
Deſunt, Cētauro ſupereſt, et quærit unum;
Sic noſtros caſus ſolatur mūdus in aſtris,
Exemploq; docet patienter damna ſubire.

Afflictorum vita mortis tenet.
Seneca in Hercule Oeteo.

—Mortis habet vices
Lente cum trahitur uita gementibus.

Affli-

Affictis dudiam reſponſionem adferens ipſorum ſalutem negat.
Hercules in Oedipo.
Dubiam ſalutem qui dat, afflictis negat.
Affictis tempus immobile videtur
Ouid.5.de Triſtib.
Vt ſumus in Põto, ter frigore cõſtitit Iſter,
Facta eſt Euxini dura ter vnda maris.
At mihi iã uideor patriæ pcul eẽ tot annis,
Dardana quot Graio Troia ſub hoſte fuit.
Stare putes, adeo procedunt tempora tarde,
Et peragit lentis paſſibus annus iter.
Nec mihi ſolſtitiũ qcquã de noctibus aufert.
Efficit anguſtos nec mihi bruma dies.
Scilicet in nobis rerum natura nouata eſt,
Cumq; meis curis omnia longa facit.
An pagũt ſolitos cõmunia tempora motus?
Suntq; magis vitę tempora dura meæ?

DE ALIENIS.

Aliena nobiliora melioràue propiis iudicantur, etiamſi non ſint.
Ouid.1.de arte aman.
Fertilior ſeges eſt alienis ſemper in agris,
Vicinumq; pecus grandius vber habet.
Horatius lib.1.ſaty.1.
Qui fit Mecœnas, ut nemo, quam ſibi ſortẽ,
Seu ratio dederit, ſeu ſors obiecerit illa
Contentus uiuat, laudet diuerſa ſequentes?
O fortunati mercatores, grauis annis
Miles ait, multo iam fractus mẽbra labore.

Contra mercator, nauem iactantibus auſtris
Militia potior. quid enim, concurritur hora
Momento cita mors venit, aut victoria læta.
Agricolam laudat iuris legumq́; peritus,
Sub galli cantum conſultor vbi oſtia pulſat.
Ille datis vadibus, qui rure extractus in vr
bem eſt,
Solos felices viuentes clamat in vrbe.

Idem lib. 1. Epiſto. 14 ad Villicum.

Rure ego viuentem, tu dicis in vrbe beatum.
Cui placet alterius, ſua nimirum eſt odio ſors
Stultus vterq; locũ immeritũ cãſatur inique.
In culpa eſt animus, qui ſe nõ effugit vnquã.
Aliena potius quam propria homines in
ſpiciũt, qui haud parua caſtigatione di
gni ſunt.

Horat. lib. 1. Satyra 3.

—Egomet mi ignoſco Mænius inquit,
Stultus et ĩprobus hic amor ẽ dignusq́; notari
Cùm tua pui deas oculis mala lippus iniũctis
Cur in amicorum uitijs tam cernis acutum,
Quàm aut aquila, aut ſerpens Epidaurius?

Perſius Satyra 4.

Vt nemo in ſeſe tentat deſcendere, nemo,
Sed præcedenti ſpectatur mantica tergo.

Plautus in Stycho.

Sed curioſi ſunt hic quàm plures mali
Alienas res qui curant ſtudio maximo
Quibus ipſis nulla eſt res quã procurẽt, ſua.

Terentius in Heauton.

Tantumne ab re tua eſt otij tibi chreme
Aliena vt cures, eaq́; nihil q̃ ad te attinẽt

Ibidem

Ibidem.

Dij ueſtram fidem.itan'comparatam eſſe hominum naturam omnium,
Aliena melius ut uideant, & iudicent, quàm ſua?

Idem in Hecyra.

Tua quod nihil refert, percunctari deſinas.

Catullus ad Varum.

Nimirum idē oēs fallimur, neq; eſt quiſquā
Quem non in aliqua re uidere Suffenum
Poſſis, ſuis cuiq; attributus eſt error,
Sed nō uidemus manticæ quod in tergo eſt.

DE AMBITIONE.

Ambitio auaritiæ nutrix eſt, quæ poten tum ueſtibulis excubat.

Claudianus libr. 2. in Stiliconis laud.

Trudis auaritiam, cuius fœdiſſima nutrix
Ambitio, quæ ueſtibulis, foribusq; potentum
Excubat, & pretijs commercia poſcit honorū
Pulſa ſimul.

Virtute ambire hominis eſt, non autem fautoribus: nam ſat fautorum habet, qui bene operatur.

Plaut. in Amphit.

Virtute ambire oportet, non fautoribus.
Sat habet fautorum ſemper, qui rectè facit.

Claudianus de 4. conſ. Honorij.

Emitur ſola uirtute poteſtas.

Ambi-

Ambitio ad aulam, non regis amor mul tos conuocat.

Seneca in Hercule Oeteo.

Pauci reges, non regna colunt.
Plures fulgor conuocat aulæ.
Cupit hic Regi proximus ipſi,
Clarusq́; latas ire per urbes:
Vrit miſerum gloria pectus.

Ambitioſorũ admonitio lepidiſsima, vt à regnandi cupiditate abſtineant.

Verg. 1. Georg.

Nec tibi regnandi veniat tam dura cupido.

DE AMBIGVITATE.

Ambiguitatis imitatio.

Verg. 4. Aeneid.

Heu quid agat? quo nũc reginã ãbire furẽtẽ
Audeat affatu? et q̃ prima exordia ſumat?

Idem 8. Aeneid.

Atq; aĩm nũc huc celerẽ, nunc diuidit illuc,
In parteſq; rapit varias, perq́; omnia uerſat.

Idem Aeneid. 9.

Aut pugnã, aut aliqd iãdudũ inuadere ma- (gnũ
mẽs agitat mihi, nec placide cõtẽta qete eſt.

Ouid. Epiſt. 16. Heroid.

Et libet et timeo, nec adhuc exacta uoluntas
Eſt ſatis: in dubio pectora noſtra labant.

Idem 3. de Ponto.

Quo pede nũc vtar? dubia eſt ſentẽtia nobis.

Idem 4. de Ponto.

Nec

Nec q̄d agā īuenio, nec qd nolimus, velimꝰ.
Nec ſatis utilitas eſt mea nota mihi.
Crede mihi, miſeros prudētia prima relinqt.
Et ſenſus cum re, conſiliumq́, fuit.

Terent. in Phor.

Incertum eſt quid agam, quia præter ſpem,
atq; incredibile hoc mihi obtigit.
Ita ſum irritatus, animum ut nequeam ad
cogitandum inſtituere.

DE AMICITIA.

Amicitia maius nil dedit natura, nec ratius.

Manilius lib. 2. Aſtronomicon.

Idcirco nihil ex ſemet natura creauit
Pectore amicitiæ maius, nec rarius unquā.
Vnus erat Pylades, unus q malles Horeſtes
Ipſe mori, lis una fuit, pericula mortis.
Alter quod raperet, fatū non cederet alter,
Et duo qui potuere ſequi uix noxia pœnis,
Optauitq́, reum ſponſor non poſſe reuerti:
Sponſoremq́, reus timuit, ne ſolueret ipſum.

Amicitia inter pares contrahenda eſt.

Ouid. lib. 3. de Triſtib.

Viue ſine inuidia mollesq; inglorius annos
Exige, amicitias & tibi iunge pares.

Amicitiæ veræ ambiendæ exemplum.

Ouidius ad Piſonem.

—Dignare tuos aperire penates.
Hoc ſolū petimus, nec enim me diuitis auri
Imperioſa fames, & habendi ſæua libido

Impu-

Impulerant, ſed laudis amor. iuuat optime tecum Degere.

Amicitię commendatio.

Ouid.lib.3.de ponto.

Fabula narrata eſt poſtquam uulgaris ab (illo,
Laudarunt omnes facta, piamq́, fidem.
Scilicet etiam, qua nulla ferocior ora eſt,
Nomen amicitiæ barbara corda mouet.

Amicitię maximę exemplum.

Ouid.lib.3.de ponto.

Ire iubet Pylades charum periturus Oreſtē:
Hic negat, inq́, uicē pugnat uterq; mori.
Extitit hoc unum quod nō conuenerit illis:
Cætera pars concors, & ſine lite fuit.

Idem 5.de Triſtib.

Nunquid Achilleos interfera prælia fidi
Deſeruit leuitas Automedontis eques?

Amicitia potentum inexperto dulcis apparet, quæ tamen mœroris plena eſt: Ideo uitanda.

Ouid.lib.3.de Triſtib.

Vſibus edocto ſi quicquam credis amico,
Viue tibi: & longe nomina magna fuge.

Et infrà.

Non foret Eumenides orbus, ſi filius eius
Stultus Achilleos non adamaſſet equos.
Nec natum in flamma uidiſſet, in arbore na-
Cepiſſet genitor ſi Phaëtōta Merops (tas

Horat.lib.1.Epiſt.

Dulcis in expertis cultura potentis amici:
Expertus metuet. tu dū tua nauis ī alto eſt,

Hoc

Hoc age, ne mutata retrorſum te feras aura

Amicitia in ſenſu ſita eſt.

Ouidius ad Piſonem.

Sed lateri nullus comitẽ circundare quæris,
Quem dat purus amor, ſed quem tulit impia merces,
Nec quiſquã uero pretium largitur amico,
Quẽ regat ex æquo, uicibusq; regat ab illo.

Amicitiæ fictæ intimatio, ſeu reprehenſio acerrima.

Ouid. li b. 1. de Triſt.

Illud amicitiæ ſanctum et uenerabile nomẽ
Nunc tibi pro uili, ſub pedibusq; iacet.

Catullus ad Alphenum. *(bus.*

Alphene ĩmemor atq; unanimis falſe ſodali
Iam te nil miſeret dure tui dulcis amiculi.
Iã me prodere, iã nõ dubitas fallere pfidi.
Nec facta ĩpia fallaciũ hõm cœlicolis placẽt.
Quæ tu negligis, ac me miſerum deſeris in malis,
Eheu qd faciãt dito hõis, cuiue habeãt fidẽ?
Certè iubebas animam tradere, iniquè me,
Inducẽs in amorẽ, quaſi tuta oĩa mi forent.
Idẽ nũc retrahis te, ac tua dicta oĩa, factaq;
Ventos irrita ferre, & nebulas aëreas finis.
Si tu oblitus es, at dij meminerũt, meminit fides,
Quæ, te ut pœniteat poſtmõ facti facet tui.

Amicitiæ nunquam morituræ exẽplũ.

Paulinus ad Auſo.

Hoc noſtra è ceruice iugum non ſæua reſoluit
Fabula, non terris abſentia longè diremit,

Nec

Nec ſimet, toto licet abſtrahar orbe vel æuo.
Nō animo diuiſus agam, prius ipſa recedet
Corpore uita meo, quā ueſter pectore uultus.
Ego te per omne quod datum mortalibus
Et deſtinatum ſeculum eſt,
Claudente donec continebor corpore,
Diſcernor orbe quolibet,
Nec corde longum, nec remotum lumine
Tenebo fibris inſitum.
Videbo corde, mente complectar pia
Vbiq; præſentem mihi.
Et cùm ſolutus corporali carcere,
Terraq; prouolauero,
Quo me locaris axe communis pater,
Illic quoq; te animo geram.

Ad perſeuerantiam in amicitia exhortatio digniſſima.

Ouid. 2. de Ponto.

Fac modò permaneas lapſo Gręcine fidelis.
Duret & in longas impetus iſte moras.

Idem 1. de Triſt.

Qua potes excuſa, nec amici deſere cauſſā:
Quo pede cœpiſti, ſic bene ſemper eas.

Valer. Flaccus lib. 4. Argonaut.

—Tu ſemper amoris
Sis mēor, et chari cōmitis ne abſcedat īago.

Idem lib. 7.

Sis memor, oro mei, contrà mēor ipſa mācbo,
Crede, tui.

Amicitię ueræ bono qui gaudet, ut ī eo aſſiduè gaudeat exhortatio perpulchra.

Plautus in Moſtellaria.

Bene

Bene igitur ratio accepti atq; expenſi inter nos conuenit.

Tu me amas, ego te amo, merito id fieri utrque exiſtimat.

Hæc q gaudēt, gaudeāt ppetuo ſuo ſēp bono.

Amicus fidelis amico operam dare nunquam occupatus eſt.

Plautus in mercatore.

Q uāquā negotium eſt, ſi quid uis, Demipho Nō ſum occupatus unquā amico operā dare.

Amicus fidelis eſt, qui ancipiti in re, & ubi opus eſt auxiliatur.

Plautus in Epidico.

Is amicus eſt, qui in re dubia te iuuat Vbi re eſt opus.

Nihil homini amico eſt opportuno amicius.

Amici cum fortuna mutantur.

Petronius Arbiter in fragmen.

Cum fortuna manet, uultū ſeruatis amici, Cūm cecidit, turpi uertitis ora fuga.

Amico bene ſi quis fecerit, ne pigeat, ſed ſi è contra.

Plautus in Trinummo.

Bene ſi amico feceris, ne pigeat feciſſe, Vt potius pudeat, ſi non feceris.

Graphica deſcriptio igenii, comitatisq; hominis inferioris erga amicū genere & fortuna ſuperiorem.

Ex Q. Euii Annalium lib. 7. ſub Hiſtoria Gemini Seruilii.

Hocę locutus uocat, qui cū bene ſæpe libēter

Menſam

Menſam, ſermonesq́; ſuos, rerumq; ſuarum
Comiter impartit, magna cum lapſa diei
Parte fuiſſet, de paruis, ſummisq́; gerendis
Conſilio induſero, lato, ſanctoq; ſenatu,
Cui res audacter magnas, paruasq; iocumq;
Eloqueret, quę tincta malis, et q̃ bona dictu
Euomeret, ſi quid uellet, tutoq; locaret,
Quo cũ multa uolup' ac gaudia clãq; palãq;.
Ingenium cui nulla malũ ſententia ſuadet,
Vt facinus faceret: lenis, haud malus, idem
Doctus, fidelis, ſuauis homo, facundus, ſuoq;
Cõtẽtus, ſcitus, atq; beatus, ſecũda loquẽs in
Tẽpore, commodus, & uerborũ uir paucorum
Multa tenẽs ãtiqua, ſepulta, et ſępe uetuſtas
Quæ facit, et mores, ueteresq;, nouosq; tenẽtẽ
Multorũ ueterũ leges, diuumq;, hominumq;
Prudẽtẽ, qui multa loquiue, tacereue poſſet,
Hunc inter pugnas compellat Seruilius ſic.

Amicum in aduerſitate poſitum deſere-
re turpe eſt.
Ouid. lib. 2. de Ponto.

Turpe erit in miſeris ueteri tibi rebus amico
Auxilium nulla parte tuliſſe tuum.
Turpe referre pedem, nec paſſu ſtare tenaci:
Turpe laborantem deſtruiſſe ratem:
Turpe ſequi caſum, et fortunę accedere amicum,
Et, niſi ſit fęlix, eſſe negare ſuum.
Non ita uixerũt Strophio atq; Agamemnone nati:
Nõ hæc Aegida, Pyrithoiq; fides:
Quos prior eſt mirata, ſequẽs mirabitur ætas:
In quorum plauſus tota theatra ſonant.

Ami-

Amicum deſerere probum uirum pudet, nec decet.

Plautus in Trinummo.

Deſerere illum, et deiuuare in rebus aduerſis pudet.

Luca. lib. 8. bel. ciuil.

Aduerſis non deeſſe decet, ſed læta ſecutos,
Nulla fides unquam miſeros elegit amicos.

Amici peccantes reprehendendi ſunt.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Corripis, ut debes ſtulti peccata ſodalis:
Et mala me meritis ferre minora doles:
Vera facis, ſed ſera, meæ conuitia culpæ,
Aſpera confeſſo uerba remitte reo.

Amicum & propinquum peccantem nõ reprehendere, facinus eſt immane.

Plautus in Trinummo.

Nõ amicũ caſtigare ob meritã malã noxiã,
Immane eſt facinus, uerũ in ętate utile, & conducibile.
Nam ego amicum hodie meum concaſtigabo pro commerita noxia
Inuitus, ni me id inuitet ut faciam fides.

Auſonius in Solonis ſenten.

Clàm coarguas propinquũ palã laudaueris.

Amicum qui non defendit alio culpãte, ille fugiendus eſt.

Horatius ſatyra 4. lib. 1.

—Abſentem qui rodit amicum,
Qui non defendit alio culpante, &c.
Hic niger eſt, hunc tu Romane caueto.

Amici bona quæq; largiuntur, ac ingenio cedere qui uelint, rari ſunt.

Martialis 8. epigram.

Aurũ, et opes, et rura frequẽs dõabit ãicus,
Qui uedit ingenio cedere, rarus erit.

Amici fideles, certi, atq; ſtabiles rari ſũt.

Plautus in Bacchide.

Multi more iſto, atq; exẽplo uiuũt, quos cũ
Tibi amicos, reperiũt falſi falſimõijs, (cẽſeas
Lingua factioſi, inertes opera; ſubleſta fide.

Idem in Pſeudulo. *(ſiẽt.*

Pauci ex multis sũt amici homini, qui certi

Amicorum abſentia amanti dura.

Terentius in Heauton.

Nam dũ abs te abſum, omnes mihi labores
fuere, quos cepi, leues,
Præterquam tui carendum quod erat.

Amicorum beneficia in eorum aduerſitate maxime rememorãda atque reddenda ſunt.

Plaut. in Capt.

PH. Vt adhuc locorum feci, faciam ſedulo,
Vt potiſſimũ in rẽ, quod recte cõducat tuã,
Id petã, id pſequarq; corde, et aĩo, atq; uiri

Et infrà. *(bus.*

Si ego tiẽ memorẽ, quę me erga multa feci
Nox diem adimat. (Hi bene,
AEG. Nunc adeſt occaſio
Benefacta cumulare, ut erga hũc rẽ geras fi-

Sillius Italicus lib. 11. bel. Pu. *(deliter.*

Quæ tanta oblinio recti;

Magnam

Magnã,atq; ĩ magnis reb. populisq; virisq;
Aduersã oſtẽtare fidem. Nũc tempus inire
Prælia ꝑ Romulis, nũc ſigna aciẽq; mouere,
Dũ trepidæ res et medicinã uulnera poſcũt.
Is locus officio, cum ceſſant proſpera, cumq;
Dura ad opẽ fortuna uocat. Nã læta fouere
Haudquaquam magni eſt animi decus.

Verba ſunt Decii Capuani de fidelitate Romanis poſt Cannenſem cladem ſeruanda.

Amicorum communia ſunt omnia.

Terent. in Adelph.

—Nam uetus uerbum hoc quidem eſt,
Communia eſſe amicorum inter ſe omnia,

Amicorum confortatio, eſt dolorum alleuatio atq; diminutio.

Ouid. 1. de Ponto.

Reddita confuſæ nuper ſolatia menti
Auxilium noſtris ſpemq; tulere malis,
Vtq; Machaoniis Pæantius artibus heros
Lenito medicam vulnere ſenſit opem
Sic ego mẽte iacens, & acerbo ſaucius ictu,
Admonitu cœpi fortior eſſe tuo.
Et iam deficiens ſic ad tua uerba reuixi,
Vt ſolet infuſo vena redire mero.

Amicorum incommoda ęquo animo tolleranda ſunt, hoc enim eſt amicitiæ inſolubile uinculum.

Horatius ſatyra 3. lib. 1.

Vt pater vt gnati, ſic nos debemus amici
Si quod ſit vitium non faſtidire, &c.

Hæc

Hac res & iungit, iunctos et ſeruat amicos.

Amicorum uiſio amanti non paruum gaudium adfert.

Terent. in Eunucho.

— O feſtus dies hominis amicei
Salue nemo eſt, quem ego magis nunc cuperem uidere, quàm te.

Amicos conſulere debemus in re ambigua.

Plautus in Menechmis.

Ibo & conſulam hanc rem amicos, quid faciundum cenſeant.

DE AMORE.

Amor Deus eſt, ſeu puer alatus, ut à multis fingitur.

Seneca in Hippolito.

Deum eſſe amorem, turpiter uitio fauens
Finxit libido, quoq; liberior foret,
Titulum furori numinis falſi addidit
Natum per omnes, ſcilicet terras uagum
Erycina mittit. Ille per cælum uolans
Proterua tenera tela molitur manu,
Regnumq; tantũ minimus in ſuperos habet.
Vana iſta demens animus aſciuit ſibi.
Veneris numen finxit, atq; arcus Dei.

Idem in Octauia.

Volucrum eſſe amorem fingit immitẽ Deũ
Mortalis error, armat & telis manus,
Arcusq; ſacros inſtruit ſæua face:
Genitumq; credit Venere, Vulcano ſatum,

Amor

Amor mentis vis eſt maxima, atque blandus animi calor.

Seneca in Octauia.

Vis magna mentis, blandus atq; animi calor
Amor eſt, iuuentæ gignitur luxu otio
Nutritur inter læta fortunæ bona.

Propertius lib. 2. eleg.

Quicunq; ille fuit puerum qui pinxit Amorem,
Nónne putas miras hunc habuiſſe manus?
Hic primum vidit ſine ſenſu uiuere amantes,
Et leuibus curis magna perire bona.
Idem non fruſtra ventoſas addidit alas,
Fecit & humano corde volare Deum,
Scilicet alterna quoniam iactamur in vnda,
Noſtraq; non vllis permanet aura locis.
Et meritò hamatis manus eſt armata ſagittis,
Et pharetra ex humero Gnoſia vtroq; iacet.
Ante ferit quoniam tuti quã cernimus hoſtem,
Nec quiſquam ex illo vulnere ſanus abit.

Amor cæcus dicitur, eò quod cæcos amantes reddit.

Ouid. epiſt. 1. Heroid.

—Quid deceat non videt vllus amans.

Seneca in Hippolito.

—Quæ memoras ſcio
Vera eſſe nutrix, ſed furor cogit ſequi
Peiora, uadit animus in præceps ſciens,
Remeatq; fruſtra ſana conſilia appetens.
Sic cùm grauatam nauita aduerſa ratem
Propellit unda, cedit in uanum labor,
Et uicta prono puppis aufertur uado.

e *Quod*

Quod ratio poſcit, vincit: ac regnat furor,
Potenſq́; tota mente dominatur Deus.

Idem in Medea.

Cæcus eſt ignis ſtimulatus ira,
Nec regi curat patitúrue frenos.
Haud timet mortem, cupit ire in ipſos
Obuius enſes.

Plautus in Trinummo.

Scio te ſponte non tuapte erraſſe, ſed amorem tibi
Pectus obſcuraſſe.

Propert. lib. 2. eleg.

Ante pedes cæcis lucebat ſemita nobis.
Scilicet inſano nemo in amore videt.

Idem eodem ad Demophoontem.

Quæris Demophoon, cur ſim tā mollis in oēs?
Quod quæris quare non habet ullus amor.

Amor ſtabilis ſede in aliqua non eſt, ſed vbique errat.

Ouid. 3. de arte amandi.

Errat, & in multa ſede moratur Amor.

Amans immoderatè famam propriam paruifacit, ideo talis amor ſurdus dicitur.

Propert. lib. 2. eleg. ad Cynthiam.

Ah pudeat, certè pudeat, niſi forte quod aiunt,
Turpis amor ſurdis auribus eſſe ſolet,

Amor carnalis diuitiis alitur.

Ouid. 2. de remed. amoris.

Diuitÿs alitur luxurioſus amor.
Cur nemo eſt Hecaten, nulla eſt, quæ ceperit Irum?
Nēpè, quod alter egens, altera pauper erat.

Amor

Amor carnalis otio nutritur, ac luxu iuuentę gignitur.

Ouid. de remed. amoris lib. 1.

Ergo ubi uiſus erit noſtra medicabilis arte,
Fac monitis fugias otia prima meis.
Hæc vt ames faciunt: hæc vt fecere, tuentur:
Hæc ſunt iocundi cauſſa, cibusq́; mali.
Otia ſi tollas, periere cupidinis arcus:
Contemptæq́; iacent, & ſine luce faces.

Ouid. lib. 1. Eleg.

Et in vacuo pectore regnas amor.

Seneca in Octauia.

Amor eſt. Iuuentæ gignitur luxu, otio
Nutritur inter læta fortunæ bona.
Quem ſi fouere, aut alere deſiſtas, cadit,
Breuiq; vires perdit extinctus ſuas.

Amoris artes quæ ſint, & qualem hominem potisſimum poſtulet.

Plautus in Trinummo.

Amoris artes eloquar, quemadmodum expediãt. nunquam
Amor quenquam niſi cupidum hominem poſtulas, ſed in plagas
Conijcere eos cupit, eos conſectatus, ſubdole blã ditur, ab re.
Conſulit, blandiloquentulus, harpago, mendax, cupes, auarus,
Elegans, diſpoliator, latebricolarum hominum corruptor
Blandus, inops, cælati indagator. nam quàm ad quod clamat,

Quàm exemplo ſæuis ſagittis percuſſus eſt, illico res foras.
Labitur, liquitur, da mihi hoc mel meum, ſi me amas, ſi audes,
Ibi ille cuculus, ocelle mi, fiat & iſtuc, & ſi amplius uis dari,
Dabitur, ibi illa pendentem ferit. iam amplius, non ſat.
Id eſt mali, ni amplius etiam, quod bibit, quod comeſt,
Quod facit ſumpti, nox datur, ducitur familia tota,
Veſtiſpicÿ, unctor, auricuſtos, flabelliferæ, ſandaligerulæ.
Cantrices, ciſtellatrices, nuntÿ, renuntÿ, raptores panis & peni.
Fit ipſe, dum illis comis eſt, inops amator.

Amator credulus ſiue ſuſpicioſus eſt.
Ouid. Epiſt. 6. Hypſiphyle Iaſoni.

Credula res amor eſt, utinam temeraria dicar,
Criminibus falſis inſimulaſſe uirum.

Amatoris manum celerem eſſe oportet.
Plautus in Bacchide.

Celerem oportet eſſe amatoris manum.

Amaſiæ viſio amanti ebibit ſanguinem.
Plautus in Gurgulione.

Suſſilite obſecro, & mittite iſtanc foras,
Quæ mihi miſero amanti ebibit ſanguinem.

Amans carnaliter amaſiam fugiat.
Ouid. 1. de remed. am.

Tu tantum, quamuis firmis retinebere uinclis,
I procul, & longas carpere perge uias.

Nec

Nec quod tranſieris, ſed quot tibi, quære, ſuperſunt
Millia: nec, maneas ut prope, finge moras.
Tēpora nec munera, nec crebro reſpice Romam:
Sed fuge. tutus adhuc Parthus ab hoſte fuga ē.

Idem lib. 2. de Remed. amoris.

Manat amor tectus, ſi nō ab amante recedas,
Turbaq; in hoc omnes ingenioſa ſumus.
Proximus a tectis ignis defenditur ægrè:
Vtile finitimis abſtinuiſſe locis.
Nō facilè eſuriens poſita retinebere menſa:
Et multum ſaliens incitat unda ſitim.

Amor carnalis fugiendo vincitur, contra verò augetur.

Ouid. 10. Metamorph.

Ire libet procul hinc, patriæq; relinquere fines,
Dum ſcelus effugiam: retinet malus ardor amātem.

Idem lib. de Remed. amoris.

Vt penè extinctum cinerem, ſi ſulphure tangas
Viuet, & ex minimo maximus ignis erit:
Sic, niſi uitaris quicquid reuocabit amorem,
Flamma redardeſcet, quæ modo nulla fuit.

Amor carnalis viſione cauſſatur.

Vergil. Ecloga 8.

Vt uidi, ut perij, ut me malus abſtulit error.

Ouid. Epiſtola 12. Heroid.

Tunc ego te uidi, tunc cœpi ſcire quis eſſes,
Illa fuit mentis prima ruina meæ.
Et, vidi & perij, nec notis ignibus arſi,
Ardet vt ad magnos pinea teda deos.

Plautus in Mercatore.

Ego illic aſpicio forma eximia mulierem.
Quam ego poſtquam aſpexi, non ita amo, ut ſani ſolent
Homines, ſed eodem pacto, vt inſani ſolent.

Amor carnalis euaneſcit citiſſimè tempore abſentiaque.

Ouid. 2. de arte amandi.

—Lenteſcunt tempore curæ.
Vaneſcitq́, abſens, & nouus intrat amor.

Claudianus in epiſt. ad Olibrium.

—Spatio debilitatur amor.

Amor carnalis labore ſedatur.

Idem lib. 1. de Remed. amoris.

—Finem qui quæris amoris,
Cedit amor rebus, res age tutus eris,
Queritur, Aegiſthus quare ſit factus adulter,
In promptu cauſa eſt, deſidioſus erat:

Amor carnalis timoris res eſt plena.

Ouid. epiſt. 1. Heroid.

Quando ego non timui grauiora pericula veris?
Res eſt ſolliciti plena timoris amor.

Amor carnalis mala innumera ſecum adfert, nec non miſerum amantem reddit.

Plautus in Mercatore.

Nam amorem hæc cuncta vitia ſectari ſolent:
Cura, ægritudo, nimiaq́, elegantia.
Hoc non illum modo, qui amat, ſed quenque attigit,
Magno atque ſolido mulctat infortunio.
Nec pol profecto quiſquam ſine grandi malo,
Prætcrquam res patitur ſtudet elegantiæ.
Sed amori accedũt etiã vltra hęc, quę diximus,
Inſom-

Inſomnia, ærumna, error, & terror, & fuga,
Ineptia, ſtultitiaque adeò & temeritas,
Incogitantia, excors immodeſtia,
Petulantia, cupiditas, & maleuolentia.
Inhæret etiam auiditas, deſidia, iniuria,
Inopia, contumelia, & diſpendium.

Idem in Trinummo.

Nam qui in amore præcipitauit, peius perit,
quàm ſi ſaxo ſaliat.

Terent. in Eunucho.

Here, quæ res in ſe neque conſilium, neque modum
Habet vllum, eam conſilio regere non potes.
In amore hæc omnia inſunt vitia: Iniuriæ,
Suſpiciones, inimicitiæ, induciæ,
Bellum, pax rurſum: incerta hęc ſi tu poſtules
Ratione certa facere, nihilo plus agas,
Quàm ſi des operam, vt cum ratione inſanias.

Tibullus eleg. vlti. lib. 2.

Acer Amor fractas vtinam tua tela ſagittas,
Si licet extinctas aſpiciamque faces.
Tu miſerum torques, tu me mihi dira precari
Cogis, & inſana mente nefanda loqui.

Vergil. Ecloga 8.

Sæuus amor docuit natorum ſanguine matrem
Commaculare manus. Vt de Medea legitur. Sic & Scylla Niſi regis filia amoris impatiens, patrem intéremit, de quo Ouid. lib. 7. Metamorph. ad longum.

Amor carnalis ab animo illico reſecandus eſt, & ad hoc exhortatio vtilis.

Ouid. 1. de remed. amoris.

Vtile propoſitum eſt ſæuas extinguere flāmas,
Nec ſeruum uitiis pectus habere ſuum.
Me duce damnoſas homines cōpeſcite curas,
Rectaq; cum ſociis me duce nauis eat.

Ibidem.

Dum licet, & mudici tangunt præcordia motus
Si piget, in primo limine ſiſte pedem.
Opprime, dum noua ſunt, ſubiti mala ſemina morbi,
Et tuus incipiens ire reſiſtat equus.
Nam mora dat vires, &c.

Ibidem.

Quale ſit id, quod amas, celeri circunſpice mente.
Et tua læſuro ſubtrahe colla iugo.

Ibidem.

Verba dat omnis amans, reperitq; alimenta morando
Optima uindictæ proxima quæq; die.

Ibidem.

Sed quia delectat ueneris decerpere flores,
Dicimus aſſiduè, cras quoq; fiet idem.
Interea tacitæ ſerpunt in uiſcera flammæ,
Et mala radices altius arbor agit.

Idem Epiſtola 16. Heroid.

Dum nouus eſt, cœpto potius pugnemus amori,
Flamma recens parua ſparſa reſedit aqua.

Seneca in Hippolito.

Compeſce amoris impii flammas precor.

Plautus in Trinummo.

—Mille modis amor.

Igno-

Ignorandu'ſt procul adhibendus eſt, atque abſtinendum,
Nam qui in amore præcipitauit, peius perit, quã ſi ſaxo ſaliat.

Terent. in Andria.

Ah quanto ſatius eſt, te id dare operam, qui iſtũ amorem ex animo dimoueas tuo,
Quàm id loqui, quò magis libido fruſtra incendatur tua?

Propertius lib. 2. Eleg.

Dum licet, iniuſto ſubtrahe colla iugo.

Amor amantem maximè cruciat.

Vergil. Ecloga 2.

Me tamen vrit amor. Quis enim modus adſit amori?

Idem 4. Aeneid.

At regina graui iamdudum ſaucia cura,
Vulnus alit uenis, & cæco carpitur igni.

Ibidem.

—Eſt mollis flamma medullas
Interea, & tacitum uiuit ſub pectore uulnus.
Vritur infœlix Dido, totaq; uagatur
Vrbe furens, qualis coniecta cerua ſagitta,
Quã procul incautã nemora inter Creſſia fixit
Paſtor agens telis, liquitq; uolatile ferrum
Neſcius illa fuga ſyluas ſaltusq; peragrat
Dictæos, hæret lateri lethalis arundo.

Ouid. 1. Metamorph.

Vtq; leues ſtipulæ demptis adolentur ariſtis,
Vt facibus ſepes ardent, quas forte uiator
Vel nimis admouit, uel iam ſub luce reliquit,
Sic Deus in flammas abijt, ſic pectore toto

Vritur, & ſterilem ſperando nutrit amorem.

Idem lib. 3. Metamor.

Sed tamen hæret amor, creſcitq; dolore repulſæ,
Et tenuant vigiles corpus miſerabile curæ,
Adducitque cutem macies.

Idem lib. 10. Metamor.

Noctis erat medium, curaſq; & corpora ſomnus
Soluerat, at virgo Cinyrëia peruigil igne
Carpitur indomito, furioſaque vota retractat.
Et modo deſperat, modo vult tentare, pudetque,
Et cupit, & quid agat non inuenit vtq; ſecuri.
Saucia trabs ingens, vbi plaga nouiſſima reſtat.
Quò cadat in dubio eſt, omniſq; à parte timetur:
Sic animus vario labefactus vulnere nutat
Huc leuis, atq; illuc, momentaq; ſumit vtroq;.

Idem lib. 2. de Remedio amo.

Artibus innumeris mens oppugnatur amãtum,
Vt lapis æquoreis vndique pulſus aquis.

Idem Epiſt. 11. Heroid.

Fugerat ore color, macieſq; adduxerat artus,
Sumebant minimos ora coacta cibos.
Nec ſomni faciles, & nox erat annua nobis,
Et gemitum nullo læſa dolore dabam.

Idem Epiſtola 13. Heroid.

Siue latet Phœbus, ſeu terris altior extat,
Tu mihi luce dolor, tu mihi nocte venis.

Ouid. 2. de arte aman.

Quid iuuat exiguum eſt, plus eſt quod lædit amantes:
Proponant animo multa ferenda ſuo.
Quot lepores ĩ Atho, quot apes paſcũtur ĩ Hybla:
Cærula quot baccas Palladis arbor habet,

Littore.

Littore quot conchę, tot ſunt in amore dolores:
Quæ patimur, multo ſpicula felle madent.

Seneca in Hippolito.

Torretur æſtu tacito, & incluſus quoque,
Quamuis tegatur, proditur vultu furor:
Erumpit oculis ignis, & laſſæ genę
Lucem recuſant, nil idem dubiæ placet,
Artusq; variè iactat incertus dolor:
Nunc vt ſoluto labitur gradu,
Et vix labante ſuſtinet collo caput:
Nunc ſe quieti reddit, & ſomni immemor
Noctem querelis ducit, attoli iubet,
Iterumquè poni corpus, & ſerui comas,
Rurſusque fingi, ſemper impatiens ſui.
Mutatur habitus, nulla iam Cereris ſubit
Cura, aut ſalutis, vadit incerto pede,
Iam viribus defæta, non idem vigor,
Non ora tingens nitida purpureus rubor.
Populatur artus cura, iam greſſus tremunt,
Tenerque nitidi corporis cecidit decor.
Et, qui tenebant ſigna Phœbeæ facis
Oculi, nil gentile, nec patrium micant.
Lacrymæ cadunt per ora, & aſſiduo genæ
Rore rigantur, qualiter Tauriiugis
Tepido madeſcunt imbre profuſæ niues.

Idem in eadem Tragœd.

--Pectus inſanum vapor
Amorque terret intima ſæuus vorat.
Penitus medullas, atque per venas meat
Viſceribus ignis merſus & venis latens,
Vt agilis altas flamma percurrit trabes.

Plautus in Milite.

Sũ ne ego miſer, qui nuſquã bene queo qeſcere?
Si domi ſum, foris eſt animus, ſin foris ſum, animus domi eſt.
Ita mihi in pectore atque in corde facit amor incendium.

Propert. lib. 3. eleg. ad Cynthiam.

Non tot Achemenijs armantur ſuſa ſagittis
Spicula, quot noſtro pectore fixit amor.

Ouid. lib. 6. Metamor.

Concipit interea ualidos Aëtias ignes,
Et luctata diu, poſtquàm ratione furorem
Vincere non poterat, fruſtra Medea *repugnãs,*
Neſcio quis Deus obſtat, ait, mirũq; ꝗd hoc eſt
Aut aliquid certe ſimile huic, ꝙ amare uocatur.

Amanti ob amati abſentiam candida nigra dulcia amara, &c. uidentur.

Titus Calphurnius Ecloga 3.

Te ſine uel miſero mihi lilia nigra uidentur,
Nec ſapiunt fontes, & aceſcunt uina bibenti.
At ſi tu uenias, & candida lilia fient,
Et ſapient fontes, & dulcia uina bibentur.

Olympius Nemeſianus Ecloga 2.

Heu heu nulla meæ tangit te cura ſalutis,
Pallidior buxo, uiolæq; ſimilimus atræ.
Omneis ecce cibos, & noſtri pocula Bacchi
Horreo, nec placido nemini concedere ſomno;
Te ſine, ue miſero, mihi lilia nigra uidentur,
Pallentesq; roſæ, nec dulce rubens hiacynthus,
Nullos nec myrtus, nec laurus ſpirat odores.
At ſit tu uenias, & candida lilia fient,
Purpureæq; roſæ, tũ dulce rubẽs hiacynthus,

Tunc

Tunc mihi cum myrto laurus ſpirabit odores.

Amans, ſ. terrena, miſer eſt, atq; inſtabilis.

Plaut. in Perſa.

Miſer eſt qui amat.

Propert. ad Cynthiam lib. 2. Eleg.

Non ita Carpatiæ variant aquilonibus undæ,
Nec dubio nubes uertitur atra Noto.
Quam facile irati uerbo mutantur amantes.

Ibidem Eleg. 18.

Durius in terris nihil eſt quod uiuat amante,
Nec, modo ſi ſapias, quod minus eſſe uelis.

Amator & re & animo perit.

Plautus in Truculento.

Bis perit amator, ab re, atq; animo ſimul.

Amor & melle, et felle fœcundiſſimus eſt.

Plautus in Ciſtellaria.

Amor et melle & felle eſt fœcundiſſimus: guſtu dat dulce,
Amarum ad ſatietatem uſq; aggerit.

Amor uulnus immedicabile.

Ouid. lib. 1. Metamorph.

Certa quidẽ noſtra eſt, noſtra tamen una ſagitta
Certior in uacuo quæ uulnera pectore fecit.
Inuentum medicina meum eſt, opiferq; per orbẽ
Dicor, & herbarum ſubiecta potentia nobis.
Hei mihi quod nullis amor eſt ſanabilis herbis,
Nec poſſunt domino, quæ proſunt omnibus, artes.

Idem Epiſt. 5.

Me miſerã, quod amor nõ eſt medicabilis herbis,
Deſtituor prudens artis, ab arte mea.

Proper. lib. 2. Eleg. ad Mecœnatem.

Om-

Omnes humanos ſanat medicina dolores:
Solus amor morbi non amat artificem.
Tarda Philoctetæ ſanauit crura Marchaon,
Phœnicis Chiron lumina Phillyrides.
Et Deus extinctum Creſſis Epidaurius herbis
Reſtituit patrijs Androgeona focis.
Myſus et Hæmōia iuuenijs, qua cuſpide uulnus
Senſerat, hac ipſa cuſpide ſenſit opem.
Hoc ſi quis uitium potuit mihi demere, ſolus
Tantalea poterit tradere poma manu.
Dolia uirgineis idem ille repleuerit urnis,
Nec tenera aſſidua colla grauentur aqua.
Idem Caucaſea ſoluet de rupe Promethei
Brachia, & à medio pectore pellet auem.

Amor immoderata res eſt.

Vergil. Ecloga 2.

Me tamen urit amor. Quis enim modus adſit amori?

Ouid. 4. de Ponto.

Verum quid faciā? res immoderata cupido eſt.
Da ueniam uitio mitis amice meo.

Propertius lib. 2. eleg.

Errat qui finem ueſani quærit amoris.
Verus amor nullum nouit habere modum.

Amor laborem non ſentit.

Seneca in Hippolito.

Non me per alias ire ſi iubeas niues
Pigeat gelatis ingredi Pindi iugiis
Non ſi per ignes ire, & infeſta agmina.
Cunctor paratis enſibus pectus dare.

Plautus in Mercatore.

Neq;

Neq; vlla mihi obſtabit amnis, mons, neq; adeo mare.
Nec calorem, nec frigus metuo: neq; ventum, neq; grandinem.
Imbrem perpetiar, laborem ſufferam, ſolē, ſitim.
Non concedam, neq; conquieſcam uſquā noctus, neq; diu,
Pris profecto, quàm aut amicam, aut mortem inueſtigauero.

Amor militiæ ſpecies eſt.
Ouid.2.de arte amandi.

Militię ſpecies amor eſt, diſcedite ſegnes.
Nec ſunt hęc timidis ſigna tuenda uiris.
Nox & hyems, longęq; uiæ, ſæuiq; labores
Mollibus his caſtris, & dolor omnis ineſt.
Sæpe feres imbrem cæliſti nube ſolutum,
Frigidus in uda ſæpe iacebis humo.

Ibidem lib.1.Eleg.

Militat omnis amans, & habet ſua caſtra Cupi-
Attice, crede mihi, militat omnis amãs. (do.
Quis niſi uel miles, uel amãs et frigora noctis,
Et denſo miſtas perferet imbre niues?

Amor audacem fortémue amantem reddit.
Ouid.lib.4.Metamor.

Callida per tenebras uerſato cardine Thyſbe
Egreditur, fallitq; ſuos, adopertaq; uultum
Peruenit ad tumulum, dictaq; ſub arbore ſedit.
Audacem faciebat amor.

Idem lib 6.Metamorph.

Et nihil eſt quod non effreno captus amore
Auſit.

Idem

Idem 13. Epiſtola Heroid.

Fortius ille poteſt multò pugnat amore.

Amor inertes odit.

Ouid. 2. de arte aman.

—Amor odit inertes.

Amor metu caret.

Seneca in Medea.

Amor timere nemine nerus poteſt.

Statius ad Claudiam uxorem.

Iſſet ad Iliacas (Quid enim deterret amãtes?)
Penelope gauiſa domos, ſi paſſus Vlyſſes.

Amor adeo mutat amantes ut uix cognoſcantur.

Terent. in Eunucho.

Dij boni quid hoc morbi eſt? Adeon' homines immutari.
Ex amore, vt non cognoſcas eundem eſſe?

Amor celari non poteſt.

Ouid. 4. Metamor.

Ex equo captis ardebant mentibus ambo.
Conſcius omnis abeſt, nutu, ſignisq; loquuntur.
Quoq; magis tegit, tectus magis æſtuat ignis.

Idem Epiſt. 12. Heroid.

Perfide ſenſiſti. Quis enim bene celat amorem?
Eminet indicio prodita flamma ſuo.

Idem 15. Epiſtola Heroid.

Sed male diſſimulo. Quis enim celauerit ignẽ?
Lumine qui ſemper proditur ipſe ſuo.

Idem eadem Epiſtola.

Qua licet & poſſum, luctor celare furorum,
Sed tamen apparet diſſimulatus amor.

Sta-

Statius lib.1.Achilleid.

Nec latet hauſtus amor, ſed fax vibrata medul-
In uultus atq; ora credit, lucēq; genarū (lis
Tingit, & impulſam tenui ſudore pererrat.

Amor mulierum immoderatus bellorum ſæpe cauſſa extitit.

Vergil.de Venere & Vino.

Bellum ſæpe petit ferrus exitiale Cupido.

Ouid.2.lib.Eleg.

—Niſi rapta fuiſſet
Tyndaris, Europe pax, Aſiaq; foret.
Fœmina ſylueſtres Lapithas, populumq; biformē
Turpiter appoſito uertit in arma mero.
Fœmina Troianos iterum noua bella mouere
Impulit, in regno iuſtè Latine tuo.
Fœmina Romanis iterum nunc vrbe recenti
Immiſit ſoceros, armaq; ſæua dedit.

Amor obſtinatis frena impoſuit ſæpe, atq; odium in intimum amorem uertit.

Seneca in Hippolito.

Nihil immune eſt, odiumq; perit,
Cùm iuſſit amor, ueteres cedunt
Ignibus iræ.

Idem eadem Tragœd.

Sæpe obſtinatis induit frenos amor,
Et odia mutat.

Amor nouercas etiam uincit.

Idem eadem Tragœd.

—Quid plura canam?
Vincit ſæuas cura nouercas.

Amor uincit omnia, nulliq; parcit.

Vergil. Ecloga 10.

Omnia uincit amor, & nos cedamus amori.

Idem ad Meſſalam.

Omnia uincit amor. Quid enim nõ uĩceret ille?

Ouid. 1. Metamorph.

Filius huic Veneris, figat tuus omnia Phœbe,
Te meus arcus, ait, quantoq; animalia cedunt
Cuncta Deo, tanto minor eſt tua gloria noſtra.

Ouid. Epiſtola 3. Heroid.

Quicquid amor iuſſit, non eſt contemnere tutũ,
Regnat, & in ſuperos ius habet ille Deos.

Idem Epiſtola 9. Heroid.

Quē non mille feræ, quē nõ Stheneleïus hoſtis,
Non potuit Iuno uincere, uincit amor.

Seneca in Hippolito.

Iſte laſciuus puer aêre nitens,
Telo quam certo iaculatur arcu,
Labitur totas furor in medullas,
Igne furtiuo pópulante uenas.
Non habet latam data plaga frontem,
Sed uorat tectas penitus medullas.
Nulla pax iſti puero, per orbem
Spargit effuſas agilis ſagittas.

Propet. lib. 1. Eleg. ad Aemulum ſuum Gallum.

Nec tibi nobilitas poterit ſuccurrere amanti,
Neſcit amor priſcis cedere imaginibus.

Idem lib. 2. Eleg. ad Cynthiam.

Quò fugis ah demens, nulla eſt fuga licet uſque
Ad Tanaim fugias, uſq; ſequetur amor.
Non ſi Pegaſeo uerteris in aêre dorſo,

Nec tibi ſi Perſeï mouerit ala pedes,
Vel ſi te ſectę rapiant talaribus aurę
Nil tibi Mercuri proderit alta uia
Inſtar ſemper amor ſupra caput, inſtar amãti,
Et grauis ipſe ſuper libera colla ſedet.
Excubat ille acer cuſtos, & tollere nunquam
Te patietur humo lumina capta ſemel.

Amoris finis mors tantum.

Nec modus et requies, niſi mors, reperit̃ amoris.

Amorẽ inueteratũ deponere facile non eſt.

Seneca in Hippol.

Qui blandiendo dulcem nutriuit malum,
Sero recuſat ferre quod ſubijt iugum.

Amans uitiosè, ſi ab illo liberari cupit, ſæpe propria recogitet mala, mulierumque ſcelera.

Ouid. 1. de Remed. amoris.

Tu modo, qui quod amas ægrè dediſcis amare,
Nec potes, & uelles poſſe, docendus eris.
Sæpe refer tecum ſceleratę facta puellæ,
Et pone ante oculos omnia damna tuos.

Terent. in Eunucho.

Id uerò eſt, quod mihi puto palmarium,
Me repperiſſe, quo modo adoleſcentulus
Meretricum ingenia, & mores poſſet noſcere
Maturè, ut cùm cognorit, perpetuo oderit.
Quæ dum foris ſunt, nihil uidetur mundius,
Nec magis compoſitum quicquam, nec magis ele-gans,
Quæ cum amatore ſuo cùm cœnant, liguriunt.
Harum uidere ingluuiem, ſordes, inopiam,
Quã inhoneſtę ſolæ ſint domi, atq; auidæ tibi,

Quo pacto exiure heſterno panem atrū uorent:
Noſſe omnia hæc ſalus eſt adoleſcentulis.

Amantium imagines proiiciendæ ſunt.
Ouid. lib. 2. de Remedio amo.

Si potes & ceras remoue, quid imagine muta
Carperis? hoc perijt Laodomela modo.

Amantium ſcripta ignī tradenda ſunt.
Ibidem.

Scripta caue relegas, blandæ ſeruata puellæ:
Conſtantes animos ſcripta relecta mouent.
Omnia pone feros, quamuis inuitus, in ignes:
Et dic, ardoris ſit rogus iſte mei.

Amor grauitasq; morum haud bene conueniunt.
Ouid. lib. 3. Metamor.

Non bene conueniunt, nec in una ſede morātur
Maieſtas & amor.

Amantibus lex dari non poteſt.
Boëtius Metro. 12. lib. 3.

Quis legem dat amantibus?
Maior lex amor eſt ſibi.

Amoris immenſi expreſſio lepidiſſima.
Vergil. Ecloga 1.

Ante leues ergo paſcentur in æthere cerui,
Et freta deſtituent nudos in littore piſces,
Ante pererratis amborum finibus exul
Aut Ararī Partib. bibet, aut Germania Tigrī,
Quàm noſtro illius labatur pectore uultus.

Idem in Mecœnatis obitum.

Et decet, & certè uiuam tibi ſemper amicus,
Nec tibi, qui moritur, deſinit eſſe tuus.

Ipſe

Ipſe ego quicquid ero, cineres interq́; fauillas,
Tunc quoq; non potero non memor eſſe tui.

Idem ad Battarum.

Dulcia amara prius fient, & mollia dura:
Candida nigra oculi cernent, & dextera lęua:
Migrabunt caſus aliena in corpora rerum:
Quàm tua de noſtris emigret cura medullis:

Olympius Nemeſianus Ecloga 2.

Nā dū pallas amat turgētis ſanguine baccas,
Dū Bacchus uites Deus, et ſata prima Priapus,
Paſcua læta Pales, Idas te diliget unam.

Ouid. Epiſtola 17. Heroid.

Rupe ſedens aliqua ſpecto tua littora triſtis,
Et quò non poſſum corpore, mente feror.

Idem lib. 2. de ponto.

Ante meos oculos preſtò eſt tua ſemper imago,
Et uideor uultus mente uidere tuos.
Deniq; tantus amor nobis chariſſime ſemper,
Quantus in Aeacide, Actorideq́; fuit.
Non ego, ſi biberes ſecuræ pocula Lethes
Excidere hæc credam pectore poſſe tuo.
Longa dies cuior brumali tempore, noxq́;
Tardior hyberna ſolſtitialis erit.
Nec Babylon æſtus, nec frigora Pōtus habebit,
Calthaq́; Peſtanas uincet odore roſas,
Quàm tibi noſtrarum uentani obliuia rerum.

Idem eodem lib. ad Rufum.

Vt quanquam longè toto ſimus orbe remoti,
Scire tamen poſsis nos meminiſſe tui.
Nominis ante mei uenient obliuia nobis
Pectore quàm pietas ſit tua pulſa meo.

Et

Et prius hanc animā uacuas reddemus ni auras
Quam fiat meriti gratia tui.

Idem lib.4.de Ponto.

Da mihi (ſi quid ea eſt) hebetātē pectora Lethē,
oblitus potero non tamen eſſe tui.

Claud.in Epiſt.ad Olibrium.

Exidimusne tibi? lucem iam condet Hydaſpes,
Et Tarteſiaco ſol oriāre uado.
Candeſcat Gethicis Meroë conuerſa pruinis,
Claraq; ſe uetito proluat Vrſa mari.

Plautus in Trinummo.

Omnibus amicis, quod mihi eſt, cupio eſſe idem.

Terentius in Hecyra.

Verum te hoc moneo unum, qualis ſim amicus,
Aut quid poßim, potius quàm inimicus, periculum facias.

Lucretius 1.de nat.rerum.

Sed tua me uirtus tamen, & ſpectata uoluntas
Suauis amicitię, quemuis perferre laborem
Suadet, & inducit noctes uigilare ſerenas.

Amor uotus aduerſis rebus creſcit.

Ouidius 4.de Ponto.

Nam tum præſtiterit uerū mihi ſemper amorē,
Hic tamen aduerſo tempore creuit amor.

Amor ſuauia, iucundàue omnia reddit, ubi uerò abeſt è contra.

Plautus in Caſſina.

Nam ubi amor condimentum inerit, cuiuis placiturum credo.
Neque falſum prorſus, neque ſuaue eſſe poteſt quicquam, ubi amor.

Non admiſcetur, fel; quod eſt amarum, id me facit,
Hominem ex triſti lepidum, & lenem.

Amor coniugii ſacramentum caſtè nectit.

Boëtius Metro. 8. lib. 2.

Hic & coniugij ſacrum
Caſtis nectit amoribus.

Verus coniugalis amor in quo conſiſtat.

Ouid. 5. de Triſt.

Eſſe bona facile eſt, ubi qđ uetat eſſe remotũ eſt,
Et nihil officij nupta quod obſtet habet.
Cùm Deus intonuit non ſe ſubducere nimbo,
Id demum eſt pietas, id ſocialis amor.

Amoris coniugalis uis.

Martialis lib. 1. epig. de Portia.

Coniugis audiſſet fatum cum Portia Bruti,
Et ſubtracta ſibi quæreret arma dolor,
Nondum ſcitis, ait, mortem non poſſe negari,
Credideram ſatis hoc uos docuiſſe patrem,
Dixit, & ardentes auido bibit ore fauillas.
I nunc, & ferrum turba moleſta nega.

Statius lib. 3. Syluarum.

Iſſet ad Iliacas (Quid enim deterret amãtes?)
Penelope gauiſa domos, ſi paſſus Vlyſſes.

Idem initio 5. libri.

Laudentur proauis, ſeu pulchro munere formæ,
Quæ morum cauere bonis, falſoq́; potentes
Laudis egent ueræ, tibi quãquã & origo niteret
Et felix ſpecies, multumq́; optanda maritis,
Ex te maior honos, unum nouiſſe cubile,
Vnum ſecretis agitare ſub oſſibus ignem.
Illum nec Phrygius uitaſſet raptor amorem.

Duli-

Dulichyue proci, nec qui fraternus adulter
Caſta Mycenæo connubia polluit auro.
Si Babylonis opes Lydæ ſi pondera gazæ,
Indorumq́, dares, Serumq́, Arabumq́, potentes
Diuitias, mallet cum paupertate pudica
Intemeratâ mori, uitamq́, impendere famæ.
Nec frōs triſte rigēs, nimiusq́, in moribus horor,
Sed ſimplex, hilarisq́; fides, & mixta pudori
Gratia. Quod ſi āceps metus ad maiora uocaſſet
Illa uel armiferas pro coniuge læta cateruas,
Fulmineosq́; ignes, mediq́; pericula ponti
Exciperet, melius quod non aduerſa probarunt.

Amans licita. ſ. perſeuerare debet, moraliter.

Ouid. 1. de Remed. amoris.

Si quis amat quod amare iuuat, feliciter ardet,
Gaudeat, & uento nauiget ille ſuo.

Amantes carnaliter aduertunt ea quæ non creduntur.

Terentius in Heauton.

Noui ego amantiū animum, aduertunt grauiter
quæ non cenſeas.

Amantes carnaliter ętate, ſatietatéue ſuas deſerunt amaſias.

Plautus in Muſtel.

—Stulta es tu planè,
Quæ illum tibi æternum putas fore amicum, et
beneuolentem.
Moneo ego, te deſeret ille ætate, & ſatietate.

Paulo poſt.

—Si dictis nequis perdūci, ut uera hæc credas

Mea

Mea dicta, ex factis noſce rem. vides quæ ſim,
& quæ fui ante?
Nihilò ego minus, quàm nunc tu amata ſum,
atque vni modò geſſi morem,
Qui pol me, vbi ætate hoc caput colorem commu
tauit,
Reliquit, deſeruitq́ me: tibi idē futurum credo.

Idem in Epidico.

Illam amabam olim, nunc iam alia cura impen
det pectori,
Amantium iræ amoris redintegratio eſt.

Plautus in Amphitryone.

Nam in hominum ætate multa eueniunt hu-
iuſmodi,
Capiunt voluptates, mox rurſum miſerias.
Iræ interueniunt, redeunt rurſum in gratiam
Verum iræ. ſi quæ forte eueniunt huiuſmodi
Inter eos, rurſum ſi reuentum in gratiam eſt,
Bis tanto amici ſunt inter ſe quàm prius.

Terent. in Andria.

Amantium iræ amoris redintegratio eſt.

Ouid. lib. 2. de arte amandi.

Quæ modo pugnarūt iungunt ſua roſtra colūbæ
Quarum blanditias verbaq́ murmur habet.

Horatius ſatyra 3. lib. 2.

—In amore hæc ſunt mala: bellum,
Pax rurſum.
Amor creaturis naturaliter omnibus ineſt ad finem boni, nec aliter durare poſſunt.

Boëtius Metro. 6. lib. 4.

Hic eſt cunctis communis amor,
Repetuntq́ boni fine teneri.

Qui non aliter durare queant,
Nic conuerſo rurſus amore
Refluant cauſſæ, quæ dedit eſſe.

Amor cœlicolarum ideſt ſanctorum immẽſus eſt.

Plaut. in Perſa.

SAGAR. Es ne tu huic amicus? DORD. *Tamquam dij omnes, qui cęlum colunt.*

Amor auro non virtute conciliatur ſcilicet ſæpiſſimè.

Ouid. 2. de arte amandi.

Aurea nunc verè ſunt ſecula, plurimus auro
Venit honos, auro conciliatur amor.
Ipſe licet venias Muſis comitatus Homere,
Si nihil attuleris, ibis Homere foras.

Amor in hoſpitib. certus, ſtabiliſq; non eſt.

Ouid. Epiſt. 16. Heroid.

Certus in hoſpitibus non eſt amor, errat ut ipſi
Cumq́; nihil ſperes firmius eſſe, fugit.
Hypſiphyle teſtis, teſtis Minoia *virgo,*
In non exibitis vtraq́; iuncta toris.
Omnia Medeæ fallax promiſit Iaſon.
Pulſa eſt Aeſonia non minus illa domo.

Amans properat quæq; agit, & male.

Plautus in Pœnulo.

Ita me dij ament, tardo amico nihil eſt quicquam iniquius,
Præſertim homini amanti, qui, quicquid agit, properat omnia.

Olympius Nemeſianus Ecloga 4.

Quiſquis amat pueros ferro præcordia duret.

Nil

Nil properet, diſcatq; diu patienter amare,
Prudenteſq; animos teneris non ſpernat in annis
Perferat & faſtus, ſic olim gaudia ſumet,
Si modo ſollicitos aliquis Deus audit amantes.

Amanti longa uidentur omnia.

Ouid. Epiſtola 18. Heroid.

Lõga mora eſt nobis omnis, quæ gaudia differt.
Da veniam faſſæ, non patienter amo.

Hora. lib. 1. Epiſt. ad Mecœ.

Vt nox longa quibus mentitur amica, dieſq;
Longa videtur opus debentibus, ut piger annus
Pupillis, quos dura premit cuſtodia matrum.

Amare oportet omnes qui quod dent habent, vulgare dictum.

Plautus in Truculento.

—Amare oportet
Omnes, qui quod dent habent. Nam mihi hæc meretrix
Qui hic habet Phroneſium ſuum nomen, omnẽ
Ex pectore mouit meo Phroneſim. Nã φρόνησις
Eſt ſapientia.

Amare recuſat vnuſquiſq;, quæ habere minimè ſperat.

Ouid. Epiſt. 16. Heroid.

Ferrea, crede mihi, non ſum, ſed amare recuſo
Illum, quem fieri vix puto poſſe meum.

Amari cupidus, alios amet.

Ouid. 2. de arte amandi.

Sit procul omne nefas: vt ameris amabilis eſto.

Martialis 6. Epigram.

Vt præſtẽ Pyladẽ, aliquis mihi præſtet Oreſtẽ.
Hoc non fit verbis Marce, vt ameris ama.

Amari potius quàm timeri eligere debet quilibet.

Plautus in Aſinaria.

Nolo ego metui, amari mauolo.

Amat ſeipſum vnuſquiſq; ſuper omnia.

Terentius in Andria.

Verum illud verbum eſt, vulgo quod dici ſolet
Omnes ſibi melius eſſe malle, quàm alteri.

Idem in Adelphis.

Quenquam ne hominem in animo inſtituere, aut
Parare quod ſit charius, quàm ipſe eſt ſibi?

Ouidius lib. 3. de arte amandi.

Non auis aucupibus mõſtrat qua parte petatur.
Non docet infeſtos currere cerua canes.

Amor bonus leges ſeruat.

Statius 1. ſyluarum.

Diſcite ſecuri, quorum de pectore mixtæ
In longum coiëre faces, ſanctusq; pudicæ
Seruat amicitię leges amor.

Amor patriæ dulcis, immenſusq; eſt.

Ouid. 1. de Ponto.

Rurſus amor patriæ ratione valentior omni,
Quod tua fecerunt ſcripta, retexit opus.

Ibidem.

Neſcio qua natale ſolum dolcedine cunctos
Ducit, & immemores non ſinit eſſe ſui.
Quid melius Roma? Scythico quid frigore peius?
Huc tamen ex illa barbarus vrbe fugit.
Cùm bene ſint clauſæ cauea Pandione natæ,
Nititur in ſyluas quæq; redire ſuas.

DE ANIMA.

Anima deſuper datur.ſ.a Deo.
Iuuenal.ſaty.15.
Senſum a cœleſti demiſſum traximus arce,
Cuius egent prona, & terram ſpectantia mundi
Principio indulſit cõmunis conditor illis (vt nos
Tantũ Animas, nobis Animũ quoque, mutuus
Affectus petere auxilium, & præſtare iuberet:
Diſperſos trahere in populum, migrare vetuſto
De nemore et proauis habitatas linquere ſyluas
Aedificare domos, laribus coniungere noſtris
Tectum aliud, tutos vicino limine ſomnos
Vt collata daret fiducia protegere armis
Lapſum, aut ingenti nutantem vulnere ciuem.
Communi dare ſigna tuba, defendier iſdem
Turribus, atq; vna portarum claue teneri.
Boëtius metro.6.lib.3.
Hic clauſit membris animos
Celſa ſede petitos.
Mortales igitur cunctos
Edit nobile germen.
Idem Metro.9.lib.3.
Tu cauſſis animas paribus, uitaſq; minores
Prouehis, & leuibus ſublimes curribus aptas
In cœlum, terramq; ſeris, quas lege benigna
Ad te conuerſas reduci facis igne reuerti.
Sillius Italicus lib.15.bel.Pu.
Poſtquam conticuit, finiſq; eſt addita dictis,
Tũc virtus, quàſnam iuuenẽ florentibus, inquit,

Pellicis in fraudes annis: vitæq́, tenebras?
Cui ratio & magnæ cœleſtia ſemina mentes
Munere ſunt conceſſa Deum, mortalibus alti
Quantum cælicolæ, tantundem animalibus iſti
Præcollunt cunctis tribuit nanq; ipſa minores
Hos terris natura Deos.

Valer. Flaccus lib. 3. Argonaut.

Dicam, ait, ac penitus cauſſas labemq́, docebo
Mopſus, ad aſtra tuens. Nã ſi mortalia mẽbra
Sortitusq́, breues, & parti tempora fati,
Perpetimur ſocius ſuperi quondã ignis Olympi.
Fas ideo miſcere neces, ferroq́, morantes
Exigere hinc animas, redditura q́, ſemina cælo.

Manilius lib. 4. Aſtronomicron.

Iam nuſquam natura latet, peruidimus omnẽ,
Et capto potimur mundo, noſtrumq́, parentem
Pars ſua conſpicuus, genitiq́, accedimus aſtris.
An dubiũ eſt habitare Deũ ſub pectore noſtro?
In cælumq́, redire animas, cœloq́, venire?
Vtq́, ſit ex omni conſtructus corpore mundus
Aetheris atq; ignis ſummi, terræq́, marisq;
Spiritum, & in toto rapidũ qui iuſſa gubernat:
Sic eſſe in nobis terrena corpora ſortis,
Sãguineasq; animas animi, qui cũcta gubernat
Diſpenſatque hominem. quid mirum noſcere mundum
Si poſſunt homines, quibus eſt et mũdus in ipſis,
Exẽplumq; Dei quiq; eſt, et in imagine parua?
An quoquam genitos, niſi cælo, credere fas eſt
Eſſe homines?

Verg. 6. Aeneid.

Igneus eſt ollis vigor, & cœleſtis origo.

Pan-

Paulinus ad Auſo.

Mens quippe lapſis quæ ſuperſtes artibus
De ſtirpe durat cœliti,
Senſus neceſſe ſimul, & affectus ſuos
Teneat æqua & uitam ſuam.

Anima creatur denuo iuxta corporis exigẽtiam, & ambo ſimul creſcunt, atque deficiunt, ut Epicurei tenent.

Lucret. 3. de nat. rerum.

Præterea gigni pariter cum corpore, & unà,
Creſcere ſentimus, pariterq; ſeneſcere mentem.
Nam uelut infirmo pueri, teneroq; uagantur
Corpore. ſic animi ſequitur ſententia tenuis.
Inde ubi robuſtis adoleuit uiribus ætas
Conſilium quoque maius, & auctior eſt animi uis.
Poſt ubi iam ualidis, quaſſatum'ſt uiribus æui
Corpus, & obtuſis ceciderunt uiribus artus,
Claudicat ingenium, delira linguaq; mensq;
Omnia deficiunt, atq; uno tempore deſunt.
Quapropter fateare neceſſe'ſt, quæ fuit ante
Interiſſe, & quæ nunc eſt nunc eſſe creatam.

Horum opinio in hoc uera eſt cum dicunt, quod rationalis anima creatur. Supra, Anima deſuper datur. Sed quod cum tempore creſcat, deficiatq;, hoc falſum eſt ut infra liquet, Anima immortalis.

Anima immortalis eſt, non autem brutorũ vt quidam ponunt, ſed rationalis tantũ.

Propert. lib. 4. Eleg.

Sunt aliquid manes, lethum non omnia finit,
Lucidaq; euictos effugit umbra rogos.

Claud. 4. Honorii conſulatu.

Diſce orbis quod quiſq; ſibi quū conderet artus
Noſtros æthereis miſcens terrena Prometheus,
Sinceram patri mentem furatus Olympo
Continuis clauſtris, indignantemq; reuinxit.
Et cùm non aliter poſſent mortalia fingi,
Adiunxit geminas: illę cum corpore lapſæ
Intereunt, hæc ſola manet, buſtoq; ſuperſtes
Euolat, hanc alia capitis fundauit in arce
Mandatricem operum, proſpecturamq; labori.
Illas inferius collo, pręceptaq; ſummæ
Paſſuras dominę, digna ſtatione locauit.

Anima mortalis eſt, ſecundum Epicureorum inſulſam opinionem.

Seneca in Troade.

Hæc omnes patimus fata, nec amplius
Iuratos ſuperis qui tetigit lacus
Vſquam eſt. Vt calidis fumus ab ignibus
Vaneſcit per ſpatium breue ſordidus:
Vt nubes grauidas quas modo uidimus,
Arctoi Boreæ diſſipat impetus:
Sic hic, quò regimur, ſpiritus effluet.
Poſt mortem nihil eſt, ipſaq; mors nihil.
Velocis ſpatii meta nouiſſima.
Spem ponant auidi, ſolliciti metum.
Quæris quo iaceas poſt obitum loco?
Quo non nata iacent,
Tempus nos auidum deuorat, & chaos,
Mors indiuidua eſt noxia corpori,
Nec parcens animę.

Lucret. lib. I. de nat. rerum.

En-

Ennius æternis exponit verſibus, edens,
Quod neque permaneant animæ, neque corpora noſtra.

Anima agillis eſt & inuiſibilis.

Verg. Ecloga 1.

O Melibæe Deus nobis hæc otia fecit.

Idem 6. Aen. Aeneæ verba ad patrem.

—Da iungere dextras;
Da genitor, teq; amplexu ne ſubtrahe noſtro.
Sic memorans largo fletu ſimul ora rigabat,
Ter conatus ibi collo dare brachia circum,
Ter fruſtra comprenſa manus effugit imago,
Par leuibus uentis, uolucriq; ſimillima ſomno.

Ouid. lib. 8. Metamorph.

Inq; leues abijt paulatim ſpiritus auras.

Sillius Italicus lib. 13. bel. Pu.

Hic alacer colla amplexu materna petebat,
Vmbraq; ter fruſtra per inane petita fefellit.

Anima Dei in contemplatione ſita toruos intuetur tyrannos a uera patria exules.

Boëtius metr. 1. lib. 4.

Quod ſi terram placeat tibi
Noctem relictam uiſere,
Quos miſere toruos populi timent:
Cernet tyrannos exules.

Anima a terrenis ſubleuata obſcuras ruinas vitat, deumq; finem, ac principium ſuum eſſe cognoſcit.

Boëtius metro. 10 lib. 3.

Hoc quicquid placet, excitatq; mentes
Infimis tellus aluit cauernis.
Splendor, quo regitur, uigetq; cælum

Vitat obſcuras animæ ruinas.

Idem Metro.1.lib.4.

Huc ſi te reducem referat uia,
Quam nunc requiris immemor,
Hic, dices, memini, patria eſt mihi,
Hinc ortus, hic ſiſtam gradum.

Aīæ corporib. vnitæ in obſcuro carcere, nec nō multis paſſionib. deditæ dicũtur eſſe.

Vergil.6.Aeneid.

Seminibus quantũ non noxia corpora tardant,
Terreniq; hebetant artus, moribundaq; mēbra.
Hinc metuunt, cupiuntq; , dolent, gaudentq; , nec auras
Reſpiciunt clauſæ tenebris, & carcere cæco.

Animę bonæ, ſeu purgatæ ad loca ducũtur amœniſſima, id eſt ad cęlum, moraliter.

Verg.6.Aeneid.

Hic locus eſt, partes ubi ſe uia findit in ambas,
Dextera, quæ Ditis magni ſub mœnia tendit:
Hac iter Elyſium nobis. At læua malorum
Exercet pœnas, & ad impia Tartara mittit.

Ibidem.

—Exinde per amplum
Mittimur Elyſium, et pauci læta arua tenemus

Luca.lib.13.bel.ciuil.

Sedibus Elyſijs, campoq; expulſa piorum,
Ad ſtygias, inquit, tenebras, maneſq; nocentes
Poſt bellum ciuile trahor.

Lucret.2.de nat.rerum.

—Et quod miſſum'ſt ex ætheris oris,
Id rurſum cęli ſtellantia templa receptant.

Martial.12.Epigram.

Acci-

Accipient olim cùm te loca læta piorum,
Non erit in Stygia notior umbra domo.

Sillius Italicus lib.2.bel.pu.

At uos ſyderea, quat nulla æquauerit ætas,
Ite decus terrarum animæ, uenerabile vulgus
Elyſium, & caſtas ſedes decorate piorum.

Idem lib.10.bel.pu.

Hæc Libys atq; repens crepitantibus undique flammis
Aethereas anima exultans euaſit in auras.

Idem 13.bel.pu.

Tum ſeducta loco, & laxata lucida nocte
Clauſtra nitent, quæ ſecreti per limitis ũbrã
Elyſios ducunt campos, hic turba piorum
Nec ſtygio in regno, cęli nec poſta ſub axe,
Verum ultra Oceanum.

Idem lib.15.

At queis ſeruatus ſeminis ortus
Cęli portat pates.

Statius lib.10.Thebai.

—Dant clara meanti
Aſtra locum.

Idem lib.5.Syluarum.

Parce precor lacrymis, ſæuo nec concute plã ſtu
Pectora, nec crucia fugientem cõiugis umbram
Sic ego nec furias, nec deteriora uidebo
Tartara, & Elyſias fęlix admittatur ad oras.

Manilius lib.2.Aſtronomicon.

Noſtra loquar, nulli uatum debebimus orſa,
Nec furtum, ſed opus ueniet, ſoloq; uclamus
In cælum curru, propria rate pellimus undas.

Animæ hominum poſt mortem in brutorum corpora ingrediuntur ſecundum Pythagoricorum opinionem, quæ falſa eſt.

Ouid. 15. Metamorph.

Morte carent animæ, ſemperq; priora relicta
Sede, nouis domibus uiuunt, habitantq; receptæ.
Ipſe ego (nam memini) Troiani tempore belli
Panthoides Euphorbus eram.

Ibidem.

—Inq; ferinas
Poſſimus ire domos, pecudum in corpora condi,
Corpora quæ poſſunt animas habuiſſe parentum,
Aut fratrum, aut aliquo iunctorum fœdere no-
Aut hominum certè. (*bis*

Tibullus 4. Eleg. lib.

Quinetiam mea tunc tumulus cũ texerit oſſa,
Seu matura dies fato properat mihi mortem,
Longa manet ſeu uita, tamen muta figura
Seu me finget equum rigidos percurrere campos
Doctum, ſeu tardi pecoris ſim gloria taurus,
Siue ego per liquidũ uolucris uehar aëra pēnis,
In quemcunq; hominem me longa receperi ætas
Incœptis de te ſubtextam carmina chartis.

Claudianus 1 de raptu Proſerpinæ.

Quos ubi per uarios annos, per mille figuras.
Egit lethæo purgatos flumine, tandem
Rurſus ad humanæ reuocat primordia uitæ.

DE-

DE ANIMO.

Animi cupiditates qui ſubegit rationi,is latius regnat,quàm ſi totum mundum ſuo ſubiiceret imperio.

Horat. oda.2.lib.2.

Latius regnas auidum domando
Spiritum,quàm ſi Libiam remotis
Gadibus iungas,& uterq; Pœnus
Seruiat uni.

Animum uincens in iuuentute , innumera reportabit bona, ſi uero ſuperatus fuerit, tunc,è contra erit.

Plaut.in Trinummo.

Qui homo cum animo inde ab ineunte ętate depugnat ſuo.
Vtrum id itàne eſſe mauelit, ut eum animus æquum cenſeat.
An ita potius,ut parentes eum eſſe & cognati uelint?
Si animus hominem perpulit,actum eſt, ſi animo ſeruiuit,non ſibi,
Si ipſe animum perpulit,dum uiuit, uictor victorum cluet.
Tu ſi animum viciſti potius , quàm animus te , eſt quod gaudeas.

Animus æger, ſeu malo deprauatus appetitu,falſa pro ueris uidet.

Seneca in Oedipo.

An æger animus falſa pro ueris videt?

Hora

Horatius ſatyra 2. lib. 2.

Ruſticus, anormis, ſapiens, craſſaq; Minerua,
Diſcite non inter lances, menſasq; nitentes,
Cum ſtupet inſanis acies, fulgoribus, & quum
Acclinis falſis animus meliora recuſat.
Verùm hic impranſi mecum diſquirite.

Animi corporisq; ægritudinis intimatio perpulchra.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Viuimus, ut nunquam ſenſu careamus amaro,
Et grauior longa ſit mea pœna mora.
Sic inconſumptum Tityi, ſemperq; renaſcens
Non perit, ut poſſit ſæpe perire, iecur.
Siue dies igitur caput hoc miſerabile cernit,
Siue pruinoſæ noctis aguntur equi:
Sic mea perpetuis liqueſcunt pectora curis,
Ignibus admotis ut noua cera ſolet.

Ibidem ad Ruffinum.

Nec tamen exhibuit tanta facundia uires,
Vt mea ſint dictis pectora ſana tuis.
Vt multum demas noſtro de pectore curæ,
Non minus exauſto, quod ſuperabit, erit.

Idem lib. 3. de Triſtib.

Nec cœlũ nec aquæ faciunt, nec terra, nec auræ:
Hei mihi perpetuus corpora languor habet.
Seu uitiant artus ægræ contagia mentis,
Siue mei cauſſa eſt in regione mali.
Vt tetigi Pontum, uexant inſomnia, uixq;
Oſſa tegit macies, nec iuuat ora cibus.
Quiq; per Autumnum per tuſſis frigore primo
Eſt color in folijs, quæ noua læſit Hyems:

Is mea membra tenet, nec uiribus alleuor vllis:
Et nunquam queruli cauſſa doloris abeſt.
Nec melius ualeo, quàm corpore, mente, ſed ęgra
Vtraq; pars ęquè, binaq; damna fero. (eſt

Idem 4. Triſtium.

Nam neq; ſunt uires, nec qui color eſſe ſolebat:
Vix habeo tenuem, quæ tegat oſſa, cutem.
Corpore ſed mens eſt ęgro magis ægra, maliq;
In circunſpectu ſtat ſine fine ſui.

Animus corpù ſue cœli temperie iuuatur.

Ouid. 2. de Ponto.

Temperie cęli corpusq; animusq; iuuatur.

Aĩus corporales roborat uires, & oĩa uincit

Idem ibidem.

Omnia deficiunt, animus tamen omnia uincit.
Ille etiam uires corpus habere facit.

Animus æquus ęrumnæ condimentum eſt.

Plautus in rudente.

Animus ęquus optimum eſt ærumnę condimentum

Idem in captiuis.

In re mala animoſi bono utare, adiuuat.

Idem in Pſeudolo.

Bonus animus in re mala, dimidium eſt mali.

Animus impatiens uerba monentis reſpuit, necnon odio habet.

Ouidius lib. 1. de remed. amo.

Impatiens animus, nec adhuc tractabilis arte,
Reſpuit, atq; odio uerba monentis habet.

Animus ambiguus ad utranq; partem facillimè uertitur.

Terentius in Andria.

Deum

Dum in dubio eſt animus, paulo momento huc illuc impellitur.

Animus metu, cupitatèue preſſus bonum ſibi oblatum corrumpit, ſuisq; haud frui ualet bonis.

Horat. 2. Epiſt. lib. 1.

Qui cupit, aut metuit, iuuat illum ſic domus et res,
Vt lippum pictæ tabulæ fomenta podegrã,
Auriculas citharæ collecta ſorde dolentes.

Animi anxietas homini haud parum nocet.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Iam mihi deterior canis aſpergitur ætas,
Iamq; meos uultus ruga ſenilis arat.
Iam uigor & quaſſo languent in corpore uires:
Nec iuueni luſus qui placuere iuuant.
Aetatis facta eſt tanta ruina meæ.
Cõfiteor facere hoc annos, ſed et altera cauſſa eſt:
Anxietas animi, continuusq; labor.

Idem 2. de Ponto.

Vnda locuq; nocent, & cauſſa ualentior iſtis
Anxietas animi, quæ mihi ſemper adeſt.

Animi cruciatus uulnus inſanabile eſſe dicitur, quia difficillimè ſanatur.

Ouid. 1. de Ponto.

Cura quoq; interdum nulla eſt medicabilis arte:
Aut ſi ſit, longa eſt attenuanda moræ.

Animi anxietas mora, necnon labore quandoq; ſanatur, ut iam ex Ouid. oſtendimus, & Seneca in Agamemnone docet his uerbis.

Proin-

Proinde quicquid eſt, da ſpatiū et tempus tibi:
Quod ratio nequit, ſæpe ſanauit mora.

Animo imperare qui non poteſt, in ſeruitute eſſe debet.

Martialis 2.epigram.

Reges & dominos habere debet,
Qui ſe non habet, atq; concupiſcit
Quod Reges dominiq; concupiſcunt.

Animo obtemperaſſe exilis eſt uoluptas, necnon pigebit quandoq;.

Plautus in Bacchide.

—Pauliſper Lyde eſt libido.
Homini ſuo animo obſequi. Iam aderit tempus cùm ſe etiam.
Ipſe oderit.

Animo homines obſequi decet, dummodo ſit in bonum.

Plautus in Amphyt.

Amat, ſapit, rectè facit, animo quando obſequitur ſuo.
Quod omnes homines facere oportet, dum id modò fiat bono.

Animo culpa detento nil miſerius.

Plaut.in Muſtel.

Nihil eſt miſerius, quā animus hominis cōſcius.

DE ANIMALIBVS.

Animalia naturæ inſtinctu quoquo modo futura præcognoſcunt.

Iuuenal.ſatyra.2.

Loripedem rectus derideat, Aethiopem albus.

Auſo-

Auſonius in Pittaci ſent.

Ignoſcas alijs multum, nil tibi.

Feliciter ſapit, qui alieno periculo ſapit.

Plautus.

Feliciter ſapit is, qui alieno periculo ſapit.

Terentius in Heauton.

Ex alijs periculum facito, tibi quod ex uſu fiet.

Tibullus lib. 3. Eleg. 7.

Vos ego nunc moneo, felix quicunq; dolore
Alterius diſces poſſe carere tuos

Manilius lib. 2. Aſtronom.

Deniq; ſic pecudes, & muta animalia, terris
Cùm maneant ignara, ſui, legiſq; per æuum:
Natura tamen ad mundum reuocante parentē,
Attollunt animos, cęlumq; adſydera ſeruant.
Corporaq; ad lunæ naſcentis cornua luſtrant,
Venturaſq; uident hyemes, reditura ſerena.

Horat. lib. 1. Satyra 1.

Paruula (nam exemplo eſt) magni formica laboris
Ore trahit quodcunq; poteſt, atq; addit aceruo.
Quē ſtruit, haud ignara, ac nō incauta futuri.
Quæ ſimul inuerſum cōtriſtat Aquarius annū,
Non uſquam prorepit, & illis utitur ante
Quæſitis patiens.

Verg. 4. Georg. de Apibus ſic loquens, ait.

Præterea regem, non ſic Aegyptus, & ingens
Lydia, nec populi Parthorum, aut Medus Hydaſpes
Obſeruant: rege incolumi, mens omnibus una eſt:
Amiſſo, rupere fidem, conſtructaq; mella

Diripuere ipſa, & crates ſoluere fauorum,
Ille operum cuſtos, illum admirantur, & omnes
Circumſtant fremitu denſo, ſtipantq́; frequētes,
Et ſæpe attollunt humeris, & corpora bello
Obiectant, pulchramq; petūt per uulnera mortē.
His quidam ſignis, atq; hæc exempla ſecuti.
Eſſe apibus partem diuinę mentis, & hauſtus
Aethereos dixēre.

Ouid.lib.14.Metam.de Cygni natu.

Carmina iam moriens canit exequialia Cygnus.

Idem 7.Epiſt.Heroid.

Sic ubi fata uocant, udis abiectus in herbis,
Ad uada Mæandri concinit albus Olor.

Martialis in Xeniis.

Dulcia defecta modulatur carmina lingua,
Cantatur cygnus funeris ipſe ſui.

Iuuenal.Saty.12.

—Imitatus caſtora, qui ſe
Eunuchum ipſe facit, cupiens euadere damno
Teſticulorum, adeò medicatum intelligit inguen,

Claudian.in præfat.in 3.Honorii.
Aug,conſulat.

Paruos non aquilis fas eſt, educere fœtus,
Ante fidem Solis, iudiciumq; poli,
Nam pater excuſſo ſaliit cum germine proles,
Ouaq; maternus rupit hiulca tepor.
Protinus implumes conuertit ad ęthera nidos,
Et recto flammas imperat ore pati.
Conſulit ardentes radios, & luce magiſtra
Naturam, uires, ingeniumq; probat.
Degener & refugo torſit qui lumina uiſus,
Vnguibus hunc ſæuis ira paterna ferit.

Ex-

Exploratores oculis qui pertulit ignes,
Suſtinuitq́, acie nobiliore diem,
Nutritur uolucrumq́, potens, et fulminis hæres,
Geſturus ſummo tela triſcula Ioui.

Animalia paucioribus indigent quàm homines.

Lucret. lib. 5. de nat. rerum.

At variæ creſcunt pecudes, armenta feræq́;:
Nec crepitacula eis opus eſt, nec cuiq; adhibēdæ
Almæ nutricis blanda, & infracta loquela: (eſt
Nec uarias quærunt ueſtes pro tempore cæli:
Deniq; non armis opus eſt non mœnibus altis.
Qui ſua tutentur, quando omnibus omnia largè
Tellus ipſa parit, naturaq́, dædala rerum.

Animalia quæq; in hoſtes ſuos inſurgunt.

Proper. lib. 2. Eleg. ad Cynthiam.

Non ſolum taurus ferit uncis cornibus hoſtem,
Verùm etiam inſtanti læſa repugnat ouis.

Horat. Epod. lib.

Neq; hic lupis mos, neq; fuit leonibus
Vnquam, niſi in diſpar, feris.

Iuuenal, ſaty. 15.

Sed iam ſerpentum maior concordia parcit
Cognatis maculis ſimilis fera. Quando leoni
Fortior eripuit uitam leo? quo nemore unquam
Expirauit aper maioris dentibus apri?
Indica tigris agit rapida cum tigride pacem
Perpetuam, ſæuis inter ſe conuenit urſis.

Animalia laudum munera cuncta ſuo depromunt domino.

Ouidius in Philomela.

Cuncta

Cuncta ſuo domino depromunt munera laudū,
Seu ſemper ſileant, ſiue ſonare queant.

Animalia lunæ ad motum alterantur.
Manilius lib 2. Aſtronomicon.

Ad lunæ motum uariāt enim animalia corpus.

Animalia naturaliter deuitant ea, quæ ſemel læſerunt.
Ouid. lib. 2. de Ponto.

Qui ſemel eſt læſus fallaci piſcis ab hamo,
Omnibus una cibis æra ſubeſſe putat.
Sæpe canem uiſum longè fugit agna, lupumq́;
Credit, & ipſa ſuam neſcia uitat opem.

Idem lib. 1. de Triſtib.

Terretur minimo pennæ ſtridore columba,
Vnguibus accipiter ſaucia facta tuis.
Non proculà ſtabulis audet diſcedere, ſi quæ
Excuſſa eſt auidi dentibus agna lupi.

Hora. lib. 1. Epiſt. ad Quintium.

Cautus enim metuit foueam lupus, accipiterq;
Suſpectos laqueos, & opertum miluius hamum.

DE ARTE.

Artium ingenuarum uis.
Ouid. lib. 6. Metamor.

—Non illa loco, neq; origine gentis
Clara, ſed arte fuit.

Ibidem.

Lydias tamen illa per urbes
Quæſierat ſtudio nomen memorabile, quamuis
Orta domo parua, paruis habitabat hypepis.

Idem

Idem lib. 1. de Ponto.
Artibus ingenuis, quarum tibi maxima cura
Pectora molleſcunt, aſperitasq; fugit.
Idem 2. de Ponto.
Artibus ingenuis quæſita eſt gloria multis.
Non ſolum iuris, ſed bonarum etiam artium ſtudiis uacandum.
Ouid. 1. de arte amandi.
Diſce bonas artes, moneo, Romana iuuentus,
Non tantum trepidos, ut tuerare reos.
Idem lib. 2. de arte aman.
Nec leuis ingenuas pectus coluiſſe per artes
Cura ſit, & linguas edidiciſſe duas.
Ars naturę defectum in multis ſupplexa
Ouid. 1. de arte amandi.
Arte citæ, ueloq; rates, remoq; reguntur:
Arte leuis currus, arte regendus amor.
Sed tamen & tauri ceruix oneratur aratro,
Frenaq; magnanimi dente teruntur equi.
Ouidius de Philomela.
Pſittacus humanas depromit uoce querelas,
Atq; ſuo domino χαῖρε, ſonatq; uale.
Pica loquax uarias modulatur gutture uoces,
Scurriliter ſtrepitu quicquid & audit, ait.
Perſius in Procemio.
Quis expediuit Pſittacę ſuum χαῖρε,
Picasq; docuit noſtra uerba conari?
Magiſter, artis ingeniq; largitor
Venter, negatas artifex ſequi uoces.
Statius lib. 1. ſyluarum.
Pſittace dux uolucrum, domini facunda uoluptas,
Huma-

Humanæ ſolers imitator Pſittace linguæ.

Artes ubique locorum homines comitantur.

Ouid.lib.4.de Triſt.

Sola omnes noſtræ perſtitit illa fugæ.
Sola nec inſidias inter,nec militis enſem,
Nec mare,nec uentos,barbariemq; timet.

DE ASPERITATE.

Aſperitas odium, bellumq; cauſat,atque in omni re nociua eſt.

Ouid.2.de arte aman.

Dextera præcipuè capit indulgentia mentes,
Aſperitas odium ſæuaq; bella mouet.
Odimus Accipitrē,quia uiuit ſemper in armis,
Et pauidum ſolitos in pecus ire lupos.

DE ASTVTIA.

Aſtuti qui maximè uidentur, quandoque decipiuntur.

Plautus in Captiuis.

Qui cauet nec decipiatur,uix cauet cùm etiam cauet.
Etiam cùm cauiſſe ratus eſt, ſæpe is cautor captus eſt.

Terent.in Andria.

Fallacia alia aliam trudit.
Aſtutum fallere difficile eſt.

Seneca in Troade.

Simulata remoue,non facile eſt tibi
Decipere Vlyſſem,id eſt uafrum, aſtutum,uerſipellem.

DE

DE ASSVETVDINE.

Ab aſſuetis non fit paſſio.

Ouid. 3. de ponto.

Hoc quoq; Naſo feres: etenim maiora tuliſtis.
Iam tibi ſentiri ſarcina nulla poteſt.
Ductus ab armento taurus detrectat aratrum,
Subtrahit & duro colla nouella iugo.
Nos quibus aſſueuit fatum crudeliter uti.
Ad mala iam pridem non ſumus ulla rudes.

Idem 3. de Triſt.

Quiq; fugax rerum, ſecuraq; in otia natus,
Mollis, & impatiens ante laboris eram.
Vltima nũc patior, nec me mare portubus orbũ
Perdere, diuerſę nec potuere uiæ.
Suffecitq; malis animus, Num corpus ab illo
Accepit uires, uixq; ferenda tulit.

Idem lib. 5. de Triſt.

Pone metum, ualeo, corpusq; quod ante laborum
Impatiens nobis inualidumq; fuit,
Sufficit, atq; ipſo uexatum induruit uſu.
An magis infirmo non uacat eſſe mihi?

Idem lib. 2. de arte aman.

—Nil aſſuetudine maius.

Idem eodem libro.

Quod male fert, aſſueſce, bene multa uetuſtas
Lenit.

Seneca in Thyeſte.

Iam tempus illi fecit ærumnas leues.

Idem

Idem in Octauia.

Parcite lacrymis, urbis feſto
Lætoq; die.
Non hoc primum
Pectora uulnus mea ſenſerunt:
Grauiora tuli.

Valerius Flaccus lib.5.argonaut.

Alcidem Sthenelo ipſe ſatus, tamen aſpera regũ
Perpetimur iuga, nec melior parere recuſo.

Propert.lib.2.eleg.

Ac ueluti primò taurus detrectat aratra,
Poſt uenit aſſueto mollis ad arua iugo.

Claudian.lib.2.in Ruffinum.

Iam nulli flebile damnum,
Sec curſus ſolennis erat, campusq; furori
Expoſitus, ſenſumq; mali detraxerat uſus.

Aſſueta difficulter relinquuntur.

Horatius Saty.5.lib.2.

Sic tibi Penelope frugi eſt, quæ ſi ſemel uno
De ſene guſtarit, ſecum partita lucellum:
Vt canis a corio nunquam abſterrebitur ucto.

DE ATTENTIONE.

Attenti auditores vt ſint, exhortatio accommodata.

Verg.lib.5.Aeneid.

Accipite hæc animis, lætasq; aduertite mentes.
Nemo ex hoc numero mihi non donatus abibit.

Idem 10. Aeneid.

Accõ-

Accipite ergo animis, atq; hæc mea figite dicta.

Idem 11. Aeneid.

Nunc adeo quæ ſit dubiæ ſententia menti,
Expediam, & paucis (animos adhibete) docebo.

Idem in Aetna.

Tu modo ſubtiles animo duce percipe curas,
Occultamq; fidem manifeſtis aſtrue rebus.
Mille ſub exiguo ponam tibi tempore ueras
Res, oculiq; docent, certas res credere cogunt.

Ouid. lib. 1. Faſto.

Diſce metu poſito uates operoſe dierum.
Quod petis, & uoces percipe mente meas.

Plautus in Captiuis.

Nunc hoc animaduertite, vt ea quæ ſentio pariter ſciatis.

Terent. in Eunucho.

Date operam, & cum ſilentio animaduertite.

Sillius Italicus lib. 16.

Mente fauete pari, atq; aures aduertite veſtras.

Manilius lib. 3. Aſtrono.

Huc ades ò quicunq; meis aduertere cœptis
Aurem oculosq; potes, veras & percipe voces.
Non ad iuratos reges, Troiamq; cadentem
Impendat animum, nec dulcia carmina quæras:
Ornari res ipſa negat, contenta doceri.

Plaut. in Mænechmis.

Salutem primum, iam a principio propitiam
Mihi atq; uobis ſpectatores nuntio.
Adporto uobis Plautum lingua, non manu:
Quæſo vt benignis accipiatis auribus.
Nunc argumentum accipite, atque animum aduortite.

Quam poſtero in verba conferam pauciſſima.
Attẽtionis maximę intimatio perpulchra.
Propert.lib.2.eleg.
Nunc mihi, ſi qua tenes, ab origine dicere prima
Incipe, ſuſpenſis auribus iſta bibam.

DE AVARITIA.

Auaritia ſcelerum omnium mater eſt.
Claudian.2.lib.in Stiliconis laudes.
At primum ſcelerum matrẽ, quæ ſemper habẽdo
Plus ſitiens patulis rimatur faucibus aurum,
Trudis auaritiam.
Petronius Arbiter in Satyris.
Orbem iam totum victor Romanus habebat,
Qua mare, qua terræ, qua ſydus currit vtrunq;,
Nec ſatiatus erat, grauidis freta pulſa carinis
Iam peragrabantur, ſi quis ſinus abditus vltra
Si qua foret tellus, quæ fuluum mitteret aurum
Hoſtis erat. fatisq; in triſtia bella paratis
Quærebantur opes, non vulgo nota placebant
Gaudia non uſu plebeia trita voluptas.
Ibidem.
Nec minor in campo furor eſt, emptiq; Quirites
Ad prædam, ſtreuitumq; lucri ſuffragia uertũt.
Venalis populus, uenalis curia patrum.
Eſt fauor pretio ſenibus quoq;, libera uirtus
Exciderat ſparſiq; opibus conuerſa poteſtas,
Ipſaq; maieſtas auro corrupta iacebat.
Lucanus lib.3.bel.ciuil.
Vſq; adeo ſolus ferrum, mortemq; timere

Auri neſcit amor. Pereunt diſcrimine nullo
Amiſſæ leges: ſed pars uiliſſima rerum
Certamen moniſtis opes.

Idem lib. 7. bel. ciuil.

Impulit amantes, auriq; cupidine cæcos
Ire ſuper gladios, ſuperq; cadauera patrum,
Et cæcos calcare duces.

Propertius eleg. 7. lib. 3.

Ergo ſollicitæ tu cauſſa pecunia uitæ es,
Per te immaturum mortis adimus iter.
Tu uitijs hominum crudelia pabula præbes,
Semina curarum de capite orta tuo.

Idem lib. 3. Eleg. 13.

At nunc deſertis ceſſant ſacraria lucis,
Aurum omnes uicta iam pietate colunt.
Auro pulſa fides, auro uenalia iura,
Aurum lex ſequitur, mox ſine lege pudor.

Tibullus 10. eleg. lib. 1.

Quis fuit horrendos primus qui protulit enſes?
Quàm ferus, ac uerè ferreus ille fuit.
Tunc cædes hominum generi, tunc prælia nata,
Tunc breuior diræ mortis aperta uia eſt.
At nihil ille miſer meruit, nos ad mala noſtra
Vertimus in ſæuas, quod dedit ille, feras.
Diuitis hoc uitium eſt auri: nec bella fuerunt,
Faginus adſtabat cùm cyphus ante dapes.
Non arces, non uallus erat, ſomnumq; petebat
Securus uarias dux gregis inter oues.

Auaritia homines ad omnia ferè pericula, atq; in commoda impellit.

Horat. lib. 1. ſaty. 1.

Cùm

—Cùm te neq; feruidus æſtus
Dimoueat lucro,neq; hyems,ignis, mare,ferrũ,
Nil obſtet tibi,dum ne ſit te ditior alter.

Idem 1.lib.Epiſt. 1.

Impiger extremos curris mercator ad Indos
Per mare,pauperiē fugiens,per ſaxa,per ignes.

Manilius lib.4.Aſtrono.

Vt ueniant gemmę,totus tranſibitur orbis.
Nec lapidum pretio pelagus cœpiſſe pigebit.
Annua ſolliciti conſumunt uota coloni,
Et quantæ mercedis erunt fallacia rura,
Quæremus lucrum nauis,mortemq; ſequemur
In prædas.pudeat tanto bona uelle caduca.

Idem lib.5.Aſtro.

—Nil eſt audere relictum.
Quæſtus naufragio petitur, corpusq; profundo
Immiſſum pariter,quàm præda exquiritur ipſa
Nam ſemper tanti merces eſt parua laboris.
Cenſibus æquantur conchæ,rapidumq; notari.
Vix quiſquā eſt,locuples,oneratur terra profũdo
Tali ſorte ſuas artes per littora tractat.
Aut emit externos pretio,mutatq, labores
Inſtitor ęquoreæ uaria ſub imagine mercis.

Propert. lib.3.eleg.

Ergo ſollicitæ tu cenſa pecunia uitæ es.
Per te immaturum mortis adimus iter.
Tu uitijs hominum crudelia pabula prębes,
Semina curarum de capite orta tuo.

Auarus aſsiduè eget,

Horat.lib.1.Epiſt.2. ad Lollium.

Semper auarus eget,certum uoto pete finem.

Idem oda 16. lib. 3.

—Multa petentibus
Deſunt multa.

Auſonius in Biæ ſententiis.

Quis diues? qui nil cupit. Quis pauper? auarus

Claud. in Ruff. 1. lib.

Semper inops quicunq; cupit.

Auarus hydropico aſſimilatur.

Horat. Oda 2. lib. 2.

Creſcit indulgens ſibi dirus hydrops,
Nec ſitim pellit, niſi cauſſa morbi
Fugerit venis, & aquoſus albo
Corpore languor.

Auarus inſaniſſimus eſt ſed non cognoſcitur, quia maior hominum pars eodem vitio iactatur.

Horat. ſatyra. 3. lib. 2.

Si quis emat citharas, emptas comportat in unũ,
Nec citharæ ſtudio, nec muſæ deditus ulli,
Si ſcalpra, & formas non ſutor: nautica uela
Aduerſus mercaturis: delirus, & amens
Vndiq; dicatur merito. Quid diſcrepat iſtis,
Qui numos, aurumq; recondit, neſcius uti
Compoſitis, metuenſq; uelut contingere ſacrum?
Nimirum inſanus paucis uideatur, eò quòd
Maxima pars hominum morbo iactatur eodem.

Auarus periurus exigua fiet re.

Iuuenal. ſatyra. 14.

Falſus erit teſtis, vendet periuria ſumma
Exigua, Cereris tangens aramq; pedemq;.

Auarus ſeruus eſt.

Ho-

Horat.lib.1.Epiſt.17.ad Quintium.

Qu o melior ſeruo,quo liberior ſit auarus,
In triuijs fixum cùm ſe demittit ob aſſem,
Non uideo:nam qui cupiet, metuet quoq; porrò.
Qui metuens uiuet, liber mihi non erit unquã.
Perdidit arma,locum uirtutis deſeruit,qui
Semper in augenda feſtinat,& obruitur re.

Auari diuitias dummodo poſſideant, Deũ, pœnàmvè omnem paruifaciunt.

Iuuenal.13.Saty.

Eſt alius metuens, nec crimen pœna ſequatur.
Hic putat eſſe Deos,& peierat,atq; ita ſecum
Decernat,quodcunq; uolet de corpore noſtro
Iſis,& irato feriat mea lumina ſiſtro,
Dũmodo uel cęcus teneam,quos abnego nummos.

Auari inſanabiles ſunt.

Horat.Oda.24.lib.3.

—Scilicet improbæ
Creſcunt diuitiæ,tamen
Curtæ neſcio quid ſemper abeſt rei.

Idem Saty.1 lib.1.

At bona pars hominum decepta cupidine falſo
Nil ſatis eſt,inquit.

Hos & Tantalo comparat ibidem.

Tantalus a labris ſitiens fugientia captat
Flumina.quid rides?mutato nomine de te
Fabula narratur:congeſtis undiq; ſaccis
Indormis inhians,& tanquam parcere ſacris
Cogeris,aut pictis tanquam gaudere tabellis.
Neſcis quid ualeat numus, quẽ præbeat uſum?
Panis ematur,olus,uini ſextarius,adde

Queis humana ſibi doleat natura negatis.

Lucan. lib.7. de bel. ciuil.

Inuenere quidem ſpoliato plurima mundo,
Bellorum in ſumptus congeſtæ pondera maſſæ,
Sed non impleuit, cupientes omnia, mentes.
Quidquid fodit Hiber, quicquid Tagus extulit auri,
Quodq; legit diues ſummis Arimaſpus arenis
Vt rapiant..

Seneca in Hercule Oeteo.

Cupit hic gazis implere famem:
Nec tamen omnis plaga gemmiferi
Sufficit Iſtri, nec tota ſitim
Lydia uincit, nec quę Zephyro
Subdita tellus, ſtupet aurato
Flumine clarum radiare Tagum:
Nec ſi totus ſeruiat Hebrus.
Ruraq; diues cingat Hydaſpes,
Intraq; ſuos currere fines
Spectet toto flumine Gangem.
Auidis Auidis natura parum eſt.

Boëtius metr.2. lib.2.

Si quantas rapidis flatibus incitus
Pontus uerſat arenas,
Aut quot ſtelliferis edita noctibus
Cælo ſydera fulgent,
Tantae fundat opes, nec retrahat manum
Pleno copia cornu,
Humanum miſeras haud ideo genus
Ceſſat flere querelas.
Quamuis nota libens excipiat Deus
Multi prodigus auri

Et claris auidos ornet honoribus,
Nil iam parta uidentur:
Sed quæſita uorans ſæua rapacitas
Alios pandit hiatus.
Quæ iam præcipitem fræna cupidinem
Certo fine retentent,
Largis cum potius muneribus fluens
Sitis ardeſcit habendi?
Nunquam diues agit, qui trepidus gemens
Seſe credit egentem.

Boëtius metro. 3. lib. 3.

Quamuis fluente diues auri gurgite
Non expleturas cogat auarus opes,
Oneretq; baccis colla rubri littoris,
Ruraq; centeno ſcindat opima boue.
Nec cura mordax deſerit ſuperſtitem:
Defunctumq; leues non comitantur opes.

Claudia. de inexplebili auaritia Ruffini, lib. 1. in Ruffinum ſic ait.

Plenus ſæuitiæ, lucriq; cupidine feruens,
Non Tarteſſiacis illum ſatiaret arenis
Tempeſtas pretioſa Tagi, non ſtagna rubentis
Aurea Pactoli: totumq; exhauſerit Hermum,
Ardebit maiore ſiti.

Ibidem de eodem.

Illecebris capitur, nimiumq; elatus auaro
Paſcitur intuitu.

Et iterum.

Creſcebat ſcelerata ſitis. prædæq; recentis
Inceſtus flagrabat amor, nulluſq; petendi
Cogendiue pudor: crebris periuria nectit

Blanditijs, ſociat perituro fœdere dextras,
Si ſemel è tantis poſcenti quiſq; negaſſet.
Effera prætumido quatiebat corda furore

Auari odioſi ſunt omnibus, etiam propinquis.

Horat. ſaty. 1. lib. 1.

Non uxor ſaluum te uult, non filius, omnes
Vicini oderunt, noti, pueri, atq; puellæ.
Miraris, cùm tu argento poſt omnia ponas,
Si nemo præſtet, quem non merearis, amorem?

Plautus in Trinummo.

PHILTO. De magnis diuitijs ſi quid
Demas, plus fit, an minus? LY. *Minus pater: ſed ciui*
Immunifico ſcis quid cantari ſolet: quod habes, ne habeas:
Et illud, quod nunc non habes, habeas malum, quandoquidem.
Nec tibi bene eſſe potes pati, nec alteri.

Imprecatio Iuuenalis Saty. 12. vt a nullo auarus ametur.

Viuat Pacuuius quæſo, vel Neſtora totum:
Poſſideat, quantum rapuit Nero, montibus aurũ:
Exæquet, nec amet quenquã, nec ametur ab ullo.

Auari timent aſsiduè.

Horatius ſatyra 1. lib. 1.

An uigilare metu examinem, noctesq; dies q;
Formidare malos fures, incendia, ſeruos,
Ne te compilent fugientes, hoc iuuat? Horum
Semper ego optarim pauperimus eſſe bonorum.

Auaro diuitiç nihil proſunt, cùm eis vti neſciat.

Ouid.

Ouid.

Quid mihi fortunæ tãtum? quid regna ſine uſu?
Quid niſi poſſedi diues auarus opes?
Sic aret medijs taciti uulgator in undis,
Pomaq; ,quæ nullo tempore tangat,habet.

Auarorum excuſatio,ſeu ſub ſpecie boni deceptio,formicæ exemplo.

Horatius ſatyra 1. lib. 1.

Ille grauem duro terram qui uertit aratro;
Perfidus hic caupo,miles,nautæq; per omne
Audaces mare qui currunt , hac mente laborem
Seſe ferre,ſenes ut in otia tuta recedant
Aiunt.cum ſibi ſint congeſta cibaria.Sicut
Paruula(nam exemplo eſt)magni formica laboris
Ore trahit quodcunq; poteſt.atq; addit aceruo
Quẽ ſtruit,haud ignara, ac nõ incauta futuri.
Quæ ſimul inuerſum cõtriſtat Aquarius annũ,
Non uſquàm prorepit,& illis utitur antè
Quæſitus patiens.

Auarorum opes luxu hæredes profundunt.

Claud.de bello Gildonico..

—Quodcunq; profunda
Traxit auaritia,luxu peiore refundit.

Auarorum intimatio reprehenſioq; acerrima.

Horatius lib.3.Oda.24.

Intactis opulentior
Theſauris Arabum,& diuitis Indiæ,
Cæmentis licet occupes
Thyrrhenum omne tuis,& mare Ponticum:

Si figis adamantinos
Summis uerticibus dira neceſſitas
Clauos: non animum metu,
Non mortis laqueis expedies caput.

Idem lib. 1. Saty. 1.

Quid iuuat immēſum te argenti pōdus, et auri
Furtim defoſſa timidum deponere terra?
Quòd ſi comminuas, uilem redigatur ad aſſem,
At ni id fit, qd habet pulchri cōſtructus aceruus?
Millia frumenti tua triuerit area centum,
Non tuus hoc capiet uenter plus, quàm meus

Iuuenal. ſatyra. 2.

Sed quis nūc alius, quæ mūdi parte, quis audet
Argento præferre caput, rebuſq; ſalutem?
Non propter uitā faciunt patrimonia quidam,
Sed cæci uitio propter patrimonia uiuunt.

Idem Satyra 14.

Sed quò diuitias hæc per tormenta coactas?
Cū furor haud dubius, cū ſit manifeſta phrenē-
Vt locuples moriaris, egenti uiuere fato? (*ſis,*

Perſius ſatyra 6.

Vēde animā lucro, mercare, atq; excute ſolers
Omne latus mundi, ne ſit præſtantior alter
Cappadocas rigida pingues pauiſſe cataſta.
Rem duplica, feci. iam triplex, iam mihi quartò,
Iam decies redit in rugam. depinge ubi ſiſtam
Inuentus Chryſippe tui finitor aceruì.

Martialis lib. 8. epig.

Rape, congere, aufer, poſſide, relinquendum eſt.

Auaris diuitiæ nil ſunt, uiſi temperato
ſpendeat vſu.

Horat.

Horat. Oda. 2. lib. 2.

Nullus argento color eſt auaris
Abdito terris inimicæ lamnæ
Criſpe Salluſti, niſi temperato
Splendeat uſu.

DE AVDACIA.

Audaciam reprimendam eſſe exhortatio digniſſima.

Statius lib. 10. Thebaid.

Ille monet, ne fræna animo permitte calenti:
Da ſpatium tenuemq; moram: mala cuncta miniſtrat
Impetus, hoc oro munus concede parenti.

Idem lib. 11. Theb.

—Adde moram ſceleri, & metire quod audes.

Ouid. lib. 11. Metamor.

Inquit: In audaces non eſt audacia tuta.

Audentes Deus iuuat, ſeu fortuna, ut uulgo aiunt.

Vergil. 6 Aeneid.

Tu ne cede malis, ſed contra audentior ito.

Tibullus.

Audendum eſt, fortes adiuuat ipſe Deus.

Verg. lib. 10. Aeneid.

Audentes fortuna iuuat.

Claudianus ad Probinum.

Fors iuuat audentes priſci ſententia uatis.

Ouid. lib. 10. Metamor.

Audentes Deus ipſe iuuat.

Idem

Idem 2 lib. Faſtorum.

—Audebimus ultima, dixit.
Viderit audentes ſorsq; Venusq; iuuat.

Terent. in Phorm.

Fortes fortuna adiuuat.

Valerius Flaccus lib. 4. argonaut.

—Stetimus tamen, & Deus adfuit auſis,
Qui idem iterum aderit credo Deus.

DE AVDITV.

Auditui uiſus ſemper eſt præferendus.

Horat. in arte poët.

Segnius irritant animos demiſſa per aurem,
Quã quæ ſunt oculis ſubiecta fidelibus, & quæ
Ipſe ſibi tradit ſpectator.

Idem.

Nec retinent patulæ commiſſa fideliter aures.

Auditum uſui præferens laudandus non eſt.

Plautus in Truculento.

Non laudandus eſt, qui plus credit quæ audit, quam
Quæ uidet. non placet cum illi plus laudãt quæ audiunt,
Quam quæ uident. Pluris eſt occulatus teſtis unus, quam auriti
Decem. qui audiunt, audita dicunt: qui uident, planè ſciunt.

DE AVLA.

Aula in ſublimi fraudes, & ſcelera maximè regnant.

Seneca in Hippol.

Fraus ſublimi regnat in aula.

Idem in Thyeſte.

Vt nemo doceat fraudis, & ſceleris uiam,
Regnum docebit.

Aula exeat pius eſſe uolens.

Lucan.lib.8.bel.ciuil.

—Exeat aula
Qui uolet eſſe pius. Virtus & ſumma poteſtas
Non coëunt.

DE AVTVMNO.

Autumnus eſt morboſus.

Ouid.lib.2.de arte aman.

Sæpe ſub autumno, cùm formoſiſſimus annus,
Plenaq; purpureo ſubrubet uua mero,
Cum modo frigoribus premimur, modoſ uimur æſtu,
Aêre non certo corpora lanpuor habet.

DE AVXILIO.

Auxilium inferendum eſt mora ſecluſa.

Ouid.lib.4.Metamor.

—Ad opem breuis hora ferenda eſt.

Idem lib.2.de Ponto.

Brachia da laſſæ potius prendenda natanti,

Nec

Nec pigeat menti ſuppoſuiſſe manum.

Auxilii diuini imploratio diſcertiſſima.

Vergil.2.Aeneid.

Iuppiter omnipotens,precibus ſi flecteris vllis.
Aſpice nos hoc tantum: & ſi pietate meremur.
Da deinde auxilium pater,atq; hæc omnia fir-
ma.

Auxilii imploratio lepidiſſima.

Vergil.1.Aeneid.

Ad te confugio,& ſupplex tua numina poſco.

Idem 2.Aeneid.

Quod te per ſuperos,& conſcia numina ueri,
Per ſi qua eſt quæ reſtat adhuc mortalibus uſ-
quam
Intemerata fides,oro,miſerere laborum
Tantórum,miſerere animi non digna ferentis.

Ouid.Epiſtola 1.Heroid.

Victa precor,genibusq; tuis regalia tendo
Brachia.

Idem 1.de Triſt.

Quo magis,ô pauci rebus ſuccurrite leſis,
Et date naufragio littora tuta meo.

B

DE BEATITVDINE.

Beatitudo hac in uita non eſt,nec eſſe po-
teſt ante obitum.

Ouid.lib.3.Metamor.

—Scilicet ultima ſemper

Expe-

Expectanda dies homini eſt, diciq; beatus
Ante obitum nemo, ſupremaq; funera debet.

Auſonius in Soloniis Sententiis.

Dico tunc uitam beatã, cùm preacta fata ſunt.

Ad ueram beatitudinem omnes uocantur, ubi conſummata requies eſt.

Boëtius metro.10.lib.3.

Huc omnes pariter uenite capti
Quos fallax ligat improbis catenis
Terrenas habitans libido mentes.
Hic erit uobis requies laborum:
Hic portus placida manens quiete:
Hoc patens unum miſeris aſylum.

Beatus bonus, ſapienſue tantum eſſe poteſt.

Horat.lib.1.Epiſt.ad Quintium.

Tu rectè uiuis, ſi curas eſſe quod audis
Iactamus iam pridem omnis te Roma beatum.
Sed uereor ne cui de te plus, quàm tibi credas,
Neue putes alium ſapiente bonoq; beatum.

Beatus dicitur qui aduerſa æquanimiter ſuffert.

Terent.in Phorm.

Beatus es, ni unum deſit, animus, qui modeſtè iſtæc ferat.

Beatus poſſidens multa, non eſt, nec rectè dicitur, ſed potius uirtute præditus.

Horatius Oda.9.lib.4.

Non poſſidentem multa, uocaueris
Rectè beatum: rectius occupat
Nomen beati, qui deorum

Mune-

Muneribus ſapienter uti,
Duramq; callet pauperiem pati,
Peiusq; letho flagitium timet:
Non ille pro charis amicis,
Aut patria timidus perire.

Beati diuina uiſione illuſtrati, cœleſtia, nec non terrena cernunt, ut de Pompeio Magno dicitur.

Luca. lib. 9. bel. ciuil.

Non illuc auro poſiti, nec thure ſepulti
Perueniunt. Illic poſtquam ſe lumine uero
Impleuit, ſtellasq; uagas miratur, & aſtra
Fixa polis: uidit quanta ſub nocte iaceret
Noſtra dies, riſitq; ſui ludibria trunci.

Supra de eodem titulo: Anima Dei in contemplatione ſita. &c.

Beatorum gaudia immenſa atque ſyncera ſunt, necnon eorum loca amœniſſima eſſe dicuntur, moraliter.

Valerius Flaccus lib. 1. Argonaut. ubi de duabus gemmeis portis loquitur.

Aſt aliam (ſcilicet portam) tentare nefas, & tendere contra.
Rara, & ſponte patet, ſi quando pectore ductor
Vulnera nota gerens, galeis præfixa, rotisq;.
Cui domus aut ſtudium mortales pellere curas,
Culta fides, longeq; metus, atq; ignota cupido.
Seu uenit in uitis, caſtaq; in ueſte ſacerdos.
Quos omnes lenit plantis, & lampada quaſſans
Progenies Atlantis agit lucet uia latè

Igne Dei, donec ſyluas, & amœna piorum
Deueniant, campos, ubi ſol, totumq; per annum
Durat aprica dies, thraſiq;, choriq; uirorum.
Carminaq;: & quorum pupulis iam nulla cupido:

Tibullus Eleg. 3. lib. 1. de camporum Elyſiorum amœnitate in hunc modum loquitur.

Hic choreæ, cantusq; uigent, paſſimq; uagantes
Dulce ſonant tenui gutture carmen aues.
Fert caſiam non culta ſeges, totosq; per agros
Flores odoratis terra benigna roſis.

Claud. item lib. 2 de raptu Proſerp.

Amiſſum ne crede diem, ſunt altera nobis
Sydera, ſunt orbes alij: lumenq; videbis
Purius: Elyſiosq; magis mirabere campos,
Cultoresq; pios. Illic pretioſior ætas.
Aurea progenies habitat, ſemperq; tenemus
Quod ſuperi meruere ſemel: nec mollia deſunt
Prata tibi. Zephyris illic melioribus halant,
Perpetui flores, quos nec tua protulit Aetna
Eſt etiam lucis arbor prædiues opacis,
Fulgentes uiridi ramos curuata metallo.
Hæc tibi ſacra datur, fortunatumq; tenebis.
Autumnum, & fuluis ſemper ditabere pennis.

DE BELLO.

Bellum ex cupiditate ortum habet.
Lucanus lib. 1. bel. ciuil.

Hinc uſura uorax, auidumq; in fenore tempus:
Et concuſſa fides, & multis utile bellum.

Tibul.

Tibullus lib. 1. eleg. 10.

Quis fuit horrendos primus qui protulit enſes?
Quàm ferus, & uerè ferreus ille fuit?
Tunc cædes hominum generi, tunc prælia nata,
Tunc breuior diræ mortis aperta uia eſt.
At nihil ille miſer meruit, ad nos mala noſtra
Vertimus, in ſæuas quod dedit ille feras.
Diuitis hoc uitium eſt auri: nec bella fuerunt
Faginus aſtabat cùm cyphus ante dapes.
Non arces, non uallus erat, ſomnumq́; petebat
Securus uarias dux gregis inter oues.

Belli amor creuit maximè.

Vergil. lib. Georg.

Quippe ubi fas uerſum, atq; nefas: tot bella per orbem
Tam multę ſcelerum facies: non ullus aratro
Dignus honos: ſqualent abductis arua colonis:
Et curuæ rigidum falces conflantur in enſem.
Hinc mouet Euphrates, illinc Germania bellũ:
Vicinæ ruptis inter ſe legibus urbes
Arma ferunt, ſæuit toto Mars impius orbe.
Vt cùm carceribus ſeſe effudere quadrigæ,
Addunt ſe in ſpatia, et fruſtra retinacula tẽdẽs
Fertur equis auriga, neq; audit currus habẽas.

Belli ciuilis cauſſæ quæ ſint.

Luca. lib. 1. bel. ciuil.

Fert animus cauſſas tantarum expromere rerũ,
Immẽſumq; aperitur opus, quid in arma furẽtẽ
Impulerit populum, quid pacem excuſſerit orbi:
Inuida fatorum ſeries, ſummisq; negatum
Stare diu, nimioq; graues ſub pondere lapſus.

Ibidem.

Tu

—Tu cauſſa malorum
Facta tribus dominis cõmunis Roma, nec unquã
In turbam miſſi feralia fœdera regni.

Belli ciuilis necnon generalis repræhenſio aſperrima.

Horatius lib. Epodon.

Quo quo ſceleſti ruitis? aut cur dextris
Aptantur enſes conditi?
Parùmne campis, atq; Neptuno ſuper
Fuſum eſt Latini *ſanguinis?*
Neq; hic lupis mos, nec fuit leonibus
Vnquam, niſi in diſpar, feris.
Furor ne cæcus, an rapit uis acrior?
An culpa? reſponſum date.
Tacent, & ora pallor albus inficit,
Menteſq; perculſæ ſtupent.

Lucanus lib. 1. bell. ciuil.

Quis furor ô ciues? quæ tanta licentia ferri,
Gentibus inuiſis Latium præbere cruorem?
Cumq; ſuperba foret Babylon ſpolianda trophæis
Auſonijs, umbraq; erraret Craſſus inulta,
Bella geri placuit nullos habitura trimphos,
Heu quantum terræ potuit, pelagiq; parari
Hoc, quem ciuiles hauſerunt ſanguine dextræ.

Idem lib. 2. bell. ciuil.

Nobilitas cum plebe perit, lateq; uagatur
Enſis, & à nullo reuocatum eſt pectore ferrum,
Stat cruor in templis, multaq; rubentia cæde
Lubrica ſaxa madent, nulli ſui profuit ætas,
Non ſenis extremum piguis feruentibus annis
Præcipitaſſe diem, nec primo in limite uitæ
Infantis miſeri naſcentia rumpere fata.

Crimi-

Crimine quo parui cædem potuêre mereri?
Sed ſatis eſt iam poſſe mori.

Tibullus Eleg. 10. lib. 1.

Qui furor eſt atram bellis accerſere mortem?
Imminet, & tacito clàm uenit illa pede.
Quàm potius laudādus hic, eſt quē prole paratæ
Occupat in parua pigra ſenecta caſa.
Ipſe ſuas ſectatur oues, ac filius agnos,
Et calidam feſſo comparat uxor aquam.

Belli euentus uarius.

Verg. lib. 10. Aeneid.

Hîc magnus ſedet Aeneas, ſecumq; uolutat
Euentus belli uarios.

Ouid. lib. 7. metamor.

Sexta reſurgebant orientis cornua lunæ:
Et pendebat adhuc belli fortuna, diuq;
Inter utrunq; uolat dubijs Victoria pennis.

Ouid. lib. 1. de arte amandi.

Mars dubius, nec certa Venus, uictiq; reſurgũt,
Quosq; neges unquam poſſe iacere, cadunt.

Seneca in Thebai.

—Nunc belli mala
Propone, dubias Martis incerti uices.
Licet omne tecum regis robur trahas,
Licet arma lõngè miles, ac latè explicet,
Fortuna belli ſemper ancipiti in loco eſt.

Sillius Italicus lib. 6. bel. Pu.

—Et incerti fallax fiducia Martis.

Bello ſalus nulla eſt, igitur pax ab omnibus poſcenda eſt.

Vergil. 11. lib. Aeneid.

Null a

Nulla ſalus bello,pacem te poſcimus omnes.
Belli tempore portas claudere prodeſt.
Ouid.Eleg.6.lib.
Vrbibus obſeſſis clauſſæ munimina portæ
Proſunt,in media pace quid arma times?
Ouidius 4.de Ponto.
—Hic,ubi barbarus hoſtis
Vt fera plus ualeant legibus arma facit.

DE BENEFICENTIA.

Beneficium in bonos collatum haud parum poteſt.
Plautus in Captiueis.

Quod bonis bene fit beneficium,gratia ea grauida eſt bonis.
Idem in Perſa.
Si quid bonis boni fit,eſſe idem & graue,et gratum ſolet.
Idem in Rudente.
Bonis quod bene fit,haud perit.
Beneficium accipere qui ſcit,ſed reddere neſcit,improbus eſt.
Plautus in Perſa.
—Improbus eſt homo.
Qui beneficium ſcit ſumere, & reddere neſcit.
Beneficii accepti recordatio perpetua eſſe debet & ad hoc exortatio digniſſima.
Plautus in Capti.
At ſcire tum memento, quando hîc quod uoles habebis.

Nam

Nam ferè maxima pars morem hunc homines habent, quod ſibi uolunt.
Dum id impetrant boni ſunt, ſed id ubi iam penes ſeſe habent,
Ex bonis peſſimi, & fraudulentiſſimi ſunt.

Beneficia alteri impenſa rememoranda non ſunt.

Terent. in Andria.

Si tibi quid feci, aut facio, quod placet Simo:
Et id gratum fuiſſe aduerſum te, habeo gratiã.
Sed hoc mihi moleſtum. Nam iſtæc commemoratio,
Quaſi exprobatio eſt immemoris beneficij.

Martialis lib. 5. Epigram.

Quę mihi præſtiteris, memini, ſemperq; tenebo.
Cur igitur taceo Poſthume, tu loqueris?
Incipio quoties alicui tua dona referre,
Protinus exclamat, dixerat ipſe mihi.
Non bellè quædam faciunt duo, ſufficit unus
Huic operi, ſi uis ut loquar, ipſe tace.
Crede mihi, quamuis igentia Poſthume, dones,
Autoris pereunt garrulitate ſui.

Auſonius in ſent. Chilonis.

Tu benè ſic faccias, non meminiſſe fas eſt

Beneficium, cùm opus eſt, à quouis etiã ab homine accipiendum eſt.

Terent. in Adelph.

Abs quiuis homine, cùm opus eſt, beneficium accipere gaudeas:
Verum enimuerò id demum iuuat, ſi quem æquum eſt benefacere, is facit.

DE

DE BLANDITIIS.

Blanditię ut deponantur admonitio notabilis.

Ouid.lib.3.Eleg.

Deſine blanditias, & uerba potentia quondam
Perdere non ego ſum ſtultus, ut antè fui.

DE BONITATE.

Bonus eſt, qui leges & patrum ſtatuta ad unguem ſeruat, quique ab inimicis etiã extollitur.

Horat.lib.1.Epiſt.ad Quintium.

—Vir bonus eſt quis?
Qui conſulta patrum, qui leges, iuraq; ſeruat.

Terentius in Hecyra.

Namq; eo pacto maximè apud te meo erit ingenio fides.
Cùm illa, quæ nunc in me iniqua eſt, æqua de me dixerit,

Bonus ætatis ſuæ ſpatium ampliat.

Martia.lib.10.Epigr.

Ampliat ætatis ſpatium ſibi uir bonus, hoc eſt
Viuere bis, uita poſſe priore frui.

Bonus eſt, qui ſtudet eſſe, quod ab aliis audit.

Horat.lib.1.Epiſt.ad Quintium.

Tu rectè uiuis, ſi curas eſſe, quod audis.

Iactamus iampridem omnis te Roma beatum.

Bonus eſt, qui in Deo tantùm ſpem collocat, nec pro ipſo tormenta mortèmve horret.

Horatius ibidem.

Vir bonus & ſapiens audebit dicere: Pentheu
Rector Thebarum, quid me perferre, patiq;
Indignũ coges? Adimã bona, nempe pecus, rem,
Lectos, argentum: tollas licet: in manicis, &
Compedibus ſæuo te ſub cuſtode tenebo.
Ipſe Deus, ſimulatq; uolam, me ſoluet, opinor.
Hoc ſentit, moriar. Mors vltima linea reum eſt.

Bonus eſt maximis in diuitiis poſitus qui non peccat, quia hoc facile nõn eſt.

Martialis 11. Epigram. In laudem Neruæ Traiani.

Tanta tibi eſt recti reuerentia, Cæſar, & æqui,
Quãta Numæ fuerat. Sed Numa paup erat.
Ardua res hæc eſt, opibus non tradere mores.
Et cùm tot Cræſos uiceris, eſſe Numam.

Bonus eſt, qui uirtutis amore non peccat.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Quintium.

Oderunt peccare boni uirtutis amore.

Bonus vt malos non timeat admonitio illuſtris.

Horatius lib. 1. ſaty. 4.

—Sulcius acer.
Ambulat, & Caprius, rauci male, cũq; libellis.
Magnus vterq; timor latrõibus, at bene ſi quis
Et viuat puris manibus, contemnat utrumq;.

Bonis

Bonis bene erit, malis verò econtra.

Plautus in Captiuis.

Bene mereti, bene pſuerit: male mereti, par erit.

A bonis quæ expetantur potiſſimum.

Plaut. in Trinummo.

Boni ſibi hęc expetunt, rem, fidem, honorem,
Gloriam & gratiam, hoc probis precium'ſt.

Boni rari ſunt.

Verg. de Viro bono.

Vir bonus & ſapiens, qualē vix repperit vllū
Millibus è cunctis hominum, conſultus Apollo.

Iuuenalis. 13. Satyra.

Rari quippe boni, numero vix ſunt totidem, quot
Thębarum portæ, vel diuitis oſtia Nili.

Boni malis parent, idq; ſæpiſſimè.

Seneca in Hercule furente.

—Sontibus parent boni.
Ius eſt in armis, opprimit leges timor.

Veteres boni laudantur, ſed eorum mores & ritus non obſeruantur.

Ouidius lib. 1. Faſtorum.

Laudamus veteres, ſed noſtris utimur annis.

Bono conſummatóue viro quæ conueniant.

Verg. in Viro bono.

Iudex ipſe ſui, totum ſe explorat ad unguem:
Quid proceres, uaniq; ferat quid opinio uulgi,
Securus: mundi inſtar habens, teres atque rotundus,
Externæ ne quid labis per leuia ſidat.
Ille dies quam longus erit ſub ſydere cancri,
Quantaq; nox tropico ſe porrigit in capricorno.

Cogitat, & iuſto trutinæ ſe examine penſat:
Ne quid hiet, ne quid protuberet, angulus æquis
Partibus ut coëat, nil ut deliret amuſſis,
Sit ſolidum quodcunq; ſubeſt, nec inania ſubtus
Iudicet admotus digitis pellentibus ictus.

Ibidem.

Non prius in dulcem declinat lumina ſomnum,
Omnia, quàm longi reputauerit acta diei:
Quo prætergreſſus, quid geſtum in tẽpore, quid non.
Cur isti facto decus abfuit, aut ratio illi?
Quid mihi præteritum? cur hæc ſententia ſedit
Quam melius mutare fuit? miſeratus egentem,
Cur aliquem fracta perſenſi mente dolorem?
Quid uolui quod nolle bonũ foret? Vtile honeſto
Cur malus ãte tuli? Nũ dicto, aut deniq; uultu
Perſtrictus quiſquã? Cur me natura magis, quã
Diſciplina trahit? Sic dicta & facta per omnia
Ingrediens, ortoq; a ueſpere cuncta reuoluens,
Offenſus prauis, dat palmam & præmia rectis.

DE BONO.

Veri bonique fons eſt Deus.

Paulin. in Epiſt. ad Auſon.

Quid enim tenere uel bonũ aut uerum queant,
Qui non tenent ſummę caput,
Veri boniq; fomitem & fontem Deum?

Summa boni quę ſit.

Auſon. de 7. Sapientum ſententiis.

Quenã ſumma boni? Mẽs, quę ſibi cõſcia recti

Bona.

bona noſtra tum cognoſcimus, cùm a nobis ſublata ſunt.

Plautus in Captiuis.

Tum deniq; homines noſtra intelligimus bona,
Quum, quæ in poteſtate habuimus, ea amiſimus

Bona citius, ac prius quam mala è medio tolluntur.

Ouid. Eleg. 6. lib. 2.

Optima prima ferè manibus rapiuntur auaris,
Implentur numeris deteriora ſuis.

Meliora potius facienda, quàm præcanda ſunt.

Ouid. lib. 7. Metamor.

Ei meliora uelint: quanquã non iſta precanda,
Sed facienda mihi.

Bona procraſtinanda non ſunt. Nam ea differre ſapientis uon eſt.

Tibullus lib. 1. Eleg. 4.

At ſi turdus eris, errabis, tranſiet ætas
Quàm cito, non ſegnis ſtat, remeatq; dies.
Quàm cito purpureos deperdit terra colores,
Quàm cito formoſas Populus alba comas.
Vidi iam iuuenem premeret cùm ſerior ætas
Mœrentem ſtultos præteriiſſe dies.

Martialis lib. 1. Epigr. ad Iulium.

Non bene diſtuleris, uideas quod poſſe negari,
Et ſolum hoc ducas, quod fuit, eſſe tuum.
Expectant curæq; catenatiq; labores,
Gaudia non remanent, ſed fugitiua uolant.
Hæc utraq; manu, complexuq; aſſere toto:
Sæpe fluunt, imo ſic quoq; lapſa ſinu.

Non eſt, crede mihi, ſapientis dicere, viuam.
Sera nimis vita eſt craſtina, uiue hodie.

Bona uera quæ ſint, pauci cognoſcere ualent.

Iuuenalis 10. ſatyra.

Omnibus in terris, quæ ſunt a Gadibus vſq;
Auroram & Gangem, pauci dignoſcere poſſunt
Vera bona, atq; illis multum diuerſa, remota
Erroris nebula. Quid enim ratione timemus?
Aut cupimus? Quid tam dextro pede concipis, vt te
Conatus non pæniteat, uotiq; peracti?

Ad peragendum bonum exhortatio lepidiſſima.

Horat. lib. 1. Epiſt. 11. ad Bullatium.

Tu quancunq; Deus tibi fortunauerit horam
Grata ſume manu, nec dulcia differ in annum.
Vt quocunq; loco fueris, uixiſſe libenter
Te dicas.

Seneca in Hippolito.

Aetate fruere, mobili curſu fugit.
Optimos uitæ dies
Effluere prohibe,

Ibidem.

—Dum licet, utere.
Tempus ſed tacitum ſubruit, horaq;
Semper præterita deterior ſubit.

Martia. lib. 4. Epigr.

Si ſapis, utaris totis Coline diebus,
Extremumq; tibi ſemper adeſſe putes.

Bonum, beneue non vult, niſi qui bene operatur.

Plau-

Plautus in Trinummo.

Nequicquam illud uerbum'ſt: bene uult, niſi qui benefacit.

Nihil ſuau[illegible]s quàm bene rem gerere.

Plautus in Captiuis.

Quid ſuauius, quam bene rem gerere bono publico?

Bonum, quod quiſq; operatur, ſibi facit.

Plaut. in Trinummo.

Quid exprobras bene quod feciſti? tibi feciſti, non mihi.

Bonum ſummum ſpeculari qui vult, omnium terrenarum rerum cupiditates a ſe reſecare debet, quia ſi non, quicquid perſpicuum eſt, perdet.

Boëtius Metro. 12. lib. 3.

Vos haec fabula reſpicit,
Quicunq; in ſupernum diem
Mentem ducere quaeritis.
Nam qui Tartareum in ſpecus
Victus lumina flexerit,
Quicquid praecipuum trahit,
Perdit, dum uidet inferos.

DE BREVITATE.

Breuitas in docendo habenda eſt.

Horat. de arte Poëtica.

Quicquid praecipies, eſto breuis, ut cito dicta
Percipiant animi dociles, teneantq; fideles:

Terent. in Andria.

Quin tu uno uerbo dic, quid eſt quod me uelis.

Auſonius in Paulino.

Eſt etenim comis breuitas, ſic fama renatum
Pythagorã docuiſſe refert, cùm multa loquaces
Ambiguis ſererent uerbis, contra omnia ſolum
Eſt, reſpondebat, uel non: ô certa loquendi
Regula, nam breuius nihil eſt, nec plenius iſtis.
Quæ firmata probant, aut infirmata reclinant.

Ibidem.

Nemo ſilens placuit, multi breuitate loquens.

Nimia breuitas obſcuram reddit orationem.

Horat. de arte Poëtica.

Decipimur ſpecie recti: breuis eſſe laboro,
Obſcurus fio. ſectantem leuia, nerui
Deficiunt, animiq; profeſſus grandia, turget.

Satis breue eſt cui nihil demi poteſt.

Martial. lib. 2. Epigr.

Non ſunt longa, quibus nihil eſt quod demere poßis.

C

DE CANTV.

Cantus laborem mollit atque fallit.

Ouid. lib. 4. de Triſt.

Hoc eſt cur cantet uinctus quoq; cõpede foſſor,
Indocili numero, cùm graue mollit opus:
Cantet & innitens limoſę pronus arenæ

Aduer-

Aduerſo tardam qui uehis amne ratem.
Quiq; refert pariter lentos ad pectora remos,
In numerum pulſa brachia uerſat aqua.
Feſſus ut incubuit baculo ſaxoq; reſedit
Paſtor, arundineo carmine mulcet oues.
Cantatis pariter, pariter data penſa trahentis
Fallitur ancillæ decipiturq; labor.
Fertur & abducta Lyrneſſide triſtis Achilles
Aemonia curas attenuaſſe lyra.
Cum traheret ſyluas Orpheus, & dura canendo
Saxa bis amiſſa coniuge mœſtus erat.

Bona uoce præditus cantare debet.

Idem l. de arte aman.

Si uox eſt, canta, ſi mollia brachia, ſalta,
Et quacunq; potes dote placere, place.

Cantorum uitium quale ſit.

Horat. lib. 1. ſatyra 3.

Omnibus hoc uitiũ eſt cantoribus, inter amicos
Vt nunquàm inducant animum cantare rogatis
Iniuſſi nunquam deſiſtant.

DE CASTITATE.

Caſtitas uxoris dos magna apud Getas.

Horat. Oda. 24. lib. 3.

Dos eſt magna parentium
Virtus, & metuens alterius uiri
Certo fœdere caſtitas.

Caſtitatis ſeu uirginitatis ſeruandæ confortatio.

Ouid. lib. 1. Metamor.

Sæpè pater dixit. generum mihi filia debes.
Sæpe pater dixit, debes mihi nata nepotes.
Illa uelut crimen tædas exoſa iugales,
Pulchra uerecundo ſuffundens ora rubore,
Inq; patris blandis hærens ceruice lacertis:
Da mihi perpetua, genitor chariſſime, dixit,
Virginitate frui, dedit hoc pater antè Dianæ.

Idem lib. 3. Metamor.

Ante, ait, moriar, quàm ſit tibi copia noſtri.

Idem epiſt. 8. Heroid.

Pro ſomno, lacrymis oculi funguntur obortis;
Quaq; licet fugio, ſicut ab hoſte, uiro.

Seneca in Hercule furente.

MEG. Grauent catenæ corpus, & longa fame
Mors protrahatur lenta, non uincet fidem
Vis nulla noſtram: moriar Alcide tua.

Plautus in Perſa.

PERSA. Tua iſthæc poteſtas eſt, pater, uerum tamen
Quanquam res noſtræ ſunt, pater, pauperculæ,
Modicæ, & modeſtè, meliu' ſt tamē ita uiuere.
Nam ubi ad paupertatem acceſſit infamia,
Grauior paupertas fit, fides ſublectior.

Idem in Sticho.

PINAC. Nō quo dediſti nuptū abire nolumus.

Caſtitas Deo grata eſt.

Tibullus lib. 2. eleg.

Vos quoq; abeſſe procul iubeo: diſcedite ab aris
Queis tulit heſterna gaudia nocte Venus.
Caſta placent ſuperis.

Verg. 3. Aeneid.

Hac caſti maneant in religione nepotes.

Romani vſque adeo Caſtitati ſtudebant, vt virgines Veſtales etiam uiuas tumularent, ob virginitatis violentiam.

Ouid. lib. 6. Faſto.

Nullaq; dicetur uittas temeraſſe ſacerdos
Hoc duce; nec uiua defodietur humo.
Si inceſta perit: quia quam uiolauit, in illa
Conditur: & tellus, Veſtaq; numen idem eſt.

Iuuenalis ſatyra 4.

Inceſtus, cum quo nuper uittata iacebat
Sanguine adhuc uiuo terrã ſubitura ſacerdos.

DE CARMINIBVS.

Vtilitas carminum quæ ſit.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad. Auguſtum.

Scribimus indocti doctiq; poëmata paßim.
Hic error tamen, & leuis hæc inſania quantas
Virtutes habeat, ſic collige: &c.
Torquet ab obſcœnis iã tunc ſermonibus aurem.
Mox etiam pectus præceptis format amicis,
Aſperitatis & inuidiæ corrector, & iræ:
Recte facta refert, orientia tempora notis
Inſtruit exemplis inopem ſolatur, & ægrum.
Caſtis cum pueris, ignara puella mariti
Diſceret unde preces, uates nî Muſa dediſſet?
Poſcit opem chorus, & præſentia numina ſentit
Cœleſtes implorat aquas docta prece blandus
Auerti morbos, metuenda pericula pellit.
Impetrat & pacem, & locupletem frugibus annum.

Carmine dij ſuperi, placantur carmine manes.

Olymp. Næmeſianus Ecloga 1.

Tum uerò ardentes flammati pectoris æſtus
Carminibus, dulciq; parant releuare querela.

Idem Ecloga 4.

Cantet amat quod quiſque, leuans & carmine curas.

Carmina homines beant ac mori uetant.

Horat. Oda. 6. lib. 4.

Dignum laude uirum Muſa uetat mori.
Cælo Muſa beat.

Idem Oda. 9. lib. 4.

Vixere fortes ante Agamemnona
Multi, ſed omnes illacrymabiles
Vrgentur, ignotiq; longa
Nocte, carent quia Vate ſacro.

Ouid. lib. 4. de Triſt.

Carmine fit uiuax uirtus, experſq; ſepulchri.
Notitiam ſeræ poſteritatis habet.

Idem lib. 1. Eleg.

Scindentur ueſtes gemmę frangentur, & aurũ,
Carmina quam tribuent fama perennis erit.

Tibullus eleg. 4. lib. 1.

Quem referent Muſæ uiuet dum robora tellus,
Dum cęlũ ſtellas, dum uehat amnis aquas.

Carminum uis.

Ouidius lib. 2. Faſtorum.

Quod mare nõ nouit, quæ neſcit Ariona tellus?
Carmine currentes ille tenebat aquas.
Nomen Arionium Siculas impleuerat urbes,
Captaq; erat Lyricis Auſonis ora ſonis.

Ibidem

Ibidem.

Protinus in medias ornatus deſilit undas:
Spargitur impulſa cærula pupis aqua.
Inde(fide maius)tergo Delphina recurvo
Se memorant oneri ſuppoſuiſſe nouo.
Ille ſedens,citharãq; tenens,pretiumq; uehendi
Cantat,& æquereas carmine mulcet aquas.

Sillius Italicus lib.11.bel.Pu.

Altera turbatum plectro moderata profundum
Et tenuit Phocas,& in omni Protea forme
Traxit,& æquoreo portauit Ariona dorſo.
Ibidem legis & Amphiona lyrę ſonitu Thebanam ciuitatem conſtruxiſſe.
Idem & Proper.lib.3.affirmat.
Saxa Sytheronis Thebas agitata per artem,
Sponte ſua in muri membra coiſſe ferunt.

Sic & Orpheus carminibus & cithara traxiſſe feras, ſyluas &c.à poëtis fabulatur, eò quod effrenatos hominum animos ſua leniuit doctrina atque eloquentia, nècnon in unum eos redegit, qui per deuia ibant,ferarumq; more uiuebant.

Vergilius de Orpheo.

Threicius quondam uates fide creditur canora
Mouiſſe ſenſus acrium ferarum,
Atq; amnes tenuiſſe uagos,
Et ſurda cantu concitaſſe ſaxa.
Suaui ſonosq; modos teſtudinis arbores ſequutæ
Vmbram feruntur præbuiſſe uati.

Sed

Sed placidis hominum dictis fera corda mitigauit,
Doctaq; uitam uoce temperauit.
Iuſtitiam docuit, cœtu quoq; congregauit uno,
Moresq; agreſtes expoliuit Orpheus.

Horat. de arte poetica.

Syluestres homines ſacer interpresq; Deorum
Cædibus & uictu fœdo deterruit Orpheus,
Dictus ob hoc lenire tigres, rabidosq; leones:
Dictus & Amphion Thebanæ conditor urbis
Saxa mouere ſono Teſtudinis, & præce blanda
Ducere quo uellet. Fuit hæc ſapientia quondam
Publica priuatis ſecernere, ſacra prophanis:
Concubitu prohibere uago, dare iura maritis:
Oppida moliri, leges incidere ligno.
Sic honor & nomen diuinis uatibus, atq;
carminibus, uenit poſt hos inſignis Homerus.

Carminibus Ouidius ab ineunte ætate dedictus eſt.

Ouid. lib. 4. de Triſt.

At mihi iam puero cœleſtia ſacra placebant,
Inq; ſuum furtim Muſa trahebat opus.
Sponte ſua carmen numeros ueniebat ad aptos,
Et quod tenebam ſcribere uerſus erat.

Carmina mentis tranquillitatem, necnon ſcribentis otium exigunt.

Ouidius de Sappho.

Nec mihi, diſpoſitis iungã quæ carmina neruis
Proueniunt, uacuæ carmina mentis opus.

Idem lib. 1. de Triſt.

Carmina proueniunt animo deducta ſereno:
Nubila ſunt ſubitis tempora noſtra malis.

Carmina ſeceſſum ſcribentis, & otia quærunt.
Me mare, me uenti, me fera iactat hyems.

Horat. lib. 2. epiſt. 2. ad Iul. Florum.

Scriptorum chorus omnis amat nemus, & fugit urbem.

Carmina honorem debitum non habent, id eſt uirtutes in precio non ſunt, ſed diuitiæ.

Ouidius lib. 2. de arte amandi.

Quid tibi præcipiam teneros quoq; mittere uerſus?
Hei mihi non multum carmen honoris habet;
Carmina laudant, ſed munera magna petuntur.
Dummodo ſit diues barbarus, ille placet.

Ibidem.

Ipſe licet uenias muſis comitatus Homere,
Si nihil attuleris, ibis Homere foras.

Titus Calphurnius Ecloga 4.

—Lenibus quem ſæpe cicutis
Ludere conantem uetuiſti fronte paterna,
Dicentem Corydon non te ſemel iſta notaui:
Frange puer calamos, & inaneis deſere Muſas,
Et potius glandes, rubicundaq; collige corna,
Duc ad mulſtra greges, & lac uenale per urbẽ
Non tacitus porta. quid enim tibi fiſtula reddet?
Quo tutère famam? certe mea carmina nemo
Prætet ab his ſcopulis uetoſa remurmurat Echo.

Vide infra tit. de Virtute.
Virtutis præmium, &c.

DE-

DE CAVSSIS.

Cauſſa propagationis rerum omnium eſt caliditas cum humiditate temperata.

Ouid. lib. 1. Metamorph.

Quippe ubi temperiē ſumpſere humorq; calorq;,
Concipiunt, & ab his oriuntur cuncta duobus.
Cumq; ſit ignis aquæ pugnax, uapor humidus omnes
Res creat, & diſcors concordia fœtibus apta eſt.

Cauſſas omnium quærere uanum eſt.

Vergilius in Aetna.

Sed fruſtra certis diſponere ſingula cauſſis
Tentamus.

Boetius Metro. 2. lib. 5.

Puro clarum lumine Phœbum
Melliflui canit oris Homerus,
Qui tamen intima uiſcera terræ
Non ualet, aut pelagi, radiorum
Infirma perrumpere luce.

Cauſſas rerum qui potuit cognoſcere, is fœlix.

Vergilius 2. Georg.

Felix qui potuit rerum cognoſcere cauſſas.

Cauſſas omnium rerum præſertim diuinarum inueſtigare uelle, inſcitia eſt atque fas non eſt.

Vergilius in Aetna.

Nam quę mortali ſpes eſt, quæ amentia maior
In Iouis errantem regno perquirere uelle?

Ouidius lib. 3. Faſto.

Emiſſi

Emiſſi laqueis quid agant, quæ carmina dicant,
Quaq; trahant ſuperis ſedibus arte Iouem,
Scire nefas homini eſt, nobis conceſſa canentur.

Cauſſas terrenarum rerum inquirere hominis eſt.

Vergilius in Aetna.

Sed prior hæc hominum cura eſt cognoſcere terram,
Et quæ nunc miranda tulit natura notare:
Hæc nobis magna affinis cœleſtibus aſtris.

Ibidem.

Tantum opus ante pedes tranſire & perdere ſegnes,
Torquemur miſeri in paruis.

Ibidem.

Leues cruciant animos & corpora cauſſæ,

Ouid. lib. 3. Faſto.

—Nobis conceſſa canentur.
Quæq; pio dici uatis ab ore licet.

Cauſſæ eiuſdem diuerſi quandoq; ſunt effectus, & hoc ob materię uariam diſpoſitionem.

Ouid. lib. I. de Remed. amo.

Diſcite ſanari, per quem didiciſtis amare.
Vna manus nobis uulnus opemq; feret.
Terra ſalutiferas herbas, eademq; nocentes
Nutrit: & urticæ proxima ſæpe roſa eſt.
Vulnus Achilleo, quę quondam feceras hoſti
Vulneris auxilium Pelias haſta tulit.

Ipem lib. 4. de Ponto.

Nulla dies adeo eſt auſtralibus humida nimbis,
Non intermiſſis, ut fluat imber aquis:
Nec ſterilis locus ullus ita eſt, ut non ſit in illo

Miſta

Miſta fere duris utilis herba rubis.

Cauſſa iuſta uirtutem militis promouet, iniuſta deprimit.

Propertius:

Frangit & attollit ui,es in milite cauſſa:
Quę niſi iuxta ſubeſt, excutit arma pudor.

DE CAECITATE.

Cæcitatis humanæ deteſtatio.

Lucretius lib.2.de nat.rerum.

O miſeras hominum mentes, & pectora cæca.
Qualibus in tenebris uitę, quantiſq; periculis
Degitur hoc æui quodcunq; eſt?

Ouid.lib.6.Metamor.

Pro ſuperi, quantum mortalia pectora cæcæ
Noctis habent.

DE COELO.

Cœlum pelegrinas non patitur paſſiones.

Ouid.lib.1.Metamor.

Hæc ſuper impoſuit liquidum & grauitate carentem
Aethera, nec quicquam terrenæ fæcis habentem.

Cœleſtia ſigna quæ.

Vergil.de ſig.cœleſtib.

Primus adeſt Aries, Taurus inſignibus auro
Cornibus, & fratres, et Cancer aquatile ſignũ.
Tum Leo terribilis Nemees, atq; innuba Virgo
Libra ſubit, caudaq; animal quod dirigit ictũ.
Armatus q; arcu Chiron, & corniger Hircus,

Fuſor

Fuſor aquæ ſimul, & fulgenti lumine Piſces.

Manilius lib. 1. Aſtronom.

Aurato princeps Aries in uellere fulgens
Reſpicit admirans aduerſum ſurgere Taurum,
Summiſſo uultu Geminos & fronte uocantem;
Quos ſequitur Cancer, cancrum Leo, Virgo leonem.
Aequato tum libra die cum tempore noctis,
Attrahit ardenti fulgentem Scorpion aſtro.
In cuius caudam contentum dirigit arcum
Mixtus equo, uolucrem miſſurus iamq; ſagittã;
Tum uenit anguſto Capricornus ſydere flexus.
Poſt hunc inflexam diffundit aquarius urnam.
Piſcibus aſſuetas auide ſubeuntibus undas.
Quos aries tangit claudentibus ultima ſignis.

Cœlum beatorum eſt locus.

Ouid. lib. 1. Metamor.

Neu regio foret ulla ſuis animalibus orbæ:
Aſtra tenent cæleſte ſolum formæq; Deorum.

Ibidem.

Eſt uia ſublimis cælo manifeſta ſereno,
Lactea nomen habet, candore notabilis ipſo.
Hac iter eſt ſuperis ad magni tecta Tonantis,
Regalemq; domum. dextera læuaq; Deorum
Atria nobilium ualuis celebrantur apertis.
Plebs habitat diuerſa locis, à fronte potentes
Cælicolæ, clariq; ſuos poſuere penates.
Hic locus eſt, quem, ſi uerbis audacia detur,
Haud timeam magni dixiſſe palatia cæli.

Cœlum ardua acquiritur uia.

Ouid. lib. 5. de Triſt.

Ipſe quoq; æthereas meritis inuectus es arces:
Quò non exiguo facta labore uia eſt.

Seneca in Hercule furente.

Non eſt ad aſtra mollis e terris uia.

Valer.Flaccus lib.1.Argonaut.

Tendite in aſtra uiri, mea primum regia mūdo
Iapeti poſt bella truces Phlegræq; labores,
Impoſuit durum uobis iter, & graue cæli
Inſtituit, ſic ecce meus, ſic orbe peracto
Liber, & expertus terras remeauit Apollo.

Cœlum uirtutibus homines adipiſcuntur non pecunia.

Horatius Oda.2.lib.3.

Virtus recludens immeritis mori
Cælum negata tentat iter uia:
Cœtusq; uulgares, & udam
Spernunt humum fugiente penna.

Seneca in Octauia.

Pulchrum eminere eſt inter illuſtres uiros,
Conſulere patriæ, parcere afflictis, fera
Cæde abſtinere, tempus atq; iræ dare,
Orbi quietem, ſeculo pacem ſuo:
Hæc ſumma uirtus, petitur hac cælum uia.
Sic illæ patriæ primus auguſtus parens
Complexus aſtra eſt, colitur & templis Deus.

Idem in Hercule Oeteo.

Sed locum uirtus habet inter aſtra.

Valerius Flaccus lib.6.Argobaut.

—Nulla cęlum reparabile gaza.

Sillius Italicus lib.13.bel.pu.

Audendo bella expedias, pigra extulit aſtris.

Haud

Haud unquam ſeſe uirtus.

Cœleſtia cognoſcẽtes terrena quæq; parui faciunt atque contemnunt.

Manilius lib.2. Aſtronom.

Illa fuit, quæ diuitias, quæ deſpicit aurum
Imperia & faſces, mollemq; per otia luxum,
Et blandis aduerſa ſonis, dulcemq; per aures
Affectum, & modico noſcenda ad fata labore.

DE CIBO.

Cibus uires debilitatis roborat.

Valerius Flaccus lib.2. Argonaut.

Hęc ubi dicta dedit, Cereris tum munere feſſas
Reſtituunt uires, & parco corpora baccho.

Ciborum uarietas tam animo, quàm corpori nocet.

Horatius ſaty.2. lib.2.

—Nam uariæ res
Ut noceant homini, credas, memor illius eſcæ,
Quę ſimplex olim tibi ſederit. At ſimul aſſis
Miſcuris elixa, ſimul conchylia turdis,
Dulcia ſe in bilem uertent, ſtomachoq; tumultũ
Lenta feret pituita. Vides ut pallidus omnis
Cœna deſurgit dubia? quin corpus onuſtum
Heſternis uitÿs animum quoq; prægrauat unà
Atq; affigit humo diuinę particulam auræ.

Ciborum parcus ad omne opus promptus eſt.

Horatio ſaty.2. lib.2.

Alter ubi dicto citius curata ſopori
Membra dedit, uegetus præſcripta ad munia ſurgit.

DE

DE CHRISTO.

Chriſtus Dei aduentus, uere, & mortaliter, ſeu piè intelligendo.

Claudianus de laude Chriſti.

Proles uera Dei, cunctisq; antiquior annis,
Nunc genitus qui ſemper eras, lucisq; repertor:
Ante tuę, matrisq; parens: quem miſit ab aſtris
Aequæuus genitor, uerbiq; in ſemina fuſum
Virgineos habitare ſinus, & corporis arcti
Iuſſit inire uias, paruaq; in ſede morari.
Quem ſedes non ulla capit, qui lumine primo
Vidiſti, quicquid mundo naſcente crearas.
Ipſe opifex, opus ipſe ſui, dignatus iniquas
Vetati ſentire uices, & corporis huius
Diſsimiles perferre modos, hominemq; ſubire,
Vt poſſis monſtrare Deum, ne lubricus error,
Et decepta diu uarij ſolertia mundi,
Pectora tam multis ſinerent mortalia ſecla
Autorem neſcire ſuum.

Vergilius Ecloga. 4.

Vltima Cumæi iam uenit carminis ætas.
Magnus ab integro ſeclorum naſcitur ordo,
Iam redit & uirgo, redeunt Saturnia regna.
Iam noua progenies cœlo demittitur alto,

Titus Calphurnius Ecloga.

Vos ô pręcipuè nemorum gaudete coloni,
Vos populi gaudete mei, licet omne uagetur
Securo cuſtode pecus, nocturnæq; paſtor
Claudere fraxinea nolit præſepia crate;

Non

Non tamen inſidias prędator ouilibus ullas
Adferet, aut laxis abiget iumenta capiſtris.
Aurea ſecura cum pace renaſcitur ętas,
Et redit ad terras tandem ſqualore ſitúq;
Alma Themis poſito, iuuenemq; beata ſequuntur
Secula, maternis cauſſam qui luſit in ulnis.
Dũ populos Deus ipſe reget, dabit impia uinctas
Poſt tergum Bellona manus. ſpoliatáq; telis
In ſua uæſanos torquebit uiſcera morſus.
Et modo quæ toto ciuilia diſtulit orbe
Secum bella geret: nullos iam Roma Philippos
Deflebit, nullos ducet captiua triumphos,
Omnia tartareo ſubigentur carcere bella;
Immergentq; caput tenebris, lucemq; timebunt.
Candida pax aderit, nec ſolum candida uultu,
Qualis ſæpe fuit, quę libera Marte profuſo,
Quę domito procul hoſte, tamẽ graſſantib. armis
Publica diffudit tacito diſcordia ferro.
Omne procul uitium ſimulatę cedere pacis
Iuſſit, & inſanos dementia condidit enſeis.
Nulla catenati feralis pompa ſenatus
Carnificum laſſabit opus, nec carcere pleno
Infœlix raros numerabit curia patres.
Plena quies aderit, quæ ſtricti neſcia ferri,
Altera Saturni reuocet Latialia regna,
Altera regna Numæ, qui primus ouantia cæde
Agmina Romuleis & adhuc ardentia caſtris
Pacis opus docuit, iuſſitq; ſilentibus armis
Inter ſacra tubas, non inter bella ſonare.
Iam nec adumbrati faciem mercatus honoris,
Nec uacuos tacitos faſces, & inane tribunal
Accipiet conſul: ſed legibus omne reduſtis

Ius aderit, moremq; fori, uoltumq; priorem
Reddet, & afflictum melior Deus auferet æuũ.
Exultet quacunq; notum gens ima iacentem,
Erectumq; colis boream, quacunq; uel ortu.
Vel patet occaſu, medióue ſub æthere feruit.

Idem Ecloga. 4.

Illius ut primum ſenſerunt numina terræ,
Cœpit & uberior, ſuccis fallentibus olim
Luxuriare ſeges, tandem legumina plenis
Vix reſonant ſiliquis, nec præfecata malignum
Meſſis habet lolium, nec incertibus albet auenis,
Iam neq; damnatos metuit iactare ligones
Foſſor, & inuenso (ſi ſors dedit) utitur auro:
Nec timet, ut nuper, dum iugera uerſat arator,
Ne ſonet offenſo contraria uomere maſſa,
Iãq; palã preſſo magis ac magis inſtat aratro:

Quæ Chriſtus humano generi præſtiterit bona, mortaliter & uerè.

Lucretius lib. 6. de nat. rerum.

Veridicis igitur purgauit pectora dictis,
Et finem ſtatuit cupidinis atq; timoris,
Expoſuitq; bonum ſummum, quò tendimus omnes.
Quid foret, atq; uiã monſtrauit tramite paruo,
Qua poſſemus ad id recto contendere curſu.
Quidúe mali foret in rebus mortalibus, atq;
Quod flueret naturali iure, atq; ueniret,
Seu caſu ſeu ui, quod ſic natura paraſſet:
Et quibus è portis occurri cuiq; deceret,
Et genus humanum fruſtra plerunq; probauit
Voluere curarum triſtes in pectore fluctus.

Claudianus de Chriſto ſeruatore.

Chriſte potens rerum redeuntis conditor æui.
Vox ſummi,ſenſuſq; Dei, quem fundit ab alta
Mente pater,tantiq; dedit conſortia regni:
Impia tu noſtræ domuiſti criminia vitæ,
Paſſus corporea mundum ueſtire figura,
Affariq; palam populos hominemq; fateri.

Ibidem.

Quin & ſupplicij nomen nexuſq; ſubiſti,
Vt nos ſubriperes letho,mortemq; fugares,
Morte tua.

Miracula Chriſti.

Claudian.de Mirac.Chriſti.

Angelus alloquitur Mariam,quę præſcia uerbo
Concipias,ſalua uirginitate Deum.
Dant tibi Chaldæi prænuntia munera reges,
Myrrhã homo,rex aurũ,ſuſcipe thura Deus.
Permutat lymphas in uina liquentia Chriſtus,
Quo primum facto ſe probat eſſe Deum.
Quinq; explẽt panes, piſces duo, millia quinq;,
Et Deus ex paruo plus ſupereſſe iubet.
Editus ex utero cæcus noua lumina ſenſit,
Et ſtupet ignotum ſe meruiſſe diem.
Lazarus e tumulo, Chriſto inclamãte reſurgit,
Et duræ mortis lex reſoluta perit.
Nutantem quatit unda Petrum, cui Chriſtus in alto
Ex dextra greſſus firmat,& ore fidem.
Exanguis Chriſti contingit fęmina ueſtem,
Stat cruor in uenis, fit medicina fides.
Iuſſus poſt multos graditur paralyticus annos
(Mirandum)lecti portitor ipſe ſui.

Chriſti vox contra damnatos in iudicii v-niuerſalis die pronuntianda (moraliter dico) quæ erit. Ea voce prolata atque audita, dæmonum turba in eos ruent.

Ouid. lib. 3. Metamor.

Præcipitē famuli rapiūt hūc, cruciataq; diris
Corpora tormentis Stygiæ demittite morti.

Ibidem.

—Ruit omnis in unum
Turba furens, cunctæ coëunt, trepidūq; ſequūtur
Iam trepidum, iam uerba minus uiolenta loquentem,
Iam ſe damnantem, iam ſe peccaſſe fatentem.

DE CLEMENTIA.

Clementiæ uis & laus ſumma:

Claudian. in Stiliconis laud. lib. 2.

Principio magna cuſtos clementia mundi,
Quę Iouis incoluit Zonam, quæ tēperat ęthrā
Frigoris & flammæ mediā, quæ maxima natu
Cęlicolum. Nam prima chaos Clementia ſoluit,
Congeriem miſerata rudem, uultuq; ſereno
Diſcuſſis tenebris in lucem ſæcula fudit.

Clementia pro aris & templis hominum pectoribus fruitur.

Claud. in Stiliconis Laudes 2. lib.

Hæc Dea pro templis & thure calentibus aris
Te fruitur, poſuitq; ſuas hoc pectore ſedes.

Clementiæ doctrina præceptaq;.

Claudianus ibidem.

Hæc

Hæc docet, vt panis hominū, vel ſanguine paſci
Turpe ferumq́; putes; ut ferrum marte cruentū
Sic cum pace premas, vt non infenſus alendis
Materiam præſtes odys, ut fomitibus ultro
Ignouiſſe velis, deponas ocyus iram,
Quàm moueas, precibus nunquam implacabilis obſtes.
Obuia proſternas, proſtrataq́; more leonum
Deſpicias. Alacres ardēt cū ſternere tauros,
Tranſiliunt prædas humile. hac ipſe magiſtra
Dat ueniam uictis, hac exhortante calores
Horrificos, & quæ nūquam nocitura timentur
Gurgia, contentus ſolo terrore coërcet,
Aetherei patris exemplo, qui cuncta ſonoro
Concutiens tonitru Cyclopum ſpicula defert
In ſcopulos, & monſtra maris, noſtriq́; cruoris
Parcus, in Oethæis exercet fulmina ſyluis.

Clementiæ germana eſt fides.
Claud. in Stiliconis laudes lib. 2.
Huic diuæ germana fides, eademq́; ſororis
Corde tuo delubra tenens ſeſe omnibus actis
Inſerit.

Ibidem.
—*Hæc nullo docuit liuiſcere fuco,*
Nunquā falſa loqui, nunquā promiſſa morari
Inuiſos odiſſe palam, non uirtus in alto
Condere, non lætam ſpeciē prætendere fraudi,
Sed certum, mentiq́; parem componere uultum.
Occulto ſæuire vetat, prodeſſe remittit.
Clementiæ bona commodâue.
Claudianus ibidem.

Hæc & amicitias longo poſt tempore firmas,
Manſuroq; adamante ligat, nec inobile mutat
Ingenium paruo ſtrepitu, nec uincula noxę
Diſſolui patitur, nec faſtidire priorem.
Alicitur ueniente nouo, benefacta tenere,
Reſpuere offenſas facilis, pariterq; minoris
Officii, magniq; memor, ſuperare laborat.
Vtq; hoſtes armis ſic uincit amicus.
Hæc fauet abſentes: hæc longè ſola remotis
Conſulit, hæc nullis auidam rumoribus aurem
Pandit, ut ignauum nunquam lęſura clientem
Inſidioſa tuos alienent murmura ſenſus:
Non uiuis annexus amor, meminiſſe ſepultos
Deſinis in prolem, tranſcurrit gratia patrum.

Clementia res ſuccedunt melius quàm feritate.

Claud. in Conſulatum Manlii.

Sciactent alij, ſtudeant feritate timeri,
Addictoq; hominum cumulent ęraria cenſu.
Lene fluit Nilus, ſed cunctis amnibus extat
Vtilior, nullas confeſſus murmure uires.
Acrior ac rapidus tacitas prætermeat ingens
Danubius ripas. Eadem clementia ſæui
Gurgitis immenſum deducit in oſtia Gangem.
Torrentes immane fremant, lapſiſq; minentur
Pontibus: inualuant ſpumoſo uertice ſyluas.
Pax maiora decet, peragit tranquilla poteſtas,
Quod uiolenta nequit, mandataq; fortius vrget
Imperioſa quies.

Clementia nihil in homine melius.

Terènt. in Adelph.

—Re ipſa reperi
Facilitate nihil eſſe homini melius, neq; clementia

Clementia timoris maximum remedium eſt.

Seneca in Octauia.

Magnum timoris remedium clementia.

Clementia ſola æquat nobis deos.

Claud. de 4. Honorii Conſulatu.

Sis pius in primis. Nam cū vincamur in omni
Munere, ſola deos æquat clementia nobis.

DE COGNITIONE SVI.

Cognoſcunt ſeſe pauci.

Perſius ſaty. 4.

Vt nemo in ſeſe tentat deſcendere nemo
Sed præcedenti ſpectatur mantica tergo.

Horat. ſaty. 3. lib. 1.

Meuius abſentem Nœuium cū caperet, heus tu,
Quidā ait, ignoras te, an ut ignotū dare nobis
Verba putas? Egomet mi ignoſco Mœuius inqt.
Stultus & improbus hic amor eſt, dignuſq; notari.

Terentius in Heauton.

Dij ueſtram fidem. Itan' comparatam eſſe hominum naturam omnium,
Aliena melius ut uideāt & iudicent, quā ſua?
An eo fit, quia in re noſtra, aut gaudio ſumus, præpediti nimio, aut ægritudine?

Cognoſcere ſeipſum debet vnuſquiſque in actione propria, & adhuc admonitio le pidiſſima.

Horat. lib. 1. ſaty. 3.

—Deniq; teipſum
Concute, num tibi quid uitiorum inſeuerit olim
Natura, aut etiam conſuetudo mala: Nanq;
Neglectis urenda filix innaſcitur agris.

Perſius Satyra 1.

—Nec te quæſiueris extra.

Idem Saty. 1.

Diſciteq́, ô miſeri, & cauſſas cognoſcite rerum,
Quid ſumus, aut quidnã victuri gignimur, ordo
Quis datus, aut metæ, quàm mollis flexus, &
vndæ,
Quis modus argento, quid fas optare, quid aſper
Vtile numus habet, patriæ chariśq; propinquis
Quantum elargiri deceat, quem te Deus eſſe
Iuſſit, & humana qua parte locatus es in re
Diſce.

Idem Satyra 4.

Reſpice quòd non es, tollat ſua munera cerdo:
Tecũ habita; et noris quã ſit tibi curta ſupellex.

Seipſum ignorare & aliena ſcire vituperabile.

Iuuenal. Saty. 11.

—Illum ego iure
Deſpiciam, qui ſcit quanto ſublimior Athlas
Omnibus in Libya ſit montibus: hic tamen idem
Ignoret quantum ferrata diſtet ab arca
Sacculus; è cœlo deſcendit γνῶθι σεαυτόν,
Figendum, & memori tractandum pectore, ſiue
Coniugium quæras, vel ſacri in parte ſenatus
Eſſe velis. Nec enim loricam poſcit Achillis
Therſites, in qua ſe traducebat Vlyſſes

Anci-

Ancipitem ſeu tu magno diſcrimine cauſſam
Protegere affectás, te conſule, dic tibi quis ſis,
Orator uehemens, an Curtius, an Matho. Buccæ
Noſcenda eſt menſura tuæ. ſpectandaq; rebus
In ſummis, minimiſq;, etiã cùm piſcis emetur.

DE COMMVNIONE RERVM.

Communia naturaliter ſunt omnia. De quo uide etiam titulum de elementis.

Horat. ſatyra. 2. lib. 2.

Nam propriæ telluris herum natura, neq; illũ
Nec me, nec quenquam ſtatuit. Nos expulit ille
Illum aut nequities, aut uafri inſcitia iuris:
Poſtremum expellet certè uiuacior hæres.

Communia erant omnia antiquitus.

Seneca in Hippolito.

Hoc equidem reor
Vixiſſe ritu, prima quos miſtos dies
Profudit: nulla his auri fuit
cæca Cupido, nullos in campo ſacer
Diuiſit agros arbiter populis lapis.
Nondum ſecabant credulæ pontum rates.

Vergilius lib. 2. Georg.

Ante Iouem nulli ſubigebant arua coloni:
Nec ſignare quidem, aut partiri limite campũ
Fas erat, in medium quærebant, &c.

DE CONCORDIA.

Concordia paruo dies eſt.

Sillius italicus 9.lib.bel.pu.
Velle ac nolle ambobus idem, ſociataq; læto
Mens æuo, ac paruis diues concordia rebus.
Ad concordiam ſeruandam exhortatio.
Titus calphurnius Ecloga 2.
Eſte pares, & ob hoc concordes uiuite, nam uos
Et decor, & cantus, & amor ſociauit, & ætas.
claud.in Epithal. pal.& Ser.
Viuite concordes, & noſtrum diſcidite munus.
concordiæ maritalis deſcriptio.
Ouid.lib.8.Metamor.
Sed pia Baucis anus, pariliq; ætate philemon
Illa ſunt annis iuncti iuuenilibus, illa
Conſenuère caſa, paupertatemq; ferendo
Effecere leuem: nec iniqua mente ferendam.
Nec refert dominos illic, famuloſue requiras.
Tota domus duo ſunt, ijdemq; parensq; iubensq;.

DE CONFESSIONE.

Confeſſio, peccati erratiue veniam impetrat.

Ouid.lib.11.Metamor.
Mite Deum numen Bacchus, peccaſſe fatentem
Reſtituit, factiq; fide data munera ſoluit.
idem lib.10.Metamorph.
Numen confeſſis aliquod patet.
Quæ ſint confeſſionis impedimenta.
Terentius in Adelph.
Nunc illud eſt, quod ſi omnes omnia ſua conſilia conferant,

Atq;

Atq; huic modo ſalutem quærant, auxilij nihil adferant,
Tot res repentè circumuallant, unde emergi non poteſt:
Vis, egeſtas, iniuſtitia, ſolitudo, infamia.
Hoccine ſeculum? ò ſcelera, o genera ſacrilega.

Confeſſo peccata remittenda ſunt.

Horat. ſaty. 3. lib. 3.

Qui ne tuberibus proprijs offendat amicum,
Poſtulat, ignoſcet uerrucis illius, æquum eſt
Peccatis ueniam poſcentem reddere rurſus.

Claud. in Epigr. ſatisfactionis.

En adſum, & ueniam confeſſus crimina poſco
Manibus Hectoreis atrox ignouit Achilles.
Victrices furias matris placauit Oreſtes.
Reddidit Alcides Priamo quas ceperat arces:
Pelleum iuuenem regum flexêre ruinæ.
Darium famulis manibus doluiſſe peremptum
Fertur, & ingenti ſolatus fata ſepulcro,
Tradita captiuo ſpatioſior India Poro.
Conditor hic patriæ, ſic hoſtibus ille pepercit.
Hunc uirtus tua digna ſequi.

DE CONSCIENTIA.

Conſcientia bona æneus eſt homini murus.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Mecœnatem.

—At pueri ludentes, res eris aiunt,
Si rectè facies. hic murus aheneus eſto,
Nil conſcire ſibi, nulla palleſcere culpa.

Ouid. lib. 4. Faſto.

Conſcia mens recti famæ mendacia ridet,
Sed nos in uitium credula turba ſumus.

Plautus in Amphit.

—Qui non deliquit, decet
Audacem eſſe, & confidenter pro ſe & proteruè loqui.

Conſcientiæ ſtimulus nocentem aſſiduè rodit.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Eſtur ut occulta uitiata putredine nauis,
Aequoreus ſcopulos ut cauat unda ſalis,
Roditur ut ſcabra poſitum rubigine ferrum,
Conditus ut tineæ carpitur ore liber.
Sic mea perpetuos curarum pectora morſus
Fine quibus nullo conficiantur habent:
Nec prius hi mētē ſtimuli, quā uita relinquēt.
Quiq; dolet, citius quàm dolor ipſe, cadet.

Idem lib. 1. Faſtorum.

Conſcia mens ut cuiq; ſua eſt, ita concipit intra
Pectora, pro facto ſpemq; metumq; ſuo.

Iuuenal. 13. ſatyra.

Exemplo quodcunq; malo committitur, ipſi
Diſplicet autori, prima hæc eſt ultio, quod ſe
Iudice nemo nocens abſoluitur, improba quāuis
Gratia fallacis prætoris uicerit urnam.
Quid ſentire putas omnes Caluine recenti
De ſcelere, & fidei uiolatæ crimine?

Ibidem.

Nullâne periuri capitis fraudisq; nefandæ
Pœna erit? abreptū crede hūc et grauiore catēa

Proti-

Protinus, & noſtro (quid plus uelit ira) ſneccari Arbitrio.

Ibidem.

—Cur tamen hos tu
Euaſiſſe putes, quos dixi conſcia facti
Mens habet attonitos? & ſurdo uerbere cædit
Occultum patiente animo tortore flagellum?
Pœna autem uehemens, ac multo ſæuior illis,
Quas et Seditius grauis inuenit et Rhadaman-thus,
Nocte dieq; ſuum geſtare in pectore teſtem.

Lucanus lib.7.bel.ciuil.

—Omnes in Cæſare manes
Hunc omnes gladij, quos aut Pharſalia uidit,
Aut ultrix uiſura dies ſtringente ſenatu,
Illa nocte premũt: hũc infera mõſtra flagellãt;
Heu quantum miſero pœnæ mens conſcia donat.

Seneca in Hippolyto.

Quid pœna præſens, conſciæ mentis pauor,
Animuſq; culpa plenus, & ſemet timens?
Scelus aliqua tutum, nulla ſecurum tulit.

Plautus in Milite.

At hoc me facinus miſerum macerat,
Meumq; cor, corpuſq; cruciat.

Terentius in Andria.

Vix ſũ apud me, ita animus cõmotus eſt metu.

Statius lib.3.Thebaid.

—Inuigilant animo, ſceleriſq; parati
Supplicium exercent curæ. Tunc plurima uerſat
Peſſimus in dubijs timor.

Plautus in Muſtellaria.

Nihil eſt miſerius, quã animus hominis cõſcius.

DE CONFORTATIONE.

Lepidiſſima ſui ipſius confortatio.

Ouid. lib. 5. de Triſtib.

Quid dubitas, & tuta times? accede, rogaq;,
Cęſare nil iugens mitius orbis habet.

Seneca in Hippol.

Aude animæ, tenta, perage mandatum tuum.
Intrepida conſtent uerba. qui timidè rogat.
Docet negare.

De confortatione afflictorum lege tit. de Afflictione.

DE CONSILIO.

Conſilium bonum, vel ſaluberrimum alteri impendere, & ſibi non poſſe conſulere flagitium eſt.

Teren. in Heauton.

—Tene iſthuc loqui?
Nònne flagitium eſt, te alijs conſilium dare,
Foris ſapere, tibi non poſſe te auxiliarier?

Plautus in Epidico.

Quid faciam? men' rogas? tu quidem
Ante hac alijs ſolebas dare conſilia mutua.

Salubre conſilium ægrotis ſani facilè dant, at vbi ipſi decumbunt conſilio egent.

Terent. in Andria.

Facilè omnes cùm ualemus recta conſilia ægrotis damus.

Tu

Tu ſi hic ſis, aliter ſentias.

Malum conſilium conſultori peſſimum.

Claudian.lib.1.in Eutrop.

Quàm bene diſpoſitum terris, ut dignus iniquâ
Fructus conſilij, primis autoribus inſtet.
Sic multos fluuio uates arente per annos,
Hoſpite qui cæſo monuit placare tonantem,
Inuentas primum Buſiridis imbuit aras,
Et cecidit ſgui, quo dixerat, hoſtia ſacri.
Sic opifex tauri, tormentorumq́; repertor,
Qui funeſta nouo fabricauerat æra dolori,
Primus inexpertum Siculo *cogente tyranno*
Senſit opus, docuitq́; ſuum mugire iuuencum.

Conſilium poſt facta inutile.

Ouid.lib.2.de Ponto.

Cùm poteram recto tranſire Ceraunia uelo,
Vt fera uitarem ſaxa, monendus eram:
Nunc mihi naufragio quid prodeſt dicere facto
Qua mea debuerit currere cymba uia?

Conſilio prius, quàm armis ſapientem experiri decet.

Terentius in Eunucho.

Omnia prius experiri conſilio, quam armis ſapientem decet.

Conſilium ex re capiendum eſt.

Ouid.lib.1.Eleg.ſiue am.

Conſilium nobis resq́; locusq́; dabunt.

DE CONSOLATIONE.

conſolandi ſunt homines congruo tẽpore.

Ouid.

Ouidius 4. de Ponto.

Temporis officium ſolatia dicere certi eſt.
Dum dolor in curſu eſt, dum petit æger opē.
Et cum longa dies ſedauit uulnera mentis
Intempeſtiuè qui mouet illa, nouat.

Conſolari amicum ſcelus non eſt.

Ouidius 3. de Ponto.

Nec ſcelus admittis, ſi conſoleris amicum,
Mollibus & uerbis aſpera fata leues.

DE CONSTANTIA.

Conſtantia quibus inſtruat hominem.

Claud. 2. paneg. in laud. Stilico.

—Conſtantia futile nequit,
Infirmumq́, geras.

Conſtantiç maximç intimatio, exemplaq́; celeberrima.

Vergil. 4. Aeneid.

Mens immota manet, lacrymæ uoluuntur inanes.

Ouid. lib. 8. Metamor.

—Flamma Meleagrus ab illa
Vritur, & cæcis torreri uiſcera ſentit
Ignibus, ac magnos ſuperat uirtute dolores.

Idem lib. 9.

—Nec tædia cæpti
Vlla mei capiam, dum ſpiritus iſte manebit.

Idem lib. 13. Metamor.

Fortis, & infœlix, & plus quàm fœmina, uirgo
Ducitur ad tumulum, diroq́, fit hoſtia buſto.
Vtere iam dudum generoſo ſanguine dixit,

Mors

Mors tãtum uellem matrem mea fallere poſſet.

Idem Epiſt. 15. Paris Helenæ.

Nec piget, haud unquam ſtultè elegiſſe uidebor,
Permanet in uoto mens mea firma ſuo.

Idem libro 5. de Triſt. Epiſtola.
loquitur de Ouidio.

Fert tamen (ut debet) caſus patienter amaros,
More nec indomiti frena recuſat equi.
Nec fore perpetuam ſperat ſibi numinis iram,
Conſcius in culpa non ſcelus eſſe ſua.

Horatius Oda. 9. lib. 4.

—Eſt animus tibi
Rerumq́, prudens, & ſecundis
Temporibus, dubijsq́, rectus.

Lucan. lib. 5. bel. ciuil.

Intrepidus quæcunq; datis mihi numina mortē
Accipiam.

Idem lib. 9. bel. ciuil.

Ille Deo plenus tacita quem mente gerebat,
Effudit dignas adytis è pectore uoces.
Quid quæri Labiene iubes? an liber in armis
Occubuiſſe uelim potius, quàm regna uidère?
An ſi uita nihil ſed longa? an differat ætas?
An noceat uis ulla bono? fortunaq́, perdat
Oppoſita uirtute minas? laudandaq́, uelle
Sit ſatis, & nunquam ſucceſſu creſcat hone-
ſtum?
Scimus et hoc nobis nō altius inſeret Hammon.

Sillius italicus lib. 1. bel. pun.

At Pæni, ſuccenſa ira, turbataq́, luctu,
Et ſæuis gens læta, ruunt, tormentaq́, portant.
Non ignes, candesq́, calybs, non uerbera paſſim
Ictibus

Ictibus innumeris lacerum ſcindentia corpus,
Carnificéſue manus, penitúſue infuſa medullis
Peſtis, & in medio lucentes uulnere flammæ
Ceſſauere ferum uiſu dictuq; per artem
Sęuitiæ extenti, quantum tormenta iubebant
Creuerunt artus, atq; omni ſanguine rupto
Oſſa liquefactis fumarum feruida membris:
Mens intacta manet, ſuperat, ridetq; dolores,
Spectanti ſimilis, feſſoqʒ labore miniſtros
Increpitat, dominiq; crucem clamore repoſcit.

Statius lib. 2. ſyluarum.

Aſt hic, quem geminus fælix. hominesq; deosq;
Et dubios caſus, & cæcæ lubrica uitæ,
Effugit immunis fati, non ille rogauit,
Non timuit, metuitve mori:

Idem lib. 5. ſyluarum de Priſcilla.

Nec tamen hic mutata quies, probitáſve ſecũdis
Intumuit, tener idem animus, moreſq; modeſti
Fortuna creſcente manent.

De Fabii Maximi Conſtantia pete titulum.

De aduerſitate.

Mannibalis conſtantiam Sillius Italicus ſic inter cætera lib. 3. bel. Pu. deſcribit.

An Romana iuga, et famulas Carthaginis arces
Perpetiar? ſtimulant manes: noctisq; p umbras
Increpitans genitor, ſtãt aræ atq; horrida ſacra
Ante oculos: breuitasq; uetat mutabilis horæ
Prolatare diem. Et qui ſim neſciat omnis
Gens hominũ, lethiq; metu decora alta reliquã?
Quan-

Quantum etenim diſtant à morte ſilentia uitæ.

De Reguli conſtantia Horat. Oda.5.lib.3.ſic ait.

Fertur pudicæ coniugis oſculum,
Paruosq; natos, ut capitis minor
A ſe remouiſſe, & uirilem
Toruus humi poſuiſſe uultum:
Donec labanteis conſilio patres
Firmaret autor, & nunquam aliàs dato,
Interq; merenteis amicos,
Egregius properaret exul.
Atqui ſciebat, quæ ſibi barbarus
Tortor pararet: non aliter tamen
Dimouit obſtantes amicos,
Et populum reditus morantem:
Quàm ſi clientum longa negotia
Dijudicata lite relinqueret,
Tendens Venafranos in agros,
Aut Lacedæmonium Tarentum.

Reguli orationem in hunc modum Sillius Italicus lib.6.bel.Pun. deſcribit.

Tum palmas ſimul attollens, ac lumina cœlo:
Iuſtitiæ, rectiq; dator, qui cuncta gubernas,
Nec leuior mihi diua fides, Serranaq; Iuno,
Quos reditus teſtes iurata mente uocaui,
Sit mihi fas me digna loqui, Latiosq; tueri
Voce focos. Ibo ad Tyrios non ſegnior, inquit,
Stante fide reditus, & ſaluo fœdere pœnæ:
Sic nobis rerum exitio deſiſtite honorem
Tendere. tot bellis, totq; annis fregimus æuum,

Nunc

Nunc etiam uinclis, & longo carcere torpent
Captiuo in ſenio uires. fuit ille, nec unquam
Dum fuit à duro ceſſauit munere Martis
Regulus, exangui ſpectatis corpore nomen
At non Carthago fraudum domus, inſcia quan-
tum
E nobis reſtet. iuuenes parat aſpera ferro
Pectora captiuos noſtra penſare ſenecta.
Hic dolos contra: genusq; aſtu fallere læta
Diſcat me capto, quantum tibi Roma ſuperſit.
Nec uerò placeat, niſi quæ de more parentum
Pax erit, expoſcunt Libyci, nobisq; dedêre.
Hæc referenda pari libeat ſi pendere bellum
Fœdere, & ex æquo geminas conſcribere leges:
Sed mihi ſit ſtygios ante intraniſſe penates,
Talia quàm uideam ferientes pacta Latinos.
Hæc fatus Tyriæ ſeſe iam reddidit iræ.

De Scæuolæ conſtantia ſic
Martial. lib. 1. Epigr.

Dum peteret regem decepta ſatellite dextra
Iniecit ſacris ſe peritura focis.
Sed tam ſæua pius miracula non tulit hoſtis,
Et raptum flammis iuſſit abire uirum,
Vrere quam potuit contempto Mutius igne,
Hanc ſpectare manum Porſena non potuit.
Maior decepta fama eſt & gloria dextræ,
Si non erraſſet, fecerat illa minus.

De eodem & Sillius Italicus libro. 9. bel. pu. Scipionis conſtantiam exprimit Sillius Italicus lib. 13. his uerbis:

Tum iuuenis, quæcunq; datur ſors durior eui

Obni-

Obnitenur, ait, culpa modo pectora ceſſent.

Idem de Camilli conſtancia lib. 7. ait.

—Quantus, qualiſq; fuiſti
Cùm pulſus lare & extorris Capitolia *curru*
Intrares exul, tibi corpora cæſa Camille
Damnata quot ſunt dextra? pacata fuiſſent
Ni conſulta uiro, menſq; impenetrabilis iræ
Mutaſſentq; ſolum ſceptris Aeneia regna.
Nullaq; nunc ſtares terrarum uertice Roma.

Cochlitis conſtantiam & fortitudinem idē his uerbis lib. 13. adumbrat.

—Tullit ille ruentem
Tybridis in ripas regem, ſoluſq; reuulſo
Pone, ferox ponte excluſit redeuntia regna.

Conſtans eſt, qui aduerſa æquè, ac proſpera æquanimiter ſuffert.

Horatius Oda 10. lib. 2.

Sperat infeſtis, metuit ſecundis
Alteram ſortem. bene præparatum
Pectus.

conſtantem uirum blanda non mouent uerba, moraliter.

Verg. lib. 3. Georg.

Non umbræ Altorum nemorum, non mollia poſſunt
Prata mouere animum.

DE CONTAGIONE.

Contagia ſunt uitanda, nam multa mala inferre ſolent.

Ouid. lib. 2. de remed. am.

Si-

Si quid amas, nec uis, faccias contagia uites,
Hæc etiam pecori ſępe nocere ſolent.
Dum ſpectant oculi læſos lęduntur & ipſi:
Multaq; corporibus tranſitione nocent.
In loca nonnunquam ſiccis arentia glebis
De prope currenti flumine manat aqua.

Iuuenalis ſatyra. 2.

—Dedit hanc contagio labem,
Et dabit in plures Sicut grex totus in agro
Vnius ſcabie cadit, & porrigine porci,
Vnaq; conſpecta liuorem ducit ab uua.

Vergilius Ecloga 1.

Nec mala uicini pecoris contagia lædent.

Ouid. 3. de Ponto.

Quis non è timidis ægri contagia uitat,
Vicinum metuens ne trahat inde malum.

Contagia malorum hominum nihil nocent purè ac benè uiuenti.

Paulinus ad Auſon.

Non recipit mens pura malum, neq; leuibus hærens
Inſperſæ fibris maculæ, ſi uaſcone ſaltu
Quiſquis agit purus ſceleris uitā inter iniquos.
Nulla ab inhumano morum contagia ducit
Hoſpite.

DE CONVITIO.

Conuitium in pignis ſi dicitur, maledictū, ſi uero dignis, benedictum eſſe dicitur.

Plautus in Gurgul.

Indi-

Indignis ſi malè dicitur, maledictū id eſſe dico:
Verùm ſi dignis dicitur, benedictum'ſt meo quidem animo.

DE CORRECTIONE.

Corrigere opus aliquod, quàm ſcribere laborioſius.

Ouidius 1. de Ponto.

Cùm relego ſcripſiſſe pudet: quia plurima cerno,
Me quoq; qui feci, iudice digna lini,
Nec tamen emendo, labor hic quā ſcribere maior
Mensq; pati durum ſuſtinet ægra nihil.

Idem lib. 3. de Ponto.

Sribentem iuuat ipſe fauor, minuitq; laborem,
Cumq; ſuo creſcens pectore feruet opus.
Corrigere at res tantò magis ardua, quantò
Magnus Ariſtarcho maior Homerus erat.

DE CREDVLITATE.

Credendum cito non eſt.

Ouid. lib. 3. de arte amandi.

Nec cito credideris, quantum cito credere lædat
Exemplum uobis non leue Procris erit.

Nulla res tam facilis eſt, quin initio difficilis eſt creditu.

Lucretius lib. 2. de nat. rerum.

Sed neq; tam facilis res ulla'ſt, quin ea primū
Difficilis magis ad credendum conſtet. Itemq;

Nil

Nil adeo magnum, neq; tam mirabile quicquã,
Quod non paulatim minuant mirarier omnes.

Propriæ potius conſcientiæ credendum, quàm alterius encomio.

Horat.lib.1.Epiſt.ad Quintium.

Tu recte uiuis, ſi curas eſſe quod audis.
Iactamus iampridem omnis te Roma beatum,
Sed uereor ne cui de te plus, quàm tibi credas,
Néve putes alium ſapiente, bonoq; beatum.

Credibilia, ſcilicet, credenti nihil nocet.

Ouid.lib.2.Eleg.

—At nos quod quiſq; loquatur
Credite, credenti nulla procella nocet.

Idem lib.3.de Triſtib.

Vix equidem credar. ſed cum ſine præmia falſi
Nulla ratam debet teſtis habere fidem.

DE CRVDELITATE.

Crudelitatis maximæ intimatio.

Ouid.Epiſtola 7.Heroid.

Te lapis & montes, innataq; rupibus altis
Robora, te ſæuæ progenuere feræ.

Idem lib.3.de Triſtib.contra inſultantem exilio ſuo.

Sæuior es triſti Buſiride, ſæuior illo
Qui falſum lento torruit igne bouem,
Quiq; bouem Siculo fertur donaſſe tyranno,
Et dictis artes conciliaſſe ſuos.

Lucanus lib.2.bel.ciuil.

—Quid ſanguine manes.

placa-

Placatos Catuli referam? cùm victim atriſtis
Inferias Marius, forſan nolentibus umbris,
Pendit inexpleto non fanda piacula buſto:
Cùm laceros artus, æquataq; uu'nera membris
Vidibus, & toto quamuis in corpore cæſo,
Nil animæ lethale datum, moremq; nefandę
Dirum ſæuitiæ pereuntis parcere morti.
Auulſæ cecidere manus exectaq; lingua
Palpitat, & muto uacuum ferit aëra motu.
Hic aures, alius ſpiramina naris aduncę
Amputat, ille cauis euoluit ſedibus orbes,
Vltimaq; effodit ſpectatis lumina membris.
Vixerat ulla fides, tam ſæui criminis unum
Tot pœnas cepiſſe caput, ſic mole ruinę
Fracta ſub ingenti miſcentur pondere membra.
Nec magis informes ueniunt ad littora trunci
Qui medio periere freto.

Claudian. lib. 1. in Ruffinum.

—Quis prodere tanta relatu
Funera? quis cędes poſſet deflere nefandas?
Quid tale immanes unquam geſſiſſe feruntur,
Vel Scinis Iſthmiaca pinu, uel rupe profunda
Scyron, uel Phęlaris tauro, uel carcere Sylla?
O mites Diomedis equi, Buſiridis aræ
Clementes. Iam Cinna pius: iam Spartace lenis
Ruffino collatus eris.

De Tullię Seruii Tulii filię, crudelitate (quę per patris cadauer carpentum, in quo ſedebat, ire coëgit) ſic deſcribit.

Ouid. lib. 6. Faſtorum.

Filia

Filia carpento patrios initura penates,
Ibat per medias alta feroxq; uias:
Corpus ut aſpexit, lacrymis auriga profuſis
Reſtitit, hunc tali corripit illa ſono,
Vadis, an expectas pretium pietatis amarum?
Duc inquam inuitas ipſa per ora rotas.
Certa fides facti eſt, dictus Sceleratus ab illa
Vicus, & æterna res ea preſſa nota eſt.

Ob hoc tam immane facinus Tullia non ſolum hinc punita eſt, ſed & in inferno acerrimas pœnas ſuſtinet.

Seneca in Octauia.

—Dedit infandi
Sceleris pœnas cum Tarquinio
Tullia coniunx, quæ per cæſi
Membra parentis egit ſæuos
Impia currus, laceroq; ſeni
Violenta rogos nata negauit.

Sillius Italicus lib. 13. bel. Pun.

Cum ſubito aſpectu turbatus Scipio, poſcit
Quæ pœnæ cauſſa, et qui ſint in crimine manes.
Tum uirgo, patrios fregit quæ curribus artus,
Et ſletis adductis ſuper ora trementia frænis
Tullia, non ullo ſatis exauſtura labores
Ardenti Phlegethonte natat e fornacibus atris
Fős rapidus furit, atq; vſtas ſub gurgite cautes
Egerit, & ſcopulis pulſat flagrantibus ora:

Ouidius lib. 1. eleg. de Eriphyla à filio interempta.

Ex quibus exierat, traiecit uiſcera ferro
Filius, & pœnæ cauſſa monile fuit.

Sil-

Sillius Italicus lib.6.bel. Punic.de Pœnorum in Regulum ciuem Romanum crudelitate inter alia ſic ait.

Præfixo paribus ligno mucronibus omnes
Armantur laterum crates, denſuſq; par artem
Texitur erecti, ſtantiſq; ex ordine ferri
Infælix ſtimulus, ſomnuſq; hac fraude negatus
Quoſcunq; inflexus producto tempore tortor
Inclinauit iners, fodiunt ad uiſcera corpus.

De Syllæ crudelitate ſic Lucanus lib.2.bel.ciuil.

Sylla quoq; immenſis acceſſit cladibus ultor:
Ille quod exiguum reſtabat ſanguinis urbi
Hauſit, dũq; nimis iã putrida membra recidit,
Exceſſit medicina modum, nimiumq; ſecuta eſt,
Qua morbi duxere manus, periere nocentes.
Sed cùm iam ſoli poſſent ſupereſſe nocentes.
Tunc data libertas odijs, reſolutaq; legum
Frenis ira ruit, non uni cuncta dabantur:
Sed fecit ſibi quiſq; nefas, ſemel omnia uictor
Iuſſerat, infandum domini per uiſcera ferrum
Exegit famulus, nati maduere paterno
Sanguine, certatum eſt, cui ceruix cęſa parentis
Cederet: in fratrum cecinerunt prẽmia fratres.
Buſta repleta fuga, permiſtaq; uiua ſepultis
Corpora, nec populum latebræ cepere ferarum.
Hic laqueo fauces, eliſaq; guttura fregit,
Hic ſe præcipiti iaculatus pondere, dura
Deſiluit percuſſus humo, morteſq; cruento
Victori ripuere ſuas, hic robora buſti
Extruit ipſe ſui, nec dum omnia ſanguine fuſo,

Deſilis in flāmas, & dum licet occupat ignes.
Colla ducum pilo trepidam geſtata per vrbem,
Et medio congeſta foro, cognoſcitur illic
Quicquid vbiq; iacet ſcelerū. nō Thracia tantū
Vidit Biſtoniꝫ ſtabulis pendere tyranni.
Poſtibus Antæi Libyę, nec Grecia mærens
Tot laceros artus Piſęa fleuit in aula.

Crudelitatis reprehenſio perpulchra.

Ouid. lib. 5. de Triſtibus.

Quæ tibi res animos in me facis improbe? cùrue
Caſibus inſultas, quos potes ipſe pati?
Nec mala te reddūt mitē, placidùm ve iacenti
Noſtra, quibus poſſunt illacrymare feræ:
Exiget at dignas ultrix Rhamnuſia pœnas,
Impoſito calcas, quod mea facta, pede.

Idem lib. 7. Metamor.

Dij te ſummoueant ò noſtri infamia ſecli
Orbe ſuo, telluſq; tibi, pontuſq; negetur.

Ad crudelitatem deponendam exhortatio.

Manilius lib. 9. Epigram.

Deponas animos truces monemus.

Crudelis exiſtens multos caueat.

Auſon. in ſenten. Periandri.

Multis terribilis, caueto multos.

DE CVLPA.

Culpæ conſcius dum reprehenditur, pallet, ſtupet, ac tacet.

Ouid. lib. 2. Metamor.

Heu quā difficile eſt crimen non prodere vultu.

Horatius lib. Epodon.

Furor

Furor ne cæcus, an rapit uis acrior?
An culpa? reſponſum date.
Tacent, & ora pallor albus inficit,
Menteſq; perculſæ ſtupent.

Iuuenalis ſatyra. 1.

Enſe uelut ſtricto, quoties Lucidius ardens
Infremuit, rubet auditor, cui frigida mens eſt,
Criminibus tacita ſudant præcordia culpa
Inde iræ & lacrymæ,

Seneca in Oedipo.

Effare, dubitas? cur genas mutat color?
Quid uerba quæris? ueritas odit moras.

Culpa cui obiecta eſt, omne, quod dubium putat, odit.

Seneca in Oedipo.

— Quiſquis in culpa fuit,
Demiſſus, omne odit quod dubium putat.

Culpa nemo carere dicitur.

Terentius in Hecyra.

Mulier fecit. Mirãdũ ne id eſt? Cenſen'te poſſe
Vllam reperire mulierem, quæ careat culpa?
An quia non delinquunt uiri?

Culpa uacans confidenter pro ſe loqui debet.

Plautus in Amphit.

Mulier es, audacter iuras. ALC. Quæ non deliqui, decet
Audacẽ eſſe: cõfidẽter pro ſe, & proteruè loqui.

Idem in Captiuis.

Decet innocentem ſeruum, atq; innoxium
Confidentẽ eſſe, ſuum apud herum potiſſimum.

Culpa ſi non reciditur ſupplicio nihil proſunt triſtes querimoniæ.

Horat. Oda. 24. lib. 3.

Quid triſtes querimoniæ
Si non ſupplicio culpa reciditur?

DE CVPIDITATE.

Cupiditatis ſedes iecur.

Claud. de 4. Honorii conſul.

At ſibi cuncta petens, nil collatura cupido
In iecur, & tractus imos compulſa receſſit.
Quæ uelut immanes reſerat dū bellua uictus
Expleri, paſciq; nequit, nunc uerbere curas
Torquet auaritiæ, ſtimulis nunc flagrat amorē,
Nunc gaudet, nūc mœſta dolet, ſatiataq; rurſus
Exoritur, cæſaq; redit pollentius hydra.

Cupiditas diuitiarum, malorum ferè omnium cauſſa eſt.

Vergil. lib. 3 Aeneid.

—Quid non mortalia pectora cogis
Auri ſacra fames?

Ouid. lib. 13. Metamor.

Conſiliū ſapiens, ſceleris niſi præmia, magnas
Adieciſſet opes, animi irritamen auari.

Orat. Oda. 16. lib. 3.

—Concidit auguris
Argiui domus, ob lucrum
Demerſa excidio. Et diffidit urbium
Portas uir Macedo, & ſubruit emulos
Reges muneribus, munera nauium

Sæuos

Sæuos illaqueant duces.

Iuuenalis ſatyra 11.

Inde ferè ſcelerum cauſſæ, nec plura venena
Miſcuit, aut ferro graſſatur ſæpius ullum
Humanę mentis uitium, quàm ſæua cupido
Indomiti cenſus. Nam diues qui fieri uult,
Et citò uult fieri: ſed quæ reuerentia legum,
Quis metus, aut pudor eſt unquam properantis
auari?

Seneca in Hippolito.

Rupere fędus impius lucri furor,
Et ira præceps.

Plautus in Captiuis.

Odi ego aurũ, multa multis ſæpe ſuaſit perperã.

Lucret. lib. 3. de nat. rerum.

Deniq; auarities, & honorum cæca cupido,
Quę miſeros homines cogunt tranſcendere fines
Iuris, & interdum ſocios, ſcelerumq; miniſtros
Noctes atq; dies niti præſtante labore
Ad ſummas emergere opes.

Idem lib 5.

—Nunc aurum & purpura curis
Exercent hominum uitam, belloq; fatigant.

Sillius Italicus lib. 13. bel. Pu.

Prodigere in bellum facilis præmiſſa feroces
Augebant animos argenti pondera & auri.

Cupiditas habendi maximè creuit.

Vergilius de Aetna.

—Subter
Scrutamur rimas, euertimus omne profundum.
Quæritur argenti ſemen nunc aurea uena.

Boëtius metro.5.lib.2.

Sed ſæuior ignibus Aetnæ
Feruens amor ardet habendi,

Cupiditas hominum finem non habet.

Ouid.lib.1.Faſtorum.

Vix ego Saturno quenquam regnante videbam
Cuius non animo dulcia lucra forent.
Tẽpore creuit amor, qui nũc eſt ſummus, habẽdi
Vix ultra quò iam progrediatur habet.
Pluris opes nũc ſunt, quã priſci temporis annis,
Dum populus pauper, dum noua Roma fuit.
At poſtquam fortuna loci caput extulit huius,
Et tetigit ſummos vertice Roma deos,
Creuerunt & opes, & opum furioſa libido,
Et cùm poſſideant plurima, plura petunt.
Quærere ut abſumãt, abſumpta requirere certãt
Atq; ipſæ uitijs ſunt alimenta uices.
Sic quibus intumuit ſuffuſa uenter ab unda,
Quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ.

Idem lib.2.eleg.

Venator ſequitur fugientia, capta relinquit
Semper, & inuentis ulteriora petit.

Iuuenalis Satyra.14.

Interea pleno cùm turget ſacculus ære
Creſcit amor nummi, quãtũ ipſa pecunia creſcit,
Et minus hãc optat, qui non habet. ergo paratur
Altera uilla tibi, cùm rus non ſufficit unum:
Et proferre libet fines, maiorq; uidetur,
Et melior uicina ſeges, mercaris & hanc; &
Arbuſta, & denſa montem qui canit oliua.

Martia.lib.12.Epigr.

Habet

Habet Aphricanus millies, & tamen captat.
Fortuna multis nimis dat, ſatis nulli.

Homines cupiditate habendi cęcati, vtilia nociuàue non cernunt.

Ouid.lib.11.Metam.de Midæ voto, vt omnia quæ tangeret in aurum mutarentur.

Huic Deus optanti gratum, ſed inutile fecit
Muneris arbitrium, gaudens altore recepto.
Ille male uſurus donis, ait Effice quicquid
Corpore contigero fuluum uertatur in aurum:
Annuit optatis, nociturąq; munera ſoluit
Liber & indoluit quod non meliora petiſſet:
Lætus abit, gaudetq; malo Berecynthius heros,
Pollicitiq; fidem tangendo ſingula tentat.
Tum uerò ſiue illa ſua Cerealia dextra
Munera contigerat, Cerealia dona rigebant,
Siue dapes auido conuellere dente parabat:
Lamina fulua dapes admoto dente rigebant.
Miſcuerat puris autorem muneris undis,
Fuſile per rictus aurum fluitare uideres.
Attonitus nouitate mali diueſq; miſerq;
Effugere optat opes, & quæ modo uouerat, odit.
Copia nulla famen releuat, ſitis arida guttur
Vrit, & inuiſo meritus torquetur ab auro.

Lucretius lib.4.de nat.rerum.

Nam faciunt homines plerunq; cupidine cæci
Et tribuunt ea, quæ nō ſunt ſibi commoda verè.

Cupiditas regnandi malum exitum habet.

Maphæus Vegius in Supplem. 12. Aeneid.

—Quantos humana negotia motus
Alternaſq; uices miſcent? quo turbine fertur
Vita hominum? O fragilis damnoſa ſuperbia ſceptri,
O furor, ò nimium dominandi innata cupido,
Mortales quò cæca uehis? quò gloria tantis
Inflatos transfers animos quęſita periclis?
Quot tecum inſidias? quot mortes? quāta malorū
Magnorum tormenta geris? quot tela? quot enſes
Ante oculos ſi cernis habes? heu dulce uenenum
Et mundi lethalis honos, heu triſtia regni
Munera, quę haud paruo cōſtēt: & grādia rerū
Pondera, quæ nūquā placidam promittere pacē
Nec requiem conferre queant. heu ſortis acerbæ
Et miſerę regale decus: magnoq; timori
Suppoſitos regum decus, paciq; negatos.

Cupiditatem Alexandri Magni his verbis
Iuuenalis ſatyra 10. perſtringit.

Vnus Pellæo iuueni non ſufficit orbis,
Aeſtuat infęlix anguſto limite mundi,
Vt Gyaræ clauſus ſcopulis, paruaq; Seripho,
Quū tamen a figulis munitam intrauerit urbē,
Sarcophaco contentus erit.

Cupidus timidusq; catenam nectit
qua trahi ualeat.
Boëtius Metro. 4. lib. 1.

At quiſquis trepidus pauet uel optat
Quod non ſit ſtabilis, ſuiq; iuris
Adiecit clypeum locoq; motus,
Nectit, qua ualeat trahi catenam.

Cupidorum caſtigatio accommodata.

Iu-

Iuuenalis ſatyra. 3.

—Tanti tibi non ſit opaci
Omnis arena Tagi, quodq; in mare uoluit aurũ
Vt ſummo careas, ponendaq; præmia ſumas
Triſtis, & a magno ſemper timearis amico.

DE CVRIS.

Inanis hominum curæ taxatio.

Perſius ſatyra 1.

O curas hominũ, ò quantum eſt in rebus inane!

Cura interdum nulla arte, niſi mora eſt medicabilis.

Ouidius lib. 1. de Ponto.

Cura quoq; interdum nulla medicabilis arte:
Aut ſi ſit, longa eſt attenuanda mora.

Curæ animo incluſæ affligiunt magis quàm propalatæ.

Statius lib. 3. Thebai.

Inuigilant animo, ſceleris parati
Supplicium exercent curæ.

Seneca in Medea.

Nulla uis flammæ, tumidiq; uenti
Tanta, nec teli metuenda torti
Quanta cùm coniunx uiduata telis
Ardet & odit.

Curę hominum opidus haud leuantur, ſed creſcunt magis.

Horat. Oda. 15. lib. 2.

Non enim gazæ, neq; conſularis
Submouet lictor miſero s tumultus

Mentis, & curas laqueata circum
Tecta uolantes.

Idem lib. 3. Oda. 1.

—Timor & minæ
Scandunt eodem quo Dominus: neq;
Decedit ærata triremi. &
Poſt equitem ſedet atra cura,

Idem Oda. 16. lib 3.

Creſcentem ſequitur cura pecuniam,
Maiorumq; fames.

Tibullus eleg. 3 lib. 3.

Nam graue quid prodeſt pondus mihi diuitis auri:
Aruaq; ſi findant pinguia mille boues?
Quidue domus prodeſt Phrygiy innixa colūnis
Tenare ſiue tuis, ſiue Chariſte tuis?
Et nemora in domibus ſacros imitantia lucos,
Auratæq; trabes, marmoréumq; ſolum?
Quidue in Erithræo legitur quæ littore concha,
Tinctaq; Sydonio murice lana iuuat?
Et quæ præterea populus miratur in illis,
Inuida quæ falſo plurima uulgus amat.
Non opibus mentes homini, curæq; leuantur,
Nam fortuna ſua tempora lege gerit.

Claud, lib. 2. in Ruffinum.

At procul exanguis Ruffinum perculit horror:
Infectæ pallore genæ, ſtetit ore gelato
Incertus peteretne fugam, ueniamne ſubactus
Proſceret. an tanto: ſeſe transferret in hoſtes.
Quid nunc diuitiæ? quid fului uaſta metalli
Congeries quid purpureis effulta columnis
Atria? prolatæue iuuant ad ſydera moles?

Addit

Addit iter, numeratq; dies, ſpatioq; uiarum
Metitur uitam, torquetur peſte futura:
Nec recipit ſomnos, & ſæpe cubilibus amens
Excutitur, pœnamq; luit formidine pœnæ.

DE CVRIOSITATE.

Curioſus alienas res procurat.

Plaut. in Sticho.

Sed curioſi ſum hîc quam plures mali:
Alienas res qui curant ſtudio maxumo,
Quibus ipſis nulla eſt res, quam procurēt, ſua.

Terent. in Andria.

More hominum euenit, ut quid ſim nactus mali
Prius reſcires tu, quam ego illud, quod tibi eue nit boni.

Curioſus nullus eſt qui maleuolus non ſit.

Plautus in Sticho.

Nam curioſus nemo eſt, qui non ſit maleuolus.

D

DE DAMNATIS.

Damnati multi, electi verò pauci.

Vergil. lib. 6. Aeneid.

—Pauci quos æquus amauit
Iupiter, aut ardens euexit ad æthera uirtus.

Damnati quietem optant, ſed Dei lex iuſtitiaq; uetant.

Horat. lib. Epod. Oda. 1.

Optat quietem pelopis infidi pater
Egene benignè Tantalus ſemper dapis,
Optat Prometheus obligatus aliti.
Optat ſupremo collocare Syſiphus
In monte ſaxum, ſed uetant leges Iouis.

Damnatorum pœnæ diuerſæ, innumerabilis atq; perpetuæ ſunt.

Ouid. in Ibim.

Noxia mille modis lacerabitur umbra, tuaſq;
Aeacus in pœnas ingenioſus erit.
Nec mortis pœnas mors altera finiet huius,
Horaq; erit tantis ultima nulla malis.
Nec mala uoce mea poterũt tua cũcta referri,
Ora licet tribuas multiplicata mihi.

DE DECEPTIONE.

Deceptus ſemel, veretur etiam non verenda.

Plautus in Captiuis.

Nũc certũ eſt, nulli poſt hæc quicquam credere.
Satis ſum deceptus ſemel.

Ouid. lib. 2. de Ponto ad Atticum.

Proxima ſubſequiť quid agas audire uoluntas;
E modo quicquid agas, ſit tibi cura mei.
Nec dubito quin ſit, ſed me timor ipſe malorum
Sæpe ſuperuacæos cogit habere metus.
Da ueniam quæſo, nimioq; ignoſce timori:
Tranquillas etiam naufragus horret aquas.

Ibidem.

Mem-

Membra reformidans mollem quoq; ſaucia tactum,
Vanaq; ſollicitis incitat umbra metum.
Sic ego fortunæ telis confixus iniquis,
Pectore concipio nil niſi triſte meo.
Decipi te potius ſinas quàm tu alios fallas
Seneca in Thebaid.
Quoties neceſſe eſt fallere, aut falli à ſuis,
Patiare potius ipſe, quàm facias ſcelus.

DE DELITIIS.

Delitiis ad aſtra non itur.
Seneca in Hercule furente.
Non eſt ad aſtra mollis è terris uia.
Ouid. lib. ult. de Triſtib. Eleg. 3.
Ipſe quoq; æthereas meritis inuectus es arces,
Quò non exigua facta labore uia eſt.
Delitioſorum intimatio perpulchra, ſeu potius reprenſio notabilis.
Iuuenalis Satyra. 13.
Te nunc delitias extras communia cenſes
Ponendum: quia tu gallinæ filius albæ.
Non uiles pulli nati infelici bus ouis.

DE DESIDIA.

Deſidia Aegiſtho cauſſa adulterii fuit
Ouid. lib. 1. de Remed. amoris.
Quæritur, Aegiſtus quare ſit factus adulter:
In promptu cauſſa eſt, deſidioſus erat.
Pugnabant alij tardis apud Ilion armis,
Quo

Quo tulerat uires Græcia tota ſuas.
Siue operam bellis uelit dare, nulla gerebat,
Siue foro, uacuum litibus Argos erat.
Quod potuit fecit: ne nil ageretur, amauit.
Sic uenit ille puer, ſic puer ille manet.

Deſidiam uitare qui cupit, amet.

Ouid. lib. 1. Eleg. ſiue Amo.

Qui non uult fieri deſidioſus, amet.

Nam inertes amor odit, ut ſuprà tit. De amore oſtenſum eſt prolixius.

DE DESPERATIONE.

Non eſt deſperandum in aduerſis.

Ouidius lib. 2. de ponto.

Confugit interdum templi uiolator ad aram,
Nec petere offenſi numinis horret opem.

Seneca in Medea.

Qui nil poteſt ſperare, deſperet nihil.

Deſperatio audaces homines reddit.

Ouid. 2. de Ponto.

Qui rapitur fatis, quid præter fata requirit?
Porrigit ad ſpinas, duraq; ſaxa manus.
Accipitrem metuens pennis trepidantibus ales,
Audet in humanos feſſa uenire ſinus.
Nec ſe uicino dubitat committere tecto
Quæ fugit infeſtos territa cerua canes.

Deſperare ſalutem nonnunquam ſolàtio eſt.

Ouid. lib. 3. de ponto.

Proximus huic gradus eſt, bene deſperare ſalutem,

Sęq;

Sed, ſemel uera ſciſſe periſſe fide.

DE DETRACTORIBVS.

Detractores bonum quenq; corrumpere ſtudent poſſuntq;.

Terent. in Andriæ prologo.

Id iſti uituperant factum, atq; in eo diſputant,
contaminari non decere fabulas.
Faciunt næ intelligendo, ut nihil intelligant.
Dehinc ut quieſcant, porrò moneo: & deſinant
Maledicere, malefacta ne noſcant ſua.

Terentius in Phorm.

—Nihil eſt Antipho,
Quin male narrando poſſit deprauarier.
Tu id quod boni eſt excerpis, dicis quod mali eſt.

Detractores fugiendi ſunt ſummopere.

Horatius ſatyra 4. lib. 1.

—Abſentem qui rodit amicum,
Qui non defendit alio culpante, ſolutos
Qui captat riſus hominum, famamq; dicacis
Fingere qui non uiſa poteſt, commiſſa tacere
Qui nequit, hic niger eſt, hũc tu Romane caueto.

Idem lib. 1. Epiſt. ad Lollium.

Vt penitus notum ſi tentet crimina ſerues,
Tuteriſq; tuo fidentem præſidio, qui
Dente Theonino quum circumroditur, ecquid
At te pòſt paulò uentura pericula ſentis?
Nã tua res agitur, paries cum proximus ardet:
Et neglecta ſolent incendia ſumere uires.

Detra-

Detractores muribus ſimiles ſunt, eo quòd alienum cibum, id eſt, famà, aſſiduè rodũt, id eſt, deturpant.

Plautus in Captiuis.

Quaſi mures ſemper edimus alienum cibum,
Vbi res prolatę ſunt: quum rus homines eunt,
Simul prolatæ res ſunt noſtris dentibus.

Detractorum admonitio lepidiſſima, ut à ſua deſiſtant detractionis.

Horatius Epodon. lib. Oda. 6.

Caue, caue, nanq; in malos aſperrimus,
Parata collo cornua:
Qualis Lycambe ſpretus infido gener,
Aut acer hoſtis Bubalo.
An ſi quis arto dente me petiuerit,
Inultus ut flebo puer?

Vide item tit. de Alienis de Mæuio, qui Neuium teſte Horat. libro. 1. Satyra. 3. carpſerat.

Martia. lib. 6. Epigr.

Audes prętereа, quos nullus nouerit, in me
Scribere uerſiculos, miſeras & perdere chartas.
At ſi quid noſtrę tibi bilis inuſſerit ardor,
Viuet, & hærebit, totoq; legetur in orbe.
Stigmata nec uafra delebit Cinnamus arte.
Sed miſerere tui, rabido nec perditus ore
Fumantem naſum uiui tentaueris urſi.
Sit placidus licet, & lambat digitoſq; manuſq;,
Si dolor & bilis, ſi iuſta coëgerit ira,
Vrſus erit, uacua dentes in pelle fatiges,
Et tacitus quæras, quam poſſis rodere carnem.

Te-

Terent. in Eunucho.

Nullum eſt iam dictum, quod non dictum ſit prius.

Quare æquum eſt uos cognoſcere atq; ignoſcere.

DE DEO.

Deus creator gubernatorq́; omnium rerum eſt.

Boetius metro. 5. lib. 1.

O ſtelliferi conditor orbis,
Qui perpetuo nexus ſolio
Rapido cælum turbine uerſas,
Legemq; pati ſydera cogis:
Tu frondiſluæ frigore brumæ
Stringis lucem breuiore mora.
Tu cùm feruida uenerit æſtas,
Agiles noctis diuidis horas,
Tua uis uarium temperat annum:
Vt quas Boreæ ſpiritus aufert,
Reuehat mitis Zephyrus frondes.
Quæq; arcturus ſemina uidit,
Scirius altas urat ſegetes.
Nihil antiqua lege ſolutum
Linquis propriæ ſtationis opus:
Omnia certo fine gubernas.

Deum feciſſe omnia ex quodam chao quidā afferunt, ſed falſò, cùm ueritas doceat omnia ex nihilo eſſe producta.

Ouid. lib. 1. Metamor.

Ante mare & terras, & quod tegit omnia cælum,
Vnus erat toto naturæ uultus in orbe

Quem

Quem dixere chaos, rudis indigeſtaq́; moles,
Nec quicquam niſi pondus iners, congeſtaq́; eodem
Non bene iunctarum diſcordia ſemina rerū, etc.
Hanc Deus & melior litem natura diremit.
Nam cœlo terras, & terris abſcidit undas:
Et liquidum ſpiſſo ſecreuit ab aëre cœlum.
Quæ poſtquam euoluit, cæcoq́; exemit aceruo,
Diſſociata locis concordi pace ligauit.

Reliqua ſuis locis patebunt.

Idem lib. 1. Faſto.

Me chaos antiqui (nā ſum res priſca) uocebāt:
Aſpice quàm longi temporis acta canam.
Lucidus hic aer, & quæ tria corpora reſtant,
Ignis, aqua, & tellus, unus aceruus erant.
Vt ſimul hæc rerum ſeceſſit lite ſuarum,
Inq́; nouas abijt maſſa ſoluta domos, &c.

Vide item Claudianum de laude Stiliconis 2. lib. tit. de Clementia.

Deum autem gubernare omnia, paſſim autores tradunt.

Horatius Oda. 12. lib. 1.

—Qui res hominum ac deorum,
Qui mare & terras, uarijsq́; mundum
Temperat horis.

Vergilius Ecloga. 8.

Nec curare Deum credis mortalia quenquam?

Horat. Oda. 4 lib. 3.

Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventoſum, & urbes, regnaq́; triſtia,
Diuoſq́; mortaleſq́; turbas,
Imperio regit unus æquo.

Titus

Titus Calphurnius Ecloga. 4.

—Deus ipſe canatur,
Qui populos, urbesq́, regit, pacemq́, togatam.

Seneca in Hippol.

O magna parens natura Deum,
Tuq́, igniferi rector olympi,
Qui ſparſa cito ſydera mundo,
Curſusq́, uagos rapis aſtrorum,
Celeriq́, polos cardine uerſas,
Cur tibi tanta eſt cura perennes
Agitare vias ætheris alti?
Vt nunc canæ frigora brumæ,
Nudent ſyluas,
Nunc arbuſtis redeant umbræ;
Nunc æſtiui colla leonis
Cererum magno feruore coquant,
Vires ſuas temperet annus.

Boetius Metro. 6. lib. 4.

Sedet interea conditor altus,
Rerumq́, regens flectit habenas,
Rex & dominus, fons & origo,
Lex & ſapiens arbiter æqui,
Et quæ motu concitat ire
Siſtit retrahens, ac uaga firmat.
Nam niſi rectos reuocans itus,
Flexos iterum cogat in orbes,
Quæ nunc ſtabilis continet ordo,
Diſſepta ſuo fonte fatiſcant.

Sillius Italicus lib. 6. bel. Pun.

Iuſtitiæ, rectiq́, dator qui cuncta gubernas:

Statius lib. 5. Thebai.

—Cum-

—*Cuncta hæc ſuperum demiſſ a ſuprema*
Mente fluunt.

Manilius lib 1. Aſtrono.

Ac mihi tam præſens ratio non ulla uidetur
Qua pateat mundum diuino numine uerti,
Atq; ipſum eſſe Deum, *nec ſorte coiſſe magiſtra*
Vt uoluit credi, qui primus mœnia mundi
Seminibus ſtruxit minimis, inq; illa reſoluit
Aequis & maria & terras, & ſydera cœli,
Aetheraq; immenſos fabricantem finibus orbes,
Soluentemq; alios, conſtare & cuncta reuerti
In ſua principia, & rerum mutare figuras.
Quis credat operum ſine numine moles
Ex minimis, cæcoq; creatum fœdere mundum?
Si ſors iſta dedit nobis, ſors ipſa gubernet.
At cur diſpoſitis vicibus conſurgere ſigna:
Et uelut imperito præſcriptos reddere curſus
Cernimus, ac nullis properātibus ulla relinqui?
Cur eadem æſtiuas exornant ſydera noctes
Semper, *& hybernas eadem, certamq; figuram,*
Quiſque dies reddit mundo, certamq; relinquit?

Claudia. lib. 1. in Ruff.

Sæpe mihi dubiam traxit ſententiam mentem,
Curarent ſuperi terras, an nullus ineſſet
R*ector, & incerto fluerent mortalia caſu:*
Nam cùm diſpoſuit quæſiſſem fœdera mundi,
P*ræſcriptosq; maris fines, anniq; meatus,*
Et lucis noctisq; uices, tunc omnia rebar
Conſilio firmata Dei, *qui lege moueri*
S*ydera, qui fruges diuerſo tempore naſci,*
Qui uariam phœben alieno iuſſerit igne

Com-

Compleri, ſolemq; ſuo porrexerit undis
Littora, tellurem medio librauerit axe.

Deus immobilis cuncta mouet, ſeu moueri facit.

Seneca in Thyeſte.

Res Deus noſtras celeri citatas
Turbine uerſat.

Boetius Metro.9.lib.3.

O qui perpetua mundum ratione gubernas
Terrarum cœliq; ſator, qui tempus ab æuo
Ire iubes, ſtabilisq; manens das cuncta moueri.
Quem non externę pepulerunt fingere cauſſæ
Materiæ fluitantis opus, uerùm inſita ſummi
Forma boni, liuore carens.

Plautus in Rudente.

Qui gentes omnes, mariaq; & terras mouet,
Eius ſum ciuis ciuitate cælitum &c.

Mamilius lib.1. Aſtronomicon.

—Deus eſt qui non mutatur in æuo.
Nunquã tranſuerſas ſolem decurrere ad arctos,
Nec mutare uias, & in ortum uertere curſus,
Auroramq; nouis naſcentem oſtendere terris.
Nec Lunam certos excedere luminis orbes:
Sed ſeruare modum, quo creſcat, quóve recedat,
Nec cadere in terram pendentia ſydera cælo.

Deum mundi animam eſſe quidam aſſerunt, ſed falsò: quia tunc paſſibilis eſſet. niſi intelligant quod Deus ſit omnia, id eſt, omnium cauſſa.

Vergilius Ecloga 3.

Ab Ioue principium Muſæ: Iouis omnia plena.

Ill

Ille collit terras, illi mea carmina curæ.

Idem lib. 4. Georg.

—Deum nanq; ire per omnes
Terrasq; tractusq; maris, cęlumq; profundum:
Hinc pecudes, armenta, uiros, genus omne ferarum
Quemq; ſibi tenues naſcentem arceſſere uitas.

Idem lib. 6. Aeneid.

Principio cęlum ac terras, camposq; liquentes,
Lucentemq; globum Lunæ, Titaniaq; Aſtra
Spiritus intus alit, totamq; infuſa per artus
Mens agitat molē, & magno ſe corpore miſcet:
Inde hominū pecudumq; genus, uitæq; uolantū,
Et quę marmoreo fert mōſtra ſub æquore pōtus.
Igneus eſt ollis uigor, & cæleſtis origo.

Lucanus lib. 9. bel. ciuil.

Eſtq; Dei ſedes niſi terra, & pontus, & aer
Et cælū, et uirtus, ſuperos qd quærimus ultra?
Iupiter eſt quodcunq; uides, quodcūq; moueris.

Manilius lib. 1. Aſtronomicron.

Hoc opus immenſi constructum corpore mundi
Membraq; naturæ diuerſa condita forma
Aeris atq; ignis, terrę pelagiq; iacentis
Vis animæ diuina regit ſacroq; meatu
Conſpirat Deus, & tacita ratione gubernat.
Et multa in cunctas diſpenſat fędera partes,
Altera & alterius uires faciatq; feratq;,
Sūmaq; per uarias maneant cognata figuras.

Idem lib. 2. Aſtrono.

Namq; canam tacita naturæ mente potentem
Infuſumq; deum cęlo, terriſq; fretoq;,
Ingentem æquali moderantem fœdere molem,

To-

Totumq; alterno conſenſu uiuere mundum,
Et rationis agi motu, cum ſpiritus unus
Per cunctas habitet partes atq; irriget orbem
Omnia peruolitans, corpusq; animale figuret.
Quod niſi cognatis membris contexta maneret
Machina, & impoſito pareret tota magiſtro:
Ac tantum mundi regeret prudentia ſenſum,
Non eſſet ſtatio terris, non ambitus aſtris,
Hæreretq; uagus mundus, ſtandoq; rigeret,
Nec ſua diſpoſitos ſeruarent ſydera curſus,
Noxq; alterna diem fugeret, rurſumq; fugaret,
Non imbres alerent terras, non æthera uenti,
Non pondus grauidas nubes, nec flumina põtũ,
Nec pelagus fontis, nec ſtaret ſumma per omneis
Pars ſemper partes æquo digeſta parente,
Vt neq; deficerent undæ, nec ſydera nobis,
Nec cęlum iuſto maiùs ve minùs ve uolaret.
Motus alit, non mutat opus, ſic omnia toto
Diſpenſata manent mundo, dominumq; ſequun-
tur.
Hic igitur Deus & ratio, quæ cuncta gubernat
Ducit ab æthereis terrena animalia ſignis.
Quæ quanquam longo cogit ſubmota receſſu,
Sentiri tamen ut uitamq; ac fata miniſtrent
Gentibus, ac proprios per ſingula corpora mores
Nec minus eſt quærẽda fides, ſic temperat arua
Cęlum, ſic uarias fruges redditq; rapitq;,
Sic pontum mouet, & terris immittit et aufert.

Deus amore gubernat omnia.

Boetius lib. 2. metro. 8.

Quod mundus ſtabili fide
Concordes uariat uices,

Quod pugnantia ſemina
Fœdus perpetuum tenent,
Quod phœbus roſeum diem
Curru prouehit aureo,
Vt quas duxerit Heſperus
Phœbe noctibus imperet.
Vt fluctus auidum mare
Certo ſine coërceat,
Ne terris liceat uagis
Latos tendere terminos
Hanc rerum ſeriem ligat
Terras ac pelagus regens,
Et cælos imperitans Amor.

Idem lib.4.merto.6.

Hic eſt cunctis communis amor,
Repetuntq; boni fine teneri,
Qui non aliter durare queant
Nic conuerſo rurſus amore
Refluant cauſſæ, quæ dedit eſſe:

Claud. de 4. Honorii Conſulatu.

Nonne uides operum quiſe pulcherrimus ipſe
Mundus amore ligat, nec ui connexa per æuum
Conſpirant elementa ſibi? qui limite Phœbus
Contentus medio, contentas littore pontus:
Et qui perpetuo terras ambitq; uehitq;,
Nec premat incumbens oneri, nec ceſſerit, aêr.

Deus animantibus omnibus gignitiuam uirtutem tradidit ob ſpeciei conſeruationem.

Seneca in Hippol.

Prouidit ille maximus mundi parens

Cùm

Cùm tam rapaces cerneret fati minas,
Vt damna ſemper ſobole repararet noua.

Olymp. Næmeſianus Ecloga.4.

Cerua marem ſequitur, taurum formoſa iuuēca,
Et uenerem cenſere lupæ, cenſere leænæ,
Et genus aëreum volucres, & ſquamea turba,
Et montes ſyluæq; ſuos habet ambor amores.

Deus audit omnia quæ homines fantur, videtq;, moraliter.

Ouid.lib.4.de Ponto.

Et tamen hæc tangent aliquando Cæſaris aures,
Nil illum, toto quod fit in orbe, latet.
Tu certe ſcis hæc ſuperis aſcite, videſq;
Cæſar, & eſt oculis ſubdita terra tuis.

Et veré ut Plautus in Cap.

Eſt profectò Deus qui quæ nos gerimus auditq;
& videt.

Deus ſolus nouit omnia, præſentia, prçterita, & futura. Ergo Iupiter, Diana, Cæſar &c. non ſunt Dii. quia non nouerunt omnia.

Ouid.lib.1.de Triſtib.

Si tamen acta Deos nunquam mortalia fallūt,
A culpa facinus ſcitis abeſſe meá.

Iuuenalis ſatyra 10.

—At illis
Notum, qui pueri, qualiſq; futura ſit uxor.

Lucan.lib.6.bel.ciuil.

—Nequeunt animam ſibi reddere ſata,
Conſumpto iam iure ſemel.

Ouidius lib.1.de Ponto.

Neſcit enim Cæſar (quamuis Deus oïa norit)
Vltimus hic qua ſit conditione locus.

Deus videt cuncta.

Ouid. lib. 13. Metamor.

Aſpiciunt oculis ſuperi mortalia iuſtis.

Boëtius metro. 2. lib. 5.

Haud ſic magni conditor orbis.
Huic ex alto cuncta tuenti
Nulla terræ mole reſiſtunt.
Non nox atris nubibus obſtat:
Quæ ſint, quæ fuerint, veniantq;
Vno mentis cernit in ictu.
Quem quia reſpicit omnia ſolus,
Verum poſſis dicere ſolem.

Statius lib. 5. ſyluarum.

—Vidit, qui cuncta ſuorum
Nouit, & inſpectis ambit latus omne miniſtris:
Nec mirũ, videt ille ortus obituſq;, qd Arctos,
Quid Boreas hybernus agat, ferriq;, togæq;
Conſilia, atq; ipſam mentem probat.

Deus cauſis omnium cognoſcit tantum.

Verg. in Aetna.

Solis ſcire modum, & quanto minor orbita Lunæ eſt,
Cur illi breuior, cur iſti peruolet orbis.
Scire uices etiam ſignorum, & tradita iura,
Nubila cur cęlo terræ denuntiet imbre,
Quo rubeat phæbe, quo frater palleat igni,
Tempora cur variant anni, primaq; iuuentæ,
Ver pręit æſtatem, cur æſtas ipſa ſeneſcit,
Autumnoq;, obrepit hyems, & in orbe cucurrit,
Axem ſcire Helices, & triſtem noſſe Cometem,

Lu-

Lucifer unde micet, quaq; Heſperus, unde Bootes
Saturni cur ſtella tenax, cur Martia pugnax,
Quo rapiant nautæ, quo ſydere lintea tendant:
Scire uias maris, & cæli prædicere curſus,
Quò uolet Orion, quò Syrius incubet index;
Et quæcunq; iacent toto miracula mundo,
Non digeſta pati nec aceruo condita rerum,
Sed manifeſta notis certa diſponere ſede
Singula, diuini eſt animi, ac iucunda uoluptas.

Deus uolita peragit omnia.

Ouid. lib. 8. Metamorph.

—Immenſa eſt, finemq; potentia cæli
Nō habet: et quicquid ſupi uoluère peractū eſt.

Deus vitam uiuentium dat auferteq;.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Lollium.

Sed ſatis eſt orare Iouem, qui donat & aufert:
Det uitam, det opes, æquum mi animum ipſe parabo.

Deus poteſt omnia.

Ouid. lib. 4. Metamor.

—Pars omnia ueros
Poſſe Deos memorant.

Idem lib. 8. Metamorph.

—Immenſa eſt, finemq; potentia cæli
Non habet.

Ouidius lib. 1. de arte amandi.

—Facile eſt omnia poſſe Deo.

Deus pater eſt omnium.

Boètius Metro. 6. lib. 3.

Omne hominum genus in terris
Simili ſurgit ab ortu.
Vnus enim rerum pater eſt,

Vnus qui cuncta miniſtrat.
Ille dedit Phœbo radios,
Dedit & cornua Lunæ.
Ille homines etiam in terris
Dedit & ſydera cælo.

Lucretius lib 2. de nat. rerum.

Deniq; cœleſti ſumus omnes ſemine oriundi
Omnibus ille idem pater eſt.

Deus perfectiſſimus eſt, perfecteq; cunctas mundi partes abſoluit.

Boëtius Metro. 9. lib. 3.

Perfectaſq; iubes perfectum abſoluere partes.

Deus pulcherrimus eſt.

Ibidem.

—Tu cuncta ſuperno
Ducis ab exemplo, pulchrum pulcherrimus ipſe
Mundũ mẽte gerens, ſimiliq; imagine formas.

Deus prudentiſſimus eſt. nam terras ab aquis prudenter ſeiunxit.

Horat. Oda. 3. lib. 1.

Nequicquam Deus abſcidit,
Prudens Oceano diſſociabili
Terras, ſi tamen impiæ
Non tangenda rates tranſiliunt uada.

Deus tempora quæq; propriis officiis aptat.

Boëtius metr. 6. lib. 1.

Signat tempora proprijs
Aptans officijs Deus.
Nec quas ipſe coërcuit
Miſceri patitur uices.

Deus

Deus principio caret, moraliter.

Lucanus lib. 8. bel. ciuil.

—Si numina naſci
credimus? Haud quēquā fas eſt cœpiſſe deorū.

Deo nihil maius eſt.

Horat. lib. 1. Oda. 12.

Vnde nil maius generatur ipſo,
Nec uiget quicquam ſimile, aut ſecundum.

Deo ſubiiciuntur omnia.

Ouid. lib. 2. de Triſtib.

Nil ita ſublime eſt, ſupraq; pericula tendit,
Non ſit ut inferius, ſuppoſitumq; Deo.

Deo uoluntate omnia fiunt, qua ſemota, nihil fieri, ſeu eſſe poteſt.

Lucanus lib. 9. bel. ciuil.

Hæremus cuncti ſuperis, temploq; tacente
Nil agimus niſi ſponte Dei.

Plautus in Amphit.

Ita quoq; comparatum eſt in ætate hominum,
Ita dijs placitum, uoluptati ut mæror comes cōſequatur.

Dei uoluntas, ſeu diſpoſitio immutabilis eſt.

Statius lib. 1. Achilleidos.

Ne pete Dardaniam *fruſtra* Theti *mergere claſſem*
Fata uetā t, ratus ordo Deūm, miſcere cruentas
Europæq;, Aſiæq; manus, conſultaq; bella
Iupiter, & triſtes edixit cædibus annos.

Deo reſiſtere fas poſſibileq; homini non eſt.

Claudia. lib. 1. in Ruff.

Signa quidem ó ſocie diuos attollere contra
Nec fac eſt, nec poſſe reor.

Deus manum ſi ſubtraheret ſuam, id eſt, amorem, a rerũ gubernatione, omnia in nihilum cederent.

Boëtius Metro. 8. lib. 2.

Hic ſi frena remiſerit,
Quicquid nunc amat inuicem
Bellum continuo gerit.
Et quam nunc ſocia fide
Pulchris motibus incitant,
Certant ſoluere machinam.

Deus inuiſibilis eſt, ſcilicet corporali viſione.

Lucretius lib. 5. de nat. rerum.

Tenuis enim natura deûm, longeq́; remota
Senſibus a noſtris, animi vix mente videtur.

Deus cognoſcibilis eſt per effectus tantum.

Lucan. lib. 3. bel. ciuil.

Ignarum mortale genus per fulmina tantum
Sciret adhuc cœlo ſolum regnare tonantem.

Deus requies, vector, dux, uia, principium, finisve vltimatus eſt omnium.

Boëtius metro. 9. lib. 3.

Tu requies tranquilla piјs, te cernere finis,
Principium, vector, dux, ſemita, terminus idem.

Deus diligit nos magis, quàm ipſi nos.

Iuuenal. Saty. 10.

Nam pro iucundis aptiſſima quæq; dabunt dij.
Charior eſt illis homo quàm ſibi.

Deus

Deus honorandus eſt, ſuper omnia, & animo & lingua.

Verg. lib. 1. Georg.

In primis uenerare Deo, atq; annua magna
Sacra refer Cereri.

Ouid. lib. 15. Metamor.

—Cognouit numina caſtus
Euinctus uita crines albente ſacerdos.
En Deus eſt, Deus, animis linguiſq; fauete
Quiſquis adeſt, dixit.

Idem lib. 1. de arte aman.

Expedit eſſe Deos, &, ut expedit, eſſe putemus,
Dentur in antiquos thura, merumq; focos.

Deo parent omnia & ab illius nutu dependent, moraliter.

Petronius Arbiter in frag.

Quicquid in orbe uides paret mihi, florida tellus
Cùm uolo ſpiſſatis areſcit languida ſuccis:
Cũ uolo fundit aquas ſcopulis, atq; horrida ſaxa
Niliades iaculantur aquas. Mihi pontus inertes
Submittit fluctus, Zephyriq; retentia ponunt
Antee mos ſua flabra pedes. Mihi flumina parẽt
Hyrcanæq; tigres: iuſſi & ſeruire dracones.

Cui Deus beneuult, illi ne bina quidem venena nocere poſſunt.

Auſonius in Epigr.

Toxica Zelotypo dedit uxor mœcha marito,
Nec ſatis ad mortem credidit eſſe datum.
Miſcuit argenti lethalia pondera uiui,
Cogeret ut celerem uis geminata necem.
Quàm pia cura Deûm? prodeſt crudelior uxor,

Et cùm fata uolunt, bina uenena iuuant.

Deus mentes & pectora hominum gaudet inhabitare non metallo &c.

Statius lib. 12. Thebai.

Nulla autem effigies, nulli commiſſa metallo
Forma Dei, mentes habitare & pectora gaudet.

Deus ſcit quæ nobis potiſſimum conueniant, ideoque Dei uoluntas ubique petenda eſt.

Iuuenal. Saty. 10.

Nil ergo optabunt homines? Si conſilium uis,
Permittet ipſis expendere numinibus, quid
Conueniat nobis, rebuſq; ſit, utile noſtris.
Nam pro iocundis aptiſſima quæq; dabunt dij.
Clarior eſt illis homo, quàm ſibi. Nos animorũ
Impulſu, & cæca, magnaq; cupidine ducti
Coniugium petimus, partumq; uxoris. At illis
Notum qui pueri, qualiſq; futura ſit uxor.

Deus maiora dona, quàm exigimus ſæpe prçſtat, moraliter.

Ouid. lib. 2. de Triſt.

Non precor ut redeam, quamuis maiora petitis
Credibile eſt magnos ſæpe dediſſe deos.

Deus bonorum omnium remunerator eſt.

Ouid. lib. 2. Faſtorum.

Dij pia facta uident. Aſtris Delphina recepit
Iupiter & ſtellas iuſſit habere nouem.

Plautus in Captiuis.

Eſt profecto Deus, qui, quæ nos gerimus auditq; & uidet:
Bene merẽti bene profuerit, male merẽti par erit.

Deus

Deus miſericors eſt ſummopere, moraliter.

Ouid.lib.3.de Ponto.

Crede mihi miſeris cœleſtia numina parcunt,
Nec ſemper læſos, & ſine fine premunt.

Idem lib.3.de Triſt.

Si quoties peccant homines ſua fulmina mittat
Iupiter, exiguo tempore inermis erit.
Nunc ubi detonuit, ſtrepituq; exterruit orbem,
Purum diſcuſſis aëra reddit aquis.
Iure igitur rectorq; Deûm, genitorq; uocatur.
Iure capax mundus nil Ioue maius habet.

Deus orantes exaudit.

Ouidius lib.1.de arte amandi.

Flectitur iratus uoce rogante Deus.

Idem lib.2.de Triſt.

Sed ſolet interdum fieri placabile numen,
Nube ſolet pulſa candidus ire dies.

Martial.8.lib.Epigr.

Et Dominum mundi flectere uota ſolent.

Deus orantes in eorum detrimentum, exaudit ſępiſſimè, ut moraliter de Midæ regis hiſtoria explicari poteſt.

Ouid.lib.11.Metamor.

Huic Deus optanti gratum, ſed inutile fecit
Muneris arbitrium, gaudens altore recepto:
Ille malè uſurus donis, ait: Effice quicquid
Corpore contigero fuluum uertatur in aurum.
Annuit optanti, nocituraq; munera ſoluit
Liber, & indoluit q non meliora petiſſet, &c.

Reliqua pete ex tit.de Cupiditate.

Deus nunc haud ſyncere colitur.

Statius lib. 5. Thebai.

—Niger omnibus aris
Ignis, & in nullis ſpirat Deus integer extis.

Deus cor hominum mutare poteſt.

Verg. lib. 1. Aeneid.

—Ponuntq́; ferocia pœni
Corda, uolente Deo.

Deus ſuperbis reſiſtit, atq. eos humiliat.

Horat. Oda. 24. lib. 1.

—Valet ima ſummis
Mutare, & inſignem attenuat Deus,
Obſcura promens.

Seneca in Hercule furente.

Dominare tumidus, ſpiritus altos gere.
Sequitur ſuperbos ultor a tergo Deus.

Deus offendens ſcilicet peccando, impunè non erit.

Lucanus lib. 3. bel. ciuil.

—Quis enim læſos impunè putaret
Eſſe Deos? ſeruat multos fortuna nocentes,
Et tantùm miſeris iraſci numina poſſunt.

Ouid. lib. 1. de arte aman.

Nec ſecura quies illos, ſimiliſq; ſopori
Detinet, innocui uiuite, numen adeſt.
Reddite depoſitum, pietas ſua fœdera ſeruet,
Fraus abſit, uacuas cædis habete manus.

Deus tyrannos alacriter punit.

Perſius ſatyra 3.

Magne pater Diuûm ſæuos punire tyrannos
Haud alia ratione uelis, cùm dira libido

Moue-

Moucrit ingenium ſeruenti tincta ueneno,
Virtutem uideant intabeſcantq; relicta.
An ne magis Siculi gemuerunt æra iuuencis
Et magis auratis pendens laquearibus enſis
Purpureus ſubter ceruices terruit?

Deus malorum acerrimus punitor eſt.

Ouid.lib.1.Metamor.

Occidit una domus, ſed non domus una perire
Digna fuit: qua terra patet, fera regnat Erynnys.
In facinus iuraſſe putes, dent ocyus omnes
Quas meruere pati (ſic ſtat ſententia) pœnas.

Horat. Oda. 3. lib. 3.

—Scimus ut impios
Titanas immanemq; turbam
Fulmine ſuſtulerit caduco.

Dei ira malum omne ſecum trahit, moraliter, nec ei quicquam reſiſtere poteſt.

Ouid.lib.3.de Triſtib.

Omne trahit ſecum Cæſaris ira malum.

Ibidem lib. 4.

Nil adeo ualidũ eſt (adamas licet alliget illud)
Vt maneat rapido firmius igne Iouis.

Dei ira quos premit, miſeros facit.

Seneca in Hercule Oeteo.

Cæleſtis ira quos premit, miſeros facit,
Humana nullos.

Deus timendus eſt, & ad hoc exhortatio utilis.

Verg. lib. 1. Aeneid.

Si genus humanũ & mortalia temnitis arma,
At ſperate deos memores fandi atq; nefandi.

Plautus in Pſeudulo.

Deos maximè ęquum eſt metuere.

Deus iudex iuſtiſſimus rerum omnium eſt.

Plautus in Rudente.

Quotidie ille ſcit, quis hic quærat malum,
Qui hic litem adipiſci poſtulat periurio,
Mali res falſas qui impetrant apud iudicem,
Iterum ille eam rem iudicatam iudicat.
Maiore mulcta mulctat, qui litem adferunt.
Bonos in alijs tabulis exſcriptos habet.

Deus peccantibus quandoque obſtat.

Statius lib. 3. Thebaid.

—Deus ecce furentibus obſtat.

Deo opera hominum bona maláue ſint nihil conferunt.

Luca. lib. 3. bel. ciuil.

—Si cęlicolis furor arma dediſſet,
Aut ſi terrigenæ tentarent aſtra gigantes,
Non tamen auderet pietas humana uel armis,
Vel uotis prodeſſe Ioui: fortiſq; Deorum
Ignarum mortale genus.

Dei gloria augeri non poteſt, moraliter.

Ouid. lib. 2. de Triſtib.

Non tua carminibus maior ſit gloria, nec quo
Vt maior fiat, creſcere poſſit, habet.

Dei ignorare bona ſcelerum omnium cauſſa eſt.

Sillius Italicus lib. 4. bel. Pun.

Heu primæ ſcelerum cauſſæ mortalibus ægris
Naturam neſcire Deùm.

Dei

Dei dona ſunt quæ homines poſſident.
Martialis lib. 11. epig.
Omnia cùm tibi ſint dono conceſſa Deorum,
Si quod habes, non uis, ergo quid accipies?

Deo gratiæ ob bona innumera nobis conceſſa aſſiduè referendæ ſunt, aliorum exemplo.
Sic Tityrus apud Vergilium Eclog. 1.
O Melibœe, Deus nobis hęc otia fecit,
Nanq; erit ille mihi ſemper Deus, illius aram
Sępe tener noſtris ab ouilibus imbuet agnus.
Ille meas errare boues, ut cernis, & ipſum
Ludere, quæ uellem calamo permiſit agreſti.
Idem & Demipho apud Terent. in Phor.
Dijs magnas merito gratias habeo, atq; ago,
Quando euenêre hęc frater nobis proſperè.

Deus terrena paruifacientibus, amore ſui ſ. innumera largitur bona.
Orat. Oda. 16. lib. 3.
Quanto quiſq; ſibi plura negauerit,
A Dys plura feret.

Deo uacans ſegnis uocandus non eſt.
Paulinus.
Huic uacantem, uel ſtudentem, dedit um
In hoc reponentem omnia
Ne quęſo ſegnem, néve peruerſum putes:
Ne crimineris impium.

Dei ſpiritus in Poetis eſſe dicitur, Quia quicquid boni dicunt à Deo eſt.
Ouidius lib. 6. Faſto.

Eſt

Eſt Deus in nobis, agitante caleſcimus illo.
Impetus hic ſacræ ſemina mentis habet.

Idem lib. 3. de arte aman.

Eſt Deus in nobis, ſunt & commercia cęli,
Sedibus æthereis ſpiritus ille uenit.

Dei charitatẽ ſeu lucẽ quiſquis notare poterit, ſolis radios lucidos eſſe negabit.

Boëtius metro. 10. lib. 3.

Hanc quiſquis poterit notare lucem,
Candidos Phœbi radios negabit.

Deum uidens fœlix eſt.

Ouidius lib. 2. de Ponto.

Fœlices illi, qui non ſimulacra, ſed ipſos,
Quiq́; deûm coram corpora uera uident.

Dei uiſio eſt ultimatus hominum finis.

Boëtius metro. 9. lib. 3.

Tu requies tranquilla pijs, te cernere finis,
Principium, uector, dux, ſemita, terminus idem.

Idem metro. 12. lib. 3.

Fœlix qui potuit boni
Fontem uiſcere lucidum.

Dii gentium nihil numinis habent, quia uicti dicuntur.

Vergil. lib. 1. Aeneid.

Gens inimica mihi, Tyrrhenum nauigat æquor,
Ilium in Italiam portans, uictosq́; penates.

Martialis lib. 8. Epig.

Qui fingit ſacros auro uel marmore uultus,
Non facit ille deos, qui rogat ille facit.

Diis æquandus eſt, qui cum fortuna, id eſt, aduerſitate moritur.

Sene-

Seneca in Hercule Oeteo.

Pars ille eſt ſuperis,cui pariter dies
Et fortuna fuit.

Deos nocere ac inuidere mortalibus non decet.

Claud.de rapt.Proſer.lib.3.

—Nec enim liueſcere fas eſt.
Vel nocuiſſe deos.

DE DIE.

Nullus eſt dies mœrore uacans in hac uita.

Seneca in Troade.

—Nulla dies
Mœrore caret,ſed noua fletus
Cauſſa miniſtrat.

Hoc adeo uerum eſſe Dionyſius Tyrannus exemplo notabili comprobauit,cùm cuidam,qui illum fœlicem adſerebat, enſem alligatum ſetę equinæ capiti ſuperimponeret.

Horat.Oda.1.lib.3.

Diſtrictus enſis,cui ſuper impia
Ceruice pendet,non ſiculæ dapes
Dulcem elaborabunt ſaporem,
Non auium citharæq; cantus
Somnum reducent.

Dies lætitię poſt ærumnas quandoque aduenit.

Tibul-

Tibullus Eleg.6.lib.3.

Venit poſt multos una ſerena dies.

Ouid.lib.2.de Triſt.

Sed ſolet interdum fieri placabile numen.
Nube ſolet pulſa candidus ire dies.

Dies ſereni plures quàm nebuloſi.

Ouid.5.de Triſt.

Si numeres anno ſoles & nubila toto,
Inuenies nitidum ſępius iſſe diem.

Dies perfido nocendi aditum pręſtat.

Seneca in Oedipo.

Aditum nocendi perfido præſtat dies.

Dei indagatio lepidiſſima.

Verg.lib.11.Aeneid.

Aurora interea miſeris mortalibus almam
Extulerat lucem, referens opera atq; labores.

DE DISCIPVLIS.

Diſcipulorum officium.

Auſonius in protreptico ad nepot.

Ouid.lib.1.Artis.

Diſce libens, tetrici nec præceptoris habenas
Deteſtere nepos, nunquam horrida forma magi-ſtri.
Ille licet triſtis ſæuio, nec uoce ſerenus
Aſpera contractæ minitetur iurgia frontis
Nunquā inanis erit, placet aſſuetudine uultus,
Qui ſemel imbuerit, rugas nutricis amabit,
Qui refugit matrem. Pappos, auiasq́, tremētes
Anteferunt patribus feri noua cura nepotes.
Sit neq; Peliden terrebant Achillea Chiron
Theſſalico permixtus equo, nec Pinnifer Atlas
Amphy-

Amphitryoniaden puerum, ſed blandus uterq;
Mitibus alloquijs teneros mulcebat alumnos.
Tu quoq; ne metuas quamuis ſchola uerbere multo
Increpet, & truculenta ſenex gerat ora magiſter.
Degeneres animos timor arguit, at tibi conſta
Intrepidus, nec te clamor, plageq; ſonantes
Nec matutinis agitet formido ſub horis.
Quod ſceptrũ uibrat ferulæ, qđ multa ſupellex
Virgea, quod mollis ſcuticam prætexit aluta,
Quod feruent trepido ſubſellia ueſtra tumultu,
Pompa loci, & uani fugiatur ſcena timoris.

Ouid. lib. 1. Artis.

Phyllirides puerum citharæ præfecit Achillẽ,
Atq; animos molli contudit arte feros.
Qui toties ſocios, toties, exterruit hoſtes,
Creditur annoſum pertimuiſſe ſenem.
Quas Hector *ſenſurus erat poſcente magiſtro,*
Verberibus iuſſas præbuit ille manus.

DE DISCORDIA.

Diſcordiæ deſcriptio.

Petronius Arbiter Satyricus.

Intremuere tubæ, ac ſciſſo Diſcordia crine
Extulit ad ſuperos Stygium caput huius in ore
Concretus ſanguis, contuſaq; lumina flebant:
Stabãt irati ſcabra rubigine dentes.
Tabo lingua fluens, obeſſa draconibus ora.
Atq; inter toto laceratam pectore ueſtem.
Sanguineam tremula quatiebat lãpada dextra.

Diſcordia rex maximæ dilabuntur.

Verg.

Vergil. in Bucol. 1. Ecloga.

Impius hæc tam culta noualia miles habebit?
Barbarus has ſegetes? en quò diſcordia ciues
Perduxit miſeros: en quîs conſeuimus agros?

Diſcordia cœlos intrauit, & ſuperos ad bella coëgit.

Sillius Italicus 9. lib.

—Diſcordia demens
Intrauit cęlos, ſuperosq́, ad bella coëgit.

Diſcordia demens dicitur, eò quòd dementet homines.

Diſcordia gaudet ima ſummis permiſcere.

Sillius Italicus lib. 13. bel. Pu. ſec.

—Et diſcordia gaudens
Permiſcere fretum cęlo.

DE DISSIMVLATIONE.

Diſſimulatoris intimatio reprehenſione dignisſima.

Martial. lib. 4. Epigr.

Decipies alios uerbis uultuq́, benigno:
Nam mihi iam notus diſſimulator eris.

Diſſimulata uerba ſæpe profectò carent.

Ouid. lib. 3. de ponto.

Cum toties eadem dicam uix audior ulli,
Verbaq́, profectu diſſimulata carent.

Diſſimulare afflicto non eſt facile.

Tibullus Eleg. 7. lib. 3.

Hei mihi difficile eſt imitari gaudia falſa.

Difficile eſt triſti fingere mente iocum.
Nec bene mendaci riſus componitur ore,
Nec bene ſollicitis ebria verba ſonant.

Cornelius Gallus.

Certè difficile eſt abſcondere pectoris æſtus:
Panditur & clauſo ſæpius ore furor.

Diſſimulaſſe utile multis fuit.

Ouid.lib.2.Faſtorum.

Brutus erat ſtulti ſapiens imitator, ut eſſet
Tutus ab inſidijs dire Superbe tuis.

Idem lib.2.de arte aman.

Vtile quæ multis diſſimulaſſe fuit.

DE DIVITIIS.

Diuitiarum uis ac poteſtas.

Petronius Arbiter in Satyr.

Quiſquis habet nummos ſecura nauiget aura,
Fortunamq́, ſuo temperet arbitrio.
Vxorem ducat Danaên, ipſumq́, licebit
Achriſium credere quod Danaên.
Carmina componat, declamet, concrepet, omneis
Et pregat cauſſas, ſitq́, Catone prior,
Iuriſconſultus paret, non paret habento,
Atq; eſto quicquid Seruius & Labeo.
Multa loquor, quiduis nũmis præſentibus opta,
Et ueniet. Clauſum poſſidet area Iouem.

Diuitiæ, animi corporisve ægritudines non leuant.

Horatius lib.1.Epiſt.ad Lollium.

Non domus & fundus, non æris aceruus et aurî

Aegroto domino deduxit corpore febres,
Non animo curas. Valeat poſſeſſor oportet,
Si comportatis rebus bene cogitet uti.

Diuitiæ non ſunt appetendæ affectu, ſcilicet, maximo quia congeſtæ aſſiduè hominem cruciant.

Iuuenal. ſatyra. 10.

Sed plures nimia congeſta pecunia cura
Strangulat, & cuncta exuperans patrimonia cenſus.

Diuitiæ mentis aciem haud illuſtrant, Sed potius in ueri boni ignorantiæ cęcos inuoluni poſſidentium animos.

Boetius metro. 2. lib. 1.

Heu quàm præcipiti merſa profundo
Mens hebet, & propria luce relicta
Tendit in externas ire tenebras?
Terrenis quoties flatibus acta
Creſcit in immenſum noxia cura.
Hic quondam cęlo liber aperto,
Suetus in æthereos ire meatus,
Cernebat roſei lumina Solis,
Viſebat gelidæ ſydera Lunæ,
Et quæcunq; uagos ſtella recurſus
Exercet uarios flexa per orbes.
Compreſſam numeris uictor habebat.

Idem metro. 10. lib. 3.

Non quicquid Tagus aureis arenis
Donat, aut Hermus rutilante ripa,
Aut Indus calido propinquus orbi,
Candidis miſcens uirides lapillos,

Illuſtrant aciem: magiſq; cæcos
In ſuas condunt animos tenebras.

Diuitiæ ignobilem nobilitate haud ualent.
Horat. lib. Epodon. in Menan.

Licet ſuperbus ambules pecunia,
Fortuna non mutat genus.

Diuitiæ à morte reuocare uel liberare neminem poſſunt.
Valerius Flaccus lib. 6. argonaut.

Nulla cælum reparabile gaza.
Horat. Oda. 3. lib. 2.

Cedes coemptis ſaltibus, & domo
Villaq; flauus quàm Tybridis lauat,
Cedes: & extructis in altum
Diuitijs potietur hæres.
Diues ne priſco natus ab Inacho
Nil intereſt, an pauper & infima
De gente. ſub diuo moreris
Victima nil miſerantis orci.
Idem Oda. 1. lib. 3.

Eſt ut uir uiro latius ordinet
Arbuſta ſulcis, hic generoſior
Deſcendat in campum petitor.
Moribus hic meliorq; fama
Contendat, illi turba clientum
Sit maior, æqua lege neceſſitas
Sortitur inſignes & imos.
Omne capax mouet urna nomen.

Horat. lib. 2. epiſt. ad Florum.

Quid uici proſunt, aut horrea? quòdue Calabris
Saltibus adiecti Lucani, ſi metit orcus

Grandia cum paruis non exorabilis auro?

Seneca in Octauia.

Licet extruat marmoribus atq; auro tegat
Superbus aulam, limen armatæ ducis
Seruent cohortes: & licet mittat immenſas opes
Exhauſtus orbis, ſupplices dextram petant
Parthi cruentam regna diuitias ferant:
Veniet dies tempusq; quod reddet ſuis
Animam nocentem ſceleribus, iugulum hoſtibus
Deſertus & diſtrictus, & cunctis egens.

Martialis lib. 4. Epigram.

Diuitior Criſpo, Traſea conſtantior, ipſo
Lautior, & nitido ſis meliore licet.
Nil adijcis penſo Lacheſis, fuſoq; ſororum
Explicat, & ſemper de tribus una negat.

Statius lib. 5. Syluar.

Quid probitas, aut caſta fides? quid numina proſunt
Culta Deûm? furuæ miſeram circũ undiq; lethi
Vallauêre plagæ, tenuantur dura ſororum
Licia, & exacti ſupereſt pars ultima fili:
Nil famuli cœtus, nil ars operoſa medentúm
Auxiliata malis:

Auſonius in Epigr.

Effigiem rex Crœſe tuam ditiſſime regum
Vidit apud Manes, Diogenes Cynicus.
Conſtitit, utq; procul ſolito maiore cachinno
Concuſſus dixit, quid tibi diuitiæ
Nunc proſũt regum rex ô ditiſſime cum ſis
Sicut ego ſolus, me quoq; pauperior?
Nam quæcũq; habui mecum ferò; cũ nihil ipſe
Ex tantis tecum Crœſe feras opibus.

diuitiæ ut in morte homines haud ſequun-
tur, ita nec auro ſepultos in cœlum per-
ducunt.

Ouid.5.Triſtib.

Non ego diuitias dando tibi plura dediſſem,
Diuitis ad manes nil feret umbra ſuos.

Horatius Oda.14.lib.2.

Languida tellus,& domus,& placens
Vxor,neq; horum,quas colis,arborum.
Te præter inuiſas Cupreſſos
Vlla breuem dominum ſequetur.

Idem lib.2.epiſt.ad Iul.Florum.

Sed uocat uſq; ſuum,qua Populus adſita certis
Limitibus,uicina refugit iurgia,tanquam
Sit proprium cuiquã,puncto quod mobilis horæ,
Nunc prece,nunc pretio,nunc ui,nunc ſorte ſu-
prema
Permutet dominos & cedat in altera iura.
Sic quia perpetuus nulli datur uſus,& hæres
Hæredẽ alterius, uelut unda ſuperuenit undã.

Sillius Italicus lib.5.bel.Pun.

—Ditiſsimus agri
Occumbis generoſe Volunx,nec clauſa repoſtis
Pondera theſauris patrio,nec regia quondam
Præfulgens ebore,& poſſeſſa mapalia ſoli
Præfuerint. Quid rapta iuuat? quid gẽtib.auri
Nunquã extincta ſitis? modo quẽ fortuna fouẽdo
Congeſtis opibus,domiſq; referſit opimis,
Nudum tartarea portabit nauita cymba.

Proper.lib.3.eleg.ad amicam iratam.

Non maris in tantũ uentis iactamur,& hoſtem
Quærimus,atq; armis nectimus arma noua.

Haud

Haud ullas portabis opes Acherontis ad undas
Nudus ad infernas ſtulte uehere rates:
Victor cum uictis pariter miſcebitur umbris.
Conſule cum Mario capte Iugurtha ſedes.
Lydus Dulichio non diſtat Crœſus ab Iro,
Optima mors parca, quę uenit apta die.

Lucanus lib.9 bel.ciuil.

Non illuc auro poſiti, nec thure ſepulti
Perueniunt.

Diuitiæ malè acquiſitæ diuturnę eſſe non poſſunt, & ut ita ſint precatio notatu digna.

Ouid.lib.3.Eleg.

O ſi neglecti quiſquam eſt Deus ultor amantis,
Iam malè quæſitas puluere uertat opes.

Diuitiæ malorum innumerum ſæpe cauſſa ſunt.

Tibullus Eleg.9.lib.1.

Sępe ſolent auro multa ſubeſſe mala.

Diuitię maximæ ſunt, æquo animo parcè uiuere.

Lucretius lib.5.de nat.rerum.

Quod ſi quis uera uitam ratione gubernat,
Diuitiæ grandes homini ſunt, uiuere parcè
Aequo animo neq; enim eſt uſquã pēuria parui.

Diuitię hoĩ nihil proſunt niſi eis utatur.

Cornelius Gallus.

Quid nihil diuitijs, ipſarum ſi demeris uſum,
Quamuis largus opum ſemper egenus eris?
Imo etiam pœna eſt, partis incumbere rebus
Quas cùm poſſideas, eſt uiolare nefas,

Non

Non aliter ſitiens uicinas Tantalus undas
Captat, & appoſitis abſtinet ora cibis.

Diuitiarum accumulatores ſeipſos fraudant, ſuo malo, quas alii cum gaudio profundunt.

Plautus in Aulul.

Heu me miſerum, miſerum, perij malè perditus, peſſimè ornatus eo.
Tantum gemiti & malæ moleſtię, hic dies mihi obtulit famem & pauperiem.
Perditiſſimus ego ſum omnium in terra.
Nam quid mihi opus uita'ſt, qui tantum auri
Perdidi, quod cuſtodiui ſedulo' egomet me fraudaui
Animumq́, meum, geniumq́, meum, nũc eo alij
Lætificantur meo malo & damno pati nequeo.

Diuitiarum cuſtodia maxima eſt, quæ miſera eſſe dicitur, quia miſerum ſæpiſſimè hominem reddit.

Iuuen. ſatyra. 14.

Tantis parta malis cura maiore metuq;
Seruantur. miſera eſt magni cuſtodia cenſus.

Diuitiis parent omnia.

Horat. ſaty. 3. lib. 2.

—Omnis enim res
Virtus, fama, decus, diuina humanaq; pulchra
Diuitijs parent, quas qui conſtruxerit, ille
Clarus erit fortis iuſtus, ſapiens, etiam rex,
Et quicquid uolet, hoc ueluti uirtute paratum
Sperauit magna laudi fore.

Lucret. lib. 5. de nat. rerum.

Poſterius res inuenta'ſt, aurumq́, repertum.

Quod facile & ualidis et pulchris dempſit honorem.
Diuitioris enim ſectam plerunq; ſequuntur
Quamlibet & fortes, & pulchro corpore creti.

Ouid. lib. 3. eleg. de auri potentia.

Iupiter admonitus nihil eſſe potentius auro,
Corruptæ pretium uirginis ipſe fuit.
Deum merces aberat durus pater, ipſa ſeuera,
Aerati poſtes, ferrea turris erat:
Sed poſtquã ſapiens in munera venit adulter,
Prabuit ipſa ſinus, & dare iuſſa, dedit.

Vt diuitiæ elargiantur pauperibus exhortatio obſeruatione digna.

Horat. ſaty. 2. lib. 2.

—Ego vectigalia magna
Diuitiasq; habeo, tribus amplas regibus. ergo
Quod ſuperat, nõ eſt melius quo inſumere poſſis?
Cur eget indignus quiſquam te diuite? quare
Templa ruunt antiqua Deũ? cur improbe charæ
Non aliquid patriæ tanto emetiris aceruo?
Vni nimirum tibi recte ſemper erunt res?

Et infrà.

Nam propriæ telluris herũ natura, neq; illum,
Nec me, nec, quenquam ſtatuit.

Quatenus utendum diuitiis.

Auſonius in Epigr.

Re fruere, vt natus mortalis, dilige ſed rem,
Tanquã immortalis, ſors eſt in utroq; verenda.

Diuitiæ bona quæque temporalia rectè utenti bona ſunt, & econtrà.

Terent. in Heauton.

Quid reliqui eſt quin habeat, quæ quidem eſſe
in

in homine dicuntur bona parentes,
Patriam incolumem, amicos, genus, cognatos,
Diuitiasq́ atq; hęc perinde ſunt: vt illius animus
eſt, quia eà poſſidet.
Qui vti ſcit, ei bona ſunt: illi, qui non utitur recte, mala.

Diuitiæ imperant, ſi eis uti homines ignorant, ſin verò econtrà, ſeruiunt.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Fuſcum.

Imperat, aut ſeruit collecta pecunia cuiq; :
Tortum digna ſequi potius, quàm ducere funem.

Diuitiæ immenſæ animo non ſufficiunt.

Iuuenalis ſatyra 14.

Nec Crœſi fortuna unquã, nec Perſica regna
Sufficient animo, nec diuitiæ Narciſſi,
Indulſit Cæſar cui Claudius omnia.

Diuitiæ in communi vt ponantur, vel vt cõtemnantur exhortatio perpulchra.

Horat. Oda. 24. lib. 3.

Vel nos in Capitolium
Quò clamor uocat & turba fauentium,
Vel in mare proximum
Gemmas & lapides, aurum & inutile
Summam materiam mali
Mittamus.

Terent. in Adelph.

Pecuniam in loco negligere, maximum interdũ eſt lucrum.

Ditior eſſe nequit quæ victui ſuppetũt habens, una cum corporali ualetudine.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Iccium.

—Tolle querelas.

Pauper enim non eſt, cui rerum ſuppetit uſus.
Si uentri bene, ſi lateri eſt, pedibuſq; tuis, nil
Diuitiæ poterunt regales addere maius.

Ditior eſt qui nil cupit, quàm qui totum poſſidet orbem.

Iuuen. ſatyra. 14.

Senſit Alexander, teſta cùm uidit in illa
Magnum habitatorem, quanto fœlicior hic, qui
Nil cuperet, quã qui totum ſibi poſceret orbem,
Paſſurus geſtis æquanda pericula rebus.

Auſon. in Biæ Pyrenæi ſenten.

Quis diues? qui nil cupit.

Diues amicos habet, pauper econtra.

Plautus in Sticho.

Nam hoc tu facito cogites: ut cuiq; homini res parata eſt,
Firmi amici ſunt: ſi res laſſæ labant, itidem amici collabaſcunt.

Res amicos inuenit.

Diues eſſe, fieriq; citò qui vult, quid fas ſit atque nefas haud curat, cernitque.

Iuuenal. ſatyra 14.

—Nam diues qui fieri uult,
Et citò uult fieri ſed quæ reuerentia legum?
Quis metus, aut pudor eſt unquam properantis auari?

Diuites ſi beneficium ab aliquo receperint, ipſorum gratia leuis eſt, ſin uerò iniuriam, itas plumbeas gerunt.

Plau-

Plautus in Pſeudulo.

—Verùm ita ſunt iſti noſtri diuites,
Si quid benefacias, leuior pluma eſt gratia: ſi quid peccatum'ſt.
Plumbeas iras gerunt.

Diuites elati atque ſuperbi ſunt.

Teren.in Hecyra.

Quia paululũ nobis acceßit, ſublati ſunt animi.

Diuites pauperes faſtidire non debent, & ad hoc notabilis exhortatio.

Martialis lib.3.Epigram.

Sunt tibi confiteor, diffuſi iugera campi,
Vrbaniq; tenent prędia multa lares,
Et ſeruit domina numeroſus debitor arcæ,
Suſtentatq; tuas aurea menſa dapes,
Faſtidire tamen noli Ruffine minores,
Plus habuit Didymus, plus Philomelus habet

DE DOCTRINA.

Doctrina in tenera ætate acquiſita indelebilis eſſe dicitur.

Seneca in Troade.

Depiſcit animus ſero, quod didicit diu.

Ouid.lib.6.Faſtorum.

Cętera iam pridem didici puerilibus annis,
Non tamen idcirco prætereunda mihi.

Qui bona didicit, haud æquum facit ſi ea dediſcit.

Plautus in Amphit.

Haud æquum facit, quod qui didicit, id dediſcit

Addiſcere qui dedignatur, non leui caſtigatione dignus eſt.

Horat.de arte Poëtica.

Cur neſcire pudens praué, quàm diſcere malo?

Idem lib.1.Epiſt.ad Mecœnatem.

Ne cures ea, quæ ſtultè miraris & optas:
Diſcere & audire, & meliori credere non uis.

Doceri ab hoſte fas eſt ſcilicet quandoque.

Ouid.lib.4.Metamor.

—Fas eſt & ab hoſte doceri

Docere quilibet audet ea, quæ bene didicit, at non econtrà.

Horat.lib.2.Epiſt.ad Auguſtum.

Nauem agere ignarus maris timet, abrotanum ægro
Non audet, niſi qui didicit, dare. Quod medicorum eſt
Promittunt medici tractant fabrilia fabri.

Propertius lib.2.eleg.ad Mecœnat.

Nauita de uentis, de taugis narrat arator,
Ennumerat miles vulnera, paſtor oues.

Docere ignota atq; non ſcita nullus poteſt.

Horat.lib.1.Epiſt.ad Lollium.

Inter cuncta leges, & percunctabere doctos,
Qua ratione queas traducere leniter æuum.

Docens vtilia deſiſtere non decet Horatii exemplò.

Horatius ſaty.3.lib.2.

Dixerit inſanū qui me, totidem audiet, atq;
Reſpicere ignoto diſcet pendentia tergo.

DE DOLORE.

Quis uerè atque ex animo doleat.

Mar-

Martialis lib.1.Epigram.

Non luget quiſquis laudari Gellia quærit,
Ille dolet uere, qui ſine teſte dolet.

Doloris maximi intimatio.

Ouid.in lib.1.de Sappho.

Et lacrymæ deerant oculis. & uerba palato,
Aſtrictum gelido frigore pectus erat.
Poſtquam ſe dolor imminuit, mea pectora plãxi,
Nec puduit ruptis exululare comis.
Non aliter, quàm ſi nati pia mater adempti
Portat ad extructos corpus inane rogos.

Idem lib.2.de Ponto.

Iam dolor in morem uenit meus: utq; caducis
Percuſſu crebro ſaxa cauantur aquis,
Sic ego continuo fortunæ vulneror ictu,
Vixq; habet in nobis iam noua plaga locum.
Nec magis aßiduo uomer tenuatur ab uſu:
Nec magis eſt curuis Appia trita rotis,
Pectora quã mea ſunt ſerie calcata malorum.

Idem lib.3.de Ponto.

Vtq; reformidant inſuetum lumina ſolem,
Sic ad lætitiam mens mea ſegnis erat.

Idem lib.1.de Triſt.

Quocunq; aſpiceres, gemitur, luctuſq; ſonabant
Formaq; non taciti funeris intus erat.
Scilicet exemplis in paruis grandibus uti,
Hæc facies Troiæ cùm caperetur erat.

Idem lib.3.de Triſt.

Nil niſi flere libet, nec noſtro parcior imber
Lumine de uerna quæ niue manat aqua.

Ibidem.

Viuere me dices, ſed ſic, ut uiuere nolim,
Nei mala tam longa noſtra leuata mora.

Idem lib. 5. de Triſt.

Mens tamen ægra iacet, nec tēpore robora ſumpſit,
Affectuſq; animi, qui fui antè, manet.
Quæq; mora ſpacioq; ſuo coitura putaui
Vulnera nō aliter, quā modo facta dolent.
Scilicet exiguis prodeſt damnoſa uetuſtas,
Grandibus accedunt tempore damna malis.

Plautus in Milite.

Cor miſerum meum quidē guttatim cōtabeſcit,
—Quaſi in aquam indideris ſalem.

Dolorem comitatur gaudium.

Claud. de bello Gett.

—Semperq; uiciſſim
Gaudia præmiſſi cumulant inopina dolores.

Dolore uinci malum eſt, nec uirum decet.

Seneca in Thebaid.

Sed flecte mentem, pectus antiquum aduoca,
Victaſq; magno pectore ærumnas doma,
Reſiſte, tantis in malis uinci malum eſt.

Ibidem.

Pauca ò parens magnanime miſerāda precor,
Vt uerba natæ mente placata audias:
Nō te vt reducā ueteris ad ſpecimen domus,
Habitumq. regni flore pollente inclyti.
Pato, aut ut iras tempore, aut ipſa mora
Fractas remiſſo pectore ac placido feras.
Et hoc decebat roboris tanti uirum,
Non eſſe ſub dolore, nec uictum malis

Dare

Dare terga: non eſt ut putas uirtus pater
Timere uitam ſed malis ingentibus
Obſtare, nec ſe uertere, ac retro dare.

Dolor conſtantes etiam frangit.

Valerius Flaccus lib. 3. Argonaut.

Bis zephyri iam uela uocant, fiducia mœſtis
Nulla uiris, ægro aſſiduè mens carpitur æſtu.
Ipſe etiam Aeſonides (quanquã triſtiſſima rerũ
Caſtiganda ducit, uultuq; premenda ſereno)
Dulcibus indulget lacrymis, aperitq; dolorem.

Tibullus lib. 3. eleg. 2.

Nõ ego firmus in hoc, non hęc patientia noſtro
Ingenio. frangit fortia corda dolor.

Dolor incluſus homines magis cruciat.

Ouid. lib 5. de Triſtib.

Strangulat incluſus dolor, atq; cor æſtuat intus
Cogitur & uires multiplicare ſuas:

Seneca in Agamemno.

Magis exurunt quos ſecretę lacerant curæ.

Dolor animum ſummopere rodit, ingenio item artibuſque aduerſatur.

Statius lib. 2. Thebaid.

—Exedere animum dolor, iraq; demens.

Ouid. lib. de Sapho.

Nunc uellẽ facunda forem, dolor artibus obſtat,
Ingeniumq; meis ſubſtitit omne malis.
Non mihi reſpondent ueteres in carmine uires.
Plectra dolore tacent, muta dolore lyra eſt.

Dolor lacrymis egeritur uindictaque minuitur.

Ouidius libro 4. de Triſt.

Fleq́; meos caſus, eſt quædam flere uoluptas.
Expletur lacrymis, egeriturq́; dolor.

Seneca in Troade.

—Arbitrio tuo
Implere lacrymis fletus, ærumnas leuat.

Ouidius.

At tu, ne dubita, minuet uindicta dolorem.

Leuis eſt dolor, qui conſilium capere poteſt

Seneca in Troade.

Leuis eſt dolor qui conſilium capere poteſt.

Maior dolor cauſſatur ut plurimum ex terrenarum rerum, quàm de amicorum & propinquorum amiſſione.

Iuuenal. ſatyra 13.

Quandoquidē accepto claudenda eſt ianua dāno
Et maiore domus gemitu, maiore tumultu
Planguntur nummi, quàm funera: nemo dolores
Fingit in hoc caſu, ueſtem deducere ſummam
Contentus uexare oculos humore coacto:
Ploratur lacrymis amiſſa pecunia ueris:

Dolor vt abſit ab aliquo deprecatio lepidiſſima.

Ouid. lib. 5. de Triſtibus.

Dij facerent utinam talis ſtatus eſſet in illo,
Vt non triſtitiæ cauſſa dolenda foret.

Doloris immenſi ex alicuius amici morte cauſſati expreſſio.

Vergilius lib. 4. Georg. de Orpheo Euridicen deflente.

Septem illum totos perhibent ex ordine menſes
Rupe ſub aërea deſerti ad Strymonis undam
Fle-

Fleuiſſe; & Helidis hæc euoluiſſe ſub annis:
Mulcentem tigres, & agentē carmine quercus:
Qualis populea mœrens philomena ſub umbra
Amiſſos queritur fœtus, quos durus arator
Obſeruans, nido implumes detraxit, At illa
Flet noctem, remoq; ſedens miſerabile carmen
Integrat, & mœſtis latè loca queſtibus implet.

Ouid. lib. 8. Metamor.

Non mihi ſi centum dens ora ſonantia linguis,
Ingeniumq́; capax, totumq́; Helicona dediſſet,
Triſtia proſequerer miſerarum dicta ſororum.

Idem lib. 13. Meta. de Mecubæ dolore.

Aſpicit eiectum Polydori in littore corpus,
Factaq; Threicijs ingentia vulnera telis.
Troades exclamant obmutuit illa dolore:
Et pariter uocem lacrymasq́; introrſus obortas
Deuorat ipſe dolor, duroq; ſimillima ſaxo
Torpet, & aduerſa figit modo lumina terra,
Interdum toruos extollit ad æthera uultus,
Nunc poſiti ſpectat uultum, nec uulnera nati,
Vulnera præcipuè: ſeq; armat & inſtruit ira,
Qua ſimul exarſit, tanquam regina maneret
Vlciſci ſtatuit, pœnæq; in imagine tota eſt.
Vtq; furit Catulo lactante orbata leæna,
Signaq; nacta pedum, ſequitur, quem non uidet, hoſtem.
Sic Hecubæ poſtquam cum luctu miſcuit irā,
Non oblita animorum, annorum oblita ſuorum,
Vadit ad artificem diræ Polymeſtora cædis,
Colloquiumq; petit, nam ſe monſtrare relictum
Velle, latens illi, quod nato redderet aurum.

Credidit Odryſius, prædæq; aſſuetus amore
Inſecreta uenit.

Idem libro de Philomena.

Omnis adeſt Aetas, mœrent iuueneſq;, ſeneſq;,
Auſoniæ matres, Auſoniæq; nurus:

Horat. Oda 9. lib. 2.

Tu ſemper urges flebilibus modis
Miſten ademptum, nec tibi ueſpero
Surgente decedunt amores,
Nec rapidum fugiente ſolem.

Statius lib. 5. Syluarum.

Sera quidem tanto ſtruitur medicina dolori,
Altera cũ uolucris Phœbi rota torqueat annum
Sed cũ plaga recens, & adhuc in uulnere primo
Nigra domus q̃ſtu, miſerãq; acceſſus ad aurem
Coniugis orbati, tunc flere, & ſcindere ueſtes,
Et famulos laſſare greges, & uincere planctus,
Fataq;, & iniuſtos rabidis pulſare querelis
Cælicolas, ſolamen erat. Licet ipſe leuandos
Ad gemitus ſyluis comitatus, & amnibus Orpheus
Adforet, atq; omnis pariter matertera uatem,
Omnis Apollineus tegeret, Bacchiq; ſacerdos.
Nil cantus, nil fila, deis pallentis Auerni,
Eumenidumq; audita comis mulcere ualerent,
Tantum in attonito regnabas pectore luctus.

DE DOLO.

Dolus an uirtus in hoſte quis quærit q.d. nullus uel rarus.

Vergil. lib. 2. Aeneid.

Mute-

Mutemus clypeos, Danaumq́; inſignia nobis
Aptemus. Dolus an uirtus quis in hoſte requirat?

Doloſi ut uulpes fugiendi.

Horat. de arte Poëtica.

Nunquam te fallant animi ſub uulpe latentes.

DE DORMITATIONE.

Dormiens multum infelix dicitur.

Ouid. lib. 2. eleg.

Infelix tota quicunq; quie ſcere nocte
Suſtinet, & ſomnos præmia magna uocat.

Dormientes libenter cum paruo damno haud quieſcunt.

Plaut. in Rudente.

—Vigilare decet hominem
Qui uult ſua tempori conficere officia.
Nam qui dormiunt libenter ſine lucro, & cum malo quieſcunt.

DE DOTE.

Dos puellarum uera diuitiæ non ſunt, ſed pudicitia, pudor, cupiditatumq́; refrenatio.

Horatius Oda 24. lib. 3.

Dos eſt magna parentum
Virtus, & metuens alterius uiri
Certo fœdere caſtitas,
Et peccare nefas, aut precium mori.

Plautus in Amphit.

Non

Non ego illē mihi dotem duco eſſe, quæ dos dicitur,
Sed pudicitiam & pudorem, & ſedatum cupidinem,
Deûm metum, parentum amorem, et cognatûm concordiam
Tibi morigera, atq; ut munifica ſim bonis, proſim probis.

Idem in Aulul.

Dummodo morata rectè ueniat, dotata eſt ſatis.

Auſonius in Biæ ſententiis.

Quæ dos matronis pulcherrima? Vita pudica.

Dos magis, quàm fama puellarum diligitur.

Plautus in Perſa.

Tace ſtulta, non tu nunc hominum mores uides.
Quoiuſmodi hîc cùm mala fama facile nubiť,
Dum dos ſit, nullum uitium uitio uortitur.

Dotem accipiens imperium uendit.

Plaut. in Aſinaria.

Argentum accepi doti, imperium uendidi.

Vide de his plura in titulo De mulieribus. Mulieres dotatæ, &c.

DE DVCIBVS.

Dux alios uirtute atq; in omni re præcedere debet, præcipuè Catonis exemplo, & ad hoc exhortatio notabilis.

Lucanus lib. 9. bel. ciuil.

O quibus una ſalus placuit mea ſigna ſecutis
Indomita ceruice mori, compoſite mentes
Ad magnum uirtutis opus, ſummosq; labores,

—*Pri-*

—*Primus arenas*
Ingrediar, primusq; gradus in puluere ponam,
Me calor æthereus feriat, mihi plena ueneno
Occurat ſerpens fatoq; pericula neſtra
Prætentate meo: ſitiat quicunq; bibentem
Viderit, aut umbras nemorum quicunq; petentē
Aeſtuet, aut equitē peditum prɛcedere turmas
Deficiat: ſi quo fuerit diſcrimine notum
Dux an miles eam.

Et infrà.

Ipſe manu ſua pila gerens, præcedit anheli
Militis ora pedes, monſtrat tolerare labores,
Non iubet, & nulla uehitur ceruice ſupinus,
Carpentoq; ſedens ſomni parciſſimus ipſe eſt.
Vltimo hauſtor aquæ, cùm tandē fonte reperto
Indiga cogatur latices potare iuuentus,
Stat dum lixa bibat.

Et infrà de eodem Catone.

—*Cogit tantos tolerare labores*
Summa ducis uirtus, qui nuda fuſus arena
Excubat, atq; omni fortunam prouocat hora.

Sillius Italicus lib. 1. bel. Pun.

Primus inire manum, poſtremus ponere Martē.

Claud. de 4. Honorii conſul.

—*Nec deſine tales*
Nate ſequi: ſi bella tonant, prius agmina duris
Exerce ſtudijs, & ſæuo præſtrue Marti.
Non brumɛ requies, non hybernacula ſegnes
Eneruent torpore manus.

Et ſequitur.

—*Si longa moretur.*

Obſi-

Obſidio, tum nota caue ſecura remittas,
Incluſumq́; putes. multis damnoſa fuère
Gaudia, diſperſi pereunt ſomnoq; ſoluti.
Sæpius incautæ nocuit victoria turbę.
Neu tibi regificis tentoria longa redundent
Delicijs, non imbelles ad ſigna miniſtros
Luxuries armata trahat: neu flantibus auſtris,
Neu pluuijs cedas, neu defenſura calorem
Aurea ſubmoueant rapidos umbracula ſoles.
Inuentis utère cibis, ſolabere partes
Aequali ſudore tuas. Si collis iniquus,
Primus ini. Syluam ſi cædere prouocat uſus,
Ne pudeat ſumpta quercum ſtrauiſſe bipenni.
Calcatur ſi pigra palus, tuus ante profundum
Prætentent ſonipes, primus tu protere curru
Hærentes glacie liquido tu ſcinde natatu.
Nunc eques in medias equitum te conſere turmas,
Nunc pedes aſſiſtas pediti, tum promptius ibũt
Te ſocio, tum conſpicuus, gratusq́; geretur
Sub te teſte labor.

Ducis eſt ſubiectis parcere, ſuperbos uero debellare.

Verg. 6. Aeneid.

Hęc tibi erunt artes, paciſq́; imponere morem,
Parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos.

Claud. de bel. Getico.

Ignoſcere pulchrum
Iam miſero, pœnæq́; genus uidiſſe precantem.

Ducis præſentia non parum prodeſt, abſentia uerò econtra.

Vergil. lib. 9. Aeneid.

Tum

Tum uerò incumbunt, urgetq; præſentia Turnî

Plautus in Amphit.

Vbi ſummus imperator non adeſt ad exercitum,
Citius quod non factō eſt uſus fit, quàm factō eſt opus.

Ducis uirtus maxima eſt hoſtem interimere, ex Neronis ſententia.

Seneca in Octauia.

Extinguere hoſtem maxima eſt uirtus ducis.

Nulla ducis uirtus excellentior eſſe dicitur amore & liberalitate.

Martialis lib.5. Epigram.

Quatenus hi non ſunt, eſto tu Cæſar amicus;
Nulla ducis uirtus dulcior eſſe poteſt.

Duci turpis eſt ſomnolentia.

Sillius Italicus lib.3. bel. ciuil.

Turpe duci totam ſommo conſumere noctem
O rector Libyæ, uigili ſtant bella magiſtro.

Dux optimus quis ſit.

Claud. de bel. Getico.

—Ductorq; placebat,
Non qui præcipiti traheret ſimul omnia caſu,
Sed qui maturo uel læta, uel aſpera rerum
Conſilio momenta regens, nec triſtibus impar.
Nec pro ſucceſſu tumidus, ſpatiumq; morandi,
Vincendiq; modum mutatis noſſet habentis.

Duce percuſſo milites diffugiunt.

Ouid. lib.3. Faſto.

Diffugiunt Tyrij, quo quenq; agit error, ut olim
Amiſſo dubiæ rege uagantur apes.

Valerius Flaccus lib.4. Argonaut.

Bebri-

Ebricas exemplo ſpargit fuga, nullus adem pri
Regis amor, montem celeres ſyluamq́, capeſſunt.
Ciues ſeruare uirtus eſt maxima ducis ex
Senecæ ſententia.
Seneca in Octauia.
Seruare ciues, maior eſt uirtus patriæ patri.

E
DE EBRIETATE.
Ebrietas quę ſit ferenda.
Ouid. lib. 2. de Remed. amo.
Aut nulla ebrietas, aut tanta ſit, ut tibi curas
Eripiat, ſi qua eſt inter utrunq́, nocet.

Ebrietatem ſubſequitur arcanorum prodi-
tio Philautia & ſuperbia.
Verg. de Venere & uino.
Arcanum demens detegit ebrietas.

Horat. lib. 1. Oda. 18.
—Subſequitur cæcus amor ſui,
Attollens uacuum plus nimio gloriæ uerticem.
Arcaniq́, fides prodiga perlucidior uitro.

Idem lib. 1. Epiſt. ad Torquatum.
Quid non ebrietas deſignat? operta recludit,
Spes iubet eſſe ratas, in prælia trudit inermem,
Sollicitis animis onus eximit, ac docet arteis
Fæcundi calices quem non fecêre diſertum?
Contracta quem non in paupertate ſolutum?
Ebrie-

Ebrietas uera ut nocet, ſic ficta pdeſt ſæpe
Ouid.de arte amandi.
Ebrietas ut uera nocet, ſic ficta iuuabit.
Ebrietas uoluptatis comes eſt.
Sillius Italicus lib.15.bel.Pun.
Ebrietas tibi fida comes, tibi luxu, & atris
Circa te ſemper uolitans infamia pennis.
Vinum immoderatè ſumptum non parum obeſt.
Ouid.lib.2.de remed.amoris.
Quid tibi præcipiam de Bacchi munere quæris?
Vina parant animos Veneri.
Idem de arte amandi lib.1.
Vina parant animos faciuntq́; caloribus aptos.
Cura fugit multo, diluiturq́; mero.
Tunc ueniunt riſus, tunc pauper cornua ſumit,
Tunc dolor, & curæ, rugaq́; frontis abit.
Tunc aperit mentes æuo rariſſima noſtro
Simplicitas, artes excuciente Deo.
Tibullus lib.1.Elegia.7.
Ille liquor docuit uoces inflectere cantu,
Mouit & ad certos neſcia membra modos.
Bacchus & agricolæ magno confecta labore
Pectora, triſtitiæ diſſoluenda dedit.
Bacchus & afflictis requiem mortalibus adfert,
Crura licet dura compede pulſa ſonent.
Horat.Oda 18.lib.1.
At ne quis modici tranſiliat munera Liberi
Centaurea monet cùm Lapithis rixa ſuper mero
Debellata monet Sithonis non leuis Euius,
Cum fas atq; nefas exiguo fine libidinum
Diſcer-

Diſcernunt auidi,

Propertius lib. 2. eleg. ad Cinthiam.

Vino forma perit, uino corrumpitur ætas.

DE ELECTIS.

Electi ſunt pauci.

Vergil. lib. 6. Aeneid.

—Pauci quos æquus amauit
Iuppiter, aut ardens euexit ad æthera uirtus.

Ibidem.

— Pauci læta arua tenemus. Idē ī uiro bono.
Vir bonus & ſapiens, qualem uix reperit unum
Millibus è multis hominum conſultus Apollo.

Auſonius de ſeptem ſapientum ſent.

Plures eſſe Bias prauos, quàm clara Pyrene.

DE ELEMENTIS.

Elementa quatuor ſunt, ex quibus duo leuia exiſtũt. ſ. ignis & aer, que ſurſum naturaliter tendũt, Aqua uero & terra grauia ſunt, & deorſum naturaliter tẽdũt.

Ouid. lib. 15. Metamor.

Quatuor æternus genitalia corpora mundus
Continet, ex illis duo ſunt oneroſa, ſuoq;
Pondere in inferius, tellus atq; unda feruntur.
Et totidem grauitate carent, nulloq; premente
Alta petunt, aër atq; aëre purior ignis.

Idem lib. 1. Faſtorum.

Altum

Alium flamma petit, propior locus aëra cepit:
Sederunt medio terra fretumq; loco.

Manilius lib. 1. Aſtronomicron.

Ignis in æthereas uolucer ſe tranſtulit auras,
Summaq; complexus ſtellantis culmina cæli
Flammarum uallo naturę mœnia fecit.
Proximus in tenueis deſcendit ſpiritus auras
Aëraq; extendit medium per inania in mũdi,
Ignem flatus alit uicinus ſubditus aſtris.
Tertia ſors undas ſtrauit, flatusq; natanteis
Aequore perfudit toto naſcentia ponto,
Vt liquor exhalet tenueis, usq; euomet auras,
Aëraq; ex ipſo ducentem ſemina paſcat.
Vltima ſubſedit glomerato pondere tellus.

Ouid. lib. 1. Metamor.

Ignea conuexi uis, & ſine pondere cęli
Emicuit, ſummaq; locum ſibi legit in arce.
Proximus eſt aër illi leuitate, locoq;.
Denſior his tellus, elementaq; grandia traxit,
Et preſſa eſt grauitate ſui: circumfluus humor
Vltima poſſedit, ſolitumq; coërcuit orbem.

Idem.

Neu regio foret ulla ſuis animalibus orba,
Aſtra tenent cæleſte ſolum, formæq; Deorum.
Ceſſerunt nitidis habitandæ piſcibus undæ.
Terra feras cepit, uolucres agitabilis aër.

Elementa generabilia corruptibiliaue inui cem ſunt.

Ouid. lib. 1. Metamor.

Quæ quanquam ſpatio diſtant, tamen omnia fiunt
Ex ipſis, & in ipſa cadunt, reſolutaq; tellus

10

In liquidas rareſcit aquas tenuatur in auras,
Aëraq; humor abit, dempto quoq; pōdere rurſus
In ſuperos aër tenuiſſimus emicat ignes.
Inde retro redeunt, idemq́; retexitur ordo,
Ignis enim denſunt ſpiſſatus in aëra tranſit,
Hinc in aquas, tellus glomerata cogitur unda.

Elementa omnia & cœleſtia quæq; communia ſunt.

Ouid. lib. 6. Metamor.

Acceſſit, poſitoq́; genu Titania terram
Preſſit, ut hauriret gelidos potura liquores.
Ruſtica turba uetat. dea ſic affata uetantes:
Quid prohibetis aquas? uſus communis aquarum eſt.
Nec ſolem proprium natura, nec aëra fecit.
Nec tenues undas: ad publica munera ueni:
Quæ tamen, ut detis, ſupplex peto.

DE ELOQVENTIA.

Eloquentiæ uis quanta.

Vergil. lib. 1. Aeneid.

Sic ait, & dicto citius tumida æquora placat,
Collectasq́; fugat nubes, ſolemq́; reducit.
Ac ueluti magno in populo cùm ſæpe coorta eſt
Seditio, ſæuitq; animis ignobile uulgus,
Iamq; faces & ſaxa uolant, furor arma miniſtrat.
Tum pietate grauē, ac meritis ſi forte uirū quē
Conſpexere, ſilent, arrectisq; auribus adſtant.
Ille regit dictis animos, & pectora mulcet.
Sic cūctus pelagi cecidit fragor, æquora poſtquā
Proſpiciens genitor, &c.

Ouid.

Ouid. ad Piſonem.

Iudicis affectum, poſſeſſaq; pectora tentas,
Victus ſponte ſua ſequitur quocunq; uocaſti,
Flet ſi flere libet, gaudet gaudere coactus,
Et te dente capit iudex, ſi non habet iram:
Sic auriga ſolet feruentia Theſſalus ora
Mobilibus frenis in aperto flectere campo,
Qui modo non ſolum rapido permittit habenas
Quadrupedi ſed calce citat, nūc torquet ī auras
Flexibiles rictus, & nunc ceruice rotata
Incipit effuſos in gyrum carpere curſus.
Quis non attonitus iudex tua reſpicit ora?
Quis regit ipſe ſuam, niſi per tua pondera mentem?
Nam tu ſiue libet pariter cum grandine nimbos
Denſaq; uibrata iaculari fulmina lingua:
Seu iuuat aſtrictas in nodum cogere uoces,
Et dare ſubtili uiuacia uerba catena,
Vim Laërtiadæ, breuitatem uincis Atridę.
Dulci ſiue manis, liquidoq; fluentia curſu
Verba, nec incluſo, ſed aperto pingere flore,
Inclyta Neſtorij cedit tibi gloria mellis.

Eloquens forti uiro dignior eſt, eiq; prępónitur.

Ouid. lib. 13. Metamorph.

Quippe manu fortes, non ſunt tibi marte ſecūdi
Conſilijs ceſſere meis: tibi dextera bello
Vtilis, ingeniū eſt quod eget moderamine noſtro
Tu uires ſine mente geris, mihi cura futuri eſt.
Tu pugnare potes, pugnandi tempora mecum
Eligit Atrides. Tu tantum corpore prodes,
Nos animo. Quātoq; ratē qui temperat antei:

Remigis officium, quantò dux milite maior:
Tantò ego te ſupero: nec non in corpore noſtro
Pectora ſunt potiora manu: uigor omnis in illis.

Ibidem.

Mota manus procerum eſt, & quid facundia poſſet
Tunc patuit, fortisq; uiri tulit arma diſertus:

Valer. Flacc. lib. 4. Argonaut.

Sed se non animus, nec ſolis uiribus æquum
Credere ſæpe acri potior prudentia dextra.

Eloquentiæ fructus maximus eſt.

Ouid. lib. 2. de Triſtibus.

Diſcitur, innocuas ut agas facundia cauſſas.
Protegit hæc ſontes, immeritosq; premit.

Lucan. lib. 7. bel. ciuil. de Cicerone.

—Romani maximus autor
Tullius eloquij, cuius ſub iure, togaq;
Pacificas ſæuus tremuit Catilina ſecures.
Addidit inualidæ robur facundia cauſſæ.

Ouid. ad Piſonem.

Quin age maiorem iuuenis facunde tuorum,
Scande ſuper titulos, & auitæ laude honores
Armorumq; decus præcede forenſibus actis.
Sic etiam magnæ iam tunc Cicerone iuuentæ
Laurea facundis ceſſerunt arma togatis.

Eloquentia affectu maximo appetenda non eſt, cum noceat quandoq;.

Iuuenalis Satyra 10.

Eloquium ac famam Demoſthenis, aut Ciceronis
Incipit optare.
Eloquio ſed uterq; perit orator utrunq;
Largus & exundans letho dedit ingenij fons.

Inge-

Ingenio manus eſt, & ceruix cæſa, nec vnquam
Sanguine cauſidici maduerunt roſtra puſilli.

DE EXEMPLIS.

Exempla aliorum quam vim habeant.

Horat.lib.1.Ser.ſaty.4.

—Inſueuit pater optimus hoc me
Vt fugerem, exemplis uitiorum quæq; notando,
Cùm me hortaretur parcè, frugaliter, atq;
Viuerem vti contentus eo, quod mi ipſe paraſſet:
Nónne uides Albi ut malè uiuat filius? atq;
Barus inops? magnum documentum, ne patriam rem
Perdere quis uelit, a turpi meretricis amore
Cùm deterreret, Sectani diſſimilis ſis.
Ne ſequerer mœchas, conceſſa cûm uenere uti
Poſſem: deprehenſi non bella eſt fama Treboni,
Aiebat, &c.
—Sic me
Formabat puerum dictis, & ſiue iubebat
Vt facerem quid, habes autorem, quo facias hoc,
Vnum ex iudicibus ſelectis obijciebat,
Siue uetabat: an hoc inhoneſtum, et inutile factu
Nècne ſit addubites? flagret rumore malo cum
Hic atq; ille. Auidos uicinum funus ut ægros
Exanimat, mortiſq; metu ſibi parcere cogit:
Sic teneros animos aliena opprobria ſæpe
Abſterrent uitijs.

Iuuenal.Saty.14.

Sic natura iubet, uelocius & citius nos
Corrũpunt uitiorum exempla, domeſtica, mognis

Cùm ſubeant animos autoribus, &c.

Ibidem.

—Quoniam dociles imitandis
Turpibus ac prauis omnes ſumus.

DE EXPERIENTIA.

Experientia ad ſcientiam acquirendam maximè confert.

Terentius in Adelph.

Nunquam ita quiſquam benè ſubducta ratione ad vitam fuit,
Quin res, ætas, vſus ſẽper aliquid adportet noui,
Aliquid moneat, vt illa quæ te ſcire credas, neſcias:
Et quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies.

Ouid. lib. 6. Metamor.

—Seris uenit uſus ab annis.

Experientia facit artem.

Manilius lib. 1. Aſtrono.

Poſtquam omnis cæli ſpecies redeuntibus aſtris
Percepta, in proprias ſedes, & reddita certis
Fatorum ordinibus ſua cuiq; potentia formæ,
Per uarios uſus artem experientia fecit,
Exemplo monſtrante uiam.

Ouidius lib. 1. de arte amandi.

Scit bene uenator ceruis ubi retia tendat,
Scit bene frendens ualle moretur aper.
Aucupibus noti frutices: qui ſuſtinet hamos,
Nouit quæ multo piſce natentur aquæ.

Experientia eſt prouidentiæ magiſtra.

Propert. eleg. 11. lib. 3.

Ventu-

Venturam melius præſagit nauita mortem:
Vulneribus didicit miles habere metum.

Ouidius lib.2.de Ponto.

Da ueniam, quaſo, nimioq; ignoſce timori.
Tranquillas etiam naufragus horret aquas.
Qui ſemel eſt læſus fallaci piſcis ab hamo,
Omnibus unca cibis æra ſubeſſe putat.
Sæpe canem uiſum longè fugit agna, lupumq;
Credit, & ipſa ſuam neſcia uitat opem.
Mēbra reformidant molle quoq; ſaucia tactum,
Vanaq; ſollicitis incitat umbra metum:
Sic ego fortunæ telis confixus iniquis,
Pectore concipio nil niſi triſte meo.

F

DE FACILITATE.

Facilia quæque in principio difficilia uidentur.

Lucretius lib.2.de nat.rerum.

Sed neque tā facilis res ulla'ſt, quin ea primum
Difficilis magis ad credendum conſtet.

Facilia aggredi difficile non eſt.

Ouid.lib.3.de Triſtib.

In cauſſa facili, cuiuis licet eſſe diſerto,
Et minime uires frangere quaſſa ualent.
Subruere eſt arces, & ſtantia mœnia uirtus:
Quilibet ignaui præcipitata premunt.

b 2 Ma-

Manilius lib. 3. Aſtronomicon.

—Facile eſt uentis dare uela ſecundis,
Fœcundumq; ſolum uarias agitare per arteis,
Auroq; atq; ebori decus addere, cúm rudis ipſa
Materies niteat.

Facilitate atque clementia nil homini melius.

Terentius in Adelph.

—Re ipſa repperi.
Facilitate nihil eſſe homini melius, neq; clementia.

DE FACTO

Quæ quis vult facere ea publicare non debet.

Auſon. in ſententiis Thaletis.

Quod facturus eris, dicere ſuſtuleris.

Factum ęternum haud eſſe poteſt, quia nil ſit æternum.

Seneca in Hercule Oeteo.

Verum eſt quod cecinit ſacer
Tangens Threiciam chelym
Orpheus Calliope genus:
Aeternum fieri nihil.

Facti fama etiam poſt mortem manet.

Ouid. lib. 2. Faſtorum.

Fama manet facti, poſito uelamine currunt.
Et memorem famam qui bene geſſit habet.

Factum ſemel infectum fieri non poteſt ob contradictionis repugnantiam.

Horat. Oda. 29. lib. 3.

Cras

—Cras uel atra
Nube polum pater occupato,
Vel ſole puro, non tamen irritum
Quodcunq; retro eſt efficiet, neq;
Diffinget, infectumq; reddet
Quod fugiens ſemel hora uexit.

Plautus in Aulularia.

Factum eſt illud, fieri infectum non poteſt.

Idem in Captiuis.

Quod malè feci crucior, modo ſi infectum fieri poſſit.

Facinus maximum abſq; periculo non committitur.

Terentius in Heauton.

Non fit ſine periculo facinus magnum & memorabile.

DE FALLACIA.

Fallacia alia aliam ſæpe expellit.

Terent. in Andria.

Fallacia alia aliam trudit.

Fallere aliquem ſub amici nomine, tuta frequenſque eſt uia, at criminoſa tamen.

Ouid. lib. 1. de arte aman.

Tuta, frequenſq; uia eſt per amici fallere nomen
Tuta frequenſq; licet ſit uia, crimen habet.

Fallentes fallere licet.

Ouidius lib. 1. de arte amandi.

Fallite fallentes, ex magna parte profanum
Sunt genus: in laqueos quos poſuere cadant.

DE FAMA.

Fama uelox eſt, atque eundo creſcit, meritò igitur fallax loquaxq; dicitur.

Vergil. lib. 4. Aeneid.

Extemplo Libyæ magnas it fama per urbes.
Fama, malum, quo non aliud uelocius ullum,
Mobilitate uiget, uireſq; acquirit eundo.
Parua metu primò, mox ſeſe attollit in auras,
Ingrediturq; ſolo, & caput inter nubila condit.
Illam terra parens ira irritata deorum
Extremam (ut perhibent) Cœo, Enceladoq; ſororē
Progenuit, pedibus celerem, & pernicibus alis,
Monſtrum horrendum, ingens: cui quot ſunt corpore plumę.
Tot uigiles oculi ſubter (mirabile dictu)
Tot linguæ, totidē ora ſonant, tot ſurrigit aures.
Nocte uolat cœli medio, terræq; per umbram,
Stridens: nec dulci declinat lumina ſomno.
Luce ſedet cuſtos, aut ſummi culmine tecti,
Turribus aut altis, & magnas territat urbes,
Tam ficti, prauiq; tenax, quàm nuntia ueri.

Ouid. lib. 9. Metamor.

—Fama loquax peruenit ad aures
Deianira tuas, quæ ueris addere falſa
Gaudet, & è minimo ſuo per mendacia creſcit.

Idem lib. 12. Metamor.

Orbe locus medio eſt inter terraſq; fretumq;,
Cœleſteſq; plagas, triplicis confinia mundi.
Vnde quod eſt uſquam, quāuis regionibus abſit,
Inſpicitur, penetratq; cauas uox omnis ad aures.
Fama tenet, ſummaq; domum ſibi legit in arce,

Innu-

Innumeroſq; aditus, ac mille foramina tectis
Addidit, & nullis incluſit limina portis.
Nocte dieq; patet, tota eſt ex ære ſonanti,
Tota fremit, uocesq; refert, iteratq; quod audit.
Nulla quies intus, nullaq; ſilentia parte.
Nec tamẽ eſt clamor, ſed paruæ murmura uocis.
Atria turba tenet, ueniunt leue uulgus, euntq; &
Mixtaq; cum ueris paßim commenta uagantur
Millia rumorum, confuſaq; uerba uolutant.
E quibus hi uacuas implent ſermonibus aures,
Hi narrata ferunt alio, menſuraque ficti
Creſcit, & auditis aliquid nouus adiicit autor.
Ipſa quid in cælo rerum pelagoque geratur,
Et tellure uidet, totumque inquirit in orbem.

Idem lib.4.de Ponto.

En ego lætarum uenio tibi nuntia rerum
Fama, per immenſas aere lapſa uias.

Martialis lib.7.Epigram.

Certus abeſt autor, ſed uox hoc nuntiat omnis
Credo tibi, uerum dicere fama ſoles.

Plautus in Perſa.

Inimici famam non ita, ut nata eſt ferunt.
Famam bonam amittere peius eſt, quàm nobiliſsima quæq;.

Horat.ſaty.2.lib.1.

—Vnde
Fama malum grauius, quam res, trahit, An tibi abunde
Perſonam ſatis eſt, non illud, quicquid ubique
Officit, euitare, bonam deperdere famam?
Famã incontaminatã ſeruans diues ſat eſt.

Plautus in Muſtella.

Ego ſi bonam famã mihi ſeruaſſo, ſat ero diues.

Fama hominum licet lõga ſit, tamen a mor te ſecunda tandem delebilis eſt.

Boëtius metro.7.lib.2.

Quid ò ſuperbi collá mortali iugo
Fruſtra leuare geſtiunt?
Licet remotos fama per populos means
Diffuſa linguas explicet,
Et magna titulis fulgeat claris domus,
Mors ſpernit altam gloriam,
Inuoluit humile pariter, & celſum caput,
Aequatq; ſummis infima,
Vbi nunc fidelis oſſa Fabricij manent?
Quid Brutus, aut rigidus Cato?
Signat ſuperſtes fama tenuis, pauculis
Inane nomen literis.
Sed quid decora nouimus vocabula?
Num ſcire conſumptos datur?
Iacetis ergo prorſus ignorabiles,
Nec fama notos efficit.
Quod ſi putatis longius uitam trahi,
Mortalis aura nominis,
Cùm ſera uobis rapiet hoc etiam dies,
Iam uos ſecunda mors manet.

Auſonius lib. Epigr.

Miremur perijſſe homines, monumẽta fatiſcunt.
Mors etiam ſaxis, nominibusq; uenit.

Fama, ſeu virtutis nomen ſupereſt tantum cætera verò mortis ſunt.

Ouid. lib. 2. Faſtorum.

Fama manet facti, poſito uelamine currunt.
Et memorem famam, qui bene geſſit, habet.

Idem de Sapho.

At mihi Pegaſides blandiſſima carmina dictȩ:
Iam canitur toto nomen in orbe meum.

Idem lib.3.de Ponto.

Corpora debentur mœſtis exanguia buſtis.
Effugiunt ſtructos nomen honoſq; rogos.
Occidit & Theſeus, & qui comitauit Oreſtem,
Sed tamen in laudes uiuit uterq; ſuas.

Idem 4.de Ponto.

Famaq; poſt cineres maior uenit.

Idem lib.1.eleg.

Scindentur ueſtes, gemmæ frangentur, et aurum
Carmina, quā tribuent, fama perennis erit.

Idem lib.3.de Triſtib.

Singula quid referam? nil non mortale tenemus
Pectoris exceptis ingenijq; bonis.
En ego cùm patria caream, uobiſq;, domoq;,
Raptaq; ſint adimi quæ potuere mihi,
Ingenio tamen ipſe meo comitorq; fruorq;:
Cæſar in hoc potuit iuris habere nihil:
Quilibet hanc ſæuo uitam mihi finiat enſe,
Me tamen extincto fama ſuperſtes erit.

Propert.lib.3.eleg.

At non ingenio quæſitum nomen ab æuo
Excidet, ingenio ſtat ſine morte decus.

Auſon.in Thaletis ſentent.

Vita perit mortis, gloria non moritur.

DE FAME.

Famis deſcriptio.

Ouid. 8. Metamorph.

Eſt locus extremis Scythiæ glacialis in oris
Triſte ſoli, ſterilis, ſine fruge, ſine arbore tellus
Frigus iners: illic habitant Pallorq; Tremorq;
Et ieiuna fames.

Et infrà.

Quæſitamq; famem lapidoſo vidit in antro,
Vnguibus & raris uellentem dentibus herbas.
Hirtus erat crinis, caua lumina, pallor in ore,
Labra incana ſitu, ſcabri rubigine dentes,
Dura cutis, per quam ſpectari viſcera poſſent,
Oſſa ſub incuruis extabant arida lumbis.
Ventris erat pro ventre locus, pendere putares
Pectus, & a ſpinæ tantummodo crate teneri.
Auxerat articulos macies, genuumq; tumebat
Orbis, & immodico prodibant tubere tali.

Latrante ſtomacho omnis morabilem mouet.

Plautus in Amphye.

Fames, & morabilem in naſum conciunt.

Eſurienti dulcia guſtabiliàve ſunt quæque.

Ouid. lib. 6. Metamor.

Hauſtus aquæ mihi nectar erit: uitamq; fatebor
Accepiſſe, ſimul uitam dederitis in undis.

Horat. ſatyra. 2. lib. 2.

Ieiunus ſtomachus rarò vulgaria temnit.

DE

DE FATO.

Fatum (ſeu cauſarum ordo) immutabile eſt ex quo humanum genus regi neceſſario quidam opinantur, ſed falsò, niſi intelligant per fatum Dei uoluntatem, & hæc immutabilis eſt; vt ſuprà oſtenſum titulo de Deo.

Vergil. lib. 6. Aeneid.

Deſine fata Deûm flecti ſperare precando.

Iuuenal. Saty. 9.

Fata regunt homines.

Seneca in Oedipo.

Fatis agimur, credite fatis.
Non ſollicitæ poſſunt curæ
Mutare rati ſtamina fuſi.
Quicquid patimur mortale genus,
Quicquid facimus uenit ex alto,
Seruatq́; ſua decreta colus,
Lacheſis dura reuoluta manu.
Omnia ſecto tramite uadunt
Primusq́; dies dedit extremum.
Non illa Deo uertiſſe licet,
Quæ nexa ſuis currunt cauſis.
Is cuique ratus prece non ulla
Mobilis ordo: multis ipſum
Timuiſſe nocet: multi ad fatum
Venêre ſuum, dum fata timent.

Idem in Octauia.

Regitur fatis mortale genus

Nec ſibi quiſquam ſpondere poteſt
Firmum & ſtabile: perq; caſus
Voluitur uarios ſemper nobis
Metuenda dies.

Manilius lib.2. Aſtrono.

Mitto, quod certum eſt, & ineuitabile fatum.

Idem lib.4. Aſtrono.

Soluite mortales animos, curaſq; leuate
Totq; ſuperuacuis uitam deflete querelis.
Fata regunt orbem, certa ſtant omnia lege,
Longaq; per certos ſignantur tempora curſus.
Naſcentes morimur, finiſq; ab origine pendet.
Tunc & opus, & regna fluunt, & ſæpius orta
Paupertas, arteſq; datę, moreſq; creati,
Et uitia & clades, damna & compendia uitæ.
Nemo caret damno, poterit nec habere negatum,
Fortunam ve ſuis inuitam perdere uotis,
Aufugere inſtantem, Sors eſt ſua cuiq; ferenda.
At niſi fata darent leges uitæq; neciſq;,
Fugiſſent ignes Aeneam. Troia ſub uno
Non euerſa uiro fatis uiciſſet in ipſis.
Aut lupa proiectos nutriſſet Martia fratres,
Romaq; ſic enata foret, pecudumq; magiſtri
In Capitolinos auxiſſent culmina monteis,
Includire ſua potuiſſet Iupiter arce
Captus, uel caput hic orbis foret igne ſepulto,
Vulneribus uictor repetiſſet Mutius urbem
Solus, & oppoſitis clauſiſſet Horatius armis
Pontem, urbemq; ſimul rupiſſet fędera uirgo,
Treſq; ſub unius fratres uirtute iacerent,
Nulla acies tunc euicit, pendebat ab uno

Roma

Roma uiro, regnumq́, orbis ſortita iacebat.

Fatum diuinæ ſubiicitur poteſtati.

Statius lib. 5. Syluarum.

—Heu durus fati tenor, êſtne quod illi
Non liceat? quantæ poterant mortalibus annis
Acceſſiße moræ? ſi tu pater omne teneres
Arbitrium, cæco gemeret mors cluſa barathro,
Longius & uacuæ poſuiſſent ſtamina Parcæ.

Fata, id eſt, aduerſa qui proculcauit, ac uitę bona, id eſt, proſpera proiecit, nullo ei opus eſt ut mortem cupiat, petatq;. Vtrũque enim uelle timidi eſt.

Seneca in Oedipo.

Qui fata proculcauit, ac uitæ bona
Proiecit atq; abſcidit, & caſus ſuos
Onerauit, ipſi, ceu uideo, nullo eſt opus
Quare ipſe mortem cupiat, aut quare petat.
Vtrunq; timidi eſt uelle. Contemſit mori
Qui non concupiſcit.

DE FAVORE.

Fauor hominum nulla arte quæritur melius, quàm ſeruare hominem.

Ouidius lib. 2. de Ponto.

Conueniens hominum eſt, hominem ſeruare uoluptas,
Et melior nulla quæritur arte fauor.
Quis non Antiphatem Læſtrigona deuouet? aut quis
Munifici mores improbat Alcinoi?

Fauor ad opus adiuuat, laboremq́; minuit

Ouid. lib. 3. de Ponto.

Scri-

Scribentem iuuat ipſe fauor, minuitq; laborem,
Cumq; ſuo creſcens pectore feruet opus.

DE FELICITATE.

Felix boni fontem .i. Deum uidere qui potuit.

Boëtius metro. 12. lib. 3.

Felix qui potuit boni
Fontem uiſere lucidum,
Felix qui potuit grauis
Terræ ſoluere uincula.

Felix non erat, qui potuit cadere.

Boëtius Metro: 1. lib. 1.

Quid me felicem toties iactaſtis amici?
Qui cecidit, ſtabili non erat ille gradu.

Felix dicitur, quem aliena pericula cautum reddunt.

Tibullus lib. 7. Elegia. 5.

Vos ego nunc moneo, felix quicunq; dolore
Alterius diſces poſſe carere tuo.

Plautus.

Feliciter ſapit, qui alieno periculo ſapit.

Terentius.

Ex alijs periculum facito tibi quod ex uſu fiet.

Felix dicitur, mortis metum qui ſuis ſubiecit pedibus.

Verg. lib. 2. Georg.

Felix qui potuit rerum cognoſcere cauſſas,
Atq; metus omneis, & inexorabile fatum
Subiecit pedibus, ſtrepitumq; Acherontis auari.

Felix

Felix dicitur, qui ſuis contentus uiuit, neq; ſe aliis negotiis immiſcet.

Claudianus de Sene Veronenſi.

Felix, qui proprijs euum tranſegit in aruis.
Ipſa domus puerum, quem videt ipſa ſenem,
Qui baculo nitens, in qua reptauit harena,
Vnius numerat ſecula longa caſæ.
Illum non uario traxit fortuna tumultu,
Nec bibit ignotas nobilis hoſpes aquas.
Non freta mercator timuit, non claſſica miles,
Non rauci lites pertulit ille fori.
Indocilis rerum, uicinæ neſcius urbis,
Aſpectu fruitur liberiore poli.
Frugibus alternis, non conſule computat annũ,
Autumnum pomis, Ver ſibi flore notat.
Idem condit ager ſoles, idemq; reducit,
Metiturq; ſuo ruſticus orbe diem.
Ingentem meminit paruo qui gramine quercũ,
Aequæuumq; uidet conſenuiſſe nemus.

Et infrà.

Erret & extremos alter ſcrutetur Iberos,
Plus habet hic uitæ, plus habet ille uiæ.

Felix eſſe dicitur qui terrenas cupiditates ſuperauit:

Iuuenalis ſatyra. 13.

—Plurima felix.
Paulatim uitia atq; errores exuit omnes.

Boëtius metro. 12. lib. 3.

Felix qui potuit grauis
Terræ ſoluere uincula.

Felices

Felices dicuntur, æquanimiter ſuſtinentes incommoda præſentis uitæ.

Iuuenal. ſatyra. 13.

—Dicimus autem
Hos quoq; felices qui ferre incommoda uitæ,
Nec iactare iugum uita didicere magiſtra.

Felices uocantur illi, quorum amor. ſ. Dei, & proximi uſq; ad mortem perſeuerat.

Horat. Oda. 13. lib. 1.

Felices ter & amplius
Quos irrupta tenet copula, nec malis
Diuulſus querimonijs
Suprema citius ſoluet amor die.

DE FIDE.

Fidei commendatio maxima, eo quod ſine ipſa pax nuſquam reperitur.

Sillius Italicus lib. 2. bel. Pun. 2.

Ante Iouem generata decus diuûmq; hominũq;
Qua ſine non tellus, pacem non æquora norunt
Iuſtitiæ conſors, tacitumq; in pectore numen.
Exitiúmne tuæ dirum ſpectare Sagunthi,
Et tot pendentem pro te dea cernere pœnas
Vrbem lenta potes? moritur tibi uulgus, & una
Te matres uincente fame, te mœſta uirorum
Ora uocant, primaq; ſonant te uoce minores:
Fer cœlo auxilium, & feſſis da ſurgere rebus:
Hæc ſatus Alcmena.

Fidei ad Herculem reſponſio lepidiſſima, quæ ait, ſe regiones omnibus malis pollutas habitare non poſſe.

Ibi-

Ibidem.

—Contrà cui talia uirgo.
Cerno equidem, nec pro nihilo eſt mihi fœdera rumpi,
Statq; dies auſis olim tam triſtibus ultor.
Sed me pollutas properantem linquere terras,
Sedibus his, tectisq; Iouis ſuccedere adegit
Fœcundũ in fraudes hominũ genus, impia liqui,
Et quantum terrent, tantum metuentia regna,
Et furias auri, nec uilia præmia fraudum,
Et ſuper hæc ritu horrificos, ac more ferarum
Viuenteis rapto populos, luxuq; ſolutum
Omne decus, multaq; oppreſſum nocte pudorem.
Vis colitur. iurisq; locum ſibi uendicat enſis,
Et probris ceſſit uirtus. An aſpice gentes,
Nemo inſons, pacem ſeruant commercia culpæ.

Fides clementiæ germana.

Claud.lib.2.in Stiliconis Laudes.

Huic diuæ germana, fides, eademq; ſororis
Corde tuo delubra tenens.

Fides amorem amicitiasq; maximè ſeruat.

Ibidem.

Hæc & amicitias longo poſt tempore firmat,
Nanſuroq; adamante ligat, nec mobile mutat
Ingenium, paruæ ſtrepitu nec uincula noxæ
Diſſolui patitur, nec faſtidire priorem
Allicitur ueniente nouo, benefacta tenere,
Reſpuere offenſas facilis, pariterq; minoris
Officij, magniq; memor ſuperare laborat:
Vtq; hoſtes armis, meritis ſic uincit amicos.

Propertius lib.2.Eleg.

Multũ in amore fides, multũ cõſtantia prodeſt.

Fides

Fides Deo placet magis, quàm ſacrificium.

Ouidius Epiſt. 18.

Non boue mactato cæleſtia numina gaudent,
Sed quæ præſtanda eſt, & ſine teſte, fide.

Fides tarda ſolet eſſe in rebus magnis.

Ouid. Epiſtola 16. Heroid.

Tarda ſolet magnis rebus ineſſe fides.

Fides aduerſis rebus abeſt.

Lucanus lib. 9. bel. ciuil.

Clauſa fides miſeris.

Seneca in Hercule Oeteo.

Non rata fides ubi iam melior
Fortuna ruit.

Sillius Italicus lib. 11. bel. Pun. 2.

—Stat nulla diu mortalibus uſquam
Fortuna titubante fides.

Fides empta haud perdurat.

Claud. de 4. Honorii conſul.

Perdurat non empta fides, nec pectora merces
Alligat.

Fides opere, non uerbo præſtanda non eſt.

Ouid. 1. Faſtorum.

Surgit, cui dederat clarum Collatia nomen,
Non opus eſt uerbis, credite rebus, ait.

Fides regnis poſtponenda non eſt.

Sillius Italicus lib. 2. bel. Pun. ſecun.

Quis uerò non æqua dedit uictoria nomen?
Audite ô gentes, non rumpite fœdera pacis,
Nec regnis poſt ferte fidem.

Fides

Fides prohibet arcana loqui.

Seneca in Oedipo.

Fatere, ne te cogat ad uerum dolor.
Senex. Prohibet fides.

Fides in ſenibus maior eſt, quàm in iuuenibus, ipſa quippe robuſtos annos exigit.

Lucan. lib. 8. bell. ciuil.

Ardua quippe fides robuſtos exigit annos.

Ibidem de ptolemęo rege.

Pellæusq́; puer gladio tibi colla recidit.
Magne tuo.

Seneca in Octauia.

Teneris in annis haud ſatis clara eſt fides.

Claudianus de 4. Honorii Conſu.

—Præmiſſa futuris
Dant exempla fidem.

Fides atq; taciturnitas ſeruis neceſſaria eſt.

Terent. in Andria.

Nihil iſtac opus eſt arte ad hanc rem, quã paro,
Sed his, quas ſemper in te intellexi ſitas,
Fide & taciturnitate.

Fides nuſquam tuta eſt.

Verg. lib. 4. Aeneid.

Nuſquam tuta fides.

Manilius lib. 2. Aſtronomicon.

Perq́; tot ętates hominum, tot tempora et annos
Tot bella, & varios etiam ſub pace labores,
Cùm fortuna fidem quærat uix inuenit uſquã,
At quanta eſt ſcelerũm moles per ſecula cũcta?
Quemq́; onus inuidiæ non excuſabile terris,
Venales ad fata patres matrumq́; ſepulchra

impo-

Impoſuit, Phœbus noctem terraſq; reliquit.
Quid loquar euerſas urbeis, & prodita tẽpla?
Et uarias pacis clades, & mixta uenena,
Inſidiaſq; fori, cædes in manibus ipſis,
Et ſub amicitiæ graſſantem nomina turbam?
Et fas atq; nefas mixtum, legeſq; per ipſas
Sæuit nequities, pœnas iam noxia uincit,
Scilicet in multis quoniam diſcordia uincit,
Corpora naſcuntur, pars & ſublata per orbem,
Et fidei rarum fœdus, paciſq; tributum:
Vtq; ſibi cœlum, ſic tellus diſsidet ipſa,
Atq; hominũ gentes inimica ſorte feruntur.

Fidei uiolator amariſſimas luet pœnas.

Sillius Italicus lib. 13. bel. Pu. ſecun.

—Dubio qui frangere rerum —
Gaudebit pacta, ac tenues ſpes liquet amicis
Non illi domus aut coniunx, aut uita manebit
Vnquam expers luctus, lacrymaq; aget æquore ſemper,
Ac tellure premens, aget ægrum nocte dieq;.
Deſpecta ac uiolata fides.

Quantum nummorum habent homines, tantum habent & fidei.

Iuuenalis ſatyra. 3.

Quantum quiſq; ſua nummorum continet arca
Tantum habet & fidei.

DE FIDELITATE.

Fidelis in pecuniis, etiam in arcano regendo fidelis eſtimandus eſt.

Teren-

Terent.in Phorm.

Cuius tu fidem in pecunia perſpexeris,
Vereare ei uerba credere?

Fidem in mala iniuſtâue cauſa ſeruare ſcelus eſt.

Seneca in Hercule Oeteo.

Præſtare fateos poſſe me tacitam fidem
Si ſcelere careat, interim ſcelus eſt fides.

Fidelitatis ſeruandæ precatio, ſeu admonitio digniſſima.

Ouid.Epiſtola 19.Heroid.

Vt ualeant, aliæ ferrum patiuntur, & ignes
Fert alijs triſtem ſuccus amarus opem.
Nil opus eſt iſtis, tantum periuria uita,
Teq́, ſimul ſerua, meq́, datamq; fidem.

Seneca in Hercule Oeteo.

Sed te per omne cælitum numen precor,
Per hunc timorem, quicquid arcani appare
Penitus recondas, & fide tacita premas.

Plautus in Captiuis.

Fac fidelis ſis fideli, caue fluxam fidem geras.

Sillius Italicus lib.13.bel.Pu.

Vox (ſcilicet fidei) occulta ſubit, paßim diffuſa per aures.
Fœdera mortales ne ſæuo rumpite ferro,
Sed caſtam ſeruate fidem fulgentibus oſtro
Hæc potior regnis.

Fidelitatis ſeruandę promiſſio promptiſſima.

Terent.in Phorm.

Iſthæc res ſollicitudini eſt.

Neq; defetiſcar unquam adeo experirier,
Donec tibi id quod pollicitus ſum effecero.

Ibidem.

Quanta hæc mea paupertas eſt, tamen
Adhuc curaui unum hoc quidem, ut mihi eſſet
fides.

Fideliſſimi viri intimatio perpulchra, maximè in promiſſorum ſynceriſ. obſeruatione.

Plautus in Aſinaria.

Fidem homini ſi quid rectè curatum uelis
Mandet, moriri ſeſe miſerè mauolet,
Quàm non perfectum reddat, quod promiſeris.

Fideles ſeu fœdera obſeruantes, nunc egent fœdifragi verò ditantur.

Claud. lib. 2. in Eutrop.

—At nunc qui fœdera rumpit,
Ditatur: qui ſeruat, eget.

DE FILIIS.

Filii domandi ſunt, atque ad laborem paulatim aſſuefaciendi, moraliter

Verg. lib. 3. Georg.

Tu quos ad ſtudium atq; uſum formabis agreſtē
Iam uitulos hortare: uiamq; inſiſte domandi,
Dum faciles animi iuuenum, dum mobilis ætas.
Ac primum laxos tenui de uimine circlos
Ceruici ſub necte, dehinc ubi libera colla
Seruitio adſuerint, ipſis è torquibus aptos
Iunge pares, & coge gradum conferre iuuencos.

Claud. in panegy. 3. Honorii conſul.

Mox ubi firmaſti recti ueſtigia greſſu,

Non

Non tibi deſidias molles, nec marcida luxu
Otia, nec ſenios genitor permiſit inertes,
Sed noua per duros inſtruxit membra labores,
Et cruda teneras exercuit in dole uires,
Frigora ſæua pati, grauibus non credere nimbis,
Aeſtiuum tolerare iubar, tranſnare ſonoras
Torrentum furias, aſcenſu uincere montes,
Planitiem curſu, ualles & concaua ſaltu,
Nec non in clypeo uigiles perducere noctes,
In galea portare niues, nunc ſpicula cornu
Tendere, nunc glandes Baleari ſpargere funda:
Quoq; magis nimium pugnæ inflammaret amo
Facta tui numerabat aui. *(rem*
Hos tibi uirtutum ſtimulos, hæc ſemina laudũ,
Hæc exempla dabat, non otius hauſit Achilles
Semiferi præcepta ſenis, ſeu cuſpidis artes,
Siue lyræ cantus, medicas ſeu diſceret herbas.

Filius a parentum moribus degenerans.

Horat. Oda. 6. lib. 3.

Aetas parentum peior auis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem uitioſiorem.

Filii tales eſſe dicuntur, vt eos parentes eſſe ſinunt.

Terent. in Adelph.

Sic fiet modo, vt nunc eſt, quæſo,
Vt quiſq; filium ſuum vult eſſe, ita eſt.

Filii parentum acta moreſque ut plurimũ imitantur, De quo infrà titu. de parentibus plura.

Horat. Oda. 4. lib. 4.

Fortes creantur fortibus & bonis.

Eſt in iuuencis, eſt in equis patrum
Virtus: nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.

Seneca in Hippolito.

Redit ad autores genus,
Stirpemq; primam degener ſanguis refert.

Filii obedientes hilariter quod decet parentibus peragunt.

Terentius in Andria.

D. *Neq; iſtic, neq; alibi tibi uſquam erit mora.*
S I. *Facis quod de te decet,*
Cum iſthoc, quod poſtulo, impetro cum gratia.

Filii parentum mortem appetunt ſæpiſſime.

Terentius in Adelph.

—Porrò autem dũ ſtudeo illis ut quã plurimũ
Facerem. contriui in quærendo uitam, atq; ætatem meam.
Nunc exacta ætate hoc fructu pro labore ab his fero odium.
Meam autem mortem expectant.

Filias nuptui inuitas tradere inſcitia eſt.

Plautus In Sticho.

Stulticia eſt pater uenatũ dicere inuitos canes:
Hoſtis eſt uxor, inuita quæ ad uirũ nuptũ dat̃.

Filiarum pudicitiam parentes ſeruare non nimis poſſunt.

Plautus in Epidico.

—Docte & ſapienter
Dicis, non nimis poteſt pudicitiam quiſquam
ſuæ ſeruare filiæ.

DE FINE.

Finis acta probat.
Ouidius Epiſt. 1. Heroid.

Exitus acta probat, careat ſucceſſibus opto
Quiſquis ab euentu facta notanda putat.

Miſerabilis ſummorum imperatorum ac regum finis.
De Craſſi fine ſic Ouid. lib. 6. Faſt.

Craſſus ad Euphraten aquilas, natumq; ſuosq;
Perdidit, & letho eſt ultimus ipſe datus.

Et Lucan. lib. 1. bel. ciuil.

—Miſerando funere Craſſus
Aſſyrias latio maculauit ſanguine Carras:

De Crœſi fine in hunc modum Ouid. lib. 4. de Ponto.

Diuitis audita eſt cui non opulentia Crœſi?
Nempe tamen uitam captus ab hoſte tulit.

Ibidem de Dionyſii tyranni fine.

Ille Syracuſia modo formidatus in urbe
Vix humili duram repulit arte famem.

Idem lib. 5. de Triſt. de eodem.

Vilia qui quondam miſeris alimenta negarat:
Nunc mendicato paſcitur ille cibo.

De eodem ſic Iuuenal. 10. ſatyra.

—Qui dabat olim
Imperium, faſces, legiones, omnia, nunc ſe
Continet, atq; duas tantum res anxius optat.

Idem eadem ſatyra de Hannib. fine

Expende Hannibalem, quot libras in duce ſummo

m Iuue-

Inuenies? hic eſt, quē non capit Aphrica Mauro
Perfuſa Oceano, Niloq́; admota tepenti.
Rurſus ad Aethiopum populos, altosq́; elephātes
Additur imperijs Hiſpania, Pyrenæum.
Tranſilit: oppoſuit natura alpemq́; niuemq́;
Diduxit ſcopulos, & montem rupit aceto,
Iam tenet Italiam, tamen ultro pergere tendit,
Actum (inquit) nihil eſt, ni Pœno milite portas
Frangimus, & medio uexillum pono ſuburra.
O qualis facies, & quali digna tabella,
Cùm Getula ducem portaret bellua luſcum.
Exitus ergo quis eſt? o gloria, uincitur idem,
Nēpe & in exiliū præceps abis, atq; ibi magnus
Mirandusq́; cliens ſedet ad prætoria regis
Donec Bithyno libeat iugulare tyranno,
Finem animæ, quæ res humanas miſcuit olim
Non gladij, non ſaxa dabunt, non tela, ſed ille
Cannarum uindex & tanti ſanguinis ultor
Annulus, i demens, & ſæuas curre per alpes
Vt pueris placeas, & declamatio fias.

Idem Sillius Italicus lib. 2. bel. Pu.
—Vagus exul in urbe
Errabit toto, patrijs proiectus ab oris,
Tergaq́; uertentem trepidans Carthago uidebit.
Sæpe Saguntinis ſomno hic exterritus umbris,
Optabit cecidiſſe manu, ferroq́; negato
Inuitus quondam ſtygias bellator ad undas
Deformata feret liuenti membra ueneno.
Sic & Manilius lib. 4. Aſtrono.
Quid referam Cānas, admotaq́; mænibus arma
Varronemq́; pigrum? magnū quod uiuere poſſet.
Poſtq;

Poſtq; tuos Traſimene lacus Fabiumq; morantẽ
Accepiſſe iugum uictas Carthaginis arces?
Spectatum Hannibalem noſtris cecidiſſe catenis
Exiliumq; rogi furtiua morte luiſſe.

De Marii fine, qui ſepties Conſ.fuit. ſic Ouid.lib.4.de Ponto.

Ille Iugurthino clarus Cimbroq; triumpho,
Quo uictrix toties conſule Roma fuit,
In cæno Marius iacuit, cannaq; paluſtri
Pertulit, & tanto multa pudenda uiro.

Iuuenal.10.ſatyra.

Exilium & carcer Mynturnarumq; paludes
Et mendicatus uicta Carthagine panis
Hinc cauſſas habuere, quod illo ciue tuliſſet
Natura in terris: quid Roma beatius unquam?
Sic circunducto captiuorum agmine, & omni
Bellorum pompa animam exalaſſet opimam,
Cùm de Theutonico uellet deſcendere curru?

Lucanus item lib.2.bel.ciuil.

Cùm poſt Theutonicos uictor Libycosq; triũphos
Exul limoſa Marius caput abdidit ulna,
Stagna auidi texere ſoli, laxæq; paludes
Depoſitum fortuna tuum, mox uincula ferri
Exedere ſenem, longusq; in carcere pædor.

Idem:

—Idem pelago delatus iniquo,
Hoſtilem in terram, uacuisq; mapalibus actus
Nuda triumphati iacuit per regna Iugurthæ,
Et Pœnos preſſit cineres, ſolatia fati
Carthago, Mariusq; tulit.

Et mox.

Septimus exequitur repetitis faſcibus annus,
Ille fuit uitæ Mario modus, omnia paſſo
Quæ peior fortuna poteſt, atque omnibus uſo
Quæ melior, menſoq; homini quid fata pararēt.

Manilius lib. 4. Aſtrono.

Et Cimbrũ in Mario, Mariũq; in carcere uinctũ
Quod conſul toties exul ex exule conſul.
Et iacuit Libycis *compar iactura ruinis,*
Atq; crepidinibus cepit Carthaginis *urbem.*
Hoc niſi fata darent unquam fortuna tuliſſet?

De Pompeii magni fine ſic Ouid. lib. 4. de Ponto.

Quid fuerat Magno maius? tamen ille rogauit
Submiſſa fugiens uoce clientis opem.
Cuiq; uiro totus terrarum paruit orbis,
Indigus effectus omnibus ipſe magis.

Item Iuuenalis Satyra. 10.

Prouida Pompeio *dederas* Campania *febres*
Optandas, ſed multæ urbes, & publica uota,
Vicerunt. I*gitur fortuna ipſius & urbis*
Seruatum uicto caput abſtulit. Hoc cruciatu
Lentulus, hac pæna caruit, ceciditq; Cethegus
Integer, & iacuit Catilina *cadauere toto.*

Manilius item lib. 4. Aſtrono.

Quis te Niliaco periturum littore Magne
Poſt uictas Mithridatis opes, pelagusq; receptũ.
Et tres emenſo meritos ex orbe triumphos?
Cumq; etiam poſſes alium componere magnum,
Crederet, ut corpus ſepeliret naufragus ignis,
Et collecta rogum facerent fragmenta carinæ?
Quis tantum mutare poteſt ſine numine fati?

De

De Cæſaris miſerabili fine hæc Manilius lib.4. Aſtrono.

Ille etiam cælo genitus, cæloq; receptus
Cùm bene compoſitis uictor ciuilibus armis
Iura togæ regeres, toties prędicta cauere
Vulnera non potuit, toto ſpectante ſenatu.
Indicium dextra retinens, nomenq; cruore
Deleuit proprio, poſſent ut uincere fata.

De Priami fine miſerabili iuuenal. ſatyra 10.

Incolumi Troia Priamus ueniſſet ad umbra
Aſſarici magnis ſolennibus, Hectore funus
Portante, ac reliquis fratrum ceruicibus, inter
Iliadum lacrymas, ut primos ædere planctus
Caſſandra inciperet, ſciſſaq; Polyxena palla,
Si foret extinctus diuerſo tempore, quò iam
Cœperat audaceis Paris ædificare carinas.
Longa dies igitur quid contulit? Omnia uidi
Euerſa, & flammis Aſiam, ferroq; cadentem.
Tunc miles tremulus poſita tulit arma tiara,
Et ruit ante aram ſummis Iouis, ut uetulus bos,
Qui domini cultris tenue & miſerabile collum
Præbet, ab ingrato iam faſtiditus aratro.
Exitus ille utcunque hominis.

Seneca in Troade de eodem.

Ille tot regum parens
Caret ſepulcro Priamus, & flamma indiget
Ardente Troia.

Manilius lib.4. Aſtrono.

Quid numerem euerſas urbes, regumq; ruinas?
Inq; rogo Crœſum, Priamũq; in littore truncũ,

Cui nunc Troia rogus?

De Ruffini interitu Clau. lib. 2. in Ruf.

Vnus per medio audendi promior enſe
Proſilit exerto, dictisque & uulnere toruus
Appetit, hac Stilico, quem iactas pellere dextra
Te ferit, hoc abſens inuadit uiſcera ferro.
Sic fatus: meritoque latus tranſuerberat ictu,
Felix illa manus talem quæ prima cruorem
Hauſerit, & ſeſſi pœnam liberauerit orbis.
Mox omnes fodiunt haſtis, artusque trementes
Dilaniant, uno tot corpore pila tepeſcunt.
Et non infecto puduit mucrone reuerti.
Hi uultus auidos, & adhuc ſpirantia uellunt
Lumina, truncatos alij rapuere lacertos.
Amputat ille pedes, humerum quatit ille, ſolutis
Nexibus, hic fracti reſerat curuamina dorſi,
Hic iecur, hic cordis fibras, hic pandit anheli
Pulmonis latebras: ſpatium non inuenit ira,
Nec locus eſt odijs conſumpto funere, uix tum
Deſeritur, ſparſumque cadit per tela cadauer.
Nec minus aſſiduis certant elidere ſaxis
Prodigiale caput, quod iam de cuſpide ſumma
Nutabat, digna rediens ad mœnia pompa.
Dextera quinetiam ludo conceſſa uagatur,
Aera petens, pœnaſque animi perſoluit auari
Terribili lucro, uiuoſque imitata retentus
Cogitur adductis digitos inflectere neruis.

De Xerxis exercitu ac fine Iuuena. 10. ſatyra in hunc modum ſcribit.

—Creditur olim
Velificatus Athos, & quicquid Græcia mendax
Audet

Audet in hiſtoria, conſtratū claſſibus yſdem,
Suppoſitumq; rotis ſolidum mare, credimus altos
Defeciſſe amneis, epotaque flumina Medo
Prandente, & madis cantat quæ Soſtratus alis.
Ille tamen qualis rediit Salamine relicta
In Corum atque Eurum ſolitus ſæuire flagellis
Barbarus Aeolio nunquam hoc in carcere paſſos,
Ipſum compedibus, qui uicerat Ennoſigæum?
Mitius id ſanè, quod non & ſtigmate dignum
Credidit, huic quiſquam uellet ſeruire deorum?
Sed qualis redyt? nempe una naue cruentis
Fluctibus, ac tarda per denſa cadauera prora.
Has toties optata exegit gloria pęnas.

Finis attendendus eſt in re omni, nam metrum & menſura omnium agentium eſt.

Iuuenalis ſatyra 10.

Feſtini ad noſtros, & regem tranſeo Ponti,
Et Crœſum, quem uox iuſti facunda Solonis
Reſpicere ad longę iuſſit ſpatia ultima uitæ

Auſonius de ſeptem Sapient.

Expectare Solon finem docet, ortus Athenis.

Finis vitæ incertus eſt.

Ouid. de Philomena.

Vita data eſt utenda, data eſt ſine fænore nobis
Mutua, nec certa perſoluenda die.

Horat. Oda. 13. lib. 1.

Quod quiſque uitet, nunquam homini ſatis
Cautum eſt in horas.
Sed improuiſa lethi
Vis rapuit, rapietque gentes.

Horat. lib. Epodon.

Fugit iuuentus & uerecundus color,
Reliquis oſſa pelle amicta lurida
Tuis capillus albis eſt odoribus:
Nullum à labore reclinat otium.
Vrget diem nox & dies noctem: neque eſt
Leuare tenta ſpiritu præcordia.

Seneca in Thyeſte.

Nemo tam diuos habuit fauentes,
Craſtinum ut poſſet ſibi polliceri.

Statius lib. 2. Syluarum.

—Nox anxia plebes,
Nos miſeri, quibus unde dies ſuprema, quis æui
Exitus, incertũ, quibus inſtet fulmen ab aſtris,
Quæ nubes fatale ſonent. nil flecteris iſtis?
Sed flectere libens.

Ouid. lib. 5. de Triſtibus.

Nil homini certum eſt, fieri quis poſſe putaret
Vt facerem in medijs hæc ego ſacra Getis?

Ad proprium finem omnia tendunt naturaliter, nec vnquam quieſcunt, quouſque ei vnita fuerint.

Boëtius metro. 2. lib. 3.

Repetunt proprios quæq; recurſus,
Redituq; ſuo ſingula gaudent.
Nec manet ulli traditus ordo,
Niſi quod fini iunxerit ortum,
Stabilemq; ſui fecerit orbem.

DE FORMA.

Forma colorq; naturalis nemini vitio datur, ſed adſcititius.

Pro-

Proper.eleg.18.lib.2.

Vt natura dedit, ſic omnis recta figura:
Turpis Romano Belgicus ore color.

Forma bonum fragile eſt.

Ouid.lib.2.de arte aman.

Forma bonum fragile eſt, quantumq; accedit ad annos
Fit minor, & ſpatio carpitur ipſa ſuo.
Nec ſemper uiolæ, nec ſemper lilia florent,
Et riget amiſſa ſpina relicta roſa.
Et tibi iam uenient cani formoſe capilli,
Iam uenient rugæ, quæ tibi corpus arent.

Idem de faciei med.

—Formam populabitur ætas
Et placidus rugis uultus aratus erit:
Tempus erit, quo uos ſpeculum uidiſſe pigebit,
Et ueniet rugis altera cauſa dolor.

Petronius Arbiter in Satyr.

Quod ſolum formæ decus eſt, cecidere capilli,
Vernanteſq; comas triſtis abegit hyems.
Nunc vmbra nudata ſua iam tempora mœrent.
Areaq; attritis ridet aduſta pilis.
O fallax natura Deûm, quę prima dediſti
Aetatis noſtræ gaudia, prima rapis.

Seneca in Hippol.

Anceps forma bonum mortalibus
Exigui donum breue temporis:
Vt velox celeri pede laberis,
Non ſic uere nouo prata decentia
Aeſtatis calidæ deſpoliat uapor
Sæuit Solſtitio cùm medius dies.
Sed noctem breuibus pręcipitat rotis

Langueſcunt folio lilia pallido,
Et gratæ capili deficiunt roſę.
Vt fulgor teneris qui radiat genis
Momento rapitur, nullaq; non dies
Formoſi ſpolium corporis abſtulit,
Res eſt forma fugax.

Idem in Hercole Oeteo.

Vt alta ſyluas forma vernantes alit
Quas nemore nudo primus inueſtit tepors
At cum ſolutos extulit Boreas Notos,
Et ſæua totas bruma decuſſit comas,
Deforme foliis aſpicis truncis nemus:
Sic noſtra longum forma percurrens iter
Deperdit aliquid ſemper, & fulget minus,
Malisq; minus eſt, quicquid in nobis fuit
Olim petitum cecidit, & partu labat.
Materq; multum rapuit ex illo mihi
Aetas citato ſenior eripuit gradu.

Nemeſianus Eclog. 4.

Nō hoc ſemper eris, perdunt et gramina flores,
Perdit ſpina roſas, nec ſemper lilia candent,
Nec longū tenet uua comas, nec Populus ūbras,
Donū forma breue eſt, nec ſe tibi cōmodat omnis.

Propert. lib. 2. eleg.

Nec forma æternum, aut cuiquam eſt fortuna perennis.
Forma, pudicitiæ cōtraria eſt atq; nociua,

Ouid. lib. 1. *Metam.*

—Sed te decor iſte quod optas
Eſſe uetat, uotoq; tuo tua forma repugnat.

Idem Epiſtola 15. Heroid.

Lis eſt cum forma magna pudicitię:

Iuuenalis 10.ſaty.

Formam optat modico pueris, maiore puellis
Murmure, cum Veneris, fanum uidet anxia
mater.
Sed uetat optari faciem Lucretia, qualem
Ipſa habuit: cuperet Rutilę Virginia gibbum
Accipere, atq; ſuam Rutilæ dare; filius autem
Corporis egregii miſeros trepidoſq; parentes
Semper habet. Rara eſt adeo concordia formæ
Atq; pudicitiæ.

Teren. in Andria.

-- Huius formam atque ætatem uides:
Nec clã te eſt, quã illi nũc utræq; res inutiles
Et ad pudicitiam, & ad rem tutandam ſient.

Seneca in Hippol.

Raro forma uiris (ſecula proſpice)
Impunita fuit.

Cuiq; ſua formã grata eſt.

Ouid. de faciei medica.

Eſt etiam placuiſſe ſibi quæcunq; uoluptas,
Virginibus cordi, grataq; forma ſua eſt.
Laudatas homini uolucris Iunonia pennas
Explicat, & forma multa ſuperbit auis.

Forma donec mulieribus adeſt, diliguntur ab adoleſcentibus.

Terent. in Heauton.

Quippe forma impulſi noſtra nos amatores colũt
Hęc ubi immutata eſt, illi ſuum animum aliò
conferunt.

Forma tam mala, quàm bona latere non poteſt.

Ouid. lib. 4. de Ponto.

Tam mala Therſiten prohibebat forma latere,
Quam pulchra Nereus conſpiciendus erat.

Formam ſuperbia comitatur.

Ouid. lib. 1. Faſtorum.

Faſtus ineſt pulchris, ſequitur ſuperbia formã.

Forma vino perit.

Propertius lib. 2. eleg.

Vino forma perit, uino corrumpitur ætas.
Vino ſępe ſuum neſcit amica uirum.

DE FORNICATIONE.

Fornicationis deteſtatio caſtigatioque uehemens.

Horatius ſaty. 2. lib. 1.

—Quid inter
Eſt, in matrona, ancilla, peccẽs ve togata?

Ibidem.

—Quare, ne pæniteat te,
Deſine matronas ſectarier, unde laboris
Plus haurire mali eſt, quam ex re decerpere fructus.

DE FORTITVDINE.

Fortis eſt qui æquanimiter vtranq; fortunam ſuſtinet.

Horat. Oda. 10. lib. 12.

Sperat infeſtis, metuit ſecundis
Alteram ſortem bene pręparatum
Pectus.

Ibidem.

Rebus anguſtis animoſus, atq;
Fortis appare ſapienter idem
Contrahes uento nimium ſecundo,
Turgida uela.

Fortiſſimus eſt, qui pati metuenda promptus eſt, ſi inſtent, & differre poteſt.

Lucan. lib. 7. bel. ciuil.

—Fortiſſimus ille eſt,
Qui promptus metuenda pati, ſi cominus inſtet
Et differre poteſt.

Forti viro omne ſolum patria eſt.

Ouid. lib. 1. Faſto.

Omne ſolum forti patria eſt, ut piſcibus æquor,
Vt uolucri uacuo quicquid in orbe patet.

Statius lib. 8. Theb.

Omne homini natale ſolum.

Fortis miſer non dicitur.

Seneca in Hercule furente.

Quemcunq; fortem uideris, miſerum neges.

Fortitudo affectu maximo appetenda non eſt, quia per ſe nociua eſt.

Iuuenalis ſaty. 10.

—Viribus ille
Confiſus peryt, admirandiſq; lacertis.

Fortitudo bonum fragile eſt.

Ouid. 15. Metamorph.

--Fletq; Milo ſenior cùm ſpectat inanes
Illos qui fuerant ſolidarum more ferarum
Herculeis ſimiles, fluidos pendere lacertos.

Fortitudinem bonum fragile eſſe, & floris

in morem cito euaneſcere, moraliter. Fabula illa de Aiace innuit, qui cùm ſeipſum interemiſſet, cruor ille in florem dicitur commutatus.

Ouid. lib. 13. Metamor.

Hectora qui ſolus, qui ferrum, igneſq́, iouemq́,
Suſtinuit, toties unam non ſuſtinet iram.
Inuictumq́, uirum uicit dolor, arripit enſem:
Et meus hic certe eſt, an & hũc ſibi poſcit Vlyſſes?
Hoc ait, utendum eſt in me mihi: quiq, cruore
Sæpe Phrygum maduit domini nunc cæde madebit,
Ne quiſquam Aiacem poſſit ſuperare niſi Aiax
Dixit, & in pectus tum demũ uulnera paſſum,
Qua patuit ferro lethalem condidit enſem.
Nec ualuere manus infixum educere telum.
Expulit ipſe cruor, rubefactaq; ſanguine tellus
Purpureum uiridi genuit de ceſpite florem.

Fortis a debili opprimitur quandoque.

Ouid. lib. 2. de remed. amoris.

Parua necat morſu ſpatioſum uipera taurum.
A cane non magno ſæpe tenetur aper.

DE FORTVNA.

Fortuna inſtabilis uerſat hominum opera, ſecundum quoſdam.

Vergil. Ecloga 9.

—Sors omnia uerſat.

Idem de fortuna.

O fortuna potens, quàm uariabilis
Tantum iuris atrox, quæ tibi uendicas,

Euer-

Euertiſq; bonos,erigis improbos,
Nec ſeruare potes muneribus fidem ,
Fortuna immeritos auget honoribus.
Fortuna innocuos cladibus aſficit.
Iuſtos illa uiros pauperie grauat,
Indignos eadem diuitijs beat.
Hæc aufert iuuenes,& retinet ſenes,
Iniuſto arbitrio tempora diuidens.
Quod dignis adimit transfert ad impios,
Nec diſcrimen habet,rectaq; iudicat:
Inconſtans ,fragilis,perfida,lubrica.
Nec quos clarificat perpetuò fouet.
Nec quos deſeruit,perpetuò premit.

Seneca in Hippol.

Res humanas ordine nullo
Fortuna regit,ſpargitq; manu
Munera cæca,peiora fouens.

Manilius lib.3.Aſtrono.

Fortunæ ſors prima data eſt, hoc illa per artem
Cenſetur titulo,quia proſſima continet in ſe
Fundamenta domus,domuiq; hærentia cuncta:
Qui domus in ſeruis,quis ſit cõſenſus,in aruis.

Ouid.Epiſt.conſol.ad Liuiam.

Nempe per hos etiam fortuna iniuria mores
Regnat,& incerta eſt hic quoq; nixa rota:
Hic quoq; ſentitur,ne quid non improba carpat,
Sæuit:& iniuſtum ius ſibi,ubiq; facit.
Scilicet immunis ſi luctus una fuiſſet
Liuia,fortunæ regna minora forent.

Lucan.lib.2.bel.ciui.

Siue nihil poſitum eſt, ſeu ſors incerta uagatur.

Fertq;

Fertq́, refertq́, uices, et habent mortalia caſum
Sic ſubitum quodcunq́, paras.

Plautus in Captiuis.

Fortuna humana fingit arctatq; ut lubet.

Manilius lib. 2. Aſtrono.

Quod fortuna ratum faciat quis dicere falſum
Audeat? & tantæ ſuffragia uincere ſortis?

Auſonius in Epigr.

Fortuna nunquam ſiſtit in eodem ſtatu,
Semper mouetur, variat & mutat uices.
Et ſumma in imum uertit, ac uerſa erigit.

Iſtorum omnium opinio eſt falſa, vt infrà titulo de Sapientia liquebit, & hic ex Ouidio Epiſtola 1. Heroi.

--Careat ſucceſſibus opto,
Quiſquis ab euentu facta notanda putat.

Fortuna ſeu caſus diuinæ ſubiicitur poteſtati.

Ouid. lib. 4. de Ponto.

Ludit in humanis diuina potentia rebus.
Et certam præſens uix habet hora fidem.

Boëtius metr. 5. lib. 1.

Rupis Achemeniæ ſcopulis ubi verſa ſequentum
Pectoribus figi, ſpicula pugna fugax
Tigris & Euphrates uno ſe fronte reſoluunt,
Et mox adiunctis diſſociantur aquis.
Si coëant curſumq; iterum reuocentur in vnum
Confluat alterni quod trahit unda uadi.
Conueniant puppes, & vulſi flumine trunci,
Miſtaq; fortuitos implicet unda modos.
Quos tamen ipſa uagos terræ decliuia caſus

Gurgi-

Gurgitis & lapſi deflus ordo regit.
Sic quæ permiſſis fluitare uidetur habenis,
Fors patitur frenos, ipſaq; lege meat.

Fortunam deam facere inſcitia eſt,
Iuuenal. ſatyra 10.

Nullum numen abeſt ſi ſit prudentia ſed te
Nos facimus fortuna deam cæloq; locamus.

Fortuna fortes timere dicitur, ignauos
uero premere.
Seneca in Medea.

Fortuna fortes metuit, ignauos premit.

Fortuna opes auferre poſſe dicitur,
animum uerò minimè.
Seneca in Medea.

Fortuna opes auferre, non animum poteſt.

Fortunam proſperam retinens hic ſapiens
habetur, aduerſam uerò ſtultus.
Plaut. in Pſeudolo.

Centum doctum hominum conſilia, hæc una deuicit Dea.
Fortuna: atq; hoc uerum eſt, perinde, ut quiſque ea utitur.
Ita præcellet, atq; exinde ſapere eum omnes dicimus.
Bene ubi quid dicimus conſilium accidiſſe, hominem cautum eum
Eſſe declaramus: ſtultum autem illum quod uertit malè.

Fortunæ, id eſt, præſentis uitę bona fragilia
inſtabiliaq; ſunt.
Ouid. lib. 4. de Ponto.

Quid facis ah demens? cur ſi fortuna recedat

Nan-

Naufragio lacrymas eripis ipſe tuo?
Hæc dea non ſtabili quam ſit leuis orbe fatetur,
Quæ ſummum dubio ſub pede ſemper habet.

Idem lib. 3. de Triſtibus.

Nempe dat, et quodcunq; libet fortuna, rapitq;:
Irus & eſt ſubitò qui modo Crœſus erat.

Idem 3. de Triſt.

Paſſibus ambiguis fortuna uolubilis errat,
Et manet in nullo certa tenaxq; loco.
Sed modo læta manet, uultus modo ſumit acerbos,
Et tantum conſtans in leuitate ſua eſt.
Nos quoq; floruimus, ſed flos fuit ille caducus,
Flammaq; de ſtipula noſtra breuisq; fuit.

Horatius Oda 34. lib. 1.

—Hinc apicem capax
Fortuna cum ſtridore acuto
Suſtulit, hinc poſuiſſe gaudet.

Idem Oda 29. lib. 3.

Fortuna ſæuo læta negotio, &
Ludum inſolentem ludere pertinax
Tranſmutat in certos honores,
Nunc mihi, nunc alij benigna.

Iuuenalis ſatyra 7.

Si fortuna uolet, fies de rhetore conſul,
Si uolet hæc eadem, fies de conſule rhetor.

Seneca in Hercule furente.

Iniqua rara maximis uirtutibus
Fortuna parcit, nemo ſe tuto diu
Periculis offerre tam crebris poteſt.
Quem ſæpe tranſit caſus, aliquando inuenit.

Idem in Hippol.

—Nec

—Nec ulli præſtat uelox
Fortuna fidem.

Idem in Medea.

—Rapida fortuna, ac leuis,
Præcepsq; regno eripuit, & exilio dedit
Confide regnis cùm leuis magnas opes
Huc ferat, & illuc cáſus.

Idem in Octauia.

Quid me potens fortuna fallaci mihi
Blandita uultu, ſorte contentum mea
Alte extuliſti? grauius ut ruerem, edita
Receptus arce, totq; proſpicerem metus?

Ibidem.

NERO. Fortuna noſtra cuncta permittit mihi.
SEN. Crede obſequenti parcius, leuis eſt dea.

Boetius metro. I. lib. I.

Dum leuibus male fida bonis fortuna faueret,
Pene caput triſtis merſerat hora meum.
Nunc quia fallacem mutauit nubila uultum,
Protrahit ingratas impia uita moras.

Idem metr. 3. lib. 2.

Cum Polo Phœbus roſeis quadrigis
Lucem ſpargere cœperit,
Pallet albentes hebetata uultus,
Flammis ſtellà prementibus.
Cum nemus flatu Zephyri tepenti
Vernis irrubuit roſis,
Spirat inſanum nebuloſus Auſter,
Iam ſpinis abeat decus.
Sepe tranquillo radiat ſereno
Immotus mare fluctibus,

Sepe

Sæpe ferventes Aquilo procellas
Verſo concitat æquore.
Rara ſi conſtat ſua forma mundo
Si tantas uariat uices,
Crede fortunis hominum caducis.
Bonis crede fugacibus.

Terent. in Hecyra.

O fortuna, ut nunquam perpetuò es bona.

Manilius lib. 3. Aſtrono.

Idcirco tanta eſt rerum diſcordia in æuo,
Et ſubtexta malis bona ſunt: lacrymæq́; ſequuntur
Vota, nec in cunctis ſeruat fortuna tenorem.
Vſque adeo permixta fluit, nec permanet uſquã,
Amiſitq́; fidem uariando cuncta per omnes
Non annis anni, non menſes menſibus uſq;
Conueniunt, ſeq; ipſe dies, aliumq́; relinquit.
Horaq; non ulli ſimilis producitur horæ.

Idem lib. 4. Aſtrono.

Quid numerem euerſas urbes, regumq; ruinas?
Inq́; rogo Crœſum? Primumq́; in littore truncũ
Cui ne Troia rogus? quid Xerxem, maius et ipſo
Naufragium pelago? quid captos agmine reges?

DE FRATRIBVS.

Fratrum beneuolentia tenuis eſt.

Vergil. lib. 1. Aeneid.

—Regna Tyri germanus habebat
Pygmalion, ſcelere ante alios immanior omnes.
Quos inter medius uenit furor. Ille Sichæum
Impius ante aras, atq; auri cęcus amore

Clam

Clam ferro incautum ſuperat, ſecurus amorum
Germanæ, factumq; diu celauit, & egram
Multa malus ſimulans uana ſpe ludit amantem.

Ouid. lib. 1. Metam.

Viuitur ex rapto, non hoſpes ab hoſpite tutus,
Nō ſocer à genero. fratrū quoq; gratia rara eſt.

Silius Italicus lib. 16. bel. Pun.

—Impia circo
Innumero fratres cauea damnante furorem
Pro ſceptro armatis inierunt prælia dextris.
Is genti mos durus erat, patriumq; petebant
Orbati ſolium lucis diſcrimine fratres.

Statius lib. 11. Thebaid.

—Nondum ille peractis
Manibus, ultrices animam ſeruabat in iras.
Vtq; ſuperſtantem, pronamq; in pectore ſenſit,
Erigit occulte ferrum, uitæq; labantis
Relliquias tenues odio ſuppleuit, & enſem
Iam lætus fratri frater ſub corde reliquit.

Manilius lib. 4. Aſtrono.

Ecce patrem nati perimunt, natosq; parentes,
Mutuaq; armati coeunt in uulnera fratres.

Romulus fratrem ſuum Remum regnandi, cupiditate tractus interimi mandauit, quod foſſam tranſilierat.

Ouid. lib. 4. Faſtorum.

Hoc celer urget, opus, quē Romulus ipſe uocarat
Sintq; celer curæ, dixerat, iſta tuæ.
Neue quis aut muros, aut factā uomere foſſam
Tranſeat: audentem talia dede neci.
Quod Remus ignorā, humiles cōtēnere muros,

Cæpit,& his populus dicere tutus erit?
Nec mora,tranſilijt retro celer occupat auſum,
Ille premit duram ſanguinolentus humum.

Horatius lib.Epod.

--Acerba fata Romanos agunt,
Scelusq; fraternæ cædis,
Vt immerentis fluxit in terram Remi,
Sacer nepotibus cruor.

Lucan.lib.1.bel.ciuil.

Nulla fides regni ſocijs,omnisq; poteſtas
Impatiens conſortis erit,nec gentibus ullis
Credite:nec longè fatorum exempla petantur,
Fraterno primi maduerunt ſanguine muri.

DE FRAVDVLENTIA.

Fraudulenti uirtute prĕditos ſępiſſimè perdunt.

Ouidius lib.2.Faſto.

Sic iterum,ſic ſæpe cadunt ubi uincere apertè
Non datur,inſidias,armaq; tecta parant.
Fraude perit uirtus.
Fraudem fraude pellere licet.

Ouid.lib. 3.de arte aman.

Iudice me, fraus eſt conceſſa repellere fraudem,
Armaq; in armatos ſumere iura ſinunt.

DE FRVGALITATE.

Frugalitatis commendatio digniſſima.

Horatius Oda.16.lib.3.

—Bene

—Bene eſt cui Deus obtulit
Parca quod ſatis eſt manu.

Idem lib.1.Epiſt.ad Lollium.

Quod ſatis eſt cui contingit, nil amplius optet.

Idem Saty.1.lib.1.

At qui tantuli eget, quātū eſt opus, is neq; limo
Turbatam haurit aquam, neq; uitam amittit in undis.

Ibidem.

Neſcis quid ualeat nummus, quē præbeat uſum?
Panis ematur, olus, uini ſextarius, adde
Queis humana ſibi doleat natura negatis.

Supra de his plura tit. de Natura, inuenies.

Natura paucis &c.

Seneca in Thyeſte.

—O quantum bonum eſt
Obſtare nulli, carpere ſecura dapes.
Humi iacentem ſcelera non intrant caſam,
Tutusq; menſa carpitur anguſta cibus.

Exhortatio ad frugalitatem.

Iuuenalis Satyra 14.

Viuite contenti caſulis, & collibus iſtis.
O pueri, Marſus dicebat, & Henricus *olim*
Veſtinusq; ſenex. panem quæramus aratro
Quis ſatis eſt menſis.

Perſius Satyra 3.

--Rure paterno
Eſt tibi far modicum, purū, & ſine labe ſalinū,
Quid metuas? cultrixq; foci ſecura patella,
Hoc ſatis.

Plautus in Rudente.

Quicquid eſt domi, id ſat eſt habendum.

De

De ſrugalitate quorundam principium ac regum, necnon Philoſophorum.

Claudian. lib. I. in Ruffinum.

—contentus honeſto
Fabricius paruo, ſpernebat munera regum,
Sudabatq; graui conſul Serranus aratrc,
Et caſa pugnaces Curios anguſta tenebat.
Hæc mihi paupertas abguſtior, hæc mihi tecta
Culminibus maiora tuis, tibi quærit inanes
Luxuries nocitura cibos, mihi donat inemptas
Terra dapes. Rapiũt Tyrios tibi uellera ſuccos,
Et picturatæ ſaturantur murice ueſtes:
Hic radiant flores, & prati uiua uoluptas
Ingenio uariata ſuo fulgentibus illic
Surgunt ſtratatoris: hic mollis panditur herba
Sollicitum curis non abruptura ſoporem.
Turba ſalutantum latas ibi perſtrepit ædes:
Hic auium cantus labentis murmura riui.
Viuitur exiguo melius, &c.

Reliqua tit. de Natura ſcripta ſunt.

Iuuenalis ſatyra 14. de Diogene.

Senſit Alexander, teſta cùm uidit in illa
Magnum habitatorem, quantò felicior hic, quĩ
Nil cuperet, quam qui totum ſibi poſceret orbẽ.

Ibidem.

-- Menſura tamen quæ
Sufficiat ſenſus, ſi quis me conſulat, eadem,
In quantum ſitis atq; fames, & frigora poſcũt:
Quãtum Epicure *tibi paruis ſuffecit in hortis,*
Quantum Socratici cœperunt ante penates.

Idem Saty. 15.

Pytha-

Pythagoras cunctis animalibus abſtinuit, qui
Tanquam homine, & uentri indulſit non omne
legumen.

Tibul. de ſeipſo Eleg. 1. lib. 1. ſic ait.

Me mea paupertas uitæ traducat inerti
Dum meus aſſiduo luceat igne focus.

Ibidem.

Fictilia antiquus primum ſibi fecit agreſtis
Pocula, de facili compoſuitq́; luto.

Martialis in Xeniis, de Porſenæ Thuſciæ regis frugalitate, in hunc modum ſcribit.

Arretina nimis ne ſperne uaſa monemus.
Lautus erat Thuſcis Porſena fictilibus.

Item de Agathocle Siciliæ regis frugalitate, necnon modeſtia, Auſon. lib. Epigram. ſic,

Fama eſt fictilibus cœnaſſe Agathoclea regem,
Atque abacum Samio ſæpe oneraſſe luto,
Fercula gemmatis cùm poneret aurea uaſis,
Et miſceret opes, pauperiemq́; ſimul.
Quærenti cauſam, reſpondit: Rex ego qui ſum
Sicaniæ, figulo ſum genitore ſatus.
Fortunam reuerenter habe, quicunque repentè
Diues ab exili progrediere loco.

Quantò ſecurius autem biberint ex vaſis fictilibus, vel vnicus Iuuenalis abundè teſtatur ſatyra 10.

—Sed nulla aconita bibuntur
Fictilibus: tunc illa time cùm pocula ſumes
Gemmata, & lato ſetinum ardebit in auro.

Item

Item Seneca in Thyeſte.

Venenum in auro bibitur, expertus loquor.

Item in Hippolyto, idem Seneca.

—Regios luxus procul
Eſt impetus fugiſſe, ſollicito bibunt
Auro ſuperbi, quàm iuuat nuda manu
Captaſſe fontem: celerius ſomnus premit,
Securo dura membra uerſantur thoro.

Idem in Hercule Oeteo.

P. Etora pauper ſecura
Tenet è patula pocula ſage,
Sed non trepida tenet illa manu,
Carpit faciles, uilesq́; cibos,
Sed non ſtrictos reſpicit enſes,
Aurea miſcet pocula ſanguis.

DE FVRORE.

Furor amoris comes eſt.

Ouid. lib. 1. eleg. ſiue amo.

Blanditiæ comites tibi erunt, terrorq́; furorq́;,
Aſſiduè partes tuba ſecuta tuas.

Furenti furioſoque cedendum eſt.

Ouid. lib 1. de Remed. amoris.

Dum furor in curſu eſt, currenti cede furori.
Difficiles aditus impetus omnis habet.
Stultus ab obliquo, qui cùm diſcedere poſſit
Pugnet, in aduerſas ire natator aquas.

Furentibus Deus obſtat.

Statius lib. 3 Theb.

—Deus ecce furentibus obſtat.

Nimius

Nimius furor euentu caret.
Claud.de bell.Geitic.
Sed car?t euentu nimius furor, improba nunquã
Spes lætata diu.
Furor maximus inſontem hominem reddit.
(id eſt,primus animi motus)quia in hominum poteſtate non eſt.
Seneca in Hercule furen.
Solus te iam præſtare poteſt
Furor inſontem,proxima puris
Sors eſt manibus,neſcire nefas.

DE FVTVRIS.

Futura cælari homines Deus voluit,
vt timenti ſperare liceat.
Horatius Oda 29.lib.3.
Prudens futuri temporis exitum
Caliginoſa nocte premit Deus,
Ridetq; ſi mortalis ultra
Fas trepidat.
Lucanus lib.2.bel.ciuil.
Sit ſubitum quodcunque paras, ſit cæca futuri
Mens hominum fati,liceat ſperare timenti.
Futura ſcire homini fas non eſt.
Statius lib.3.Thebaid.
—Quid craſtina uolucret ætas
Scire nefas homini.
Admonitio vt à futurorum inueſtigatione deſiſtant.
Horatius Oda 9.lib.1.

Quid ſit futurum cras, fuge quærere, &
Quem ſors dierum cunq; dabit lucro
Appone.

Idem Oda. 11. lib. 1.

Tu ne quæſieris (ſcire nefas) quem mihi: quem tibi
Finem dij dederint Leucothoe, nec Babylonios
Tentaris numeros, ut melius quicquid erit pati,
Seu plures hyemes, ſeu tribuit Iupiter ultimam.

Futura incerta ſunt.

Ouid. lib. 2. Faſtorum.

Exitus in dubio eſt.

Sillius Italicus lib. 10. bel. Pun.

—Noſtros fortuna labores
Verſat adhuc, caſusq́; iubet neſcire futuros.

G

DE GAVDIO.

Extremum gaudii luctus occupat.

Ouid. lib. 7. Metamor.

Gaudia principium noſtri ſunt ſæpe doloris.

Poſt triſtitiam gaudium ſequitur.

Ouid. 7. Metamorph.

Flebile principium melior fortuna ſecuta eſt.

Idem 4. de Ponto.

Nil adeo fortuna grauis miſerabile fecit,
Vt minuant nulla gaudia parte malum.
Nulla dies adeo eſt auſtralibus humida nimbis

Non

Non intermiſſis ut fluat imber aquis.

Idem 6.Faſto.

Scilicet interdum miſcentur triſtia lætis.

DE GLORIA.

Gloria temporalis arte quæritur, nec non virtute.

Ouid.lib.3.de Ponto.

Artibus ingenuis quæſita eſt gloria multis.

Idem de Philomena.

Facta ducis uiuent, operoſaq; gloria rerum.
Hæc manet, hęc auidos effugit una rogos.

Gloriæ cupido contra patriam quoſdam induxit.

Iuuenal.Saty.10.

—Patriam tamen obruit olim
Gloria paucorum, & laudis tituliq; cupido.

Gloriæ ſeculi cupidus, cœli gloriam intueri debet, & tunc talis gloriæ pudebit, & ad hoc exhortatio pulchra.

Boetius Meto.7.lib.2.

Quicunq; ſolam mente præcipiti petit,
Summumq; credit gloriam,
Latè patentes ętheris cernat plagas,
Arctumq; terrarum ſitum.
Breuemq; replere non ualentis ambitum
Pudebit aucti nominis.

Gloriam temporalem ferè cuncti appetunt.

Valerius Flaccus lib.1.argonaut.

Si qua operis tanti Domino conſurgere ponto
Fama queat, tu ſola animos, mentemq́, peruris
Gloria, te uiridem uidet immunemq́, ſenectæ.
Phaſidis in ripa ſtantem, iuuenesq́, uocantem.

Gloria temporalis amor ad ardua homines impellit, nec non vires illis præbet.

Ouid. lib 5. de Triſtib.

Denique non paruas animo dat gloria uires,
Et facunda facit pectora laudis amor.

Ouid. 4. Triſtium.

Ardua per præceps gloria uadit iter.

Idem 4. de Ponto.

Excitat auditor ſtudium, laudataq́, uirtus
Creſcit, & immenſum gloria calcar habet.

Sillius Italicus lib. 6. bel. Pun.

Arripuit, traxitq́, uirum fax mentis honeſta
Gloria.

Propertius lib. 4 Eleg.

Magnum iter aſcendo, ſed dat mihi gloria uires,
Non iuuat ex facili lecta corona iugo.

Vanè glorioſorum caſtigatio digna.

Terent. in Phorm.

Non ſat eſt tuum te officium feciſſe, id non fama approbatur?

DE GRATIA.

Gratia tarda ingrata eſſe ſolet.

Auſonius in Epigr.

Gratia, quæ tarda eſt, ingrata eſt, gratia nāque
Cùm fieri properat, gratia grata magis.

ibi-

Ibidem.

Si bene quid facias, facias citò: nam citò factum
Gratum erit, ingratum gratia tarda facit.

Ouidius lib. 3. de Ponto.

Gratiaq; officio, quod mora tardat abeſt.

Gratia pro rebus gratis datis debetur.

Ouid. lib. 1. eleg. ſiue amo.

Gratia pro rebus meritò debetur inemptis.

Gratia pluma leuior eſt.

Plautus in Pœnulo.

Si quid benefacias, leuior pluma eſt gratia:
Si quid peccatum ſit, plumbeas iras gerunt.

DE GRATITVDINE.

Gratitudinis maximè demonſtratio digniſſima.

Vergil. lib. 2. Aeneid.

Dij (ſi qua eſt cœlo pietas, quæ talia curet)
Perſoluant grates dignas, & præmia reddant
Debita.

Ouidius in Ibin.

Dij melius, quorum longè mihi maximus ille eſt,
Qui noſtras inopes noluit eſſe uias.
Huic igitur meritas grates quaſcunque licebit
Pro tam manſueto pectore ſemper agam.

Idem lib. 2. de Ponto.

Ore ferant grates, (quoniam non poſſumus ipſi)
Dij tibi, qui referent ſi pia facta uident.

Idem lib. 4. de Ponto.

Immemor illorum, ueſtri non immemor unquã,

Qui male ſollicitè noſtra leuatis, ero.

Ibidem.

Semper inoblita repetam tua munera mente,
Et mea me tellus audiet eſſe tuum.

Idem 1. de Triſtib.

Hæc mihi ſemper erunt imis infixa medullis,
Perpetuusq; animæ debitor huius ero.
Spiritus hic uacuas prius extenuandus in auras
Ibit, & intepido deſeret oſſa rogo,
Quàm ſubeant animo meritorum obliuia noſtro,
Et longa pietas excidat iſta die.
Dij tibi ſint faciles & opis nullius egentem,
Fortunam præſenti diſſimilemq; meæ.

Idem 4. de Ponto.

Pro quibus ut meritis referatur gratia iurat
Se fore mancipium tempus in omne tuum.
Nam prius umbroſa carituros arbore montes,
Et freta ueliuolas non habitura rates,
Fluminaq; in fontes curſu reditura ſupino,
Gratia quàm meriti poſſit abire tui.

Idem lib. 5. de Triſtib.

—Dum lumen ſolare tenebo
Seruiet officio ſpiritus iſte tuo.

Plautus in Muſtella.

Nunquam ego illi poſſum gratiam referre, ut meritus eſt de me.

Terentius in Adelph.

Quid ego nunc te laudem ſat certo ſcio:
Nunquàm ita magnificè quicquam dicam, id uirtus quin ſuperet tua.

Ibidem.

An

An uereor coram in os te laudare amplius,
Ne id aſſentari magis, quàm quod habeam gratum, facere exiſtimes.

Statius lib.7.Thebaid.

Nec laudare ſatis, dignaſq; rependere grates
Sufficiam, referent ſuperi.

Idem lib.4.Syluarum.

Qua celebrem mea vota lyra? Quas ſoluere grates
Sufficiam? non ſi pariter mihi uertice læto,
Nectat odoratas & Smirna & Mantua laurus,
Digna loquar.

Verg.lib.1.Aeneid.

—Grates perſoluere dignas
Non opis eſt noſtræ Dido.
Dy tibi ſi qua pios reſpectant numina, ſi quid
Vſquam iuſtitię eſt, & mens ſibi conſcia recti,
Præmia digna ferant.

DE GVLA.

Guloſus liber nullus eſſe poteſt.

Horat.ſatyra.2.lib.2.

Ruſticus, anormis, ſapiens, craſſaq; Minerua,
Diſcite, non inter lances, menſaſq; nitentes,
Cùm ſtupet inſanis acies fulgoribus, & cùm
Accliuis falcis animus meliora recuſat.
Verùm hic impranſi mecum diſquirite, cur hoc?
Dicam, ſi potero. malè uerùm examinat omnis
Corruptus iudex.

Guloſorum effectus, caſtigatioq; acerrima.

Iuuen. ſaty. 11.

Multos porrò uides, quos ſæpe eluſus ad ipſum
Creditor introitum ſolet expectare macelli
Et quibus in ſolo uiuendi cauſa palato eſt.
Interea guſtus elementa per omnia quærunt
Nunquam animo precijs obſtantibus.

Lucan. lib. 4. bel. ciuil.

—O prodiga rerum
Luxuries; nunquam paruo contenta paratu,
Et quæſitorum terra, pelagoq; ciborum
Ambitioſa fames, & lautæ gloria menſæ.

Statius lib. 4. Syluarum.

Ah miſeri, quos noſſe iuuat, quid Phaſidis ales,
Diſtet ab hyberna Rhodopes grue, quis magis an
ſer
Exta ferat? cur Thuſcus aper generoſior Vmbro,
Lubrica qua recubent conchilia mollius alga?

Guloſis delectabiliora eſſe dicuntur, quæ pluris emuntur.

Iuuen. Saty. 11.

—Interius ſi
Attẽdas, magis illa iuuant, quæ pluris emũtur.

Petronius Arbiter.

Ingenioſa gula eſt, Siculo ſcarus æquore merſus
Ad menſam uiuus perducitur, atq; Lucrinis
Eruta littoribus uendunt conchilia cænas,
Vt renouẽt p damna famem, iã Phaſidis unda
Orbata eſt auibus, mutoq; in littore tantum
Solæ deſertis aſpirant frondibus auræ.

DE

H

DE HYPOCRISI.

Hypocritatum caſtigatio digniſſima.

Iuuen.ſaty.2.

Vltra Sauromatas fugere hinc libet, & glaciale
Oceanum; quoties aliquid de moribus audent,
Qui Curios ſimulant, & Bacchanalia uiuunt.
Loripedem rectus derideat, Aethiopem albus.
Quis tulerit Gracchos de ſeditione querentes?
Quis cœlum terris non miſceat, & mare cœlo
Si fur diſpliceat Verri, homicida Miloni?
Clodius accuſet mœchos? Catilina Cethegum?
In tabulam Syllæ ſi dicant diſcipuli tres?

Perſius ſaty.5.

Pelliculam ueterem retinens, & fronte politus
Aſtutam uapido geris ſub pectore uulpem.

Seneca in Hippol.

Vbi uultus ille, & ficta maieſtas uiri,
Atq; habitus horrens, priſca & antiqua appetens,
Morumq; ſenium triſte, & aſpectu graui?
O uita fallax, abditos ſenſus geris,
Animiſq; pulchram turbidis faciem induis.
Pudor impudentem celat, audacem quies.
Pietas nefandum, uera fallaces probant,
Simulantq; molles dura.

Hypocritæ regnant, quia nigrum in candidum, hoc eſt, malum in bonum uertunt, & contra.

Ouid. lib. 11. Metamor.

Naſcitur Autolicus furtū ingenioſus ad omne,
Qui facere aſſueuerat, patriæ non degener artis,
Candida de nigris, & de candentibus atra.

Iuuen. ſatyra. 3.

Cedamus patria, uiuat Arturius iſthic,
Et Catulus, maneant qui nigrum in candida
vertunt.

DE HOMINE.

Homo ex anima & corpore compoſitus eſt.

Ouid. lib. 15. Metamor.

Nos quoq; pars mūdi, quoniā nō corpora ſolum,
Verum etiam uolucres animæ ſumus.

Homo mundi pars nobiliſſima.

Ouid. lib. 1. Metamor.

Sanctius his animal, mentiſq; capacius altæ
Deerat adhuc: & q dominari in cætera poſſet
Natus homo eſt, ſiue hunc diuino ſemine fecit
Ille opifex rerum mundi melioris origo.

Homini tantum ſtatus rectus eſt datus, vt cœleſtia intueatur contempleturq;.

Ouid. lib. 1. Metamor.

Pronaq; cùm ſpectent animalia cætera terram,
Os homini ſublime dedit, cælumq; tueri
Iuſsit, & erectos ad ſydera tollere vultus.

Boëtius metro. 5. lib. 5.

Quàm uarijs terras animalia permeant figuris.
Nanque alia extento ſunt corpore, pulueremque
uerrunt,
Continuumq; trahūt vi pectoris incitata ſulcū.

Sunt

Sunt quibus alarum leuitas uaga, uerbereſque ventos,
Et liquida longi ſpatia ętheris enatet uolatu.
Hæc præßiſſe ſolo ueſtigia, gradibuſq; gaudent
Vel virides cāpos trāſmittere, uel ſubire, ſyluas.
Quæ varijs uideas licet oīa diſcrepare formis,
Proca tamē facies hebetes ualet ingrauare ſēſus
Vnica gens hominū celſum leuat altius cacumē
Atq; leuis recto ſtat corpore, deſpicitq; terras.
Hęc (niſi terrenus malē deſipis) admonet figura
Qui recto cælum vultu petis, exeriſq; frontem,
In ſublime feras animū quoq;, ne grauata peſſū
Inferior ſidat mens corpore celſius leuato.

Sillius Italicus lib. 13. bel. Ciui.

Nonne uides hominū, ut celſos ad ſydera vultus
Suſtulerit Deus, ac ſublimia finxerit ora,
Cū pecudes uolucrumq; genus, formaſq; ferarū,
Segnē, atq; obſcænam paſſim ſtrauiſſet in aluū.

Manilius lib. 4: Aſtrono.

—Proiecta iacent animalia cuncta.
In terra, uel merſa uadis, uel in aëre pendent.
Omnibus una quies, uenter ſenſuſq; per artus.
Et quia conſilium non eſt, & lingua remiſſa,
Vnus & inſpectus rerum, uireſq; loquendi,
Ingeniumq; capax uarias educit in arteis,
Hic partus, qui cuncta regit, ſeceßit in orbem,
Et domuit terram ad fruges, animalia cæpit,
Impoſuitq; uiam Ponto, ſtetit unus in arce
Erectus capitis, uictorq; ad ſydera mittit
Sydereos oculos, propiuſq; aſpectat Olympum,
Inquiritq; Iouem, nec ſola fronte deorum
Contentus manet, & cęlum ſcrutatur in alto,

Cogna-

Cognatumq; ſequens corpus ſe quærit in aſtris.

Claud. de raptu Proſerp. lib. 3.

Quid mentem traxiſſe polo? quid profuit altum
Erexiſſe caput? pecudum ſi more pererrans
Auia?

Homines diuinorum tantum capaces ſunt, & hæc cognitio a mutorum grege eos ſeiungit.

Iuuen. ſatyra. 15.

—Quis enim bonus & face dignus
Arcana, qualem Cereris uult eſſe ſacerdos?
Vlla aliena ſibi credet mala: ſeparat hæc nos
A grege mutorum, atq; ideo uenerabile ſoli
Sortiti ingenium, diuinorumq; capaces,
Atq; exercendis capiendiſq; artibus apti.

Principium operationum ſuarum, ac exitũ homines in Deo collocare debent.

Horat. Oda. 6. lib. 3.

Dijs te minorem quod geris imperas.
Hinc omne principium, huc refert exitum.

Hominum genus felix dicitur, ſi Dei amor quo cœlum regitur, ſuos animes regat.

Boetius metro. 7. lib. 3.

O felix hominum genus
Si veſtros animos amor,
Quo cœlum regitur, regat.

Hominem miſericordem, & ad omnia promptum eſſe oportet.

Plaut. in Moſtel.

Miſericordias tandem habere hominem oportet.

Idem in Milite.

At

At quidem illuc ætatis qui ſit, non inuenies alterum
Lepidiorem ad omnes, res nec qui amicus amico
ſit magis.

Homines in malum proniores ſunt quàm in bonum.

Ouidius libro 4. Faſto.

Sed nos in vitium credula turba ſumus.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Lollium.

Vt iugulent homines ſurgunt de nocte latrones,
Vt teipſum ſerues non expergiſceris ?

Iuuen. Saty. 6.

Paucæ adeo Cereris uittas contingere dignæ.

Idem Saty. 13.

Mobilis, & uaria eſt ferme natura malorum,
Cũ ſcelus admittunt, ſupereſt cõſtãtia, quid fas
Atq; nefas, tandem incipiunt ſentire peractis
Criminibus, tamen ad mores natura recurrit
Damnatos, fixa & mutari neſcia. Nam quis
Peccandi finem poſuit ſibi? quando recepit
Eiectum ſemel attrita de fronte ruborem?
Quiſnã hominũ eſt quẽ tu cõtentũ uideris uno
Flagitio?

Terent. in Adelph.

—Nam tu quid agas,
Vbi ſi quid bene præcipies nemo obtemperet?

Claud. lib. 2. in Eutrop.

—Paruæ poterunt impellere cauſę
In ſcelus, ad mores facilis natura reuerti.

Homo ex lapidibus factus eſt poſt diluuium. ut fabulatur Ouid. lib. 1. Metam.

quibus

quibus innuitur humanæ conditionis miſeria, ut ipſe declarat.

Magna parẽs terra eſt, lapideſq́, in corpore terræ
Oſſa reor dici: iacere hos poſt terga iubemur
Coniugis augurio, quanquam titania mota eſt
Spes tamen in dubio eſt, adeo cæleſtibus ambo
Diffidunt monitis. Sed quid tentare nocebit?
Diſcedunt, uelantq́, caput, tunicaſq́, recingunt,
Et iuſſos lapides, ſua poſt ueſtigia mittunt.
Saxa (Quis hoc credat niſi ſit ꝑ teſte uetuſtas?)
Ponere duriciem cæpere, ſumq́, rigorem.
Mollirię, mora, mollitaq́, ducere formam.
Mox ubi creuerunt, naturaq́, mitior illis
Contigit, ut quædam, ſic non manifeſta uideri
Forma poteſt hominis, ſed uti de marmore cæpta,
Non exacta ſatis, rudibuſq́, ſimillima ſignis:
Quæ tamen ex illis aliquo pars humida ſucco,
Et terrena fuit, uerſa eſt in corporis uſum.
Quod ſolidũ eſt, flectiq́; nequit mutatur in oſſa.
Quæ modo uena fuit, ſub eodem nomine manſit,
Inq́, breui ſpatio ſuperorum numine ſaxa
Miſſa uiri manibus faciem traxere uirorum,
Et de fæmineo reparata eſt fæmina iactu.
Inde genus durum ſumus, experienſq́, laborum.
Et documenta damus, qua ſimus origine nati.

Hominum pernicies maxima eſt homo, ſcilicet, malus.

Plautus in Aſinaria.

Lupus eſt homo homini, non homo, quum qualis ſit non nouit.

Auſonius in Biæ Pirenæi ſententiis.

Perni-

Pernicis hominum quæ maxima? Solus homo alter.

Homo alteri quod fecerit, hoc idem ab alio recipere debet.

Ouid. lib. 13. Metamor.

Et eget auxilio qui non tulit? utq; reliquit
Sic linquendus erit, legem ſibi dixerat ipſe.

Hominum incommoda ſcire uolenti, unũ, uel unam domum intueri ſat eſt: quia ferè omnes æquè uitioſi ſunt.

Vergil. lib. 2. Aeneid.

Accipe nunc Danaũ inſidias, & crimine ab uno
Diſce omnes.

Iuuenalis 13. Saty.

Humani generis mores tibi noſſe uolenti
Sufficit una domus; paucos conſume dies, &
Dicere te miſerum, poſtquã illinc ueneris, aude.

Homines corporalem ob ualetudinem acquirendam & conſeruandam innumera fere incommoda ſuſtinent, pro anima uero nec unum uix ſuſtinere cæci uolunt.

Ouid. lib. 1. de Remed. amoris.

Dura aliquis præcepta uoce mea, dura fatemur
Eſſe, ſed ut ualeas multa dolenda feres:
Sæpe bibi ſuccos, quamuis inuitus, amaros
Aeger, & oranti menſa negata mihi eſt.
Vt corpus redimas ferrum patieris & ignes,
Arida nec ſitiens ora leuabis aqua.
Vt ualeas animo quicquam tolerare negabis?
At pretium pars hæc corpore maius habet.

Horatius lib. 1. epiſt. ad Lollium.

—Nam cur

Quæ

Quæ lædunt oculos feſtinas demere, ſi quid
Eſt animum, differs curandi tempus in annum?

Homines amandi ſunt, non eorum munera.

Ouid. Epiſt. 16 Heroid.

Aut ego perpetuò famam ſine labe tenebo,
Aut ego te potius, quàm tua dona ſequar.
Atq; ea non ſperno.

Homines elati atq; humiles ſunt, ſicut ſe res dant.

Terentius in Hecyra.

—Profectò hoc ſic eſt, ut puto
Omnibus nobis, ut res dant ſeſe, ita magni atq; humiles ſumus.

Hominis ornamentum barba eſt.

Ouid. lib. 13. Metam.

Nec mea quod rigidis horrent denſiſſima ſetis
Corpora turpe puta, turpis, ſine frondibus arbor,
Turpis equus niſi colla iubæ fluitantia uelent,
Pluma tegit uolucres, ouib. ſua lana decori eſt
Barba uiros, hirtæq; decent in corpore ſetæ.

Homo mortuus idem non eſt qui prius erat.

Ouid. lib. 3. de Triſt.

Hector erat tunc cùm bello certabat, & idem
Tractus ab Aemonio non erat Hector equo.

Humanę miſeriæ deſcriptio ſeu expreſſio notabilis.

Vergilius lib. 3. Georg.

Optima quæq; dies miſeris mortalibus æui
Prima fugit, ſubeunt morbi, triſtiſq; ſenectus,

Et

Et labor, & duræ rapit inclementia mortis,

Horat. Oda. 7. lib. 4.

Puluis & umbra ſumus.

Statius lib. 2. ſyluarum.

—Nos uilis turba caducis,
Deſeruire bonis, ſemperq́ optare parati
Spargimur in caſus, celſa tu mentis ab arce
Deſpicis, errantes, humanaq́ gaudia rides.

Ouid. lib. 15. Metamor.

Editus in lucem iacuit ſine uiribus infans,
Mox quadrupes, rituq; tulit ſua mēbra ferarū,
Paulatimq; tremens, & nondum popite firmo
Conſtitit, adiutisq; aliquo conamine neruis.
Inde ualens ueloxq; fuit, ſpatiumq; iuuentæ
Tranſit, & emeritis medij quoq; temporis annis
Labitur occiduæ per iter decliue ſenectæ,
Subruit hęc æui demolitur prioris
Robora.

Cornelius Gallus.

O quàm dura premit miſeros conditio uitæ,
Nec mors humano ſubiacet arbitrio.
Dulce mori miſeris, ſed mors optata recedit,
At cùm triſtis erit, pręcipitata uenit.

DE HONORIBVS.

Honores ueri non ſunt fortuitu muneris.

Auſonius in Solonis ſentent.

Non erunt honores unquam fortuitu muneris.

Honorantur hodie nō niſi diuites, quibus honores uenum exponuntur.

Ouid.

Ouid.lib.1.Faſtorum.

In pretio pretium nunc eſt, dat cenſus honores,
Cenſus amicitias, pauper ubiq; iacet.

Idem lib.3.eleg.

Curia pauperibus clauſa eſt, dat cenſus honores,
Inde grauis iudex, inde ſeuerus eques.

Honores ac opes ut ſtolidæ menes amplicer accumulent imprecatio, quò poſtea illis liceat uera dona cognoſcere.

Boëtius metro.2.lib.3.

Quid dignum ſtolidis mentibus imprecer
opes, honores ambiant,
Et cùm falſa graui mole parauerint,
Tum uera cognoſcant bona.

Honoris non intermorituri intimatio.

Verg.Ecloga 5.

Dũ iuga mõtis aper fluuios dum piſcis amabit,
Dum thymo paſcentur apes, dum rore cicadę.
Sẽper honos, nomenq;, tuum laudeſq; manebũt.

Idem lib.1.Aeneid.

In freta dum fluuij currunt, dũ mõtibus umbræ
Luſtrabunt; connexa polus dum ſydera paſcet,
Semper honos, nomenq; tuum, laudeſq; manebũt.

Honorabilis uiri, qui ab omnibus poëtis carmine celebretur digni, intimatio.

Olympius Nemeſianus Eclog.1.

Nãq; fuit dignus ſenior, quẽ carmine Phœbus,
Pan calamis, fidibuſq; Linus modulantibus Orpheus
Concinerent, atq; acta uiri, laudeſq; ſonarent.

DE

DE HOSPITALITATE.

Hoſpitibus.ſ.bonis quod confertur, conferenti quæſtus eſt.

Plautus in milite.

In bono hoſpite atq; amico quæſtus eſt, quod ſumitur.

Hoſpes eiicitur turpius quam non admittitur.

Ouid.lib.5.de Triſt.

Turpius eijcitur, quàm non admittitur hoſpes,

In hoſpitibus certum amorem non eſſe, ſupra tit.de amore oſtenſum eſt.

Amor in hoſpitibus certus, &c.

Hoſpes ab hoſpite non eſt hodie tutus.

Ouid.lib.1.Metamor.

Viuitur ex rapto, non hoſpes ab hoſpite tutus.

DE HVMILITATE.

Humiles Deus ex tollit, ſuperbos uero deprimit humiliatq;.

Horat.Oda.34 lib.1.

—Valet ima ſummis
Mutare, & inſignem attenuat Deus,
Obſcura promens.

Idem Oda.4.lib.3.

Vim temperatam dij quoq; prouehunt
In maius. idem odêre uires
Omne nephas animo mouentes.

Teſtis

Teſtis mearum centimanus Gyges
Sententiarum notus, & integræ
Tentator Orion *dianæ*
Virginea domitus ſagitta.
Iniecta monſtris terra dolet ſuis,
Mæret partus fulmine luridum
Miſſos ad orcum.

Claudianus de ſepulchro ſpecioſæ.

Magna repentè ruunt, ſumma cadunt ſubitò.

Humili uiro laus uera ſæpe contigit.

Seneca in Thyeſte.

Laus uera humili ſæpe contigit uiro.

I

DE IGNAVIA.

Ignauia admodum nocet.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Cernis ut ignauum corrumpant otia corpus,
Vt capiant uitium ni moueantur aquæ.
Et mihi ſi quis erat dicendi carminis uſus,
Deficit, eſtq́; minor factus inerte ſitu.

Ignauos premit fortuna.

Seneca in Medea.

Fortuna fortes metuit, ignauos premit,

Ignauorũ ac inertium reprehẽſio, & ad uirtutem amplexandam exhortatio illuſtris.

Ouidius Heroid. Epiſt. 16.

Ad poſſeſſa uenis, præreptaq; gaudia ſerus,

Spes

Spes tua lenta fuit, quod petis alter habet.

Boetius metro.6.lib.4.

Ite nunc fortes ubi celſa magni
Duxit exempli uia. cur inertes
Terga nudatis? ſuperata tellus
Sydera donat.

Ignaui recte cauent ne ſibi inuideatur.

Plautus in Bacchid.

Sibi ne uideatur, ipſi ignaui recte cauent.

DE IGNORANTIA.

Ignorantia quandoq; excuſat.

Ouid. Heroid. Epiſt.

Præteritæ ueniam dabit ignorantia culpæ.

Ignorantię hominum reprehenſio grauis. quod in terrenis rebus ſapientiores ſunt quàm in inquiſitione ſummi boni.

Boetius metro 8.lib.3.

Heu heu quæ miſeros tramite deuio
Abducit ignorantia
Non aurum in uiridi quæritis arbore,
Nec uitæ gemmas carpitis,
Non altis laqueos montibus abditis
Vt piſce ditetis dapes.
Nec nobis capreas ſi libet ſequi
Tyrrena captatis uada,
Ipſos quinetiam fluctibus abditos
Norum receſſus æquoris,
Quæ gemmis niueis unda feracior,
Vel quæ rubentis purpuræ;

Nec

Nec non quę tenero piſce, uel aſperis
Præſtant Echinis littora.
Sed quonam lateat, quod cupiunt, bonum
Neſcire cæci ſuſtinent,
Et quo ſtelliferum tranſabijt polum
Tellure diuerſi petunt.

Ignorare ea, quę unicuiq; in ſtatu ſuo ſcire conuenit, malum eſt non mediocre, nec non inertis.

Horat. ſatyra 6. lib. 2.

—Sed quod magis ad nos
Pertinet, et neſcire malũ eſt, agitamus: utrumne
Diuitijs homines, an ſint uirtute beati,
Quidve ad amicitias, uſus, rectũve trahat nos,
Et quæ ſit natura boni, ſummumq́; quid eius.

Seneca in Octauia.

Inertis eſt neſcire quid liceat ſibi.

Ignorans & indoctus non eſt poëta uocandus.

Horat. in arte Poëtica.

Deſcriptas ſeruare uices operumq́; calores
Cur ego ſi nequeo ignoroq́; poëta ſalutor?
Cur neſcire pudens praue, quàm diſcere malo?

Ignorantia malorũ iners remedium eſt.

Seneca in Oedipo.

Iners malorum remedium ignorantia eſt.

DE IGNOTIS.

Ignota quæq; difficilia uidentur, cognita uero facilia.

Teren-

Terent.in Heauton.

Omnia hæc dum incipias grauia ſunt,dumq́; iʼres:ubi cognoueris,facilia.

Ignoti nulla cupido.

Ouid.lib.3.de arte aman.

Quod latet ignotum eſt,ignoti nulla cupido.
Fructus abeſt,facies cum bona teſte caret.

Ignotæ rei nullus reſpectus.

Ouid.lib.3.de arte amandi.

Tu licet et Thamyrā ſuperes,atq; Orphea cantu
Non erit ignotæ gratia magna lyræ.
Si Venerem Cous nunquam pinxiſſet Apelles,
Merſa ſub æquoreis illa lateret aquis.

DE IMPERITIA.

Imperito homine cur nihil ſit iniuſtius.

Terent. in Adelph.

Homine imperito nunquam quicquam iniuſtius.
Qui niſi quod ipſe facit,nihil rectum putat.

DE IMPERIO.

Imperium in bonos difficile non eſt.

Plautus in Milite.

Facile eſt imperium in bonis.

Imperium amicitia adiunctum ſtabilius eſt,quàm quod vi fit.

Terentius in Adelph.

Nimium ipſus durus eſt præter æquum et bonū,
Et errat longè mea quidem ſententia,

Qui imperium credat grauius eſſe, aut ſtabilius
Vi quo ſit, quàm illud, quod amicitia adiũgitur
Mea eſt ſic ratio, & ſic in animum induco meũ.
Malo coactus qui ſuum officium facit,
Dum id reſcitum iri credit, tantiſper cauet,
Si ſperat fore clam, rurſum ad ingenium redit.
Ille, quem beneficio adiungas, ex animo facit,
Studet par referre: præſens, abſenſq; idem erit.

DE IMPOSSIBILI.

Impoſſibilia, fieri exigentis, intimatio perpulchra.

Plautus in Moſtella.

Vna opera ebur atramento candefacere poſtulas.

Impoſſibilitatis expreſſiones.

Verg. Ecloga. i.

Ante leues ergo paſcentur in æthere cerui,
Et freta deſtituent nudos in littore piſces,
Ante pererratis amborum finibus exul, (grim:
Aut Ararim Partus bibet, aut Germania Ty-
Quàm noſtro illius labetur pectore uultus.

Ouidius in Ibin.

Deſinet eſſe prius contrarius ignibus humor
Iunctaq; cum luna lumina ſolis erunt:
Parsq; eadem cæli Zephyros emittet & Euros,
Et tepidus gelido ſtabit ab axe Notus.

Ibidem.

Et uer autumno, brumæ miſcebitur æſtas,
Atq; eadem regio ueſper & ortus erit,
Quã mihi ſit tecũ poſitis, quæ ſumpſimus, armis

Gra-

Gratia, commiſſis improbe rupta tuis.
Quàm dolor hic unquã ſpatio euaneſcere poſſit,
Leniat ad odium tempus, & hora meum.
Pax erit hæc nobis, donec mihi uita manebit,
Cum pecore infirmo quę ſolet eſſe lupis.

Seneca in Thyeſte.

Amat Thaeſtem frater? æthereas prius
Perfundet arctos Pontus, & Siculi rapax
Conſiſtat æſtus unda, & Ionia ſeges
Matura pelago ſurget, & lucem dabit
Nox atrox terris ante cum flammis aquæ,
Cum morte uita, cum mari uentus fidem
Fœduſq; iungent.

Ouidius lib. 2. de Ponto.

Longa dies citior brumali tempore, noxq;
Tardior hyberna Solſtitialis erit.
Nec Babylon æſtum, nec frigora pontus habebis,
Calthaq; Peſtanas uincet odore roſas,
Quàm tibi noſtrarum ueniant obliuia rerum.

Ibidem ad Græcinum.

Nam prius incipient turres uitare columbæ,
Antra feræ, pecudes gramina, mergus aquas
Quàm malè ſe præſtet ueteri Græcinus amico.

Ouid. 2. de Ponto.

Cinyphiæ ſegetis citius numeralis ariſtas,
Altaq; quàm multis floreat Hybla thymis.
Et quot aues motis nitantur in aera pennis,
Quotq; natent piſces æquore, certus eris:
Cùm tibi noſtrorum ſtatuatur ſumma laborum,
Quos ego ſum terra, quos ego paſſus aqua.

Ibidem ad Rufum.

Nominis ante mei ueniens obliuia nobis
Pectore, quàm pietas ſit tua pulſa meo.
Et prius hanc animā uacuas reddemus in auras
Quàm fiat meriti gratia uana tui.

Perſius Satyra 5.

Sambucam citius caloni aptaueris alto.

Olymp. Nemeſianus Eclog. 1.

Namq; prius ſiccis Phocæ naſcentur in aruis,
Hirſutusq; freto uiuet leo, dulcia mella
Sudabunt taxi, confuſis legibus anni.
Ante dabit floreis autumnus, uer dabit uuas,
Meſſem triſtis hyems, æſtas tractabit oliuas,
Quam taceat Melibœe tuas mea fiſtula laudeis.

Claudianus in Paneg. Probi, &c.

Ante dabunt hyemes Nilū, per flumina damæ
Errabunt, glacieq; niger damnabitur Indus,
Ante Thyeſtæis iterum conterrita menſis
Interciſa dies refugos uertetur in ortus,
Quàm Probus à noſtro poſſit diſcedere ſenſu.

Idem lib. 1. in Eutrop.

Iam teſtudo uolat, profert iam cornua uultur,
Prona petunt retro fluuij uada, Gadibus ortum
Armenij texere diem, iam frugibus aptum
Aequor, & aſſuetum ſyluis delphina uidebo,
Iā cocleis homines iunctos, & quicquid inane
Nutrit, Iudaicis quæ pingitur India uelis.

DE INCONTINENTIA

Mulieres incontinentes ſunt magis, quàm viri.

Pro-

Propert.lib.3.eleg.de inconti. mulie.

Obijcitur toties a te mihi noſtra libido,
Crede mihi, uobis imperat iſta magis.
Vos ubi contempti rupiſtis frena pudoris,
Neſcitis captæ mentis habere modum.
Flamma per incenſas citius ſedatur ariſtas,
Fluminaq; fontis ſunt reditura caput,
Et placidum Syrtes portũ, et bona littora nautis
Præbeat hoſpitio ſæua Malea ſuo,
Quàm poſſit ueſtros quiſquam deprẽdere curſus,
Et rapidæ ſtimulos frangere nequitiæ.
Teſtis Cretæi faſtus, quæ paſſa iuuenci
Induit abiegnæ cornua falſa boui.
Teſtis Theſſalico flagrans Salmonis Enipeo
Quæ uoluit liquido tota ſubire Deo.
Crimen & illa fuit patria ſuccenſa ſenectâ
Arboris in frondes condita myrrha nouæ.
Nam quid Medeæ referam, quo tempore matris
Iram natorum cæde piauit amor?
Quidue Clytemneſtræ, propter quã tota Mycenis
Infamis ſtupro ſtat Pelopea domus?
Tuq; o Minea uenundata Scylla figura
Tondens purpurea regna paterna coma.
Hanc igitur dotem uirgo deſponderat hoſti,
Niſi tuas portas fraude recluſit amor.

DE INFAMIA.

Infamia eſt immortalis, igitur ſummopere vitanda eſt.

Plaut.in Perſa.

Pater, hominum immortalis eſt infamia,
Etiamtum uiuit, cùm eſſe credas mortuam.

Paupertas fit grauior ſi ad illam accedat infamia.

Plautus in Perſa.

Quanquam res noſtrę ſunt pater pauperculę,
Modicæ, & modeſtę meliu'ſt tamen ita uiuere.
Nam ubi ad paupertatem acceſſit infamia,
Grauior paupertas fit, fides ſubleſtior.

Infamia aliena teneros animos ſæpe à uitiis abſterret, vt funus vicinum ægros ab inferenda morte.

Horat. ſatyra. 4. lib. 1.

—Auidos uicinum funus ut ęgros
Exanimat, mortiſq; metu ſibi parcere cogit:
Sic teneros animos aliena opprobria ſæpe
Abſterrent uitijs.

DE INFANTIA.

Infantis miſeria quæ ſit.

Ouid. lib. 15. Metamor.

Editus in lucem iacuit ſine uiribus infans.

Lucr. lib. 5. de nat. rerum.

Tum porrò puer (ut ſęuis proiectus ab undis
Nauita) nudus humi iacet infãs indigus omni
Vitali auxilio, cùm primum in luminis oras
Nixibus ex aluo matris natura profundit,
Vagituq; locum lugubri complet, ut ęquum'ſt,
Cui tantum in uita reſtet tranſire malorum.

Infantia pueritia ue veri adſimulatur.

Ouid.

Ouid.lib.15.Metamor.

Nam tener & lacteus, puerіq; ſimillimus æuo
Vere nouo eſt: tunc herba recēs, et roboris expers
Turget, & inſolida eſt, & ſpe delectat agreſtes.&c.

DE INFERNO.

Infernales furiæ tres ſunt, quæ nocentes aſſiduè, acriterq; cruciare dicuntur.

Ouid.in Ibin.

Hic tibi de furijs ſcindit latus unà flagello
Vt ſceleris numeros confiteare tui.
Altera tartareis ſectos dabit anguibus artus,
Tertia fumantes incoquet igne genas.

Inferni cruciatus innumeri petunt.

Ouid.lib.4.Metamor.

Mille capax aditus, & apertas undiq; portas
Vrbs habet: utq; fretum de tota flumina terra,
Sic omnes animas locus accipit ille, nec ulli
Exiguus populo eſt, turbam ue accedere ſentit.
Errant exangues ſine corpore et oſſibus umbræ.

idem in Ibin.

In loca ab Eliſiis diuerſa fugabere campis,
Quaſq; tenet ſedes nox a turba coles.
Quęq; gerunt humeris perituras Belides undas
Exulis Aegypti turba cruenta nurus.

Seneca in Hercule furente.

Quid iuuat durum properare fatum?
Omnis hęc magnis uaga turba terris
Ibit ad manes facietq; inerti
Vela cocyto.

o. 4 idem

Idem in Oedipo.

Longus ad manes properatur ordo
Agminis mœſti.

Sillius Italicus lib. 2. bel. Pu.

Tum demũ ad manes perfecto munere Erinnys
Iunoni laudata redit, magnamq; ſuperba
Exultat rapiens ſecum ſub tartara turbam.

Propert. lib. 2. eleg. ad Iouem.

Sunt apud infernos tot millia formoſarum,
Pulchra ſit in ſuperis ſcilicet una locis.
V*obiſcum eſt* I*ope, uobiſcum candida* Tyro,
Vobiſcum Europe, nec proba Paſiphae.
Et quot Troia *tulit uetus, & quot* Achaia *for-*
E*t Phœbi et* Priami *diruta regna ſenis, (mas,*
Et quæcunq; erat in numero Romana puella
Occidit, has omneis ignis auarus habet.

Claud. lib. 2. de Rapt. Proſerp.

Conueniunt animæ, quantas uiolentior auſter
Decutit arboribus frondes, aut nubibus imbres
C*olligit, aut frangit fluctus, aut torquet arenas*
C*unctaq; præcipiti ſtipantur ſecula curſu*
Inſignem uiſura nurum.

Sillius Italicus lib. 13. bel. Pu.

Regna, ait, hic tenebras agitant, uolitantq; per umbras,
Innumeri quondã populi, domus omnibus una:
In medio uaſtum latè ſe tendit inane. (ther
Huc quicquid terræ, quicquid freta, et igneus æ-
Nutriuit primo mundi genitalis ab æuo
Mors communis agit, deſcendunt cuncta capitiq;
Cãpus iners quantum interijt, reſtatq; futurũ.

Infer-

Inferni initium ſeu via.

Vergil.lib.6.Aeneid.

—At leua malorum
Exercet pœnas, & ad impia tartara mittit.

Ouid.lib.4.Metamor.

Eſt uia decliuis funeſta nubila taxo,
Ducit ad infernas per multa ſilentia ſedes,
Styx nebulas exhalat iners, vmbræq; recentes
Deſcendunt illac, ſimulacraq; functa ſepulcris.
Pallor, hyemeſq; tenet late loca ſenta, nouiq;
Qua ſit iter manes ſtygiã quod ducat ad vrbẽ
Ignorant: ubi ſit nigri fera regia Ditis.

Seneca in Hercule furente.

Spartana tellius nobile attollit iugum,
Denſis vbi æquor Tænarus ſyluis premit,
Hic ora ſoluit Ditis inuiſi domus,
Hiatq; rupes alta, & immenſo ſpecu
Ingens uorago faucibus vaſtis patet:
Latumq; pandit omnibus populis iter.
Hinc ampla uacuis ſpatia laxantur locis.
In quę omne merſum pereat humanum genus,
Nec ire labor, ipſa deducit via:
Vt ſæpe puppes æſtus inuitas rapit,
Sic pronus aër urget.

Sillius Italicus lib.12.bel.Pun.ſec.

Hic uicina palus fama eſt: Acherontis ad ũdas
Pandere iter, cęcas ſtagnante uoragine fauces
Laxat & horrendos aperit telluris hiatus,
Interdumq; nouo perturbat lumine manes.

Statius lib.2.Thebaid.

Hoc ut fama loco pallentes deuius umbras

Trames agit, nigri Iouis vacua atria ditat
Mortibus Arcadij perhibent ſi vera coloni,
Stridor ibi & gemitus pœnarum, atroq; tumultu
Feruet ager ſæpe F. umenidum uoceſq; manuſq;
In medium ſonuere diem, lethiq; triformis
Ianitor agricolas campis auditus abegit.

Valerius Flaccus lib. 1. argonaut.

Ingenti iacet ore chaos, quod pondere feſſam
Materiem, lapſamq; queat conſumere mundum.
Hic geminæ æternum portæ, quarũ altera dura
Semper lege patens, populoſq; regeſq; receptat.

Claud. lib 1. in Ruffinum.

Eſt locus extremum pandit qua Gallia littus
Oceani prętentus aquis, quo fertur Vlyſſes
Sanguine libato populum mouiſſe ſilentùm.
Illic umbrarum tenuit ſtridere uolantùm,
Flebilis auditur quæſtus, ſimulacra coloni
Pallida, defunctaſq; vident migrare figuras.

Idem lib. 2. in Ruffi.

Eſt locus infauſtis, quo conciliantur in unum
Cocytus Phlegetonq; vadis inamœnus uterq;
Alueus, hic uoluit lacrymas, hic igne redundat.
Eurris per geminos flammis uicinior amnes
Porrigitur, ſolidoq; rigens adamante, ſiniſtrum
Proluit igne latus, dextra cocytia fundit
Aequora, triſte gemens & fletu concita plangit.
Huc poſt emeritam mortalia ſæcula uitam
Deueniunt; ubi nulla manent diſcrimina fati,
Nullus honor, uanoq; exutum nomine regem
Perturbat plebeius egens.

An ſit inferni pœna aliqua & quod no ſit, ſecundũ quorundam inſulſam opinionẽ.

Seneca in Hercule furente.

—Vera ne eſt fama, inferis
Tam fera reddi iura & oblitos ſui
Sceleris nocentes debitas pœnas dare?
Quis iſte ueri recto atq; æqui arbiter?

Idem in Troade.

—Tænara & aſpero
Regnum ſub Domino, limen & obſidens
Cuſtos, non facili Cerberus oſtio
Rumores uacui, uerbaq; inania,
Et par ſollicito fabula ſomnio.

Lucret lib.3.de nat.rerum.

—Poſt mortem deniq; noſtram
Num quid ibi horribile apparet? Num triſte uidetur
Quicquam? nonne omni ſomno ſecurius extat?
Atq; ea nimirũ quæcunq; Acheronte profundo
Prodita ſunt eſſe, in uita ſunt omnia nobis.
Nec miſer impendens magnum timet aëre ſaxũ
Tantalus; ut fama'ſt, caſſa formidine torpens.
Sed magis in uita diuũm metus urget inanis.
Mortales, caſumq; timent, quem cuiq; ferat ſors.
Nec Tityon uolucres ineunt Acheronte iacentẽ.
Sed Tityus nobis hic eſt in amore iacentem,
Quem uolucres lacerãt, atq; exeſt anxius angor.
Aut alia quauis ſcindunt torpedine curæ; &c.

Inferni pœna diuerſa eſt ſecundum hominum merita.

Verg.lib.6.Aeneid.

Nec non & Tityon terræ omniparentis alumnũ

Cernere erat, per tota nouem cui iugera corpus
Porrigitur, roſtroq; immanis uultur adunco
Immortale iecur tundens, fœcundaq; penis
Viſcera rimaturq; epulis, habitatq; ſub alto
Pectore, nec fibris requies datur ulla renatis:
Quid memorē Lapithas, Ixiona, Pirithoumq;?
Quos ſuper alta ſilex iam iā lapſura cadentiq;
Imminet adſimilis: lucent genialibus altis
Aurea fulcra thoris, epulæq; ante ora paratæ
Regifico luxu: furiarum maxima iuxta
Accubat, et manibus prohibet contingere mēſas,
Exurgitq;, uocem attollens, atq; intonat ore.
Hic quibus inuiſi fratres dum uita manebat,
Pulſatùſue parens, & fraus innexa clienti:
Aut qui diuitiis ſoli incubuére repertis,
Nec partem poſuēre ſuis, quæ maxima turba eſt
Quiſq; ob adulterium cęſi, quiq; arma ſecuti
Impia, nec ueriti Dominorum *fallere dextras*
Incluſi pęnas expectant.

Ibidem.

Saxum ingens uoluunt alii, radiiſq; rotarum
Diſtricti pendent. ſedet æternumq; ſedebit
Infelix Theſeus, *Phlegyaſq; miſerrimus omnes*
Admonet, & magna teſtatur uoce per ūbras:
Diſcite iuſtitiam moniti, & non temnere diuos.
Vendidit hic auro patriā, dominumq; potentem
Impoſuit, fixit leges pretio atq; refixit.
Hic thalamū inuaſit natæ, uetitoſq; hymenæos.
Auſi omnes immane nefas, auſoq; potiti.
Non mihi ſi linguę centum ſint, oraq; centum,
Ferrea uox omnes ſcelerum comprendere formas
Omnia pœnarum percurrere nomina poſſem.

Ibidem.

Quin & ſupreme cùm lumine uita reliquit,
Non tamen omne malum miſeris, nec funditus omnes
Corporeæ excedunt peſtes, penituſq; neceſſe eſt
Multa diu concerta modis inoleſcere miris.
Ergo exercentur pænis, ueterumq; malorum
Supplicia expendunt: aliæ penduntur inanes
Suſpenſæ ad uentos. aliis ſub gurgite uaſto
Infectum eluitur ſcelus, aut exuritur igni
Quiſq; ſuos patimur manes.

Ouid.lib.4.Metam.

Parſq; forū celebrant, pars imi tecta tyranni,
Pars aliquas artes antiquæ imitamina uitæ
Exercent: aliam partem ſua pęna coërcet.
Viſcera præbebat Tityus lanianda, nouemq;
Iugeribus diſtractus erat. Tibi Tantale nullę
Deprēdūtur aquæ quęq; imminet effugit arbor
Aut petis, aut urges ruiturum Siſyphe ſaxum,
Voluitur Ixion, & ſe ſequiturq; , fugitq;.
Moliriq; ſuis lethum patruelibus auſæ
Aſſiduæ repetent, quas perdunt Belides undas.

Horat.Oda.13.lib.2.

Quàm penè furiæ regna Proſerpinę,
Et iudicantem uidimus Aeacum,
Sedeſq; diſcretas piorum &
Aeoliis fidibus quærentem
Sappho puellis de popularibus.
Et te ſonantem plenius aureo
Alcęe plectro dura nauis,
Dura fugæ mala, dura belli.

Idem Oda.14.lib.2.

Viſendus ater flumine languido
Cocytus errans, & Danai genus
Infame, damnatuſq; longi
Siſyphus Aeolides laboris.

Seneca in Hercule furen.

Quod quiſque fecit patitur, autorem ſcelus
Repetit, ſuoq; premitur exemplo nocens.

Sillius Italicus lib. 13. bel. Pu. ſec.

Has inter formas coniunx Iunonis auerne
Suggeſtu reſidens cognoſcit crimina Regum.
Stant uincti, ſeroq; piget ſub iudice culpæ.
Circumerrant furiæ, pœnarumq; omnis imago.
Quàm uellent nunquã ſceptris fulſiſſe ſuperbis.
Inſultant duro imperio, non digna, non æqua,
Non licitum uiuis tandem permiſſa quæruntur.
Tunc alius ſæuis religatur rupe catenis,
Aſt alius ſubigit ſaxum, perq; ardua montis,
Viperio domat hunc æterna Megæra flagello.
Talia lethiferis reſtant patienda tyrannis.

Statius lib. 8. Thebaid.

Forte ſedens media regni infœlicis in arce
Dux Erebi, populos poſcebat crimina uitæ
Nil hominũ miſerans iratuſq; omnib. umbris.
Stant furiæ circum, uariæq; ex ordine mortes,
Sæuaq; multiſonas exercet pœna catenas.
Fata ferunt animas, & eodem pollice damnant.

Valer. Flacc. lib. 3. Argonaut.

Quippe nec in uetos, nec in ultima ſoldimur oſſa
Ira manet, duratq; dolor.

Ibidem.

Quiſq; ſuos ſontes inimicaq; pectora pœnis.

Im-

Implicat, & uaria meritos formidine pulſat.
At quibus in uita maduerunt ſanguine dextræ
Si fors ſæua tulit miſeros uel proxima culpa,
Hos uarijs mens ipſa modis agitat, ſua carpunt
Facta uiros reſides, etiam nil amplius auſi
In lacrymas humileſq; metus: ægrâq; fatiſcũt
Segnitiem.

Tibullus eleg. 3. lib. 1.

At ſcelerata iacet ſedes in nocte profunda
Abdita, quam circum flumina nigra ſonant
Tiſiphoneque impexa feros pro crinibus angues
Sæuit, & huc illuc impia turba fugit.
Illic Iunonem tentare Ixionis auſi
Verſantur celeri noxia membra rota,
Porrectuſque nouem Tityus per iugera terræ,
Aſſiduas in atro uiſcere peſcit aues.
Tantalus eſt illic, & circum ſtagna, ſed acrem
Iam iam poturi deſerit unda ſitim.
Et Danai proles, Veneris quod numina læſit,
In caua læthas dolia portat aquas.

Ouid. in Ibin.

Poma pater Pelopis præſentia quærit, & idem
Semper eget, liquidis ſemper, abundat aquis.
Iugeribuſque nouem qui ſummus diſtet ab imo
Viſcera quę aſſiduè debita præbet aui.

Inferni cuſtos Cerberus eſt iuxta
Poetarum figmentum.

Tum niger in turba ſerpentum Cerberus ore
Stridet, & æratas excubat ante fores.

Verg. 6. Aeneid.

Cerberus hæc ingens latratu regna trifauci

Perſo-

Perſonat, aduerſo recubans immanis in antro.

Quid autem ſibi hoc figmenti velit, Lucretius lib. 3. de nat. rerum interpretatur.

Cerberus & furiæ, iam uerò & lucis egenus
Tartarus, horriferos eructans faucibus æſtus,
Qui neq; ſunt uſquã, nec poſſunt eſſe profectò,
Sed metus in uita pœnarum pro malefactis
Et inſignibus inſignis, ſceleriſq; numella,
Carcer, & horribilis de ſaxo iactus eorum
Verbera, carnifices, robur, pix, lamina, tedæ,
Quæ tamẽ et ſi abſunt, at mens ſibi cõſcia facti
Præmetuens adhibet ſtimulos, torretq; flagellis,
Nec uidet interea qui terminus eſſe malorum
Poſſit, nec qui ſit pœnarum deniq; finis,
Atq; eadem metuit magis, hæc ne in morte grauescant
Hic Acheruſia fit ſtultorum deniq; uita.

Inferni pœna æterna eſt.

Ouid. in Ibin.

Nec mortis pœnas mors altera finiet huius,
Horaq; erit tantis ultima nulla malis.

Iuuen. ſatyra 2.

Eſſe aliquos manes, & ſubterranea regna,
Et contum, & ſtygio ranas in gurgite nigras,
Atq; una tranſire uadum tot millia cymba
Nec pueri credunt, niſi qui nondum ære leuant.
Sed tu uera puta Curius quid ſentit, & ambo
Scipiadæ? quid Fabritius? maneſq; Camilli?
Quid Cremeræ legio? & Cannis conſumpta iuuentus,
Tot bellorum animæ?

Lucan.lib.3.bell.ciuil.

Sedibus Elyſiis,campoq; expulſa piorum
Ad ſtygias,inquit,tenebras,maneſq; nocentes
Poſt bellum ciuile trahor.

Seneca in Hercule furente.

—Certus incluſos tenet
Locus nocentes,utq; fert fama,impios
Supplicia uinculis ſæua perpetuis domant.
Rapitur uolucri tortus Ixion rota.
Ceruice ſaxum grande Siſyphea ſedet.
In amne medio faucibus ſiccis ſenex
Iactatur undas,abluit mentum latex,
Fidemq; cùm iam ſæpe decepto dedit,
Perit unda in ore,poma deſtituunt famem.
Præbet uolucri Tityus æternas dapes,
Vrnaſq; fruſtra Danaides plenas ferunt:
Errant furentes impiæ Cadmeides,
Terretq; menſas auida Phineas auis

Ibidem.

Qualis eſt nobis animus remotæ
Luce,cùm mæſtus ſibi quiſq; ſenſit
Obrutum tota caput eſſa terra.
Stat chaos denſum,tenebræq; turpes,
Et color noctis malus,& ſilentis
Otium mundi,uacuæ quæ nubes
Sera nos illo referat ſenectus.

Ibidem.

Nemo ad id ſerò uenit,unde nunquam
Cùm ſemel uenit,potuit reuerti.

Sillius Italicus lib.15.bel.Pun.

--Sed fædere certo

De-

Degeneres tenebris animas dămnauit Auernis.

Statius lib.4.Thebaid.

Tartareę ſedes, & formidabile regnum
Mortis inexpletæ, tuq; ô ſæuiſſime fratrum
Cui ſeruire dati manes, æternaq; ſontum
Supplicia, atq; ima famulantur regia mundi
Soluite pulſanti loca muta.

Ibidem.

Audiris genitor, uulguſq; exangue propinquat
Panditur Elyſium chaos, & telluris opertę
Diſilit umbra rapax, ſyluæq; & nigra pateſcūt
Tartara, liuentes Acheron eiectat arenas,
Fumidus atra uadis Phlegethon incēdia uoluit,
Et Styx diſcretis interflua manibus obſtat
Ipſum pallentem ſolio, circumq; miniſtras
Funeſtorum operū Eumenides. *Stygiæq; ſeueros*
Iunonis thalamos, & mæſta cubilia cerno.
Inſpeculis mors atra ſedet, dominiq; ſedentes
Adnumerat populos, maior ſupereminet ordo.

Statius lib.11.Theb.

Ite truces animæ funeſtaq; tartara letho
Polluite, & cunctas Herebi conſumite pœnas.

Idem lib.3.Syluarum.

Ad manes ignare fugis, nec flectere parcas,
Aut placare malæ datur aſpera numina lethes.

Valerius Flaccus lib.3.Argonaut.

—Cum deinde tremendi
Ad ſolium uenere Iouis, quæſtuq; nefandam
Edocuere necem.

Claud.lib.2.de Rapt.Proſerp.

—Tu damnatura nocentes.

Tu

Tu requiem latura pijs, te iudice ſontes
Improba cogentur uitæ commiſſa fateri.
Apud inferos animarũ iudices Aeacus, Minos, & Rhadamanthus eſſe dicuntur, eo quòd in hac uita iuſtiſſimi fuerunt.
Ouid. lib. 13. Metamor.
Aeacus huic pater eſt, qui iura ſilentibus illic
Reddit ubi Aeolidẽ ſaxũ graue Siſyphõ urget.
Idem in Ibin.
Noxia mille modis lacerabitur umbra, tuaſq;
Aeacus in pœnas ingenioſus erit.
Horatius Oda. 13. lib. 2.
Et iudicantem uidimus Aeacum.
Idem Oda 8. lib. 4.
Ereptum Stygijs fluctibus Aeacum
Virtus, & fauor, & lingua potentium
Vatum, diuitibus conſecrat inſulis.
Vergil. lib. 6. Aeneid.
Gnoſius hæc Rhadamanthus habet duriſſima regna
Caſtigatq; auditque dolos ſubigitq; fateri,
Quæ quis apud ſuperos furto lætatus inani
Diſtulit in ſeram commiſſa piacula mortem.
Seneca in Hercule furen.
Non unus alta ſede quæſitor ſedens
Iudicia trepidis ſera ſortitur reis.
Auditur illo Gnoſius Minos foro,
Rhadamanthus ille Thetidis hoc audit ſocer.
Statius lib. 4. Thebaid.
Arbiter hos dura uerſat Cortinyus urna,
Vera minis noſcens agiiq; exprõmere uitas
Vſq; retro, & tandem pœnarum lucra fateri.
Pro-

Propertius lib. 3. eleg.

Non tamen immerito Minos ſedet arbiter orci:
Victor erat, quamuis æquus in hoſte fuit.

Claud. lib. 2. in Ruffin.

—Quæſitor in alto
Conſpicuus ſolio pertentat crimina Minos,
Et iuſtis dirimit ſontes. quos nolle fateri
Viderit, ad mala mox tranſmittit uerbera fratris.
Nam iuſta Rhadamanthus agit cum geſta ſuperni
Curriculi, totoq́; diu proſpexerit actus,
Exæquat damnum meritis.

Inferni regreſſus non eſt.

Seneca in Hercule furen.

—Atq; auidum chaos
Graduḿq; retro flectere, haud unquam ſinunt
Vmbræ tenaces.

Ibidem.

Sed nemo ad id ſerò uenit, unde nunquam
Cum ſemel uenit, potuit reuerti.

Idem in Hippol.

—Nonnunquam amplius
Conuexa tetigit ſupra, qui merſus ſemel
Adijt ſilentem nocte perpetua domum.

DE INFIRMITATE.

Infirmitatis maximæ intimatio.

Ouid. lib. 3. de Triſt.

Nec cęlũ, nec aquæ faciunt, nec terra, nec auræ,
Hei mihi perpetuus corpora languor habet.
Seu uitiant artus ægræ contagia mentis,

Siue

Sine mei cauſſa eſt in regione mali.
Vt tetigi Pontum uexant inſomnia, uixq;
Oſſa tegit macies, nec iuuat ora cibus.
Quiq; per autumnum percuſſis frigore, primo
Eſt color in folijs, quæ noua læſit hyems:
Is mea membra tenet, nec uiribus alleuor ullis.
Et nunquam queruli cauſa doloris abeſt.

Idem lib.4.de Triſt.

Nam neq; ſunt uires, nec qui color eſſe ſolebat,
Vix habeo tenuem, quę tegat oſſa cutem.

Infirmos ſanari pudet ubi turpis eſt medicina.

Seneca in Oedipo.

Vbi turpis eſt medicina ſanari pudet.

Infirmis parua cauſa nocet.

Ouid.lib.2.de Remed.amoris.

Admonitu recreatur amor, uulnusq; nouatum
Scinditur, infirmis cauſa puſilla nocet.

DE INGENIO.

Ingenium olim erat in pretio.

Ouidius lib.3.Eleg.

Ingenium quondam fuerat precioſius auro,
At nunc barbaries grandis, habere nihil.

Ingenium exornat ſępe corporalem defor-mi..., ut de Ouid. liquet.

Ouid.de Sapho.

Si mihi difficilis formam naturam negauit,
Ingenio formæ damna rependo meæ.

Titus Calphurnius Eclog.2.

Ruſti-

Ruſticus eſt fateor, ſed non eſt barbarus Idas.

Ingenio comparatũ decus mortem euadit, reliqua uetuſtate deſtruuntur.

Propertius Eleg. 2. lib. 3.

Nam neq; Pyramidũ ſumptus ad ſydera ducti,
Nec Iouis Elæi cœlum imitata domus,
Nec Mauſolæi diues fortuna ſepulchri
Mortis ab extrema conditione uacat.
Aut illis flamma, aut imber ſubducit honores,
Annorum aut ictu pondera uicta ruent.
At non ingenio quæſitum nomen ab æuo
Excidet, ingenio ſtat ſine morte decus.

Ingenio, non ętate ſapientia acquiritur.

Plautus in Trinum.

Non ætate, uerum ingenio adipiſcitur ſapiẽtia.

Ingenio alterius, etiam amiciſſimi, qui uelit cedere raro conuenitur.

Martialis lib. 8. Epigram.

Aurũ, et opes, et rura frequens donauit amicus,
Qui uelit ingenio cedere rarus erit.

Ingenium dilatione, nec non aduerſitate torpeſcit.

Ouid. lib. 5. de Triſt.

Adde quod ingenium longa rubigine læſum
Torpet, & eſt multo quàm fuit ante minus,
Fertilis aſſiduo ſi non renouetur aratro.
Nil niſi cum ſpinis gramen habebit ager.

Idem de Sapho.

Nunc uellẽ facũda forem, dolor artibus obſtat,
Ingeniumque meis ſubſtitit omne malis.

In-

Ingenium aduerſa nudare, proſpera uero celare ſolent.

Horat. ſatyra. 8. lib. 2.

—Ingenium res
Aduerſæ nudare ſolent, celare ſecundæ.

Ingenia ſumma ſępe in occulto latent.

Plautus in Captiuis.

Sæpe ſumma ingenia in occulto latent.

Ingenium ſubitis ineſt caſibus.

Martialis lib. 1. Epigram.

O quantum eſt ſubitis caſibus ingenium.

DE INGRATITVDINE.

Ingratitudinis caſtigatio uehemens.

Ouid. lib. 5. Metamor.

—Conanti mittere Cepheus
Quid facis exclamat, quæ te germane furentem
Mēs agit in facinus? meritisne hæc gratia tāſis
Redditur? hac uitam ſeruatæ dote rependis?

Plautus in Aſinaria.

Ingrata atque irrita eſſe omnia intelligo,
Quæ dedi, & quod benefecit at poſthac tibi
Male quo potero facere, faciam, meritoq; id faciam tuo.

Martialis lib. 5. Epigr.

Sæpe ſalutatus, nunquam prior ipſe ſalutas,
Sic erit æternum Pontiliane uale.

Ingratitudinis maximæ expreſſio:

Ouid. 2. de Triſt.

Hoc pretium uitæ, uigilatorumq; laborum
Capimus, ingenio eſt pœna reperta meo.

Auſonius in Epig.

Ingrato homine terra peius nil creat.

Catullus.

Deſine de quoquam quicquã bene uelle mereri,
Aut aliquem fieri poſſe putare pium.
Omnia ſunt ingrata, nihil feciſſe benigne eſt,
Imò etiam tædet, tædet obeſtq; magis.
Vt mihi quem nemo grauius nec acerbius urget
Quam modo, qui me unum, atq; unicum amicum habuit.

Iuuenal. Saty. 7.

Scire nolunt omnes, mercedem ſoluere nemo.

Seneca in Hercule Oeteo.

—Quis memor uiuet tui
O nate populus? Omne nam ingratum eſt genus.

Iuuen. ſatyra. 3.

Hic tũc Vmbritius, quãdo artib., ĩquit, honeſt.
Nullus in urbe locus, nulla emolumenta laborũ.
Res hodie minor eſt, heri quam fuit, atq; eadem cras
Deteret exiguis aliquid.

Ingratum amans nihil amat.

Plautus in Perſa.

Etenim nihil amas, cùm ingratum amas.

Ingratum eſſe, eſt miſerum eſſe.

Plautus in Ciſtella.

Hercle miſerum eſt ingratum eſſe hominem.

Ingrato meritum exprobrare, uoluptas eſt.

Ouid. Epiſtola 12. Heroid.

Eſt aliqua ingrato meritum exprobare uoluptas
Hac fruar, hac de te gaudia ſola feram.

Ingrati ſodales dimittendi ſunt, & ad hoc exhortatio.

Iuuenalis 11. ſatyra.

—Ingratos ante omnia pone ſodales.

DE INIMICITIIS.

Inimicitiarum nunquam intermoriturarum expreſſio.

Ouidius in ibin.

Pax erit hæc nobis donec mihi uita manebit,
Cum pecore infirmo quæ ſolet eſſe lupis.

Seneca in Medea.

Dum terra cælum media libratum feret,
Nitiduſq́; certas mundus euolet uices,
Numeruſq́; arenis deerit, & ſolem dies,
Noctem ſequentur aſtra, dum ſiccas polus
Verſabit arctos, flumina in fontum cadent,
Nunquam meus ceſſabit in pœnas furor.

Inimicitiæ ac reliqua uitia omnia hoc ſeculo potiſſimum exercentur.

Ennius lib 8. Annalium.

Pellitur è medio ſapientia, ui geritur res.
Spernitur orator bonus, horridu' miles amatur.
Haud doctis dictis certantes, nec maledictis.
Miſcent inter ſeſe inimicitias agitantes.
Non ex iure manu conſertum, ſed mage ferro
Rem repetunt, regnúq́; petunt, uadunt ſolida ui.

Inimici minas contemnentis exemplum.

Ouid. 2. de Ponto.

Sed licet arma feras, & uulnera ſæua mineris,
Non tamen efficies ut timeare mihi,

DE INIVRIA.

Iniuria ignem, id eſt, odium vel furorem extinctum ſuſcitat.

Ouid. lib. 3. de arte amandi.

Quælibet extinctos iniuria ſuſcitat ignes.

Iniuriæ nondum illatæ ſatius eſt reſiſtere, quàm acceptam vlciſci.

Terent. in Eunucho.

Sed quod cauere poſſis ſtultum admittere eſt.
Malo ego nos proſpicere, quàm hunc ulciſci accepta iniuria.

Iniuriam immerenti inferre, iniquum atq; ſtultitia maxima eſt.

Terent. in Hecyra.

Offerre iniuriam me tibi immerẽti iniquum eſt.

Plautus in Gurgul.

Malè mereri de immerente inſcitia eſt.

DE INNOCENTIA.

Innocens vbique tutus eſt, nihilq; timet.

Horatius Oda 22. lib. 1.

Integer vitæ, ſcelerisq; purus.
Non eget Mauri iaculis, nec arcu,
Nec uenenatis grauida ſagittis
Fuſce pharetra.

Siue per Syrteis iter æſtuoſas,
Siue facturus per inhoſpitalem
Caucaſum, uel quæ loca fabuloſus
Lambit Hydaſpes

Innocens & iuſtus Dei iram haud veretur.

Ouid. lib 5. Triſt.

Nec fore perpetuam ſperat ſibi numinis iram
Conſcius in culpa non ſcelus eſſe ſua.

Innocens ſeu mens recti conſcia, famæ mendacia paruipendit.

Ouid. lib. 4. Faſtorum.

Conſcia mens recti famæ mendacia ridet:
Sed nos in uitium credula turba ſumus.

Innocenti diuiti calumnia intenditur, ut ex lite quæſtus aliquid agradatur.

Ouid. Eleg. de Nuce.

Sic reus ille ferè eſt, de quo uictoria lucro
Eſſe poteſt, inopis uindice facta carent.

DE INVIDIA, ET LIVORE.

Inuidiæ deſcriptio, ſeu effectus ipſius expreſſio propriiſſima.

Vergilius de liuore.

Liuor tabificum malis uenenum
Intactis uorat oſſibus medullas,
Et totum bibit artubus cruorem,
Quid quiſq; furit inuidetq́, ſorti
Vt debet ſibi pœna ſemper ipſe eſt.
Teſtatur gemitu graues dolores.

Suſpirat, gemit, incutitq; dentes,
Sudat frigidus, intuens quod odit.
Effundit mala lingua virus atrum.
Pallor terribilis genas colorat.
Infœlix macies renudat oſſa.
Non lux, non cibus eſt ſuauius illi,
Nec potus iuuat, aut ſapor Lyæi:
Nec ſi pocula Iuppiter propinet,
Atq; hæc porrigat & miniſtret Hebe,
Aut tradat Ganymedes ipſe nectar.
Non ſomnum capit, aut quieſcit unquam,
Torquet uiſcera carnifex cruentus.
Veſanos tacitè mouet furores
Intentans animo faces Erinnys.
Lethalis Tityiq; ultur intus
Qui ſemper lacerat comeſtq; mentem,
Viuit pectore ſub dolente uulnus,
Quod Chironia nec manus leuaret,
Nec Phœbus, ſoboles ue chara Phœbi.

Ouid. lib. 2. Metamor.

Huc ubi peruenit bello metuenda uirago,
Cõſtitit ante domum. Neq; enim ſuccedere tectis
Fas habet, & poſtes extrema cuſpide pulſat.
Concuſſæ patuere fores, uidet intus edentem
Vipereas carnes uitiorum alimenta ſuorum
Inuidiam.
Pallor in ore ſedet, macies in corpore toto:
Nuſquam recta acies, liuent rubigine dentes,
Pectora felle uirent, lingua eſt ſuffuſa ueneno:
Riſus abeſt, niſi quem uiſi mouere dolores.
Nec fruitur ſomno, uigilantibus excita curis,
Sed uidet ingratos, intabeſcitq; uidendo:

Sue-

Succeſſus hominum carpitq; & carpitur una
Suppliciumq; ſuum eſt.

Et intrà.

Illa deam obliquo fugientem lumine cernens,
Murmura parua dedit, ſucceſſibus atq; mineruę
Indoluit, baculumq; capit, quem ſpinea totum
Vincula cingebant, adopertaq; nubibus atris
Quacunque ingreditur florentia proterit arua,
Exuritq; herbas, & ſumma papauera carpit.
Afflatuq; ſuo populos, urbesq;, domosq;
Polluit, & tandem Tritonida conſpicit arcem
Ingenijs, opibusq;, & feſta pace uirentem.
Vixq; tenet lacrymas, quia nil lacrymabile cernit,
Cunctaq; magna facit, quibus irritata dolore
Cecropis, occulto mordetur, & anxia nocte,
Anxia luce gemit, lentaq; miſerrima tabe
Liquitur, ut glacies incerto ſaucia ſole.

Statius lib. 2. Thebaid.

—Nec liuida tabes,
Inuidiæ, quanquam functis & lumine caſſis
Defuit unus ibi ante alios, cui læua uoluntas
Semper, & ad ſuperos, hinc et grauis exitus æui
Inſultare malis, rebusq; ægreſcere latis.

Inuidiæ domus & illius conditiones.

Ouid. lib. 2. Metam.

Protinus inuidiæ nigro ſqualentia tabo
Tecta petit, domus eſt imis in uallibus antri
Abdita, ſole carens, non ulli peruia uento,
Triſtis & ignaui pleniſſima frigoris, & quæ
Igne uacet ſemper caligine ſemper abundet.

Ouid. lib. 3. de Ponto.

Liuor, iners uitium, mores non exit in altos,
Vtq; latens ima vipera ſerpit humo.

Inuidia mortalibus dirum exitium eſt, quæ res laudesq; hominum creſcere non permittit.

Sillius Italicus lib. 11. bel. Pu.

Dum malus obtrectat facta immortalia liuor,
Nec ſinit adiutas ductoris creſcere laudes.

Idem 17. lib. bel. Pu.

—O dirum exitium, o nihil unquam
Creſcere, nec magnas patiens exurgere laudes
Inuidia.—

Inuidia ſumma petit.

Ouid. lib. 1. de remed. amoris.

Summa petit liuor, perflant altiſſima uenti.

Statius lib. 5. Syluarum.

Quiſnam impacata conſanguinitate ligauit
Fortunam, Inuidiamq; Deus? quis iuſſit iniquas
Aeternum bellare Deas? nullam ne notauit
Illa domum toruo quam non hæc lumine figat,
Protinus, & ſæua perturbet gaudia dextra?
Florebant hilares inconcuſſiq; penates,
Nil mæſtum. quid enim, quamuis infida leuisq;
Cæſare tam dextro poſſet fortuna timeri?
Inuenere uiam liuentia fata, piumq;
Intrauit ſæua larem. Sic plena maligno
Afflantur uineta Noto, ſic alta ſeneſcit
Imbre ſeges nimio: rapidæ ſic obuia puppi
Inuidet, & uelis adnubilat aura ſecundis.

Inuidia maius tormentum à Siculis tyrannis non eſt inuentum.

Ho-

Horatius lib. 1. epiſt. ad Lollium.

Inuidia Siculi non inuenere tyranni
Maius tormentum. —

Inuidia, vitium uniuerſale eſſe dicitur.

Plautus in Bacchid.

—Nullus eſt, qui non inuideat.
Rem ſecundam obtingere.

Inuidia, uirtus magnamina caret.

Sillius Italicus lib. 13. bel. Pu.

Magnanima inuidia uirtus caret.

Claudian. in Stiliconis laud. 3.

—Nulli pars æmula defuit unquam, (*gnis*
Quæ grauis obſtreperet laudis, ſtimuliſq́ mali-
Facta ſequebatur quamuis ingentia liuor.
Solus hic inuidiæ fines virtute reliquit,
Humanumq́ modum, quis enim liueſcere poſſit
Quod nunquā pereant ſtellę? quod Iuppiter olim
Poſſideat cælum, quod nouerit omnia Phębus?
Eſt aliquod meriti ſpatium, quod nulla furentis
Inuidiæ menſurata capit. —

Inuidiam habens, diu haud eſſe ſolet.

Propertius lib. 2. eleg.

Inuidiam quod habet, non ſolet eſſe diu.

Inuidere alieno bono non decet.

Perſius ſatyra 3.

Neq; inuideas quod multa fidelia putet
in locuplete penis, defenſis pinguibus umbris
Et piper, & pernæ Merſi monumenta clientis
Manaq́, quod prima nondum defecerit orca.

Superbis fœlicibus inuidens, eſt demens.

Auſonius in Pytaci ſententiis.

Demens ſuperbis inuidet fœlicibus.

Inuidus aliena ſuis meliora eſſe aſſiduè iudicat.

Ouid. lib. 1 de arte amandi.

Fertilior ſeges eſt alienis ſemper in agris,
Vicinumq; pecus grandius uber habet.

Inuidia aliena bona ſemper vituperat.

Ouid. lib. 2. de remed. amoris.

Ingenium magni liuor detrectat Homeri
Quiſquis es, ex illo Zoile nomen habes.

Inuidus cupit bona quæque peruertere.

Horat. ſatyra 3. lib. 1.

At nos uirtute ipſas inuertimus, atque
Syncerum cupimus uas incruſtare. Probus quis
Nobiſcum uiuit, multum demiſſus homo, illi
Tardo cognomen pingui damus. hic fugit omneis
Inſidias, nulliq; malo latus obdit apertum,
Cùm genus hoc inter uitæ uerſetur, ubi acris
inuidia, atq; uigent ubi crimina; pro bene ſano,
Ac non incauto, fictum aſtutumq; uocamus.
Simplicior ſi quis, qualem me ſæpe libenter
Obtulerim tibi Mecœnas, ut forte legentem,
Aut tacitum impellat. quouis ſermone moleſtus
Communi ſenſu planè caret, inquimus.

Inuidus parem habere non patitur.

Lucan. lib. 1. bell. ciuil.

—Stimulos dedit æmula uirius,
Nec quenquam iam ferre poteſt Cæſar ue priorẽ
Pompeius ue parem.

Lucret. lib. 3. de natu. rerum.

Macerat inuidia ante oculos illum eſſe potentẽ

Illum aſpectari claro qui incedit honore:
Ipſi ſe in tenebris uolui, cęnoq; queruntur.

Inuidi antiqua nouis ſemper præferunt.

Mart.lib.3.Epigr.

Eſſe quid hoc dicam, uiuis quod fama negatur,
Et ſua quod rarus tempora lector amat.
Hi ſunt inuidiæ nimirum Regule mores,
Præferat antiquos ſemper ut illa nouis.

Inuidi ex aliorum bonis aſſiduè crucian-tur, & malis lętantur.

Horat.lib.1.epiſt.ad Lollium.

Inuidus alterius rebus macreſcit opimis.

Terent.in Adelph.

Hoccine eſt credibile aut memorabile
Tanta uęcordia innata cuiquam ut ſiet
Vt malis gaudeat, atq; ex incommodis
Alterius ſua ut comparet commoda?

Inuidi doctos ac uirtute præditos dum ui-uunt odio habent, poſtquàm uero è me-dio ſublati ſunt, eos optant ac deſyde-rant.

Ouid.lib.3.de Ponto.

Scripta placent a morte quidem: quia lædere ui-uos
Liuor, & inuiſo carpere dente ſolet.

Idem 4.de Ponto.

Non ſolet ingenijs ſumma nocere dies.

Idem lib.1.eleg.

Paſcitur in uiuis liuor, poſt fata quieſcit.
Tunc ſuus ex merito quenq; tuetur honos.

Horat Oda 24.lib.3.

Clarus poſt genitis, quatenus heu nefas,

Virtutem incolumem odimus,
Sublatam ex oculis quærimus inuidi.

Idem lib. 2. Epiſt. ad Auguſt.

Vrit enim, fulgore ſuo, qui prægrauat artes
Infra ſe poſitas, & extinctus amabitur idem.

Sillius Italicus lib. 1. bel. pun.

O dirum exitium mortalibus, ò nihil unquam
Creſcere, nec magnos patiens exurgere laudes
Inuidia.

Inuidorum caſtigatio vehemens.

Mart. lib. 1. Epigr.

Qui dulcis uultus, & non legis iſta libenter
Omnibus inuideas liuide, nemo tibi.

DE IRA.

Ira in primis refrenanda eſt: & ad hęc admonitio?

Ouid. Epiſt. 3. Heroid.

Vince animos, iramq; tuam qui cætera uincis.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Lollium.

Ira furor breuis eſt, animum rege, qui niſi paret
Imperat, hunc frenis, hunc tu compeſce catena.

Seneca in Theba.

—Pone ueſanos, precor,
Animi tumores, teq; pietati refer.

Teren. in Adelph.

Tandem reprime iracundiam, atq; ad te redi.

Statius lib. 8. Thebaid.

Ille monet: ne frena animo permitte calenti,
Da ſpatium, tenuemq; moram: male cuncta miniſtrat

Impe-

Impetus, hoc oro munus concede parenti.

Auſon. de 7. Sapient.

Periander, trepidam moderare Corinthius, irã.

Ira non ſit diuturna.

Ouid. lib. 1. Eleg. 8.

Sed nunquam dederis ſpatioſum tempus in irã
Sæpe ſimultates ira morata facit.

Iræ ſedes ybi.

Claud. de 4. Honorii conſul.

Iram ſanguinei regio ſub pectore cordis
Protegit imbutam flammis, auidamq; nocendi,
Præcipitemq; ſui rabie ſuccenſa tumeſcit,
Contrahitur ſtupefacta metu, cumq; oĩa ſecum
Duceret, & requiem membris, ueſana negaret,
Inuenit pulmonis opem, madidumq; fluenti
Præbuit, ut tumidæ ruerent in mollia fibrę.

Ira animum hominis, id eſt, ratio-
nem aufert.

Terent. in Heaut.

—Præ iracundia
Menedeme non ſum apud me.

Idem in Adelph.

Ah me miſerum, uix ſum compos animi, ita ar-
deo iracundia.

Ira quicquid ſuggerit irato, atque adeo etiã
quicquid gerit, teli uice eſt.

Claud. de iracundo.

In iaculum quodcunq; gerit dementia mutat,
Omnibus armatur rabies pro cuſpide ferri.
Cuncta uolant dum dextra ferox in vulnere ſa-
uit,
Pro telo geritur quicquid ſuggeſſerit ira.

Ouid. Epiſt. 6. Heroid.

Quælibet iratis ipſe dat arma dolor.

Ira Dei, etſi lenta ſit, tamen magna eſſe dicitur.

Statius 5. Theba.

Dijs uiſum turbare domos, nec pectora culpa
Noſtra uacant, nullos Veneri ſacrauimus ignes
Nulla deæ ſedes, mouet & cæleſtia quondam
Corda dolor. lentoq; irrepunt agmine pœnæ.

Iuuen. 13. ſatyra.

Vt ſit, magna tamen certè, lenta ira deorum eſt.

Ira deturpat iratum.

Ouid. lib. 3. de arte amandi.

Ora tument ira, nigreſcunt ſanguine uenæ,
Lumina Gorgoneo ſæuius angue micant.

Ira reddit iratum fortem.

Vergil. lib. 5. Aeneid.

At non tardatus caſu, neq; territus heros,
Acrior ad pugnam redit, & uim ſuſcitat ira.

Ouid. lib. 1. eleg.

Quaſlibet infirmas adiuuat ira manus.

Ira incluſa magis nocet quàm reſerata.

Seneca in Medea.

Ira, quæ tegitur nocet,
Profeſſa perdunt odia uindictæ locum.

Ira mora euaneſcit ut glacies.

Ouid. 1. de arte aman.

Vt fragilis glacies, interit ira, mora.

Ira & uinum arcana non retinent.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Quinctium.

Arcanum neq; tu ſcrutaueris ullius unquam,

Com-

Commiſsůmue teges, & uino tortus & ira.
Iracundi facta infecta uolunt eſſe, quæ
dolor & ira ſuaſerunt.
Horat. lib. 1. Epiſt. ad Lollium.
—Qui non moderabitur iræ,
Infectum uolet eſſe dolor quod ſuaſerit & mens
Dum pœnas odio per uim feſtinat inulto.
Ira minas ingentes parturit.
Ouid. Epiſt. 12. Heroid.
—Sed quid prædicere pęnam
Attinet, ingentes parturit ira minas.
Iratus haud facilè flectitur.
Seneca in Medea.
Difficilè quàm ſit animum ab ira flectere
Iam concitatum, quamq́; regale hoc putet
Sceptris ſuperbas quiſquis admouit manus
Qua cępit ire regia didici mea
Irati hominis deſcriptio.
Perſius ſatyra 3.
Nunc face ſuppoſita feruefcit ſanguis & iræ,
Scintillant oculi, dicíſq́; facíſq́; quod ipſe.
Non ſani eſt hominis, non ſanus iuret Oreſtes.

DE IVDICIO.

Iudicium quid ſit.
Petronius Arbiter in ſaty.
Ergo iudicium nihil eſt, niſi publica merces,
Atq́; eques in cauſſa qui ſedet, empta probat
Iudiciũ rectum, verumq́; non cenit iudex,
amore. ſ. ſeu odio, uel pecunia corruptus.
Ho-

Horat.ſatyra.2.lib.2.

Dicam ſi potero, male uerum examinat omnis
Corruptus iudex—

Iudicii uniuerſalis dies ob immenſa homi nũ facinora indubiè adueniet, in quo igne queq; terrena cremabuntur.

Ouid.lib.1.Metamor.

Eſſe quoq; in fatis reminiſcitur adfore tempus
Quo mare, quo tellus, correptaq; regia cæli
Ardeat, & mundi moles operoſa laboret.

Lucanus lib.7.bel.ciuil.

Nil agis hac ira, tabe'ſue cadauera ſoluat,
An rogus haud referet: placido natura receptat
Cuncta ſinu, finemq; ſui ſibi corpora debent.
Hos Cæſar populos ſi nunc non uſſerit, ignis
Vret cum terris, uret cum gurgite Ponti.
Communis mundo ſupereſt rogus, oſſibus aſtra
Mixturus—

Seneca in Hercule Oeteo.

Iam iam legibus obrutis
Mundo conueniet dies,
Auſtralis polus corruet.
Quicquid per Libyam iacet,
Et Spartus Garamas tenet:
Arctous polus obruet,
Quicquid ſubiacet axibus,
Et ſiccus Boreas ferit.
Auulſum trepido polo
Titan excutiet diem,
Cæli regia concidet,
Certos atq; obitus trahet,

Atq;

Atq; omnes pariter deos
Perdet mors aliqua, & chaos,
Et mors fata nouiſſima
In ſe conſtituet ſibi.

Lucr. lib. 5. de nat. rerum.

Principio maria, & terras, cœlumq; tuere,
Quorum naturã triplicem, tria corpora Mẽmi,
Tres ſpecies tam diſſimiles tria talia texta
Vna dies dabit exitio, multoſq; per annos
Suſtentata ruet moles, & machina mundi.

Seneca in Hercule furen.

Rerumq; mæſtus finis, & mundi ultima
Immotus aër hæret, & pigro ſedet
Nox atra mundo, cuncta mærore horrida,
Ipſaq; morte peior eſt mortis locus.

Idem in Octauia.

—Nunc adeſt mundo dies
Supremus ille, qui premat genus impium
Cęli ruina, rurſus ut ſtirpem nouam
Generet renaſcens melior, ut quondam tulit
Iuuenis—

In iudicii ultimi die non miſericordiæ, ſed tantum uindictæ in malis locus erit, in quo occulta quęq; hominum nuda apeetaq; omnibus erunt.

Manilius lib. 4. Aſtrono.

Quæſitor ſcelerum ueniet, uindexq; reorum,
Qui commiſſa ſuis rimabitur argumentis.
In lucemq; trahet, tacitaq; licentia fraude.
Hinc etiam immitis tortor, pænæq; miniſter,
Et quiſquis uero fauit, culpámue perodit,
Pro-

Proditur, atq; alto qui iurgia pectore tollat.

Huc poterunt Tyndari uerba apud Plautum. in Captiuis moraliter trahi, ubi ait.

Nunc ſpes, opes, auxiliaque a me ſegregant, ſpernuntq; me.
Hic ille'ſt dies, quum nulla uitæ ſalus ſperabilis eſt mecum,
Neque exilium exitio'ſt, neque adeo ſpes, quæ mihi hunc aſpellat.
Nec mendacijs ſubdolis mihi uſquam mantellū eſt meis.
Nec ſycophātijs, nec fucis ullū mātellū obuia'ſt.
Neque precatio perfidijs meis, nec malefactis fuga'ſt.
Nec confidentiæ uſquam hoſpitium'ſt, nec diuorticulum dolis.
Operta quæ fuere, aperta ſunt: patent præſtigiæ,
Omnis res palam eſt, neque ullum Pol de hac re negotium eſt,
Quin male occidam, oppetamq; peſtem.

Sic & illud eiuſdem in Truculento.
Væ miſero mihi, mea nunc facinora
Aperiuntur, clam quæ ſperaui fore.

Iudicium ſeu ſententia hominum fallax eſt.

Ouid. lib. 5. Faſto.

Ipſa doce, quæ ſis, hominum ſententia fallax
Optima tu proprijs nominis autor eris.

Nullus iudex accuſati cauſam, ſeu rationē, ipſo non reſpondente, noſcere ualebit.

Te-

Terent.in Phorm.

An quiſquam iudex eſt, qui poſſit noſcere
Tua iuſta, ubi tute uerbum non reſpondeas?

Iudex in omni re irreprenſibilis erit.

Terent.in Heauton.

Tu es iudex, ne quid accuſandus ſis uide.

Iudex ſententiam haud proferre debet, niſi utraq; parte diligenter audita, quod niſi feceret, licet æquum ſtatuere, haud tamen iuſtus erit.

Seneca in Medea.

Qui ſtatuit aliquid parte inaudita altera
Aequum licet ſtatuerit, haud æquus eſt.

Iudicis eſt æquum honeſtumq; utilitati præponere.

Horat.Oda.9.lib.4.

Vindex auaræ fraudis, & abſtinens
Ducentis ad ſe cuncta pecuniæ,
Conſulq; non unius anni,
Sed quoties bonus atq; fidus
Iudex honeſtum prætulit utili, &
Reiecit alto dona nocentium
Vultu & per obſtantes catenas
Explicuit ſua uictor arma.

Iudicis officium eſt non tantum res, ſed & tempora perſcrutari, quo peracto tutus erit.

Ouid.lib.1.de Triſt.

Iudicis officium eſt, ut res, ita tempora rerum
Quærere, quæſito tempore tutus erit.

Iudicis corrupti caſtigatio ſeuera.

Ouid.

Ouid.lib.1.eleg.

Non bene ſceleſti iudicis arca patet.

DE IVRE.

Iura cur inuenta ſint.

Horat.lib.1.Sermo.

Iura inuenta metu iniuſti—

Ius ſummum ſumma malitia eſt quando q;.

Terent.in Heauton.

—Verum illud Chreme
Dicunt, ius ſummum ſumma ſæpe malitia eſt.

Iura inuenta ſunt pro communi bono, atq; utilitate inter homines conſeruanda.

Horat.ſatyra.3.lib.1.

Iura inuenta metu iniuſti fateare neceſſe eſt,
Tempora ſi faſtoſq; uelis euoluere mundi.
Nec natura poteſt iuſto ſecernere iniquum.
Diuidit ut bona diuerſis, fugienda petendis.

Iura permittunt arma in armatos ſumere.

Ouid.lib.3.de arte aman.

Iudice me, fraus eſt conceſſa repellere fraudem,
Armaq; in armatos ſumere iura ſinunt.

Ius hodie in armis eſt.

Ouid.lib.6.de Triſt.

Non metuunt leges, ſed cedit uiribus æquum,
Victaq; pugnaci iura ſub enſe iacent.

Seneca in Hercule furente.

Ius eſt in armis, opprimit leges pudor,

Ius

Ius perit omnino.

Seneca in Agamemnone.

Periere mores, ius, decus, fides.

Ius ſæpe ui opprimitur.

Lucan. lib. 1. bell. ciuil.

Imminet armorum rabies, ferriq; poteſtas
Confundet ius omne manu, ſceleriq; nefandæ
Nomen erit uirtus, multoſq; exibit in annos,

DE IVSTITIA.

Iuſtitiæ uis.

Claud. de conſ. Manilii Theod.

—Tu prima hominem ſylueſtribus antris
Elicis, & fœdo detergis ſæcula uictu.
Te propter colimus leges, animoſq; ferarum
Exuimus: nitidis quiſquis te ſenſibus hauſit,
Irruet intrepidus flammis, hyberna ſecabit
Aequora, confertos hoſtes ſuperabit inermis.
Ille uel Aethiopum pluuijs ſolabitur æſtus,
Illum trans Scythiam *uernus comitabitur aër.*

Iuſtitia deperdita eſt, quæ ad cęlos euolaſſe fertur ob ſummam hominum malitiam.

Ouid. lib. 1. Metamor.

Victa iacet pietas, & uirgo cæde madentes
Vltima cæleſtum terras Aſtrea reliquit.

Iuuenalis ſatyra. 6.

Paulatim deinde ad ſuperos Aſtrea receſſit.
Hac comete, atq; duæ pariter fugere ſorores.

Seneca in Octauia.

Neglecta terras fugit, & mores feros,

Ho-

Mactata tua miſeranda manu
Nata Lucreti ſtuprum ſæui
Paſſa tyranni.

Iuſtitia armis ualentior eſt.

Ouid.lib.3. Faſtorum.

Exuitur feritas, armiſq; potentius æquum eſt.
Et cum ciue pudet conſeruiſſe manus.

Iuſtitia rectum utili præponere ſuadet.

Claud.lib.1.in Stiliconis laud.

Iuſtitia utilibus rectum præponere ſuadet,
Communeſq; ſequi leges, iniuſtaq; nunquam
Largiri ſocijs.

Iuſtitiæ maximę exemplum in necis. autores.

Ouid.lib.1.de arte aman.

Dicitur Aegyptus caruiſſe iuuantibus arua
Imbribus, atq; annos ſicca fuiſſe nouem,
Tum Thraſius Buſirin adit, monſtratq; piari
Hoſpitis effuſo ſanguine poſſe Iouem.
Illi Buſiris fies Iouis hoſtia primus,
Inquit, & Aegypto tu dabis hoſpes aquam.
Et Phalaris tauro uiolenti membra Perilli
Torruit, infælix imbuit autor opus.
Iuſtus uterq; fuit. Neque enim lex iuſtior ulla eſt.
Quàm necis artifices arte perire ſua.

Iuſti uiri deſcriptio elegans.

Olymp.Nemeſianus Eclog.1.

Heu Melibęe iaces lethali frigore ſegnis
Lege hominum, cęlo dignus canente ſenecta,
Concilioq; Deûm plenum tibi ponderis æqui
Pectus erat, ruricolûm diſcernere lites

Aſſue-

Aſſueras, uarias patiens mulcendo querelas,
Sub te rurſus amor, ſub te reuerentia iuſti
Floruit, ambiguos ſignauit terminus agros.
Blanda tibi uultu grauitas, & mite ſerenæ
Fronte ſupercilium, ſed pectus mitius ore.

Iuſtum à rectitudine neq; tyrannorũ neq; populi minæ mouere queunt.

Horat. Oda. 3. lib. 3.

Iuſtum, tenacem propoſiti uirum
Non ciuium ardor praua iubentium,
Non uultus inſtantis tyranni
Mente quatit ſolida, neq; Auſter
Dux inquieti turbidus Adriæ,
Nec fulminantis magna manus Iouis
Si fractus illabitur orbis
Impauidum ferient ruinæ.

Iniuſta a iuſtis impetrare non decet, iuſta autem ab iniuſtis exigere inſcitia eſt.

Plau. in Amphyt.

Iuſtam rem, & facilem eſſe oratũ à uobis uolo.
Nam iuſte ab iuſtis iuſtus ſum orator datus.
Nam iniuſta ab iuſtis impetrari non decet.
Iuſta autem ab iniuſtis petere inſipientia'ſt.
Quippe illi iniqui ius ignorant, neq; tenent.

Iuſta exigentem, ea impetrare oportet.

Plautus in Sticho.

—Bonum ius dicis
Impetrare oportet, quia æquum poſtulas.

DE IVVENTVTE.

Iuuentus ſenectæ ſimilis grauior eſt.

Au-

Auſon.in Chilonis ſentent.

Illa iuuentus grauior, quæ ſimilis ſenectæ.

Ouid.ad Piſonem.

Eſt mihi, crede, meis animus conſtantior annis,
Quãuis nunc iuuenile decus mihi pingere malas
Cęperit.

Iuuenilis ætas non eſt inutiliter terenda.

Tibul.lib.1.Eleg.4.

At ſi tardus eris, errabis, tranſiet ætas.
Quàm citò non ſegnis ſtat remeatq; dies,
Quàm citò purpureos deperdit terra colores,
Quàm citò formoſas Populus alta comas,
Quàm iacet infirmæ, uenère ubi fata, ſenectæ,
Qui prior Aeleo eſt carcere miſſus equus.
Vidi iam iuuenem premeret cùm ſerior ætas,
Mærentem ſtultos pręteriiſſe dies.

Iuuenilis ętas ualentior atque vberior eſt aliis.

Ouid.lib.15.Metamor.

Fitq; ualens iuuenis: Neq; enim robuſtior ætas
Vlla, nec uberior, nec quæ magis ardeat ulla.

Iuuenes caſtigandi ſunt, & ad hoc exhortatio.

Plau.in Bacchid.

Cura, & caſtiga hominem probè,
Qui dedecorat te, me, amicos atque alios flagitiys ſuis.

Iuuenes in officio retinendi ſunt.

Seneca in Octauia.

Regenda magis eſt feruida adoleſcentia.

Iuuenes compti fugiendi ſunt.

Ouid.Epiſt.4.Heroid.

Sint

Sint procul à nobis iuuenes, ut fœmina, compti.
Fine coli modico forma uirilis amat.

Iuuenes in malum maximè procliues ſunt.

Seneca in Thyeſte

Peiora iuuenes facile præcepta audiunt.

Iuuenes lætitia docet, ſenes uero ſeueritas.

Seneca in Hippol.

—Propria deſcribit Deus
Officia, & æuum per ſuos ducit gradus.
Lætitia iuuenem, frons decet triſtis ſenem.

Iuuenes ſanctos, id eſt, uirtute claros, atque pios fata ſordida haud attingunt.

Vergil. in Aetna.

Nec ſanctos iuuenes attingunt ſordida fata,
Sed iuri ceſſere domus & iura piorum.

Iuuenile uitium eſt impetum animi regere non poſſe.

Seneca in Troade.

Iuuenile uitium eſt, regere non poſſe impetum.

Iuuenum mores, ſeu proprietates quæ ſint.

Horat. in arte Poetica.

Imberbis iuuenis tandem cuſtode remoto,
Gaudet equis canibuſq;, et aprici gramine cāpi.
Cereus in uitium flecti, monitoribus aſper,
Vtilium tardus prouiſor, prodigus eris,
Sublimis, cupiduſq; & amata relinquere pernix.

Terentius in Andria.

—Ita eſt
Quod pleriq; omnes faciunt adoleſcentuli,

Vt animum ad aliquod ſtudium iungant: aut equos alere,
Aut canes ad uenandum, aut ad Philoſophos.

Iuuenibus aſſentatio parentum, aut propinquorum non parum nocet.

Plautus in Bacchid.

Hei mihi, hei mihi, iſthæc illum perdidit aſſentatio.
Nam abſque te eſſet, ego illum haberem rectum ad ingenium bonum,
Nunc propter te, tuamq; prauos factu'ſt fiduciã.

Iuuenilis ardor primo impetu furit, ac citiſſimè euaneſcit.

Seneca in Octauia.

Iuuenilis ardor impetu primo furit.
Langueſcit idem facile: nec durat diu
In uenere turpi: ceu leuis flamma uapor.

L
DE LABORE.

Laboribus vacandum eſt, dum anni, tempus, uiresq; ſinunt.

Ouid. lib. 2. de arte amandi.

Dum uires anniq; ſinunt tolerare labores,
Iam ueniet tacito curua ſenecta pede.
Aut mare nauigijs, aut uomere ſcindite terram,
Aut fera belligeras addite in arma manus.

Idem lib. 3. de arte amandi.

Ventura memores iam nunc eſtote ſenectæ,

Sic nullum nobis tempus abibit iners.
Dum licet, & ueros etiam nunc æditis annos
Diſcite, eunt anni more fluentis aquæ.

Titus Calphurnius ecloga 5.

—Iam certè potes inſudare labori.
Iam pro me gnauam potes exercere iuuentam.

Tibullus eclog. 8. lib. 1.

At tu dum primi floret ibi temporis ætas
Vtere, nam tardo labitur illa pede.

Laboris impatiens ad virtutis culmen non aſcendet, fructuſque eius haud capiet, moraliter.

Claud. in Nupt. Honorii.

Non quiſquam fruitur ueris odoribus,
Hyblæos latebris nec ſpoliat fauos,
Si fronti caueat, ſi timeat rubos.
Armat ſpina roſas, mella tegunt apes.

Labores, quibus Hercules cœlum meruiſſe dicitur.

Boetius metro. 7. lib. 8.

Herculem duri celebrant labores.
Ille Centauros domuit ſuperbos,
Abſtulit ſæuo ſpolium leoni,
Fixit & certis uolucres ſagittis:
Poma cernenti rapuit draconi.
Aureo læua grauior metallo
Cerberum extraxit triplici catena.
Victor immitem poſuiſſe fertur
Pabulum ſæuis dominum quadrigis.
Hydra combuſto periit ueneno.
Fronte turbatus Achelous amnis

Ora demerſit pudibunda ripis.
Strauit Antæum Libycis arenis,
Cacus Euandri *ſatiauit iras.*
Quotq; preſſurus foret altus orbis,
Setiger ſpumis humeros notauit.
Vltimus cælum labor irreflexo
Suſtulit collo, pretiumq; rurſus
Vltimi cælum meruit laboris.
Ite nunc fortes ubi ceſſa magni
Ducit exempli uia.—

Laboris continui intimatio perpulchra.
Horat.lib.epod.ac Canidiam.

Nullum à labore me reclinat otium.
Vrget diem nox, & dies noctem, neque eſt
Leuare tenta ſpiritu præcordia.

Labor continuus res fortiſſimas debilitat atque corrumpit, ſenectámque pigmaturam inducit.

Ouid.lib.1.de Ponto.

Confiteor facere hoc annos, ſed et altera cauſa eſt,
Anxietas animi, continuusq; labor.
Cernis ut in duris (et quid boue firmius?) aruis
Fortia taurorum corpora frangat opus.
Quæ nunquam uacuo ſolita eſt ceſſare nouali
Fructibus aſsiduis laſſa ſeneſcit humus.
Occidet, ad circi ſi quis certamina ſemper
Non intermiſſis curſibus ibit equus.
Firma ſit illa licet, ſoluetur in æquore nauis,
Quæ nunquam liquis ſicca carebit aquis,
Me quoque debilitat ſeries immenſa laborum,
Ante meum tempus cogit et eſſe ſenem.

Otia corpus alunt, animus quoq; paſcitur illis:
Immodicus contra carpit utrunque labor.

A labore quandoque ceſſandum, moraliter.
Verg. 3. Eclog.

Clauditе iam riuos pueri, ſat prata biberunt.
Seneca in Hercule furente.

Poſt multa uirtus opera laxari ſolet.

Labor aſſiduus uincit oia, atque inueſtigat.
Vergilius 1. Georg.

—Labor omnia uincit
Improbus, & duris urgens in rebus egeſtas.
Terentius in Heauton.

Nihil tam difficile eſt, quin inquirendo inueſtigari poſſit.

DE LACRYMIS.

Lacrymis dolor egeritur atque leuatur.
Ouid. lib. 4. de Triſtib.

Fleq; meos caſus, eſt quædam flere uoluptas.
Expletur lacrymis, egeriturq; dolor.
Seneca in Troade.

—Arbitrio tuo
Implere lacrymis, fletus erumnas leuat.

Lacrymæ interdum pondus verborum habent.
Ouid. 3. de Ponto.

Nec tua ſi fletu ſcindentur uerba, nocebit,
Interdum lacrymæ pondera uocis habent.

Amici mortui deflendi nõ ſunt: quia lacrymis ad vitam reuocari non poſſunt.
Ouid.

Ouid.Epiſt.ad Liuiam conſol.

Supprime iam lacrymas, non eſt reuocabilis iſtis
Quem ſemel umbrifera nauita lyntre tulit,
Sed rigidum ius eſt, & ineuitabile mortis.

Propert.lib.4.eleg.ad Paulum.

Deſine Paule meum lacrymis urgere ſepulcrũ.
Panditur ad nullas ianua nigra preces.
Cùm ſemel infernas intrarunt funera leges,
Non exorato ſtant adamante uiæ.
Te licet orantem fuſcę Deus audiat aulæ:
Nempe tuas lacrymas littora ſurda bibent.

Lacrymæ ex maxima ſæpe lætitia proſiliunt.

Plautus in Sticho.

—Ego te nunc conſpicio libens,
Vt præ lætitia lacrymæ præſiliunt mihi.

Terentius in Adelph.

Homini illico lacrymæ cadunt, quaſi puero, præ gaudio.

Lacrymę miſericordiam ſæpiſſimè impetrant.

Ouid.1.de arte aman.

Et lacrymę proſunt, lacrymis adamãta mouebis.

Idem lib.1.de Ponto.

Quodq; facis lacrymis opus eſt, nõ sãguine dixit.
Sæpe per has flecti principis ira ſolet.

Lacrymas puellarum arma eſſe.

Ouid.lib.4.Metam.his verbis innuit.

Lumina, quod potuit, lacrymis impleuit obortis.

DE LAVDE.

Laus vera bonis ac doctis poſt obitum obtingit.

Propertius eleg. 1. lib. 3.

Omnia poſt obitum fingit maiora uetuſtas,
Maius ab exequijs nomen in ora uenit.

Laudandi prçſentes cur non ſint.

Terentius in Adelph.

Ah uereor coram in os te laudare amplius,
Ne id aſſentari magis, quàm quòd habeam gratum, facere exiſtimes.

Laudibus alienis non accedendum eſt, ſed quiſque de ſeipſo examen ſuſcipiat, verũ ſit: necne quod ab aliis audit.

Perſius Satyra 1.

—Non ſi quid turbida Romã
Eleuet accedas, examenq; improbum in illa
Caſtiges trutina, nec te quæſiueris extra.

Idem Saty. 4.

Reſpue quod non es, tollat ſua munera cerdo.
Tecũ habita, et noris quã ſit tibi curta ſupellex.

Laudari magis animo, quàm voce vult ille, qui veri fauoris gloriam quærit.

Seneca in Thyeſte.

At qui fauoris gloriam ueri petit
Animo laudari magis, quàm uoce uolet.

Laus vera etiam humili viro contingit.

Seneca in Thyeſte.

Laus uera humili ſæpe contingit uiro.

Lau-

Laudari appetunt omnes, quod reprehenſibile non eſt, niſi finem recti in laudibus collocet.

Ouid.lib.1.de arte amandi.

Laudatas oſtendit auis Iunonia pennas,
Si tacitus ſpectes, illa recondit opes.
Quadrupedes inter rapidi certamina curſus,
Depexæq; iubæ, plauſaq; colla iuuant.

Idem de faciei medicamine.

Laudatas homini uolucris Iunonia pennas
Explicat, & et forma multa ſuperbit auis.

Iuuenalis 10.ſatyra.

Bellorum exuuiæ truncis affixa trophæis,
Lorica, & fracta de caſſide buccula pendens,
Et curtum temone iugum, uictæq; triremis
Apluſtre, & ſummo triſtis captiuus in arcu
Humanis maiora bonis creduntur: ad hæc ſe
Romanus, Graiusq; & Barbarus induperator
Erexit, cauſas diſcriminis atque laboris
Inde habuit: tanto maior famæ ſitis eſt, quàm
Virtutis.—

Perſius ſatyra 1.

—Vſque adeone
Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter.
At pulchrū eſt digito mōſtrari, et dicier, hic eſt

Ibidem.

—Rides ait, & nimis uncis
Naribus indulges, an erit qui uelle recuſet
Os populi meruiſſe, & cedro digna locutus
Linquere?

Et ſequitur.

Non ego, quum ſcribo, ſi forte quid aptius exit,
Quãdo hæc rara auis eſt: ſi quid tñ aptius exit,
Laudari metuã. neq; enim mihi cornea fibra eſt:
Sed recti finemq́, extremumq; eſſe recuſo.

Parcè laudabimus aliquem, ne poſtea illius peccata nobis pudorem incutiant.

Horat.lib.1.epiſt.ad Lollium.

Qualem cõmendes etiã atq; etiã aſpice, ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur, & quondam non dignum tradimus.
Ergo
Quem ſua culpa premit deceptus, omitte tueri.

Laudare ſeipſum poteſt quis, duplici de cauſa, & primo ad audientium ædificationem, ſecundo ad ſuiipſius defenſionem purgationemq; vt Vlyſſes.

Ouid.lib.13.Metamor.

Ergo operum, quoniã nudum certamen habetur,
Plura quidem feci, quæ comprendere dictis
In promptu mihi ſit, &c.

Laudare ſua, & aliena vituperare nemo debet.

Horat.lib.1.Epiſt.ad Lollium.

Nec tua laudabis ſtudia, aut aliena reprendes.

Sua vnuſquiſque laudat.

Ouid.lib.2.Faſto.

Quiſq; ſuam (ſcilicet vxorem) laudat, ſtudijs certamina creſcunt.

Idem lib.3.de Ponto.

Ipſe ego librorum uideo delicta meorum,
Cùm ſua plus iuſto carmina quiſq; probet.
Autor opus laudat, ſic forſitan Accius olim
Ther-

Therſiten facie dixerit eſſe bona.

Valer. Flacc. lib. 5. Argonaut.

Autor, & eſt rerum cunctis tutela ſuarum.

Laudum cupidus de ſe credit omnia.

Iuuen. ſaty. 4.

—Nihil eſt quod credere de ſe
Non poſſit, cúm laudatur dijs æqua poteſtas.

Laus propria ſordet.

Plau. in Epid.

Nam ſtrenuiori deterior ſi prædicat ſuas pugnas de illius ore fiunt ſordidæ.

Laus ad clementiam inducens lepidiſſimam.

Ouid. lib. 9. Metam.

—Neq; eſt de tigride natus,
Nec rigidos ſilices, ſolidúmue in pectore ferrum,
Aut adamanta gerit, nec lac bibit ille leænæ.
Vincetur, repetendus erit, nec tædia cœpti
Vlla mei capiam dum ſpiritus iſte manebit.

Laus Homeri illuſtris.

Sillius Italicus lib. 13. bel. Pu.

—Meruit Deus eſſe uideri,
Et fuit in tanto non paruum pectore numen.
Carmine cõplexus, terrã, mare, ſydera, manes:
Et cantu muſas, & Phœbum æquauit honore.

Manilius lib. 2. Aſtrono.

Maximus Iliacæ gentis certamina uates
Ore ſacro cecinit patriam, & ſua iura petentem
Dum dabat, eripuit cuiuſq; ex ore profuſo
Omnis poſteritas latices in carmina duxit,
Amnemq; in tenues auſa eſt deducere riuos

Vnius ſecunda bonis- -

Saluſtii laus ſumma.

Martial. in Apophoretis.

Hic erit, ut perhibent doctorum corda uirorum
Primus Romana Criſpus in hiſtoria.

Philomenæ laus.

Ouid. lib. de Philomena.

Dulcis amica ueni noctis ſolatia præſtans:
Inter aues etenim nulla tibi ſimilis.
Tu Philomena potes uocum diſcrimina mille,
Mille potes uarios ipſa referre modos.
Nam quamuis aliæ uolucres modulamina tentent,
Nulla poteſt modulis æquiualere tuis.
Inſuper eſt auium ſpatijs garrire diurnis.
Tu cantare ſimul nocte dieq́; potes.

Ibidem.

Scribere me uoces auium Philomena coëgit,
Quæ cantu cunctas exuperat uolucres.

LECTIO.

Lectionis utilitas.

Horat. lib. 1. Epiſt.

Inter cuncta leges, & percunctabere doctos
Qua ratione queas traducere leniter æuum,
Ne te ſemper inops agitet, vexetq́; cupido,
Ne pauor & rerum mediocriter utilium ſpes.
Virtutem doctrina paret, natura ne donet,
Quid minuat curas, quid te tibi reddit amicũ,
Quid puré tranquillet, honos, an dulce lucellum.
An ſecretum iter, & fallentis ſemita uitæ.

Clau-

Claud. de 4. Honorii Aug. Con.

Interea muſis animus dum mollior inſtet,
Et quæ mox imitère legas, nec deſinat unquam
Tecum Graia loqui tecum Romana uetuſtas,
Antiquos euolui duces, aſſueſce futuræ
Militiæ, Latium retro te confer in æuum.
Libertas quæſita placet, mirabere Brutum,
Perfidiam damnas, Metij ſatiabere pœnis.
Triſte rigor nimius, Torquati deſpue mores.
Mors impenſa bonum, Decios uenerare ruentes.
Vel ſolus quid fortis agat, te ponte ſoluto
Oppoſitus Cocles, Mutij te flamma docebit.
Quid mora perfringat, Fabius. quid rebus in arctis
Dux gerat, oſtendet Gallorum ſtrage Camillus.
Diſcitur hinc, nullos meritis obſiſtere caſus.
Prorogat æternam feritas tibi Punica famam
Regule, ſucceſſus ſuperant aduerſa Catonis.
Diſcitur hinc quantum paupertas ſobria poſſit,
Pauper erat Curius reges cùm uinceret armis,
Pauper Fabritius Pyrrhi cùm ſperneret aurum
Sordida Serranus flexit dictator aratra,
Luſtratæ liſtore caſæ, faſceſq; saligniis
Poſtibus affixit, collectæ conſule meſſes,
Et ſulcata diu trabeato rura colono.

Quid, & quo modo legendum.

Auſon. in Protreptico.

Perlege quodcũq; eſt memorabile, prima monebo
Perlege quodcũq; eſt memorabile. Et ut tibi pſit
Conditor Iliados, & amabilis orſa Menandri
Euoluenda tibi, tu flexu & acumine uocis
Innumeros numeros doctis accentibus effer.

Affectuſq́, impone legens, distincto ſenſum
Auget, & ignauis dant interualla uigorem.
Ecquando iſta meæ contingent dona ſenectæ?
Quando oblita mihi tot carmina, totq́, per æuũ
Connexa hiſtoriæ ſoccos, aulæaq́, regum,
Et Melicos, lyricoſq́, modos præfando nouabis?
Obductoſq́, ſeni facies pueraſcere ſenſus?
Te præeunte nepos modulata poëmata Flacci,
Altiſonumq́, iterum fas eſt didiciſſe Maronem.
Tu quoq; qui latiam lecto ſermone Terenti
Comis & aſtricto percurris pulpita ſocco,
Ad noua uix me norem diuerbia coge ſenectam.

Non eſſe legendas fabulas.

Mart. lib. 10. Epig.

Qui legis Oedipodem, caligantemq; Thyeſtem,
Colchidas, & Scyllas, quid niſi mõſtra legis?
Quid te uana iuuant miſeræ ludibria chartæ?
Hoc lege, quod poſſis dicere iure, meum eſt.

DE LEGIBVS.

Legem ſtatuens legi ſe ſubiicere debet.

Auſon. in Pythaci ſentent.

Pareto legi quiſquis legem ſanxeris.

Leges ratæ ſunt, ne fortes debiliores opprimerent.

Ouid. lib. 3. Faſto.

Inde datæ leges, ne fortior omnia poſſet:
Cœptaq; ſunt purè tradita ſacra coli.

Leges ſine moribus uanæ ſunt, & nihil proficiunt.

Ho-

Horat.Oda.24.lib.3.

Quid leges ſine moribus
Vanæ proficiunt? ſi neque feruidis
Pars incluſa caloribus
Mundi, nec boreę finitimum latus:
Durataeq; ſolo niues
Mercatorem abigunt, horrida callidi
Vincunt æquora nauitę?

Legum & iuriſperitus ad iudicium prę-ſtandum idoneus erit.

Plaut.in Epidico.

PE. Quem hominem inuenimus ad eam rem vtilem?
APO. hic erit optimus,
Hic poterit cauere rectè, iura qui & leges tenet.

Legibus quod eſt ſancitum reſcindi non debet necnon incœpiſſe turpe fuit.

Terent.in Phorm.

Mihi non uidetur, quod ſit factum legibus,
Reſcindi poſſe, & turpe incęptum eſt.

Ibi leges nihil poſſunt, vbi pecunia regnat.

Petronius Arbiter ſatyricus.

Quid faciant leges, vbi ſola pecunia regnat?
Aut vbi paupertas uincere nulla poteſt?

Leges a malis moribus in poteſtatem redactæ ſunt, parietibuſq; adfixæ, ubi illos adfigi æquius fuerat.

Plaut.in Trinummo.

Mores leges perduxerunt iam in poteſtatem ſuam.

Et ſequitur.

—Eæ miſeræ etiam
Ad parientem ſunt fixæ clauis ferreis, ubi malos mores
Adfigi nimio fuerat æquius.

Leges nullo diſcrimine pereunt.

Lucan. lib. 3. bel. ciuil.

—Pereunt diſcrimine nullo
Amiſſæ leges: ſed pars uiliſſima rerum
Certamen mouiſtis opes.

DE LAETITIA.

Lætitiæ maximæ intimatio.

Statius lib. 2. ſyluarum.

Securæ procul hinc abite mortes,
Hæc uitæ genialis eſt origo.
Cedat luctus atrox geniſq; manent
Iam dulces lacrymæ, dolorq; feſſus.
Quicquid fleuerat ante, nunc adoret.

Idem lib. 5. ſyluarum.

Qualem te ſuperi Priſcilla, hominesq; benigno
Aſpexère die, cum primum ingentibus actis
Admotus coniunx, uiciſti gaudia cœnę.

Læti vt viuant homines admonitio lepidiſſima.

Seneca in Hercule furen.

—Dum fata ſinunt
Viuite læti, properat curſu
Vita citato, uolucriq; die
Roto precipitis uertitur anni.
Duræ peragunt penſa ſorores,
Nec ſua retro fila reuoluunt.

At

At genus hominum fertur rapidis
Obuia fatis, incerta ſui,
Stygias ultro quærimus undas.

Ouid. lib. 1. de arte amandi.

Si uox eſt canta, ſi mollia bracbia ſalta,
Et quacunq; potes dote placere, place.

Idem lib. 2. de arte amandi.

Qui ſermone placet, taciturna ſilentia uitet.
Qui canit arte canat, qui bibit arte bibat.

Lætis (id eſt proſperis) rebus modus ponendus eſt.

Statius lib. 2. Thebaid.

Pone modum lætis, ſatis oſtro diues, & auro
Conſpicuus, tenuem germani pauperis annum
Riſiſti, moneo regnorum gaudia temet
Dedoceas, patiensq; fugæ mereare reuerti.

DE LIBERALITATE.

Liberalitas immortalem hominem reddit, quia eius fructus, ſcilicet fama remanet tantum.

Horat. Oda. 2. lib. 2.

Viuet extento Proculeius æuo,
Notus in fratres animi paterni,
Illum aget penna metuente ſolui
Fama ſuperſtes.

Idem Oda. 7. lib. 4.

Cuncta manus auidas fugient hæredis amico
Quæ dederis animo.

Martialis lib. 5. Epigr.

Extra

Extra fortunam eſt quicquid donatur amicis,
Quas dederis, ſolas ſemper habebis opes.

Idem lib. 8. Epig.

Qui donas, facis ipſe Bleſianum.
Hoc longum tibi uita dum manebit,
Hoc & poſt cineres erit tributum.

Liberalitatis maximæ intimatio.

Verg. 11. Aeneid.

Ante oculos, interq; manus ſunt omnia ueſtras.

Ouid. lib. 3. Faſto.

Quid moror, & uarijs onero tua pectora cauſis?
Eminet ante oculos, quod petis, ecce tuos.

Claud. in Panegyrico Probi.

Hic non diuitias nigrantibus abdidit antris,
Nec tenebris damnauit opes, ſed largior imbre
Sueuerat innumeras hominum ditare cateruas.
Quippe uelut denſo currentia munera nimbo,
Cernere ſemper erat populis undare penates,
Aſſiduos intrare inopes, remeare beatos.
Præceps illa manus fluuios ſuperabat Iberos
Aurea dona uomens.

Idem lib. 1. in Eutrop.

Nil negat, & ſeſe uel non poſcentibus offert.

DE LIBERTATE.

Libertas nulla gratior eſt, quàm ſub rege pio.

Caud. 3. lib. in Stilico. laudes.

Fallitur egregio quiſquis ſub principe credit
Seruitium, nunquam libertas gratior extat,

Quàm

Quàm ſub rege pio.

Libertas operandi quid uis, plurimorum malorum cauſſa eſt, præcipue adoleſcentibus.

Statius lib.5.ſyluarum.

Quem non corrumpit pubes effrena, nouæq;
Libertas properata togæ? ceu neſcia falcis
Sylua comas tollit, fructūq; expirat in umbras.

Liberi naturaliter ſunt homines libentius quàm ſerui.

Plautus in Captiuis.

Omnes profecto liberi libentius
Sumus, quam ſeruimus.

Liber captiuus, aui penè ſimilis eſt.

Plautus in Captiuis.

Liber captiuus aui fere ſimilis eſt.
Semel fugiendi ſi data eſt occaſio,
Satis eſt: nunquam poſt illum poſsis prendere.

Liber quis uere ſit.

Horat. ſatyra 7. lib.2.

Quiſnā igitur liber? Sapiēs, ſibiq; imperioſus,
Quem neq; pauperies, neq; mors, neque uincula terrent
Reſponſare cupidinibus, contemnere honores,
Fortis, & in ſeipſo totus teres, atq; rotundus
Externi ne quid ualeat per leue morari,
In quem manca ruit ſemper fortuna—

DE LIBIDINE.

Libido ſcilicet dominandi uel carnis, ſanctos, id eſt uirtute præditos ſæpe uicit.

Se-

Seneca in Hippol.

Vincit ſanctos dira libido.

Libido in uetita irruit.

Claud. lib. 2. in Eutrop.

Sed quia cæcus ineſt uitijs amor, omne futurum
Deſpicitur, ſuadentq; breuem præſentia fructũ.
Et ruit in uetitum damni ſecura libido.

Libidini homo naturaliter deditus eſt.

Terentius in Andria.

—Ingenium eſt omnium
Hominum ab labore procliue ab libidinem.

DE LICENTIA.

Licentiam refrenare debet, qui ciuiũ rabiẽ ſedare, & pater patriæ inſcribi cupit.

Horat. Oda. 24. lib. 3.

O quiſquis uolet impias
Cædes aut rabiem tollere ciuicam:
Si quæret pater orbium
Subſcribi ſtatuis, indomitam audeat
Refrenare licentiam.

Licentia omnes deteriores reddit, præcipuè tamen adoleſcentes.

Terent. in Heaut.

Nam deteriores omnes ſumus licentia.
Quodcunq; inciderit in mentem uolet, neq; id
Putauit prauum an rectum ſiet quod pet et.
Tu rem perire, & ipſum non poterit pati,
Dare denegaris, ibi ad illum illico,
Quò maximè apud te ualere ſentiet,

Abitu-

Abiturum ſe ab s te eſſe illicò minabitur.

Idem in Adelph.

—Verùm nimia illa licentia
Profectò euadet in aliquod magnum malum.

Iuuenal.14.ſatyra.

Nemo ſatis credit tantum delinquere, quantum
Permittas, adeò indulgent ſibi latius ipſi.

Claud.de 4.Honorii conſul.

—Procliuior uſus
In peiora datur ſuadetq́ licentia luxum,
Illecebriſq; effrena fauet: tunc uiuere caſtè
Aſperius, cùm prompta Venus: tum durius iræ
Conſulimus, cùm pœna patet—

DE LICITIS.

Licita ingrata ſunt atq; contemnuntur, illicita, uero & uetita econtra appetuntur.

Ouid.lib.2.eleg.

Quod licet, ingratum eſt, quod non licet, acrius urit.

Ouidius.

Cui peccare licet, peccat minus. Ipſa poteſtas
Semina nequitæ languidi ora facit.
Nitimur in uetitum ſemper, cupimuſq; negata
Sic interdictis imminet æger aquis.

Non omnia quæ licent perpetranda ſunt. ſed quæ decent. Nam quę decent facere laus eſt, non autem quę licent.

Seneca in Octauia.

Id facere laus eſt, quod decet, non quod licet.

Claud.de 4.Honorii conſ.

--Sed

--Sed comprime motus,
Nec tibi quid liceat, ſed quid feciſſe decebit.
Occurrat, mentemq́; domet reſpectus honeſti.

Plura de his quęras infrà in titu. de uetitis.

DE LINGVA.

Lingua interpres eſt animi.

Horat. de arte Poetica.

Poſt adfert animi motus interprete lingua.

Lingua non ſemper profert, ea quæ ſunt in mente, hoc eſt, lingua non ſemper animi interpres eſt.

Ouid. lib. 2. de Triſt.

Crede mihi diſtant mores à carmine noſtro:
Vita uerecunda eſt, muſa iocoſa mea eſt.
Nec liber indicium eſt animi, ſed honeſta uolūtas
Plurima mulcendis auribus apta refert.
Accius eſſet atrox conuiua Terentius eſſet,
Eſſent pugnaces qui fera bella canunt.
Omne genus ſcripti grauitate Tragœdia uincit,
Hæc quoq; materiam ſemper amoris habet.

Mart. lib. 1. Epigr.

Innocuos cenſura poteſt permittere luxus.
Laſciua eſt nobis pagina, uita proba eſt.

Linguam habere uenalem præſertim in iudicio turpe eſt.

Ouid. lib. 1. eleg.

Turpe reos empta miſeros defendere lingua,
Quod faciat magnas turpe tribunal opes.

Lin-

Lingua eſt peſſima pars in malo homine.
Iuuenal.ſatyra.9.
Vitandum eſt rectè cùm propter plurima,tũ his
Præcipuè cauſis,ut linguas mancipiorum
Contemnas.Nã lingua mali pars peſſima ſerui.

DE LOCO.

In loco deſipere dulce eſt.
Horat.Oda.12.lib.4.
Miſce ſtultitiam conſilÿs breuem.
Dulce eſt deſipere in loco.
Ouidius ad Piſonem.
Temporibus ſeruire decet:qui tempora certis
Ponderibus penſauit,eum ſi bella uocabunt,
Miles erit:ſi pax,poſitis toga geſtiet armis.
Hunc fora pacatum,bellantem caſtra docebunt.
Idem lib.1.de arte aman.
Si uox eſt,canta,ſi mollia brachia ſalta.
Et quacunq́ potes dote placere,place.

Locus & res ſæpe conſilium in rebus dubiis dare ſolent.
Ouid.lib.1.de Triſt.
Difficile eſt tamen.hic remis utaris,an aura
Dicere,conſilium reſq́;,locuſq́ dabunt.

Loco ſuo aptè collocanda ſunt ea, de quibus nobis erit dicendum.
Horat.de arte Poetica.
Singula quæque locum teneant ſortita decenter.

DE LOQVACITATE.

Omnes mulieres loquaces habentur.

Plautus in Aſinaria.

Nam multum loquaces meritò habemur omnes,
Nec mutam profectò repertam ullam eſſe
Hodie dicunt mulierem illo in ſeculo.

Loqui tacenda laudabile non eſt.

Ouidius lib. 2. de arte aman.

Eximia eſt uirtus præſtare ſilentia rebus:
At contrà grauis eſt culpæ, tacenda loqui.

Loquacitas nocet plurimum.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Sæuam.

Sed tacitus paſci ſi poſſet coruus, haberet
Plus dapis, & rixæ multò minus, inuidiæq;.

Ouid. lib. 2. Eleg.

Quærit aquas in aquis, et poma fugacia captat
Tantalus, hoc illi garrula lingua dedit.

Auſon. ad Paul.

-- Vt diuerſa ſibi, uicinaq; culpa eſt,
Multa loquens, & cuncta ſilens.

Loquax & garrulus eſt omnis, qui multa percontatur.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Lollium.

Percontatorem fugito. Nam garrulus idem eſt.

DE LVCRO.

Lucri amorem ut deponant cupidi, ſaltē ex iugi mortis memoria, exhortatio pia.

Ho-

Horat. Oda. 12. lib. 4.

Verum pone moras, & ſtudium lucri
Nigrorumq; memor dum licet ignium.

Lucrandi cauſſa ad quęq; pericula ſe homines exponunt.

Tibullus eleg. 9. lib. 1.

Lucra petens habili tauros adiungit aratro,
Et durum terræ ruſticus urget opus.
Lucra petituros freta perq; patentia uentis
Ducunt inſtabiles ſydera certa rates.

Lucrandi cauſa rem diuinam cupidi deſerunt.

Plau. in Pſeudulo.

Si lucri quid detur, potius rem diuinam deſerã.

Lucrum maximum eſt interdum, pecuniam in loco negligere.

Teren. in Adelph.

Pecuniam in loco negligere maximum interdũ eſt lucrum.

Ouid. lib. 2. de remed. amoris.

Munera, quæ dederas habeat ſine lite iubeto.
Eſſe ſolent magno damna minora bono.

Lucrum omne utile homini non eſt.

Plau. in Captiuis.

Non ego omnino lucrum omne eſſe utile homini exiſtimo.
Scio ego multos iam lucrum luculentos homines reddidit.
Eſt etiam ubi profecto damnum præſtat facere, quam lucrum.
Odi ego aurum, multo multis ſæpe ſuaſit perperam,

Lucri

Lucri odor cupido bonus eſt etiam ex qua libet re,Sententiam Veſpaſiani eſt Impe ratoris,quam Iuuena.ſatyr.14.ponit.

Nec credas ponẽdum aliquid diſcriminis inter
Vnguenta,& corium.Lucri bonus eſt odor ex re
Qualibet—

DE LVDO.

Ludus multorum malorum cauſa eſt.
Horatius lib.1.Epiſt.ad Mecœn.

Ludus enim genuit trepidum certamen, et iram
Ira truces inimicitias,& funebre bellum.

Ouid.lib.1.de arte amandi.

Si perdiderit non ceſſat perdere luſor
Et reuocat cupidas alea ſæpe manus.

In ludo pectora noſtra patent.
Ouidius lib.3.de arte aman.

Tunc ſumus incauti,ſtudioq; aperimur ab ipſo
Nudaq; per luſus pectora noſtra patent.
Ira ſubit,deforme malum,lucriq; cupido,
Iurgiaq; & rixæ,ſollicitusq; dolor.
Crimina dicuntur,reſonat clamoribus æther,
Inuocat iratos & ſibi quiſq; deos.
Nulla fides tabulis,quæ non per uota petuntur,
Et lacrymis uidi ſæpe madere genas.

Ludus eſt malus illis,qui crudo ſunt ſtomacho.
Horat.ſatyr.5.lib.1.

Luſum it Mecænas, dormitũ ego, Vergiliuſq;.
Nanq; pila lippis inimicum,& ludere crudis.

DE

DE LVXVRIA.

Luxuria orbis victrix rapit opes, vt iterum turpiter perdat.

Seneca in Octauia.

Turpis libido dominatur (ſ nũc) potẽs Venere.
Luxuria uictrix orbis immenſas opes
Iampridem auaris manibus, ut perdat, rapit.

Luxuria malum prædulce ac peſtis blanda dicitur, eo quod homines caligine non parua hebetat atque effœminat.

Claudian.lib.2.in Stiliconis laud.

—Nec te iucunda fronte fefellit
Luxuries prædulce malum, quæ dedita ſemper
Corporis arbitrijs, hebetat caligine ſenſus,
Membraq; Circæis effœminat acrius herbis.
Blanda quidem uultu, ſed qua non terrior ulla
Interius fucata genas, & amicta doloſis
Illecebris, toruos auro circumligat hydros.
Illa uoluptatum multos innexuit hamis.

Seneca in octauia.

Totum per orbem maximum exortum eſt malum
Luxuria, peſtis blanda, cui dedit uires
Roburq; longum tempus, atque error grauis.

Luxuria oritur maximè ex nimia rerum copia, otio, ſeu proſperitate quæ innumerorum malorum cauſa eſt, licet per accidens.

Horat.lib.Epod.

Altera iam teritur bellis ciuilibus ætas

Suis & ipſa Roma uiribus ruit,
Quam neque finitimi ualuerunt perdere Marſi,
Minacis aut Hetruſca Porſenæ manus,
Aemula nec uirtus Capuæ, nec Spartacus acer,
Nouisq́; rebus infidelis Allobrox,
Nec fera cærulea domuit Germania pube,
Parentibusq́; abominatus Hannibal,
Impia perdemus deuoti ſanguinis ætas,
Ferisq́; rurſus occupabitur ſolum.

Iuuenalis Satyra 6.

Nil non permittit mulier ſibi, turpe putat nil
Cùm uirides gemmas collo circumdedit, & cum
Auribus extenſis magnos committit elenchos.

Lucanus lib. 1. bel. ciuil.

Namq́; ut opes nimias mundo fortuna ſubacto
Intulit, & rebus mores ceſſere ſecundis,
Prædaq́; & hoſtiles, luxum ſuaſere rapinæ,
Non auro, tectis ue modus: menſasq́; priores
Aſpernata fames, cultus geſtare decoros
Vix nuribus, rapuere mares fœcunda uirorum.
Paupertas fugitur, totoq́; accerſitur orbe
Quo gens quæque perit.—

Seneca in Hippol.

Quiſquis ſecundis rebus exultat nimis,
Fluisq́; luxu, ſemper inſolita appetens,
Hunc illum magnæ dira fortunæ comes
Subit libido non placent ſuetæ dapes,
Non tecta, ſani mores, aut uilis cibus.
Cur in penates rarius tenues ſubit
Hæc delicatas eligens päſtis domos?
Cur ſancta paruis habitat in tectis Venus?

Mediumq́;

Mediumq́, ſanos uulgus affectus tenet,
Et ſe coercent modica? contra diuites,
Regnoq; fulti, plura quàm fas eſt, petunt?
Quod non poteſt, uult poſſe, qui nimium poteſt.

Ibidem.

Rupere fœdus impius lucri furor,
Et ira præceps, quæq; ſuccenſas agit
Libido mentes: uenit imperij ſitit.
Cruenta facinus, præda maiori minor
Pro iure uires eſſe.—

Sillius Italicus lib.15.bel.Pu.

—Inde aſpice latè
Florentes quondam luxus quas verterit vrbes.
Quippe nec ira Deum tantũ, nec tela, nec hoſtes,
Quantum ſola uoces animis illapſa uoluptas.

Propertius lib.3.Eleg.

Proloquar, atq; utinã patriæ ſim uerus aruſpex,
Frangitur ipſa ſuis Roma ſuperba bonis.

Claudian.lib.3.in Stilic.laud.

—Nam cætera regna
Luxuries uitijs, odijsq́; ſuperbia uertit.
Sic male ſublimes fregit Spartanus Athenas,
Atq; idem Thebis cecidit. Sic Medus ademit
Aſſyrio, Medoq; tulit moderamina Perſes,
Subiecit Perſen Macedo, ceſſurus & ipſe
Romanis, hac augurijs firmata Sibyllæ.

Idem lib.3.de Rapt. Proſerp.

—Sed quod diſſuaſor honeſti
Luxus, et humanas oblimat copia mentes,
Prouocet ut ſegnes animos.—

Luxuria à toris mœſtis abeſſe ſolet.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Nec uires adimit Veneris damnoſa uoluptas.
Non ſolet in mæſtos illa uenire thoros.

Luxuriæ deditus in iuuentute qui fuit, in ſenectute, ægritudine ue poſitus vitam odit.

Perſius ſatyra 5.

Hic campo indulget, hunc alea decoquit, ille
In Venerem putris, ſed cùm lapidoſa chiragra
Fregerit articulos ueteris ramalia fagi,
Tunc craſſos tranſiſſe dies, lucemq́; paluſtrem,
Et ſibi iam ferè uitam ingemuere relictam.

Luxuria, cum omni ætati eſt turpis, tum ſenectuti fœdiſſima eſt.

Ouid. lib. 1. Eleg. ſiue amo.

Quæ bello eſt habilis, Veneri quoq; cōuenit ætas
Turpe ſenex miles, turpe ſenilis amor.

Luxuriæ deteſtatio notabilis, quæ in homine maior. quàm in brutis eſſe dicitur.

Seneca in Hippol.

—O tetrum genus
Non ulla uinctum lege melioris ſoli.
Feræ quoque ipſæ ueneris euitant nefas,
Generiſq́; leges inſcius ſeruat pudor.

Ouid. lib. 9. Metam. Sodomiticum vitium his verbis adumbrat.

Nec uaccam uaccæ, nec equas vrit amor equarū.
Vrit oues aries ſequitur ſua fœmina taurum.
Sic & aues coeunt, interq́; animalia cuncta
Fœmina fœmineo correpta cupidine nulla eſt.

DE

M

DE MALITIA.

Malitia atque impietas hominum maximè creuit.

Ouid.lib.4.de Triſtib.

Siue locum ſpecto,locus eſt inamabilis, & æquo
Eſſe poteſt toto triſtius ore nihil,
Siue homines,uix ſunt homines hoc nomine digni
Quamq́; lupi ſæuæ plus feritatis habent.
Non metuunt leges, ſed cedit uiribus æquum,
Victaq́; pugnaci iura ſub enſe iacent.

Iuuenal.Saty.1.

Nil erit ulterius quod noſtris moribus addat
Poſteritas,eadem capient facientq; minores:
Omne in præcipiti uitium ſtetit,

Seneca in Hippol.

Inuenit artes bellicus Mauors *nouas,*
Et *mille formas mortis, hinc terras cruor*
Infecit omnes fuſus,& rubuit mare.
Tunc ſcelera dempto fine per cunctas domos
Iere,nullum caruit exemplo nefas.
A fratre frater,dextera nati parens
Cecidit,maritus coniugis ferro iacet,
Perimuntq́; fœtus impiæ matres ſuos.
Taceo nouercas: mitius nil eſt feris,

Idem in Octauia.

Sed in parentis viſcera intrauit ſuæ

Deterior ætas, eruit ferrum graue
Aurumq; ſæuas mox & armauit manus:
Partita fines, regna conſtituit, nouas
Extruxit urbes, tecta defendit ſuis
Aliena tellis, aut petit, alienæ imminens.

Plautus in Bacchid.

— Aedepol
Ne tu illorum mores, perquam meditatè tenes, ſed etiam
Vnum hoc, ex ingenio malo malũ inueniunt ſuo:
Nulli amici ſunt, inimicos ipſi in ſe oẽs habent,
Atque ſe cùm fruſtrantur, fruſtrari alios ſtolidi exiſtimant.

Plautus in Trinummo.

Noui ego hoc ſeculum moribus quibus ſit, malus bonum malum
Eſſe uult, ut ſit ſui ſimilis, turbant, miſcent mores mali, rapax.
Auarus, inuidus, ſacrum, prophanum: publicum priuatum habent:
Hiulca gens. hæc ego doleo, hæc ſunt, quæ excruciant.
Hæc dies noctesq; tibi canto, ut caueas, quod manu non queunt
Tangere, tantum fas habent, quo manus abſtineant.

Catullus.

Sed poſtquam tellus ſcelere eſt imbuta nefando,
Iuſtitiamq; omnes cupida de mente fugarunt,
Perfudere manus fraterno ſanguine fratres.
Deſtitit extinctos natus lugere parentes,
Opta-

Optauit genitor primæ ui funera nati,
Liber ut innuptæ potiretur flore iuuentæ:
Ignaro mater ſubſternens ſe impia nato,
Impia non uerita eſt diuos ſcelerare penates.
Omnia fanda, nefanda malo permixta furore
Iuſtificam nobis mentem auertere deorum.
Quare nec tales dignantur uiſere cœtus,
Nec ſe contingi patiuntur lumine claro.

Malus fœlix eſſe nequit, etiam ſi ditiſſimus ſit.

Iuuenalis ſatyra. 4.

Quid refert igitur quantis iumenta fatiget
Porticibus? quanta nemorũ uectetur in umbra?
Iugera quot uicina foro? quas emerit ædes?
Nemo malus fælix.—

Nemo vſqueadeo malus eſt, quin bonus effici poſſit, ſi reprehenſioni aures accõmodet.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Mœcen.

Inuidus, iracundus, iners, vinoſus, amator?
Nemo adeo ferus eſt, ut non miteſcere poſſit,
Si modo culturæ patientem commodet aurem.

Nemo repentè fuit peſſimus.

Iuuenal. 2. Saty.

Nemo repentè fuit turpiſſimus, accipient te
Paulatim qui longa domi redimicula ſumunt
Frontibus, & toto poſuere monilia collo.

Lucan. lib. 1. bel. ciuil.

—Nullus ſemel ore receptus
Pollutas patitur ſanguis manſueſcere fauces.

Omnis malus ſeruus eſt etiam ſi rex ſit.

Boetius Meto. 2. lib. 4.

Quos uides cedere celſo
Soliĳ culmine reges
Purpura claros nitente,
Septos triſtibus armis,
Ore toruo comminantes,
Rabie cordis anhelos.
Detrahat ſi quis ſuperbis
Vani tegmina cultus,
Iam uidebit intus atras
Dominos ferre catenas.
Hinc enim libido uerſat
Auidis corda uenenis,
Hinc flagellat ira mentem
Fluctus turbida tollens.
Mæror aut captos fatigat,
Aut ſpes lubrica torquet.
Ergo tum caput tot unum
Cernas ferre tyrannos,
Non facit quod optat ipſe
Dominis preſſus iniquis.

Claud. de 4. Honorii conſul.

Tu licet extremos latè dominere per Indos,
Te Medus, te mollis Arabs, te Seres adorent,
Si metuis, ſi praua cupis, ſi duceris ira,
Seruitĳ patiere iugum tolerabis iniquas
Interius leges. tunc omnia iure tenebis,
Cùm poteris rex eſſe tui.—

Mali à ſtatuis nihil differunt, niſi quod illorum imago viuit.

Iuuenalis Satyra 8.

At

—At tu
Nil niſi Cecropides, truncoq́; ſimilimus Herme
Nullo quippe alio uincis diſcrimine, quàm quod
Illi marmoreum caput eſt. tua uiuit imago.

Mali ad nocendum aſſiduè proni ſunt, & eis nullum tempus ad nocendum anguſtum eſt.

Seneca in Medea.

Nullum ad nocendum tempus anguſtum eſt malis.

Mali conſcius diligitur tantum.

Iuuen. ſatyra 3.

Quis nunc diligitur niſi conſcius? & cui feruēs
Aeſtuat occultis animus ſemperq; tacendis?
Nil tibi ſe debere putat, nil conferet unquam
Participem qui te ſecreti fecit honeſti.
Carus erit Verri, qui Verrem tēpore quo uult
Accuſare poteſt. —

Quod malis omnia ex ſententia ut plurimū ſuccedunt, bonis verò contra, hinc quidam de Dei prouidentia dubitant, aſſerentes hominum genus a fortuna regi (vt titulo de fortuna oſtenſum eſt) ſed falsò. Tolluntur autem in altum, vt lapſu maiore ac grauiore ruant.

Seneca in Hyppol.

Sed cur idem qui tanta regis,
Sub quo uaſti pondera mundi
Librata ſuos eucunt orbes,
Hominum nimium ſecurus ades,
Non ſollicitus prodeſſe bonis,
Nocuiſſe malis.

Boëtius Metro. 5. lib. 1.

Omnia certo ſine gubernas
Hominum ſolos reſpuis actus
Merito rector cohibere modo.
Nam cur tantas lubrica uerſat
Fortuna uices? premit inſontes
Debita ſceleri noxia pęna.
At peruerſi reſident celſo
Mores ſolio, ſanctaq; calcant
Iniuſto iure colla nocentes.
Latet obſcuris condita uirtus
Clara tenebris, iuſtuſq; tulit
Crimen iniqui.
Nil periuria, nil nocet ipſis
Fraus mendacii coempta colore.
Sed cùm libuit uiribus uti
Quos innumeri metuunt populi
Summos gaudeant ſubdere reges.
O iam miſeras reſpice terras
Quiſquis rerum fędera nectis.
Operis tanti pars non uilis.
Hominos quatimur fortunæ ſalo.
Rapidos rector comprime fluctus,
Et quo cęlum regis immenſum
Firma ſtabiles fœdere terras.

Claud. lib. 1. in Ruffin.

Sed cùm res hominum tanta caligine uolui
Aſpicerem, lætoſq; diu florere nocentes,
Vexariq; pios rurſus labefacta cadebat
Relligio, cauſæq; uiam non ſponte ſequebar
Alterius, uacuo quæ ſemina currere motu

Affir-

Affirmat, magnumq́; nouas per inane figuras,
Fortuna, non arte regi, quæ numina ſenſu
Ambiguo, uel nullo putat, uel neſcia noſtri.
Abſtulit hunc tandem Ruffini pœna tumultum
Abſoluitq; deos: iam non ad culmina rerum
Iniuſtos creuiſſe queror: tolluntur in altum
Vt lapſu maiore ruant.

Mali ſunt, bonis qui maledicunt.

Plau. in Bacchid.

Mali ſunt homines, qui bonis dicunt malè.

Mali non quieſcunt, niſi prius aliquod malum perpetrauerint.

Iuuen. ſaty. 3.

Ebrius ac petulans, qui nullum fortè cecidit,
Dat pœnas, noctem patitur lugentis amicum
Pelidæ, cubat in faciem, mox deinde ſupinus.
Ergo non aliter poterit dormire, quibuſdam
Somnum rixa facit.

Malo benefacere tantum periculum eſt, quantum bono malefacere.

Plaut. in Penulo.

—Malo benefacere tantundem
Eſt periculum, quantum bono malefacere.

Malos homines terra nunc educat.

Iuuen. ſaty. 15.

Terra malos homines nunc educat.

DE MALIS.

Mala æquanimiter ſuſtinens demum haud parua reportabit bona.

Plau. in Aſinaria.

Fortiter malum qui patitur, idem poſt potitur bonum.

Mala incerta dubiaq; magis angunt hominem.

Seneca in Agamemenone.

Exprome, clades ſcire qui refugit ſuas
Grauat timorem: dubia plus torquent mala.

Illata mala æquanimiter tolerat, qui maiora ueretur.

Seneca in Hercule furente.

Quiſquam ne ſegnis tanta tolerauit mala,
Maiora quiſquis timuit?

Mala alterius prius reſcimus, quam bona.

Terent. in Andria.

More hominum euenit, ut quid ſim nactus mali
Prius reſcires tu, quàm ego illud quod tibi euenit boni,

Maxima mala non diu latitant.

Seneca in Medea.

Magna non latitant mala.

DE MATRIMONIO.

Matrimonium inter æquales bene contrahitur, & ſic contrahendum eſt.

Ouid. lib. Epiſt. 9 Heroid.

Quā malè inæquales ueniunt ad aratra iuuēci,
Tam premitur magno coniuge nupta minor.
Non honor eſt, ſed onus ſpecies læſura ferentes.

Si

Si qua uoles aptè nubere, nube pari.

Ad contrahendum matrimonium mora vtilis eſſe dicitur.

Ouid.lib.3.Faſtorum.

Nubere ſi qua uoles, quāuis properabitis ambo,
Differ, habent paruæ commoda magna moræ.

Matrimonium & regnum duos una non capit.

Ouid.lib.3.de arte amandi.

Non bene cum ſocijs regna Venuſq́; manent.

Seneca in Agamemnone.

Nec regna ſocium ferre, nec tedæ ſciunt.

Matrimonii encomium.

Horat.lib.1.carm.Oda.13.

Felices ter & amplius,
Quos irrupta tenet copula, nec malis
Diuulſus querimonijs,
Suprema citius ſoluet amor die.

Propert.lib.2.Eleg.

Exemplo iunctæ tibi ſint in amore columbæ,
Maſculus, & totum fœmina coniugium.

DE MEDICINA.

Varia medicina danda eſt iuxta ægritudinum exigentiam.

Ouid.lib.2.de Remed.amo.

Nam quoniā uariant animi, uariabimus artes.
Mille mali ſpecies, mille ſalutis erunt.

Medicina congruo tempore data, prodeſt.

Ouid.

Ouid. lib. 1. de Remed. amo.

Temporibus medicina ualet: data tempore proſunt,
Et data non apto tempore uina nocent.

Medicina omnes morbos ſanare poteſt.

Propert. lib. 2. eleg.

Omnes humanos ſanat medicina dolores.
Solus amor morbi non amat artificem.

Medicis bene habentibus non eſt opus, ſed male habentibus.

Ouid. lib. 3. de Pon.

Firma ualent per ſe, nullumq; Machaona quærunt,
Ad medicam dubius confugit æger opem.

Medicus non poteſt omnes ægritudines ſanare.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Non eſt in medico, ſemper releuetur ut æger,
Interdum docta plus ualet arte malum.
Afferat ipſe licet ſacras Epidaurius herbas,
Sanabit nulla vulnera cordis ope,
Tollere nodoſam neſcit medicina podagram,
Nec formidatis auxiliatur aquis.
Cura quoq; interdum nulla eſt medicabilis arte,
Et ſi ſit, longa eſt extenuanda mora.

DE MEDIOCRITATE.

Mediocritas in omni re tenenda eſt, & ad hoc exhortatio lepidiſſima.

Ouid. lib. 2. Metamor.

Altius egreſſus cæleſtia tecta cremabis,

Infe-

Inferius, terras; medio tutiſſimus ibis.

Idem lib. 8. *M*etamor.

—Poſtquam manus ultima cœpto
Impoſita eſt, geminas opifex librauit in alas,
Ipſe ſuum corpus, motaq; pedendit in aura,
Inſtruit & natum medioq; ut limite curras
Icare, ait, moneo, ne ſi demiſſior ibis,
Vnda grauet pennas, ſi celſior, ignis adurat.
Inter utrunq; uola.—

Horat. Oda. 10. lib. 2.

Rectius uiues Lycini: neq; altum
Semper urgendo; neq; dum procellas
Cautus horreſcis, nimium premendo
Littus iniquum.
Auream quiſquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obſoleti
Sordibus tecti, caret inuidenda
Sobrius aula

Seneca in Oedipo.

Fata ſi liceat mihi
Fingere arbitrio meo,
Temperem Zephyro leui
Vela, ne preſſæ graui
Spiritu antennæ tremant
Lene, ſed modicum fluens
Aura, nec uergens latus
Ducat intrepidam ratem,
Tuta me media uehat
Vita decurrente uia.
Gnoſium regem timens
Alta dum demens petit

Arti-

Artibus fidens nouis,
Certat & ueras aues
Vincere, & falſis nimis
Imperat pennis puer,
Nomen eripuit freto.
Callidus medium ſenex
Dædalus librans iter
Nube ſub media ſtetit
Alitem ſpectans ſuam.
Quicquid exceſſit modum
Pendet inſtabili loco.

Idem in Agamemnone.

Felix mediæ quiſquis turbæ
Partem quietus aura ſtringit
Littora tuta, timiduſq; mari
credere cymbam remo terras
Propiore legit,

Boetius metro.4.lib.2.

Quiſquis uolet perennem
cautus ponere ſedem,
Stabiliſq;, nec ſonori
Sterni flatibus Euri,
Et fluctibus minantem
Curat ſpernere pontum
Montis cacumen alti,
Bibulas uitet arenas,
Illud proteruus auſter
Totis uiribus urget,
Hæc pendulum ſolutæ
Pondus ferre recuſant.
Fugiens periculoſam

Sortem

Sortem ſedis amœnæ
Humili domum memento
Certus figere ſaxo.
Quamuis tenet ruinis
Miſcens æquora uentus,
Tu conditus quieti
Fęlix robore ualli
Ducens ſerenus æuum
Ridens æthereas iras.

Terent.in Andria:

—Nam id arbiter
Apprimè in uita eſſe utile,ne quid nimis.

Mart.lib.1.Epig.

Illud quod medium eſt, atq; inter utrunq; probatur.

Mediocritatem deſerens malos exitus habet,ut exemplis liquet.

Ouid.lib.8.Netamor.de Icaro:

Cùm puer audaci cœpit gaudere uolatu,
Deſeruitq́; ducem cæli cupidine tactus,
Altius egit iter,rapidi uicinia ſolis
Mollit odoratus pennarum uincula ceras.
Tabuerant ceræ,nudos quatit ille lacertos,
Remigioq́; carens non ullas percipit auras.
Oraq́; cærulea patrium clamantia nomen
Excipiuntur aqua,quæ nomen traxit ab illo.

Idem 1.de Triſtib.

Dum petit infirmis nimium ſublimia pennis
Icarus, Icarijs nomina fecit aquis:

Ibidem de Phaëtonte.

Vitaret cęlum Phaëton ſi uiueret, & quos
Opta-

Optauit ſtultè tangere, nollet equos.

Seneca in Hercule Oeteo.

Quiſquis medium defugit iter
Stabili nunquam tramite curret.
Dum petit unum præbere diem
Patrioſq; puer concitat axes,
Nec procul ſolitum percurrit iter,
Sed Phœbeis ignota ſecat
Sydera flammis errante rota
Secum pariter perdidit orbem.
Medium cœli cùm peregerat iter
Tenuit Latias Dædalus oras
Nulliq; dedit nomina ponto.
Sed dum uolucres uincere ueras
Icarus audet, patriaſq; puer
Deſpicit alas, Phœboq; uolat
Proximus ipſe dedit ignoto
Nomina Ponto—

Ouid. lib. 3. de Triſt.

Qui cadit in plano (uix hoc tamē euenit ipſum)
Sic cadit, ut tacta ſurgere poſſit humo:
At miſer Elpenor tecto delapſus ab alto
Occurrit regi flebilis umbra ſuo:
Quid fuit ut tutas agitaret Dædalus alas?
Icarus immenſas nomine ſignet aquas?
Nempè quod hic altè, demiſſius ille uolabat,
Nam pennas ambo non habuere ſuas.

Lucan. lib. 1. bel. ciuil.

In ſe magna ruunt lætis hunc numina rebus
Creſcendi poſuere modum—

Medium uirtutem in ſe habere dicitur.

Ho-

Horatius lib. 1. epiſt. ad Quintium.

Virtus eſt medium uitiorum utrunq; redactū.

DE MEDITATIONE.

Meditatio id eſt, quod recte geris.

Auſonius de ludo 7. Sap.

μελέτη τὸ πᾶν qui dixit & dictum probo,
Meditationem id eſſe, recte quod geras,

Meditans omnia negotia ad rem gerendam ſolus eſt efficax, & is ſapiens habetur.

Auſonius de ludo 7. Sap.

Is quippe ſolus rei gerendæ eſt efficax,
Meditatur omne qui prius negotium.

Terentius in Adelph.

O Demea, iſtuc eſt ſapere, non quod ante pedes modo eſt.
Videre, ſed etiam illa quæ futura ſunt
Proſpicere.

Præmeditanda ſunt omnia negotia.

Auſonius de Ludo 7. Sap.

Aduerſa rerum, uel ſecunda prædicat
Meditanda cunctis comicus Terentius
Locare ſedes, bellum gerere, aut ponere
Magnas, modicaſq; res etiam, paruas quoq;
Agere uolentem ſemper meditari decet.
Nam ſegniores omnes inceptis nouis,
Meditatio ſi rei gerendæ defuit.

Ibidem.

Nihil eſt quod ampliorem curam poſtulet,

Quam

Quam cogitare quid gerendum ſit, dehinc
Incogitantes fors, non conſilium regit.

DE MENDATIO.

Mendacium dicere ſcelus eſt, præſertim parentibus.

Plaut. in Mercat.

Mihi ſcelus uidetur me parenti proloqui mendacium.

Mendacium ut fugiatur, & uerum dicatur, admonitio notabilis.

Terentius in Heauton.

Quid dicam? quam cauſam adferam? SYR. Quin nolo mentiare.
Apertè, ita ut res ſeſe habet, narrato.

Plautus in Perſa.

Mendacium ædepol dicis, atq; haud te decet.

Mendacium conſtanter uegare ſolet, qui uera dicere didicit.

Plautus in Amphyt.

ALC. Cur negas? AMPH: Quia uera didici dicere.

Mentiri qui nequit, Romę inutilis eſt.

Iuuen. ſatyra. 3.

Quid Romæ faciam, mentiri neſcio, librum
Si malus eſt, nequeo laudare, & poſcere: motus
Aſtrorum ignoro, funus promittere patris
Nec uolo, nec poſſum: ranarum uiſcera nunquã
Inſpexi, ferre ad nuptam, quæ mittit adulter,
Quæ mandat, norint alij. –

DE

DE MENTE.

Mens temporalibus dedita rebus maximè hebetatur.

Boëtius metro.12.lib.3.de Erudice ab Orpheo marito ſuo liberata, quæ retro. ad inferos reſpexit,

Vos hęc fabula reſpicit
Quicunq; in ſuperum diem
Mentem ducere quæritis.
Nam qui tartareum in ſpecus
Victus lumina flexerit,
Quicquid præcipuum trahit,
Perdit,dum uidet inferos.

Plura de his inuenies in titulo de affectibus.

Mens boni conſcia ſperat,mali uero econtrà.

Ouid.lib.1.Faſto.

Conſcia mens,ut cuiq; ſua eſt, ita concipit intra
Pectora,pro facto ſpemq́, metumq́, ſuo.

Mentes peruerſę omnia, in malum ſcilicet, interpretando,corrumpere poſſunt, quæ tamen ſolida permanent.

Ouid.lib.2.de Triſtib.

Omnia peruerſæ poterunt corrumpere mentes,
Stant tamen illa ſuis omnia tuta locis.

DE

DE MERETRICIBVS.

Meretrices ſummopere fugiendæ ſunt, eò quod bona quæq; , & præcipuè ſapientiam ab homine auferunt.

Plautus in Truculento.

Meretrix meum herum
Miſerum ſua blanditia intulit in
Pauperiem, priuauit bonis, luce, honore atq; amicis.

Ibidem.

—Nam mihi hæc meretrix
Quæ hic habet Phroneſium ſuum nomen, omnẽ
Ex pectore euomit meo Phroneſim.

Meretrices eò, quòd inſatiabiles ſunt mari aſſimilantur.

Plautus in Truculen.

Meretricem ego item eſſe reor
Mare ut eſt, quod des deuorat, nunquã abundat.
Des quantum uis, nuſquam
Apparet neq; datori, neq; acceptrici.

Meretrices Deum non uerentur.

Terentius in Hecyra.

Nec pol iſtæ metuunt Deos, nec hos reſpicere Deos opinor.

Meretrices munera captant ſuo corpore.

Ouid. lib. 1. Eleg. ſiue amo.

Stat meretrix certo cuiuis mercabilis ære,

Ibidem.

Sola uiro mulier ſpoliis exultat ademptis.

Sola loca noctes, ſola locanda uenit.

Meretricum repræhenſio accommodata.

Horat. Oda. 13. lib. 4.

Quo fugit Venus heu? quô ve color decens?
Quo motus? quid habes illius? illius?
Quæ ſpirabat amores,
Quę ne ſurpueras mihi?
Felix poſt Cynaram, notaq; & artium
Gratarum facies, ſed Cynare breues
Annos fata dederunt.
Seruatura diu parem
Cornicis uetulæ temporibus Licen,
Poſſeat ut iuuenes uiſcere feruidi
Multo non ſine riſu
Dilapſam in cineres facem.

DE METV.

Metum auget, ſcelus qui obruit ſcelere.

Seneca in Agamemnone.

Quod metuit auget, qui ſcelere ſcelus obruit.

Metus eſt malus rerum interpres.

Claud de bel. Geti.

Sed malus interpres rerũ metus, omne trahebat
Augurium peiore uia--

*M*etus laudare quos cogit, eoſdem & inimicos reddit.

Idem in Thyeſte:

-- Quos cogit metus

Lau-

Laudare, eoſdem reddit inimicos metus.

Ouid. lib. 2. eleg.

-- Quem metuit quiſq; periſſe cupit.

DE MILITIA.

Militiæ togatæ elegans deſcriptio.

Ouidius ad Piſonem.

-- Nec enim ſi bella quierunt,
Occulit & uirtus: licet exercere togatæ
Munera militiæ, licet & ſine ſanguinis hauſtu
Mitia legitimo ſub iudice bella mouere,
Hic quoq; ſeruati continget gloria ciuis,
Altaq; uictricis intexunt limina palmæ.
Olim turba uias impleuerat agmine denſo,
Ardua nunc eadem ſtipat fora, cùm tua mæſtos
Defenſura reos uocem facundia mittit.
Seu trepidos de iura decem citat haſta uirorũ,
Et ſic mare iubet centeno iudice cauſas,
Seu capitale nefas operoſa diluis arte.

Milites omnes impii, perfidi, & ad omnes uitia perpetranda parati, ſi lucrum detur.

Lucan. lib. 10. bell. ciuil.

Nulla fides, pietasq; uiris, qui caſtra ſequunt,
Venaleſq; manus; ibi fas, ubi maxima merces.

Milites duce percuſſio diffugint.

Ouid. lib. 3. Faſto.

Diffugiunt Tyrij quo quenq; agit error, ut olim
Amiſſo dubiæ rege uagantur opes.

Valer. Flacc. lib. 4. Argonaut.

Be-

Bebricas ex templo ſpargit fuga, nullus adempti
Regis amor: montem celeres, ſyluamq; capeſſunt.

DE MISERIA.

Miſeriæ maximæ intimatio.

Ouid. lib. 5. de Triſt.

Si mihi non parcis, fortunæ parcere debes.
Non habet in nobis ullius ira locum.
Elige noſtrorū minimum, minimumq; malorum
Iſto, quo quereris grandius illud erit.
Quam multa madidæ celantur arundine foſſæ,
Florida, quàm multas Hybla tuetur apes,
Quàm multæ gracili terrena ſub horrea ferre
Limite formicæ grana reperta ſolent,
Tam me circumſtat denſorum turba malorum.
Crede mihi, uero eſt noſtra quærela minor.
His qui contentus non eſt, littus arenas,
In ſegetem ſpicas, in mareq; fundat aquas.
Intempeſtiuos igitur compeſce furores,
Vela neque in medio deſere noſtra mari.

Idem 4. de Ponto.

Tempora nam miſeræ cōplectar ut omnia uitæ,
A meritis eius pars mihi nulla uacat,
Quæ numero tot ſunt, quot in horto fertilis arui
Punica ſub lento cortice grana rubent,
Africa quot ſegetes, quot Tmolia terra racemos,
Quot Sicyon baccas, quot parit Hybla fauos.

Miſeria caret inuidia.

Plautus in Truculento.

Manelim mihi inimicos inuidere, quàm me inimicis meis.
Nam inuidere alij bene, tibi male eſſe, miſerū eſt
Qui inuident egent, illi, quibus inuidetur rem habent.

Auſonius in Cleobuli ſenten.

Fortunæ inuidia eſt immeritus miſer.

Miſeriam fide carere miſerrimum eſt.

Ouid. lib. 4. de Pon.

Qui ueniunt iſtinc uix vos ea credere dicunt,
Quàm miſer eſt, qui fert aſperiora fide.

Miſerias ferre leue eſt, perferre autem graue.

Seneca in Thyeſte.

Erras, malorum ſenſus accreſcit die.
Leue eſt miſerias ferre, perferre eſt graue.

Miſer eſt qui grauiter amat, qui verò leuiter, fœlix.

Tibullus lib. 2. eleg. 1.

Ah miſeri, quos hic grauiter Deus urget, at ille
Fœlix, cui placidus leniter afflat amor.

Quis miſer, quis miſerior, quis verò miſerrimus ſit.

Plau. in Captiuis.

Miſer homo eſt, qui ipſe ſibi, quod edat, quærit, & id ægrè inuenit.
Sed ille eſt miſerior, qui & ægrè quærit & nihil inuenit.
Ille miſerrimus eſt, qui quum eſſe cupit, quod edat non habet.

Miſer non eſt cui mori facile eſt, ſed cui econtrà euenit.

Seneca

Seneca in Hercule Oeteo.
Nunquàm eſt ille miſer, cui facile eſt mori.
Idem in Agamemnone.
O quàm miſerum eſt, neſcire mori.
Miſer timet aſſiduè, ne deterius ei contingat.
Ouid. lib. 14. Metam.
—At Agmon
Feruidus ingenio, tum uerò & cladibus aſper:
Quid ſupereſt quod iã patientia noſtra recuſet
Ferre uiri dixit? Quid habet Cytherea quod ultrà
(Velle puta) faciat? Nam dum peiora timentur
Eſt locus in uoto.—
Miſerum ſe credit nullus, niſi ad fœliciores comparatur.
Seneca in Troade.
Nemo ſe credit miſerum, licet ſit.
Tolle fœlices, remoueto multo
Diuites auro, remoueto centum
Rura qui ſcindat opulenta bobus,
Pauperi ſurgent animi iacentes,
Eſt miſer nemo, niſi comparatus.
Qui miſer eſt, vt Hercules fuit, hic Deus non eſt.
Seneca in Hercule furen.
Quencunque miſerum uideris, hominem ſcias.
Miſeri Deum colere maximè debent.
Seneca in Agamemnone.
Miſeris olendos maximè ſuperos reor.
Miſeri increduli dicuntur.

Seneca in Hercule Oeteo.

Miſera mens incredula eſt.

Miſeri, maleuolentes atque inuidi de aliorum bonis ſunt, cupiuntque illis omnes eſſe ſimiles.

Plaut. in Captiuis.

Quia tute ipſe eges in patria, nec tibi quid uiuas domi' ſt
Omnes inuenire ſimile tibi uis, non mirum facis.
Eſt miſerorum ut maleuolentes ſint: atque inuideant bonis.

Pudore vacant miſeri.

Seneca in Oedipo.

Nullus eſt miſeris pudor.

Statius lib. 8. Theb.

Nec habent extrema pudorem.

Miſeri quod nimis volunt hoc facile credunt, imo quod nimis metuunt.

Seneca in Hercule furen.

Quod nimis miſeri uolunt
Hoc facile credunt.
MEGAE. *Imò quod metuunt nimis*
Nunquam amoueri poſſe, nec tolli putant.

Miſeri ſuſpicioſi ſunt, ſeq; negligi ſemper credunt.

Terentius in Adelph.

Omnes, quibus res ſunt minus ſecundæ, magis ſunt neſcio quomodo
Suſpicioſi, ad contumeliã omnia accipiunt magis
Propter ſuam impotentiam ſe ſemper credunt negligi.

Miſe-

Miſerorum eſt nunquam lætis rebus credere atque gaudere.

Seneca in Thyeſte.

Proprium hoc miſeros ſequitur uitium
Nunquam rebus credere lætis.
Rideat fælix fortuna licet,
Tamen afflictos gaudere piget.

Miſeris vnicum ſolatium eſt, ſocium in pœnis habere.

Seneca in Troade.

Dulce mærenti populus dolentum,
Dulce lamentis reſonare gentes,
Lentius luctus lacrymæq; mordent
Turba quas fletu ſimilis frequentat.
Ferre, quam ſortem patiuntur omnes,
Nemo recuſat.

Ibidem.

Aequior caſum tulit, & procellas
Mille qui ponto pariter carinas
Obrui uidet.—

Miſerrimus nil veretur.

Ouid. lib. 14. Metamor.

—Sors autem ubi peſſima rerum eſt.
Sub pedibus timor eſt, ſecuraq; ſumma malorũ.

Seneca in Oedipo.

Solent extrema ſecuros facere mala.

Miſerrimus mortem optat, quia miſeriæ finis eſt.

Ouid. lib. 3. Metamor.

O utinam à noſtro ſecendere corpore poſſem,
Nec mihi mors grauis eſt poſituro morte dolores.

Idem Epiſt. 20. Heroid.

Occurrunt animo pereundi mille figuræ,
Morsq́, minus pœnæ, quã mora mortis habet.

Seneca in Troade.

Si uis Vlyſſe cogere Andromachem metu,
Vitam minare, iam mori uotum eſt mihi.

Ouid. lib. 1. de Triſt.

Nec lethum timeo, genus ac miſerabile lethi.

DE MISERICORDIA.

Miſericordiæ ac ueniæ nullus eſt poſt mortem locus.

Statius lib. 3. Syluarum.

Ad manes ignare fugis, nec flectere Parcas,
Aut placare malæ datur aſpera numina Lethes.

Ouid. Epiſt. ad Liuiam de morte fil.

Supprime iam lacrymas, nō eſt reuocabilis iſtis,
Quem ſemel umbrifera nauita lintre tulit.

Propertius lib. 3. Eleg.

Deſine Paule meum lacrymis urgere ſepulcrum
Panditur ad nullas ianua nigra preces.

Reliqua pete ex titu. de Lacrymis.

Item titulo de inferno.

Miſericordiæ imploratio piiſſima.

Ouid. lib. 13. metamor.

—Tantum miſerere, precesq́,
Supplices exaudi, tibi enim ſuccumbimus uni.

Seneca in Troade.

—Pedibus admoueo tuis
Miſerere matris, & preces placidus pias,

Pa.

Patienſq; recipe, quoque te celſum altius
Superi leuarunt, mihi lapſos preme.

Claudian. in Epig. ſatisfactionis ad Hadria.

Me precor, heu me redde mihi: grauibusq; medere
Vulneribus, uitamq; iube famamq; reuerti.
Quæ per te cecidit, per te fortuna reſurgat.
Sanus Achilleis remeauit Thelephus herbis,
Cuius pertulerat uires, & ſenſit in uno
Lethalem, placidamq; manum: medicina per hoſtem
Contigit, & pepulit, quos fecerat ipſe dolores.

Plautus in Captiuis.

—Nunc obſecro te unum hoc,
Quoniam nobis dij immortales animum oſtenderunt ſuum.
Vt qui herum me tibi fuiſſe, atque eſſe nunc conſeruum uelint.
Quod antehac pro iure imperitabam meo, nunc te oro per precem,
Per fortunam incertam, & per mei erga bonitatem patris,
Perq; conſeruitium commune, quod hoſtica euenit manu:
Ne me ſecus honore honeſtes, quam ego te quum ſeruiebas mihi.
Atque qui fueris, & qui nunc ſis, meminiſſe ut memineris.

Claud. lib. 2. in Eutrop.

In te iam ſpes una mihi, pro fronde Mineruæ,
Has tibi protendo lacrymas, ſuccurre ruenti.
Eripe me tandem, ſeruilibus eripe regnis.

Ne ue adeo cunctos paucorum crimine damnes,
Nec noua tot meritis offenſa prioribus obſtet.
Iam iam flecte animũ: ſuprema pericula ſemper
Dant ueniam culpæ.—

Miſericors magis eſt, qui aliqua mala perpeſſus eſt, quàm qui nulla.

Verg. lib. 1. Aeneid.

Non ignara mali miſeris ſuccurrere diſco.

Miſericors pro vita mortem ſæpe miſero dedit.

Seneca in Troade.

AGAM. Cur dextra regi ſpiritum eripuit tua?
PYR. Mortem miſericors ſæpe pro uita dabit.

DE MODO.

Modus in omnibus rebus ſeruandus eſt, eo quod omne nimium ſit vituperabile.

Horat. ſaty. 1. lib. 1.

Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines,
Quos ultra citraq́, nequit conſiſtere rectum.

Idem lib. 1. Epiſt. ad Numitium.

Inſani ſapiens nomen feret, æquus iniqui
Vltra quam ſatis eſt uirtutem ſi petit ipſam.

Plautus in Pœnulo.

—Modus omnibus
In rebus ſoror eſt optimum habitu, nimia omnia
Nimium exhibent negotium hominibus ex ſe.

Auſonius de 7. Sapient.

Et Mitylenæis nimium nil Pittacus oris.
Menſuram optimũ ait Cleobolus Lyndius in re.

Mo-

Modum excedens inſtabile eſt, moderata uerò durant.

Seneca in Troade.

Moderata durant.

Iuuenal.ſatyra.10.

—Nec unquam
Sanguine cauſidici maduerunt roſtar puſilli.

DE MONITIONE.

Monitio utilis eſt, etiamſi illud, ad quod hortaris aliquem, agat.

Ouid.lib.2.de Ponto.

Ergo quod fuerat ſtimulis factura ſine vllis,
Plenius autorem te quoq; nacta facit.
Acer & ad palmæ per ſe curſurus honores,
Si tamen horteris, fortius ibit equus.

Idem lib.5.de Triſt.

Nec te credideris, quia non facis iſta, moneri.
Vela damus quamuis remige puppis eat.
Qui monet vt facias, quod iam facis, ille monẽdo
Laudat, & hortatu comprobat acta ſuo.

Idem lib.2.de remed.amoris.

Nunc opus eſt celeri ſubdere calcar equo.

Monentis uerba impatiens animus odit.

Ouid.lib.1.de remed.amo.

Impatiens animus, nec adhuc tractabilis arte
Reſpuit, atq; odio uerba momentis habet.

Monitio loco, temporeq; congruo fieri debet.

Ouid.lib.1.de remed.amo.

Quis matrem niſi mentis inops in funere natî
Flere vetat? non hoc vlla monenda loco eſt.

Idem lib 1. de Ponto.

Vtq; Machaonijs Pæantius artibus heros
Lenitio medicam vulnere ſenſit opem:
Sic ego mente iacens, & acerbo ſaucius ictu,
Admonitu cœpi fortior eſſe tuo.
Et iam deficiens ſic ad tua verba reuixi,
Vt ſolet infuſo vena redire mero:

DE MORA.

Mora omnis reſecanda eſt, eò quod damnoſa eſt ferè in omni re.

Ouidius lib. 11. Metamor.

Sed mora damnoſa eſt, nec res dubitare remittit,
Dum ſupereſt aliquid, cuncti coëamus ad arma.

Lucanus lib. 2. bel. ciuil.

Tolle moras, ſemper nocuit differre paratis.

Seneca in Thyeſte.

Serum eſt cauendi tempus in medijs malis.

Sillius Italicus lib. 4. bel. Pun.

Pelle moras, breuis eſt magni fortuna fauoris.

Manilius lib. 4. Aſtrono.

—Mora ſæpe malorum
Dat cauſas.—

Ouid. lib. 1. de remed. amo.

Vidi ego quod fuerat primò ſanabile vulnus
Dilatum longæ damna tuliſſe moræ.

Mora omnis amanti longa uidetur.

Ouid. Epiſt. 18. Heroid.

Longa

Longa mora eſt nobis omnis quæ gaudia differt
Da veniam faſſæ, non patienter amo.

Mora in amore vires haud paruas
amanti præbet.
Ouid. lib. 1. de remed. amo.
Nã mora dat vires, teneras mora percoquit vuas,
Et validas ſegetes, quod fuit herba facit.
Quæ præbet latas arbor ſpaciantibus vmbras,
Quo poſita eſt primum tempore uirga fuit.
Tunc poterat manibus ſumma tellure reuelli,
Nunc ſtat in immenſum viribus aucta ſuis.
Ibidem.
Verba dat omnis amans reperitq́, alimenta mo
rando.
Idem Heroid. Epiſtola 19.
Aſſumpſit vires, auctaq́, flamma mora eſt.
Quiq́, fuit nunquam paruus vel tempore longo
Ex ſpe, quam dederas tu mihi, creſcit amor.
Seneca in Agamemnone.
Quod ratio nequit, ſæpe ſanauit mora.
Mora omnis properanti longa eſt.
Seneca in Agamemnone.
Omniſq́, nimium longa properanti mora eſt.
Mora ad preſtandum auxilium
breuis eſſe debet.
Ouid. lib. 4. Metam.
— Ad opem breuis hora ferenda eſt.
Mora ſæpe ſanat, quod ratio nequit
ſanare.
Seneca in Agamem.
Proinde quicquid eſt, da ſpatium et tempus tibi:

Quod ratio nequit, ſæpe ſanauit mora.

Ouid. lib. 3. Faſto.

Differ, habent paruæ commoda magna moræ.

DE MORBIS.

Non omnis morbus eſt ſanabilis.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Non eſt in medico ſemper releuetur ut æger.
Interdum docta plus ualet arte malum.
Cernis ut è molli ſanguis pulmone remiſſus
Ad ſtygias certo limite ducat aquas.
Adferat ipſe licet ſacras Epidaurius herbas
Sanabit nulla vulnera cordis ope.
Tollere nodoſam neſcit medicina podagram,
Nec formidatis auxiliatur aquis.

Idem lib. 3. de Ponto.

Curando fieri quædam maiora uidemus
Vulnera, quæ melius non tetigiſſe fuit.

Aliud eſt ſentire, aliud tollere morbum.

Ouid. lib. 3. de Ponto.

Non eadem ratio eſt ſentire, & tollere morbos.
Senſus ineſt cunctis, tollitur arte malum.

Morbis quamprimum, antequam inualuerint occurrendum.

Ouid. lib. 1. de remed. amo.

Opprime dũ noua ſunt ſubiti mala ſemina morbi
Et tuus incipiens ire reſiſtat equus.

Ibidem.

Principijs obſta, ſerò medicina paratur,
Cum mala per longas inualuere moras.

Sed

Ibidem.

Sed propera, nec te uenturas differ in horas.
Vidi ego quod fuerat primo ſanabile uulnus
Dilatum longæ damna tuliſſe moræ.

Perſius ſatyra.3.

Helleborum fruſtra cũ iam cutis egra tumebit
Poſcentes uideas uenienti occurrite morbo.

Morbi diuerſi, diuerſis medicamentis ſunt ſanandi.

Ouid.lib.1.de Remed.amo.

Nam quoniam uariant animi, uariabimus ar-(tes.
Mille mali ſpecies, mille ſalutis erunt.
Corpora vix ferro quædam ſanantur acuto.
Auxilium multis ſuccus, & herba fuit.

DE MORIBVS.

Ad bonos mores nunquam ſera eſt uia.

Seneca in Agamemnone.

Nam ſera nunquam eſt ad bonos mores uia.
Quem pænitet peccaſſe penè eſt innocens.

Mores bene componere maximum eſt opus hominum.

Ouidius lib.3.de arte aman.

Maius opus mores compoſuiſſe ſuos.

Vnuſquiſq; ſeſe moribus eorum conformare debet, quibuſcum conuerſatur.

Terentius in Adelph.

Sedulo moneo quæ poſſum pro mea ſapientia.
Verum quid facias? ut homo es, ita morẽ geras.

Mores mali ut herba irrigua ſuccreuere.

Plau-

Plautus in Trinummo.

-- Mores mali quaſi herba irrigua
Succreuerunt vberrimè, neque quicquam hic vi le nunc eſt,
Niſi mores mali, eorum licet iam meſſem metere maximum.

Mores leges in poteſtatem ſuam perduxerunt: quia non quod licet hodie fit, ſed quodlibet. Igitur reſecandi ſunt.

Plautus in Trinummo.

-- Nunc mores nihil faciunt quod licet,
Niſi quod lubet: ambitio iam more ſancta'ſt, libera eſt à legibus.

Ibidem.

-- Mores
Leges perduxerunt iam in poteſtatem ſuam:
-- Eæ miſeræ etiam
Ad parietē ſunt fixe clauis ferreis, vbi malos mores
Adfigi nimiò fuerat æquius.

Terent. in Heauton.

Quàm multa iniuſta ac praua fiunt moribus, ſcilicet prauis.

Morigeratę erūt tam mulieres, quàm uirgines, & ut tales ſint admonitio bona.

Ouidius de fac. medica.

Prima ſit in vobis morum tutela, puellæ
Ingenio facile conciliante placent.
Certus amor morum, formam populabitur ætas.

Horatius lib. 3. Oda 7.

Prima nocte domum claude: neq; in vias
Sub cantu querulæ deſpice tibiæ:

Et

Et te ſæpe vocanti
Duram, difficilis mane.

De morum munditia, elegantia, & ciuilitate.

Ouid.lib.3.de arte amandi.

Munditiæ placeant, fuſcentur corpora campo,
Sit bene conueniens, & ſine labe toga.
Linguaq; nec rigeat, careant rubigine dentes,
Nec vagus in laxa pes tibi pelle natet.
Quid ſi præcipiam ne fuſcet inertia dentes,
Oraq; ſuſcepta mane lauentur aqua?
Nec male deformet rigidos tonſura capillos,
Sit coma, ſic docta barba reſecta manu.
Et nihil emineant, & ſint ſine ſordibus vngues,
Inq; caua nullus ſtet tibi nare pilus.
Nec male odorati ſit triſtis anhelitus oris,
Nec lædat nares virq; paterq; gregis.
Sint modici riſus, paruæq; utrinq; lacunæ,
Et ſummos dentes ima labella tegant.
Nec ſua perpetuo contendant ilia riſu,
Sed leue, neſcie quid, fœmineumq;, ſonet.
Eſt & in inceſſu pars non temnenda decoris,
Allicit ignotos, illa fugatq; viros.
Carpe cibos digitis, eſt quidam geſtus edendi,
Ora nec immunda tota perunge manu,
Ne've diu præſume dapes, ſed deſine citra
Quàm cupias, paulò quàm potes eſſe minus.
Nec coràm mixtas ceruæ ſumpſiſſe medullas,
Nec coràm dentes perfricuiſſe probem.
Iſta dabunt faciem, ſed erunt deformia viſu,
Multaq; dum fiunt turpia, facta placent.
Certa tibi à nobis dabitur menſura bibendi,

Offi-

Officium præſtent menſq; pedeſq; ſuum.
Iurgia præcipue vino ſtimulata caueto,
Et nimium faciles ad fera bella manus.
Occidit Euricion ſtultè data uina bibendo,
Aptior eſt dulci menſa merumq; ioco.
Parua monere pudet, telorum dicere iactus,
Vt ſciat & vires teſſera miſſa tuas.
Sed minimus labor eſt ſapienter iactibus uti,
Maius opus, mores compoſuiſſe ſuos.
Tunc ſumus incauti, ſtudioq; aperimur in ipſo,
Nudaq; per luſus pectora noſtra patent.
Pertinet ad faciem rabidos compeſcere mores,
Candida pax homines, trux decet ira feras.
Ora tument ira, nigreſcunt ſanguine uenæ,
Lumina Gorgoneo ſæuius angue micant.
Odimus immodicos (experto credite) faſtus,
Sæpe tacens odij ſemina uultus habet.
Spectantem ſpecta, ridenti mollia ride,
Innuet, acceptas tu quoq; redde notas.
Rara tamen menda facies caret, occule mendas,
Quodq; potes vitium corporis abde tui.

Plautus in Pœnulo.

Liberos homines per urbem modico, magis quàm par eſt gradu
Ire; ſeruile eſſe duco feſtinantem currere.

DE MORE.

Mortis memoria iugis eſſe debet, idq; etiam Dei præcepto, cui ſoli Epicurei repugnãt, ſed falsò.

Ho-

Horat.lib.1.Epiſt.ad Albium.

Inter ſpem curamq́,timores inter & iras,
Omnem crede diem tibi diluxiſſe ſupremum,
Grata ſuperueniet quæ non ſperabitur hora.

Perſius Satyra 5.

Viue memor lethi, fugit hora, hoc quod loquor
inde eſt.

Auſonius in Chilonis ſentent.

Viue memor mortis , memor ut ſis uiue ſalutis.
Triſtia cuncta exuperans—

Martialis lib.1.Epigr.

Expectant curęq;,catenatiq; labores.
Gaudia non remanent,ſed fugitiua uolant.
Hæc utraq; manu,complexuq́; aſſere toto:
Sæpe fluunt,imò ſic quoq; lapſa ſinu.
Non eſt crede mihi,ſapientis dicere,uiuam,
Sera nimis uita craſtina,uiue hodie.

Idem lib.2.Epigr.

Pange thoros, pete uina,roſas cape,tingere nardo,
Ipſe iubet mortis te meminiſſe Deus.

Lucr.lib.3.ex Epicureorum inſulſa opinione ſic ait.

Et metus ille foras præceps Acherontis agendus
Funditus,humanam qui uitam turbat,ab imo
Omnia ſuffundens mortis nigrore,nec ullam
Eſſe uoluptatem liquidam,puramq; relinquit.

Mors communis eſt omnibus,nulliq; parcit.

Mapheus Vegius lib.13.Aeneid. Vergil.addito.

Heu mortē inuiſam, quę ſola ultricibus armis

Elatos fredas animos, communia toti
Genti ſceptra tenens, æternaq; fœdera ſeruans.
Quæ magnos paruosq; terris, quæ fortib. æquas
Imbelles, populisq; duces, ſeniumq; iuuentæ.

Vergil. Eleg. in Mœcenatis obitu.

Illa rapit iuuenes prima florente iuuenta,
Non oblita rapit, ſed tamen illa ſenes.

Ouid. lib. 3. eleg.

Scilicet omne ſacrũ mors importuna prophanat.
Omnibus obſcuras inijcit illa manus.

Idem ad Liuiam de morte filii.

Fata manent omneis, omneis expectat auarus
Portitor, & turbæ uix ſatis una ratis.
Tendimus hûc omnes, metam properamus ad unam.
Omnia ſub leges mors uocat atra ſuas.

Ibidem.

Fortunæ arbitrijs tempus diſpenſat ubiq;.
Illa rapit iuuenes, ſuſtulit illa ſenes.
Quaq; ruit, furibunda ruit, totumq; per orbem
Fulminat, & cæcis cæca triumphat equis.

Horat. Oda. 4. lib. 1.

Pallida mors æquo pulſat pede pauperum tabernas,
Regumq; turres, ô beate Sexti.

Idem Oda. 28. lib. 1.

—Omnes una manet nox,
Et calcanda ſemel uia lethi.
Miſta ſenũ ac iuuenũ denſantur funera, nullũ
Sæua caput Proſerpina fugit.

Idem Oda 14. lib. 2.

—Scilicet omnibus

Qui-

Quicunq; terræ munere neſcimur
Enauiganda, ſiue reges
Siue inopes erimus coloni.
Idem Oda 2. lib. 3.
Mors & fugacem perſequitur uirum,
Nec parcit imbellis iuuentæ
Poplitibus, timidoq; tergo.
Idem Saty. 6. lib. 2.
—Neq; ulla eſt
Aut magno, aut paruo lethi fuga.
Iuuenalis ſatyra. 10.
—Mors ſola fatetur
Quantula ſunt hominum corpuſcula—
Lucan. lib. 9. bel. ciuil.
Sortilegis egeant dubij, ſemperq; futuris
Caſibus ancipites, me non oracula certum,
Sed mors certa facit, pauido fortiq; cadēdū eſt.
Seneca in Hercule furente.
—Tibi creſcit omne
Et quod occaſus uidet, & quod ortus.
Parce uenturis, tibi mors paramur,
Sis licet ſegnis properamus ipſi.
Prima quæ uitam dedit hora, carpſit.
Martialis lib. 4. Epigr.
Nullo fata loco poſſis excludere, cùm mors
Venerit in medio Tibure Sardinia eſt.
Propert. lib. 2. eleg. ad Iouem.
Longius, aut propius mors ſua quenq; manet.
Idem Eleg. 5. lib. 3.
Haud vllas portabis opes Acherontis ad undas,
Nudus ad infernas ſtulte uehere rates.
Victor cum uictis pariter miſcebitur umbris,
con-

Conſule cum Mario capte Iugurtha ſedes.
Lydus Dulichio non diſtat Crœſus ab Iro.
Optima mors parca quæ uenit apta die.

Ouid. 10. Metam.

Omnia debentur uobis, paulumq; morati
Serius], aut citius ſedem properamus ad unam,
Tendimus huc omnes—

Propert. lib. 3. eleg.

Quid genus aut uirtus, aut optima profuit illi
Mater, & amplexum Cæſaris eſſe focos,
Aut modo tam pleno fluitantia uela theatro,
Et per maternas omnia geſta manus,
Occidit, & miſero ſteterat uigeſimus annus,
Tot bona tam paruo clauſit in orbe dies.
I nunc tolle animos, & tecum finge triumphos,
Stantiaq; in plauſum tota theatra iuuent.
Attalicas ſupera ueſtes, atq; omnia magnis
Gemmea ſint ludis, ignibus iſta dabis,
Sed tamen huc omnes, huc primus & ultimus ordo,
Eſt mala, ſed cunctis iſta terenda uia eſt.
Exoranda canis tria ſunt latrantia colla,
Scandenda eſt torui publica cymba ſenis:
Ille licet ferro cautus ſe condat, & ære,
Mors tamen incluſum protrahit inde caput,
Nærea non facies, non uis exemit Achillem,
Crœſum aut Pactoli, quas parit humor, opes.

Claudian. lib. 2. de rapt. Proſer.

Sub tua purpurei uenient ueſtigia reges
Depoſito luxu, turba cum pauperè mixti.
Omnia mors æquat—

Mor-

Mortis terminus à Deo unicuiq; fixus eſt, ultra quem tranſgredi nemo poteſt.

Ouid.ad Liuiam de morte filii.

Sed rigidum ius eſt,& ineuitabile mortis.

Seneca in Hercule furente.

Certo ueniunt ordine Parcæ.
Nulli iuſſo ceſſare licet,
Nulli ſcriptum proferre diem,
Recipit populos urna citatos.

Idem in Hercule Oeteo.

Tunc ſolamina cantibus
Quærens flebilibus modis,
Hoc Orpheus cecinit Getis
Leges in ſuperos datas.
Et qui tempora digerens
Quatuor præcipitijs Deus
Anni diſpoſuis vites
Nulli non auidas polo
Parcas ſtamina nectere.

Lucretius lib.3.de nat.rerum.

Certa quidem finis vitæ mortalibus adſtat,
Nec deuitari lethum pote quin obeamus.

Martialis lib.4.Epigram.

Lanificas nulli tres exorare puellas
Contingit,obſeruant, quem ſtatuere diem.
Diuitior Criſpo,Traſea conſtantior ipſo,
Lautior & nitidos ſis meliore licet,
Nil adijcit penſo Lacheſis,fuſoq; ſororum
Explicat,& ſempre de tribus vna negat.

Sillius Italicus lib.3.bel.Pun.

Et pace & bello cunctis ſtat terminus æui.

Extre-

Extremumq; diem primus tulit -
Tibullus eleg. 7. lib. 1.
Hunc cecinere diem Parcæ fatalia mentes
Stamina, non diſſoluenda Deo.
Mortis genera multa ac diuerſa ſunt.
Cornelius Gallus.
Omnibus eſt eadem lethi uia, non tamen unus
Eſt uitæ cunctis, exitijsq; modus.
Hac pueri, atq; ſenes, pariter iuuenesq; ferentur.
Hac par diuitibus pauper egenus erit.
Statius lib. 9. Theb.
Mille modis lethi miſeros mors una fatigat.
Idem lib. 2. Syluarum.
Nam populus mortale genus, plebiſq; caducæ
Quid fleat interitur? hos bella, hos æquora poſcunt,
His amor exitio, furor his, & ſæua cupido.
Vt ſileam morbos, hos ora rigentia brumæ,
Illos implacido læthalis Syrius igni,
Hos manet imbrifero pallens autumnus hiatu,
Quicquid habet, ortus finem timet, ibimus omnes
Ibimus, immenſis urnam quatit Aeacus umbris.
Seneca in Theba.
Eripere uitam nemo non homini poteſt,
At nemo mortem: mille ad hanc aditus patent.
Mors timenda non eſt, quia huius miſeriæ terminus eſt.
Lucan. lib. 8. bel. ciuil.
- - Mors ultima pœna eſt
Nec metuenda uiris. -
Mortem qui non timet diis aſſimulatur.
Sene-

Seneca in Agamem.

Qui uultus Acherontis atri,
Qui ſtyga triſtem non triſtis uidet:
Audetq; uitæ ponere finem,
Par ille regi, par ſuperis erit.

Mors miſeris ſolatium & munus eſſe dicitur, quia ærumnarum præſentis uitæ finis eſt.

Ouid. lib. 1. de Triſti.

Nec lethum timeo, genus eſt miſerabile lethi,
Demite naufragium, mors mihi munus erit.

Idem lib. 4. de Triſt.

Vna tamen ſpes eſt, quæ me ſolatur in iſtis,
Hæc fore morte mea non diuturna mala.

Seneca in Troade.

HERCV. Fœlix Priamus,
Dicite cunctæ, liber manes
Vadit ad imos, nec feret unquam
Victa grauium ceruice iugum.
CHOR. Fœlix Priamus dicimus omnes
Secum excedens ſua regna tulit,
Nunc Elyſii memoris tutus
Erat in umbris interq; pias
Fœlix animas Hectora quærit.

Cita mors præſtat.

Ouid. 3. de Ponto.

Mitius ille perit ſubita qui mergitur unda,
Quã ſua qui liquidis brachia laſſat æquis.

Mors fœlix dicitur, quando hominem in proſperitate poſitum non interimit, & uocata quoq; uenit: Turda autem, & cru

delis

delis quando afflictos interimere nega..

Boetius Metro. 1. lib. 1.

Mors hominum fælix, quæ ſe nec dulcibus annis
Inſerit, & mæſtis ſæpe vocata venit.
E heu quàm ſurda miſeros auertitur aure,
Et flenteis claudere ſæua negat.

Mortem optare timidi eſt, atq; adeo malũ, peius autem illam timere.

Ouid. 4. Metamor.

Timidi eſt optare necem.

Seneca in Oedipo.

Vtrũq; (ſcilicet mortẽ cupere. & mortẽ petere) timidi eſt velle.

Auſonius in Periandri ſenten.

Mortem optare malum, timere peius--

In malis rebus morte nihil eſt melius.

Plautus in Rudente.

--Neq; eſt
Melius morte in malis rebus.

Mori contemnit qui non concupiſcit.

Seneca in Oedipo.

-- contempſit mori
Qui non concupiſcit.

Mors ultima linea rerum eſſe dicitur.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Quinctium.

-- Mors vltima linea rerum eſt.

Mori innocenter ſatius eſt, quàm peccare, qui autem ob uirtutem perit. non interit.

Ouid. lib. 5. de Triſt.

Maxima pæna mihi eſt ipſum offendiſſe, priusq́

Veniſ-

Veniſſet mallem funeris hora mihi.

Plautus in Captiuis.

Dum ne ob malefacta pereo, parui, æſtumo,
Si ego hic peribo—
At erit mihi ob factum mortuo memorabile
Qui per uirtutem peritat, non interit.

Claud. de bel. Gildon.

Non ne mori ſatius, uitæ quàm ferre puderem?

Mortui deflendi non ſunt, vt ſuprà tit. de lacrymis oſtenſum eſt, ſed potius viuentes.

Ouid. lib. 15. Metamor.

Mors tantū uellem matrem mea fallere poſſet.
Mater obeſt, minuitq́, necis mihi gaudia, quāuis
Non mea mors illi, uerùm ſua uita gemenda eſt.

Mortui honorādi ſunt; tumulo ſacrificioq;

Ouid. lib. 2. Faſtor.

Eſt honor & tumulis animas placare paternas,
Paruaq́, in extructas munera ferre pyras.
Parua petunt manes, pietas pro diuite grata eſt
Munere: non auidos Styx habet ima Deos.

Iuuenalis ſatyra 3.

—Quoties huic talis ad illos
Vmbra uenit, cuperent luſtrari, ſi qua darentur
Sulphura cum tædis, et ſi foret hūmida Laurus.

Morientis mortui ue periphraſis.

Sillius Italicus lib. 12. bel. Pu.

Soluitur omne decus letho niueosq́, per artus
It ſtygius color, & formæ populantur honores.
Ambroſiæ cecidere comæ, uiolataq́, ceruix
Marmoreum in iugulum collo labente recūbit:
Haud ſecus oceano rediens cythereius ignis

s Cùm

Cùm ſe uenari iactat ſplendore refectis,
Si ſubita inuadat nubes, hebetatur in atris
Decreſcens tenebris languentia lumina condit.

Statius lib.3. ſyluarum.

Fælix ô ſi longa dies, ſi cernere uultus
Natorum, uiridcis genas tibi iuſta dediſſent
Stamina ſed media cecidere abrupta iuuenta
Gaudia florenteſq; manu ſcidit Atropos annos.
Qualia pallentes declinant lilia culmos,
Pubenteſq; roſæ primos moriuntur ad auſtros,
Aut ubi u rna nouis expirat purpura pratis.

DE MOTV.

Motu continuo quæq; mouentur.

Ouid. lib. 15. Metam.

Omnia mutantur, nihil interit, errat, & illius
Huc uenit, hinc illud.—

Ibidem.

—Cùm ſint huc forſitan illa
Hæc translata illuc, ſumma tamē omnia conſtãt
Nil equidem durare diu ſub imagine eadem
Crediderim, ſic ad ferrum uenistis ab auro
Secula. ſic toties uerſa eſt fortuna locorum.
Vidi ego, quod fuerat quondā floridiſſima tellus
Eſſe fretum, uidi factas ex æquore terras.

Horatius Oda 29. lib. 3.

—Cætera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio in alueo
Cum pace delabentis Hetruſcum
In mare nunc lapides adeſos,

Stirpeſq;

Stirpeſq; raptas, & pecus, & domos
Voluenteis vnà, non ſine montium
Clamore, vicinaq; ſiluæ,
Cùm uera diluuies quietos
Irritat amnes. —

Lucretius lib. 1. de nat. rerum.

Semper in aſſiduo motu res quaque geruntur.

Boetius metro. 9. lib. 3.

—*Qui tempus ab æuo*
Ire iubes, ſtabiliſq; manens das cuncta moueri.

Manilius lib. 4. Aſtrono.

Eſt æquale nihil, terrenos aſpice tractus,
Et maris, & notis fugientia flumina ripis.
Crimē vbiq; frequens, & laud. noxia iūcta eſt.
Sic ſterilis terris lætis interuenit annus,
Ac ſubitos rumpit paruo diſcrimine fœtus:
Et modo portus erat pelagi, iā facta Charybdis,
Laudat q; cadit poſt paulum grat. a ponti,
Et nunc per ſcopulos, nunc cāpos labitur amnis;
Aut faciens iter, aut quærens uenit ue, redit ue.

DE MVLIERIBVS.

Mulier ad fructum & prolem naſcitur.

Claud in Eutrop. lib. 1.

Naſcitur ad fructum mulier, prolemq; futurā.

Illa mulier ſapientiſſima eſt, quę ſecundis in rebus ſeipſam nouit, & aduerſa æqua nimiter ſuſtinet.

Plautus in Sticho.

AN. Qua tibi mulier uidetur multo ſapientiſ- *(ſima?*

PA. Quæ tum, quum res ſecundę ſunt, ſe poterit noſcere:
Et quæ æquo animo patietur ſibi eſſe peius, quàm fuit.

Mulieris officium eſt educare liberos, & colo vitam tolerare, &c.

Verg. 8. Aeneid.

—Ceu fœmina primum,
Cui tolerare cola uitam, tenuiq́, Minerua
Impoſitum cinerem, & ſopitos ſuſcitat ignes,
Noctē addens operi, famulasq́, ad lumina longo
Exercet penſo, caſtum ut ſeruare cubile
Coniugis, & poſſit paruos educere natos.

Mulier caſta eſſe dicitur, de qua vulgi fama mentiri veretur.

Auſonius in Biæ ſentent.

Quæ caſta eſt? De qua mentiri fama ueretur.

Mulier caſta eſt ea, quæ ſeipſam cuſtodit, non quam vir, quia tunc & ſi corpus ſit caſtum, tamen mens adultera eſt.

Ouid. lib. 3. Eleg. ſiue amo.

Dure uir impoſito teneræ cuſtode puellæ,
Nil agis, ingenio quæque tuenda ſuo eſt.
Si qua metu dempto caſta eſt, ea deniq; caſta eſt:
Quæ, quia non liceat, non facit, illa facit.
Vt iam ſeruaris bene corpus, adultera mens eſt:
Nec cuſtodiri, ni uelit, ulla poteſt.
Nec mentem ſeruare potes, licet omnia claudas:
Omnibus excluſis intus adulter erit.

Ibidem.

Centum fronte oculos, centum ceruice gerebat
Argus

Argus, & hos unus ſæpe feſellit amor.
In thalamo Danae ſaxo ferroq; perenni,
Quæ fuerat uirgo tradita, mater erat.
Propertius lib.2.eleg.ad Cynthiam.
Quos igitur tibi cuſtodes? quæ limina ponam?
Quæ nunquam ſuprà pes inimicus eat?
Nam nihil inuitæ triſtis cuſtodia prodeſt:
Quam peccare pudet Cynthia, tuta ſat eſt.

Mulier illa bona eſt quæ malefacere poteſt, & non facit.

Plautus in Sticho.

ANT. Dic uiciſſim nunc iam tu. PINA. Quid uis tibi dicam pater?
AN. Vbi facillime ſpectatur mulier, quam ingenio eſt bono?
PINA. Quot malefaciundi eſt poteſtas, quæ ne faciat, id temperat.
ANT. haud malè iſtuc,

Mulier corrupta ſemel, poſtea raro abſtinebit, non ſecus, ac canis à guſtato vncto corio.

Horat.ſaty.5.lib.2.

Sic tibi Penelope frugi eſt, quæ ſi ſemel uno
De ſene guſtarit, tecum partita lucellum:
Vt canis a corio, nunquam abſterrebitur uncto.

Mulier ſi benefacere inceperit, eius cito odium, percipit, contra verò, ſi male quidpiam incœperit facere.

Plautus in Truculento.

Malè quod mulier incœperit, niſi efficere perpetrat
Id illi morbo, id illi ſenio eſt, ea illi miſerę miſeria'ſt

Si benefacere inceperit, eius enim citò odium percipit.
Nimirũ, paucæ ſunt defeſſæ male quæ facere occœperint,
Nimiũ, paucæ efficiunt, ſi quid occœperint benefacere.
Mulieri nimiò malefacere melius eſt onus, quàm benè.

Mulier, mala quæ fieri videt reticens, bona non eſt.

Plaut. in Perſa.

Virgo atque mulier nulla erit, quin ſit mala,
Quæ reticet, ſi quid fieri peruerſe uidet.

Mulier mala voluntatem pro ratione habet.

Iuuenalis ſatyra 6.

Pone crucem ſeruo, meruit quo crimine ſeruus
Supplicium? quis teſtis adeſt? quis detulit? audi,
Nulla unquam de morte hominis contagio longa eſt.
Ah demens, ita ſeruus homo eſt, nil fecerit, eſto,
Hoc uolo, ſic iubeo: ſit pro ratione uoluntas.
Imperat ergo uiro.—

Mulier malorum dux, necnon ſcelerum artifex eſſe dicitur.

Seneca in Hippol.

Sed dux malorum fœmina, & ſcelerum artifex
Obſedit animos, cuius inceſtæ ſtupris
Fumant tot urbes, bella tot gentes gerunt,
Et uerſa ab imo tot populos premunt.

Mulier ſæuiſſima tunc eſſe dicitur, cùm ſtimulos odio admouet pudor, necnon

ſi repudia fuerit.

Iuuenalis Satyra 10.

—Mulier ſæuiſſima tunc eſt,
Cùm ſtimulos odio pudor admouet.—

Ouid.lib.2.de arte amandi.

Sed neque fuluus aper media tã ſæuus in ira eſt,
Fulmineo rabidos dum rotat ore canes,
Nec lea cum catulis lactantibus ubera præbet,
Nec breuis ignaro uipera læſa pede,
Fæmina quàm ſocij deprenſa pellice lecti
Ardet, & in uultu pignora mentis habet,
In ferrum flammasq; ruit, poſitoq; decore
Fertur,ut Aonij cornibus icta Dei:
Coniugis admiſſum, uiolataq; iura mariti
Barbara per natos Phaſias vlta ſuos.
Altera dira parens hæc eſt,quã cernis hyrundo,
Aſpice, ſignatum ſanguine pectus habet.
Hoc bene cõpoſitos, & firmos rumpit amores:
Crimina ſunt cautis iſta timenda uiris.

Seneca in Hercule Octeo.

O quàm cruentus fæminas,ſtimulauit dolor
Cum patuit una pellici & nuptæ domus,
Scylla, & Carybdis Sicula contorquens freta
Minus eſt timenda, nulla non melior fera eſt.

Muliere nihil peius, neque audacius.

Plautus in Milite.

Quid peius muliere atque audacius? q.d.nihil.

Iuuenibus nil illecebroſius muliere, vino & nocte.

Ouid.lib.1.Eleg.

Nox et amor,uinũq; nihil moderabile diſuadẽt

Illa pudore uacat, liber amorq́; metu.

Plautus in Bacchid.

Illecebroſius fieri nihil poteſt nox mulier, uinum
Homini adoleſcentulo.—

Muliere nihil miſerius, cuius blanditia eſt viſcus merus, illaqueans ſcilicet animam.

Plautus in Bacchid.

Miſerius nihil eſt, quam mulier.
Viſcus merus ueſtra eſt blanditia.

Muliere ſuperba atque diuite nihil intolerabilius.

Iuuenalis ſatyra 6.

Malo Venuſinam, quam te Cornelia mater
Gracchorum, ſi cùm magnis uirtutibus adfers
Grande ſupercilium, & numeras in dote triumphos.

Ibidem.

Intolerabilius nihil eſt quam fœmina diues.

Mulieres ad ludos & choreas non aliter ruunt, quàm apes ad flores, & formicæ ad cibum, vt ſpectentur ſimul & inſpiciant.

Ouid. lib. 1. de arte aman.

Vt redit, itq́; frequens longū formica per agmen
Granifero ſolitum dum uehit ore cibum.
Aut, ut apes ſaltusq́; ſuos, et olentia nactę
Paſcua, per flores, & thyma ſumma uolant:
Sic ruit in celebres cultiſſima fæmina ludos.
Copia iudicium ſæpe morata meum eſt.
Spectatum ueniunt, ueniunt ſpectentur ut ipſæ
Ille locus caſti damna pudoris habet.

Mulieres ad lacrymas procliues ſunt.

Ouid.

Ouid.lib.2.de Remed.amoris.

Né ve puellarum lacrymis moueare caueto,
Vt flerent oculos erudiere ſuos.

Idem lib.3.de arte amandi.

Quò non ars penetrat, diſcunt lacrymare decenter,
Quoq; volunt plorant tempore, quoq; modo.

Iuuenal. Saty. 1.

Tunc grauis illa viro, tunc orba Tigride peior,
Tunc ſimula: gemitus occulti conſcia facti,
Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat,
Vberibus ſemper lacrymis, ſemperq; paratis
In ſtatione ſua -

Mulieres dolis & audacia plene ſunt, nam ſi in culpa aliqua deprehenduntur, illico ad fraudes & conuitia prorumpunt.

Propertius lib.2.eleg.8.ad Amicum.

Sed vobis facile eſt verba, et componere fraudes.
Hoc vnum didicit fœmina ſemper opus.

Tibul.Eleg.4.lib.3.

Ah crudele genus, nec fidum fœmina nomen,
Ah pereat didicit fallere ſi qua virum.

Iuuenalis Satyra 6.

—Nil eſt audacius illis
Deprenſis, iram atq; animos à crimine ſumunt.

Seneca in Hippol.

Deprehenſa culpa eſt, anime quid ſegnis ſtupes?
Regeramus ipſæ crimen, atq; vltro impiam
Venerem arguamus: ſcelere velandum eſt ſcelus.
Tutiſſimum eſt inferre, cùm timeas gradum.

Ibidem.

Quid ſinat inauſum fœminæ præceps furor?

Nephanda iuueni crimina inſonti parat.
In ſcelere quærit crine lacerato fidem.
Decus omne turbat, capitis humectat genas.
Inſtruitur omnis fraude fœminea dolus.

Mulieres bonorum agendorũ immemores ſunt, malorum verò nequaquam, quia ad malitiam proniores ſunt.

Plautus in Milite.

Si quid faciendum eſt mulieri malæ, atque malitioſæ,
Ea ſibi immortalis memoria eſt, meminiſſe & ſempiterna.
Sin bene, aut quid fideliter faciendum ſit, eadem veniunt,
Obliuioſæ extemplò vt fiãt, meminiſſe nequeunt.

Terentius in Hecyra.

Proh Deũ atq; hominũ fidẽ, quod hoc genus eſt? & quæ hæc coniuratio?
Vt omnes mulieres eadem æque ſtudeant, nolintq́; omnia.
Neq; declinatam quicquam ab aliarum ingenio vllam reperies,
Itaq́; adeo vno animo oẽs ſocrum oderũt nurus:
Viris eſſe aduerſas æque ſtudium eſt, ſimilis pertinacia.
In eodem omnes mihi videntur ludo doctæ ad malitiam.

Mulieres dotatæ viros opprimunt, vt & ſuprà eodem tit. dictum eſt, indotatæ verò ſub viri poteſtate ſunt.

Plautus in Aſinaria.

Hæ ſunt atq; aliæ multæ in magnis dotibus
Incom-

Incommoditates, ſumptusq́; intolerabiles.
Nam quæ indotata eſt, ea eſt in poteſtate viri,
Dotatæ mactant & malo damno viros.

Mulieres gubernare continuus & maximus labor eſt, quia immoderatæ ſunt, cùm in omnibus, tum verò maximè in cultu.

Plautus in Pœnulo.

Negotij ſibi, qui volet vim parare, nauem, & mulierem,
Hæc duo ſibi cõparato. Nã nullę magis res duæ:
Plus negotij habent: eas fortè ſi exornare occæperis,
Neque vnquam hæ duę res ſatis ornantur, neq; eis vlla ſatis
Ornandi ſatietas eſt, atque hæc vti loquor nunc modo
Docta dico. Nã nos vſque ab aurora adhoc quod eſt die,
Poſtquàm illuxit aurora nunquàm ceſſauimus ex induſtria
Ambæ lauari, atque fricari, aut tergeri, aut ornarier,
Poliri, expoliri, pingi, fingi: & binæ vnà ſingulis
Quæ datæ nobis ancillæ, eæ nos lauando, eluendo operam
Dederunt, ab gerundaq́; aqua ſunt viri defeſſi duo.
Apageſis negotij in muliere quantum vna eſt? ſi verò duæ,
Sat ſcio maxumo vni populo, quoi lubet, plus ſatis dare
Potes ſunt, quæ noctes dieſq; ĩ omni ætate sẽpet

Ornantur, lauantur, tergentur, poliuntur, Poſtremo modus
Muliebris nullu'ſt, neq; vnquam lauando & fricando ſumus ſaturæ.
Nam quæ laua eſt, niſi perculta eſt, meo animo quaſi inuenuſta eſt.

Terentius in Heauton.

Noſti mores mulierum, dum poliuntur, dum comuntur,
Annus eſt.

Mulieres prodigę ſunt non cogitantes vnde cenſus vel minuatur vel augeatur.

Iuuenalis Satyra 6.

—Tamen vtile quid ſit
Proſpiciunt aliquando frigusq;, famemq;
Formica tandem quidam expauere magiſtra.
Prodiga non ſentit pereuntem fœmina cenſum.
Ac velut exhauſta rediuiuus pullulet arca
Nummus, & è pleno ſemper tollatur aceruo,
Non vnquam reputat quāti ſua gaudia cōſtent.

Mulierum ornatus maximè creuit, ita vt quod addant ferè non habeant.

Ouid. lib. 3. de arte amandi.

Sed neq; ramoſa numerabis in Ilice frondes,
Nec quot apes Hyblæ, nec quot in alpe feræ,
Nec mihi tot cultus numero comprēdere fas eſt,
Adijcit ornatus proxima quæq; dies.
Fœmina canitiem germanis inficit herbis,
Et melior vero quæritur arte color,
Fœmina procedit denſiſſima crinibus emptis,
Proq; ſuis alios efficit ære ſuos.
Quid de veſte loquar? nō iam ſegmenta requiro,

Nec

Nec quæ de Tyrio murice lana rubet.

Iuuenal. Satyra 3.

Hîc vltra vires habitus nitor, hîc aliquid plus
Quàm ſatis eſt, interdum aliena ſumitur arca.
Commune id vitium eſt, hîc viuimus ambitioſa
Paupertate omnes.

Mulieres infideles ſunt.

Catullus de muliere ſua.

Nulli ſe dicit mulier mea nubere malle
Quàm mihi, non ſi ſe Iupiter ipſe petat.
Dicit, ſed mulier cupido quod dicit amanti
In vento, & rapida ſcribere oportet aqua.

Titus Calphurnius eclog. 3.

Mobilior ventis ô fœmina, ſic tua Phyllis,
Quæ ſibi (nam memini) ſi quando ſolus abeſſes,
Mella etiam ſine te, iurabat amara videri.

Ibidem.

Credere paſtores leuibus nolite puellis.

Mulieres inuincibilem vincere dicuntur, vt de Hercule liquet.

Ouid. Epiſt. 9. Heroid.

Fama Pelaſgiadas ſubitò peruenit ad vrbes
Decolor, & factis inficianda tuis,
Quem nunquam Iuno, ſeriesq; immenſa laborũ
Fregerit, huic Iolen impoſuiſſe iugum.
Plus tibi, quàm Iuno, nocuit Venus illa, premẽdo
Suſtulit, hæc humili ſub pede colla tenet.
Te ne ferunt geminos preſſiſſe tenaciter angues,
Cùm tener in cunis iam Ioue dignus eras?
Cœpiſti melius, quàm deſinis: vltima primis
Cedunt: diſſimiles hic vir, & ille puer:

Quem

Quem non mille feræ, quem non Stheneleius hoſtis,
Non potuit Iuno vincere, vicit amor.

Seneca in Hercule furente.

Fortem vocemus, cuius ex humeris leo
Donum puellæ factus, & claua excidit,
Fulſitq; pictum veſte Sidonia latus?
Fortem vocemus, cuius horrentes comę
Maduere nardo? laude qui notas manus
Ad non virilem tympani mouit ſonum,
Mitra ferocem barbara frontem premens?

Idem in Hyppol.

Natus Alcmena poſuit ſagittas,
Et minax vaſti ſpolium leonis,
Paſſus aptari digitis ſmaragdos,
Et dari legem rudibus capillis.
Crura diſtincto religauit auro,
Luteo plantas cohibente ſocco.
Et manu clauam modo qua gerebat
Fila deduxit properante fuſo.

Propert. lib. 3. eleg. de Imperiis fœm.

Quid mirare meam ſi verſat fęmina vitam,
Et trahit ad dictum ſub ſua iura virum.
Omphale in tantum formæ proceſſit honorem
Lydia Gygeo tincta puella lacu.
Vt qui parato ſtatuiſſet in orbe columnas,
Tam dura traheret mollia penſa manu.

Mulieres inconſtantes ſunt.

Verg. lib. 4. Aeneid.

Eia rumpe moras (varium, & mutabile ſemper
Fœmina.)

Titus Calphurnius Ecloga 3.

Me-

Mobilior ventis ô fęmina. -

Propert.lib. 2.eleg.ad Amicam.

Non ſic incerto mutantur flum'ne Syrtes,
Nec folia hyberno tam tremefacta Noto,
Quàm citò fœminea non conſtat fędus in ira,
Siue ea cauſa grauis, ſiue ea cauſa leuis.

Ibidem.

—Nulla diu fęmina pondus habet.

Tibul.Eleg.4.lib.3.

Sed flecti poterit, mens eſt mutabilis illis,
Tu modo cum multa brachia tende fide.

Mulieres litigioſæ ſunt in omnibus.

Iuuenalis Satyra.6.

Nulla ferè cauſa eſt in qua non fęmina litem
Mouerit, accuſat Manilia ſi rea non eſt,
Componunt ipſæ pro ſe, formamq; libellos:

Propertius lib.2.Eleg.6.

Sed vobis facile eſt verba, et componere fraudes,
Hoc unum didicit fęmina ſemper opus.

Mulieres nuptæ viro fideles eſſe, eumque timere debent, ut lex & ius iubent.

Ouid.lib.3.de arte amandi.

Nupta virum timeat, rata ſit cuſtodia nuptæ,
Hoc decet, hoc leges, iusq;, pudorq; iubent.

Mulierũ eſt ingenium, vt cùm viri volunt, nolint, cùm verò nolint, vltrò cupiant.

Terentius in Eunucho.

Imò certè noui ingenium mulierum.
Nolunt vbi velis, vbi nolis cupiunt vltrò.

Mulieres rectè olent, vbi nihil olent.

Plautus in Moſtel.

Mu-

Mulier rectè olet, vbi nihil olet

Mulieres naturaliter timidæ ſunt. Nam hanc paſſionem Deus (qui naturæ creator eſt) eis dedit, vt expugnari poſſent, malitia autem illas audaces reddit vt ſuprà eodem titu. oſtenſum eſt. Mulieres audaciſſimæ &c.

Seneca in Octauia.

Mulier dedit natura cui pronum malo
Animum, ad nocendum pectus inſtruxit dolis,
Sed vim negauit, vt ne inexpugnabilis
Eſſet, ſed ægras frangeret vires timor.

Mulierum ira immitigabilis eſt.

Iuuenalis Satyra 6.

Credamus Tragicis quicquid de Colchide torua
Dicitur, & Progne. nil contra conor: & illæ
Grandia monſtra ſuis audebant temporibus, Sed
Non propter nummos. minor admiratio ſummis
Debetur monſtris, quoties facit ira nocentem
Hunc ſexum, & rabie iecur incendente feruntur
Præcipites: ut ſaxa iugis abrupta quibus mons
Subtrahitur, cliuoq; latus pendente recedit.

Propert. lib. 3. Eleg. ad Cynthiam de Lycinna.

At tu non meritam parcas vexare Lycinnam.
Neſcit veſtra ruens ira referre pedem.

Ob ſuperius enarrata mulierum vitia, uitandæ ſunt mulieres quoad eius fieri poteſt, id quod & Plaut. in Sticho indicat.

AN. Age tu altera vtra ſit conditio penſior,

Vir-

Virginem, an uiduam habere? PI. Quanta mea ſapientia eſt,
E malis multis, malum quod minimum eſt, id minimum eſt malum.
Qui poteſt mulieres uitare, uitet, ut quotidie
Pridie caueat, ne faciat, quod ſe pigeat poſtridie.

Mulierum partus frequentes deformant, iuuentamq; minuunt.

Ouidius lib. 3. de arte aman.

Adde, quòd & partus faciunt breuiora iuuentæ
Tempora: continua meſſe ſeneſcit ager.

Mulierum uiſio hominibus haud parum nocet.

Vergilius lib. 3. Georg.

Carpit enim uires paulatim, uritq; uidendo
Femina.

Propert. lib. 3. eleg.

Qui uidet, is peccat, qui non te uiderit, ergo
Non cupiet, fati crimina lumen habet.

DE MVNDO.

Mundus æternus eſt, ut quidam Philoſophi & Poëtæ adſerunt, principio ac fine carens, quorum opinionem falſam eſſe, ſuprà tit. de Deo, dictum eſt, Deus creator omnium, &c.

Manilius lib. 1. Aſtrono.

Hæc æterna manet, diuiſq; ſimillima forma,
Cui neq; principium eſt uſquã, nec finis in ipſo,
Sed ſimilis toto remanet, perq; omnia par eſt.

Ibidem.

At manet incolumis mũdus, ſuaq; omnia uerſat
Quæ nec longa dies auget, minuitq; ſenectus,
Nec motus puncto currit, curſuq; fatigat.
Idem ſemper erit, quoniam ſemper fuit idem.
Non alium uidere patres, aliúmne nepotes
Aſpicient—

Mundus ordinatè ſitus eſt.

Manilius lib. 1. Aſtrono.

Sed facies quæcunq; tamen ſub origine rerum
Conuenit, & certo digeſtum eſt ordine corpus.

Ibidem.

Quicquid ſubduxit flammis natura pepercit
Succubitura oneri, formas diſiungere tantum
Contenta, ut ſtellis oſtendere ſydera certis.
Linea deſignat ſpecies, atq; ignibus ignes
Reſpõdet, media extremis, atq; ultima ſummis.

Mundus ſphæricus cum partibus ſuis, ſcilicet, principalibus, quę ſunt cœlum, ſeu orbes planetæ; atque elementa quatuor.

Manilius lib. 1. Aſtrono.

Eſt igitur tellus mediam ſortita cauernam
Aëris, & toto pariter ſublata profundo.
Nec patulas diſtenta plagas, ſed condita in orbẽ
Vndiq; ſurgentem pariter, pariterq; cadentem.
Hæc eſt naturæ facies: Sic mundus & ipſe
In connexa uolans, teretes facit eſſe figuras,
Stellarum, Soliſq; orbem Lunæq; rotundum

Mundi annihilatio ueniet, uel mundus in chaos reſoluetur ſecundum quoſdam.

Lu-

Lucan.lib.1.bel.ciuil.

— Sic cùm compage ſoluta
Secula tot mundi ſuprema coëgerit hora,
Antiquum repetens iterum chaos, omnia mixtis
Sydera ſyderibus concurrent, ignea pontum
Aſtra petent, tellusq; extendere littora nolet
Excutietq; fretum: fratri contraria phœbe
Ibit, & obliquum bigas agitare per orbem
Indignata, diem poſcet ſibi, totaq; diſcors
Machina diuulſi turbabit fœdera mundi.

Seneca in Octauia.

Qui ſeſe neſcit tantus in cæcum chaos
Caſſurus iterum—

Mundus autem ſecundum ueritatem, non quoad eſſentiam annihilatur, ſed quo ad orbium motus, operationèsve omnium inferiorum. Vide titul. Iudicii dies, &c.

DE MVNERIBVS.

Munera hodie magis diliguntur quàm ſcientię.

Ouid.lib.2.de arte aman.

Carmina laudantur, ſed munera magna petuntur,
Dummodo ſit diues, barbarus ille placet.

Idem lib.2. Eleg.

Qui dabit ille tibi magno ſit maior Homero!
Crede mihi, res eſt ingenioſa dare.

Idem lib.2.de arte aman.

Ipſe licet uenias Muſis comitatus Homere,

Si nihil attuleris, ibis Homere foras.

Munera non homines tantum, ſed & deos placare dicuntur.

Ouid. lib. 2. de arte aman.

Munera (crede mihi) placant homineſq; deoſq;
Placatur donis Iuppiter ipſe datis.
Quid faciet ſapiens? ſtultus quoq; munere gaudet.
Ipſe quoq; accepto munere mitis erit.

Munera magnates etiam, ac potentes illaqueant.

Horat. Oda 16. lib. 3.

Et diffidit urbium
Portas uir Macedo, & ſubruit æmulos
Reges muneribus, munera nauium
Sæuos illaqueant duces.

Munera diuitibus etiam à pauperibus elargiuntur, quibus tamen æquius erat elargiri.

Terentius in Phorm.

Quam iniquè comparatũ eſt, qui minus habent
Vt ſemper aliquid addant diuitioribus.

Martialis lib. 5. Epigram.

Semper eris pauper, ſi pauperes Aemiliane!
Dantur opes nullis nunc, niſi diuitibus.

Munera à diuitibus extorquenda ſunt.

Ouidius lib. 1. Eleg.

Nec tamen indignum eſt à diuite præmia poſci,
Munera poſcenti quæ dare poſſit, habet.
Carpite de plenis pendentes uitibus uuas,
Præbeat Alcinoi poma benignus ager.

Mune-

Munera pretioſiora & acceptiora habentur, ſi à ſplendido uiro elargiantur.

Ouid.lib.4.de Ponto.

Multiplicat tamē hūc grauitas autoris honorē,
Et maieſtatem res data dantis habet.

Idem Epiſt.16.Heroid.

—Sic acceptiſſima ſemper
Munera ſunt, autor quæ pretioſa facit.

Munera danti prodeſſē dicuntur.

Ouid.lib.3.de Ponto.

Dignus es argento, fuluo quoq; dignior auro.
Sed te, cùm donas iſta, iuuare ſolent.

DE MVTVO.

Mutuo dans aliquid, aut amicum, aut rem perdere neceſſe erit, ob ſummam hominum malitiam huius ſeculi.

Plautus in Trinummo.

Si quis mutuum quid dederit, fit pro proprio perditum,
Quàm iam repetas, inimicum amicum beneficio inuenis tuo.
Si magè exigere cupias, duarum rerum exoritur optio:
Vel illud, quod credideris perdas, uel illum amicum amiſeris.
—Nam ego talentum mutuum
Quod dederam, talento inimicum mihi emi. amicum uendidi.

Mu-

Mutuum ſi quis, ut decet, reddit, ei magna habenda eſt gratia.

Terent. in Phorm.

Præſertim ut nunc ſunt mores eo res rediyt:
Si quis quid reddit, magna habenda eſt gratia.

Prodigioſa eſt fides ſi etiam depoſitum reddatur.

Iuuenalis ſatyra 13.

Nunc ſi depoſitum non inficietur amicus,
Si reddat ueterem cum tota erugine follem,
Prodigioſa fides, & Thuſcis digna tabellis,
Quæq; coronata luſtrari debeat agna.

N

DE NATVRA.

Natura renouatrix rerum digniſſima eſt.

Ouidius lib. 15. Metamor.

Nec ſpecies ſua cuiq; manet, rerumq; nouatrix
Ex alys alias reparat natura figuras.

Natura potentior eſt arte ſimpliciter, a qua tamen aliquoties addiuuatur, ut antè à nobis dictum eſt. Ars naturæ, &c.

Ouid. lib. 9. Metam.

Huc licet è toto ſolertia confluat orbe,
Ipſe licet reuolet ceratis Dædalus alis,
Quid faciet? num me puerum de uirgine doctis

Ar-

Artibus efficiet? num te mutabit Ianthe?
Dijq; mihi faciles quicquid uoluere dederunt.
Quodq; ego, uult genitor, uult ipſa ſocerq; futurus,
At non uult natura, potentior omnibus iſtis.

Natura ad diuerſa homines inclinat, & unuſquiſq; ſemina ſuæ ſequitur naturæ.

Horat. de arte Poetica.

Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarũ habitum, iuuat, aut impellit ad irã.
Aut ad humum mœrore graui deducit, et angit,
Poſt adfert animi motus interprete lingua.

Propert. lib. 3. eleg. 9.

Sunt quibus Elææ concurrit palma quadrigæ,
Sunt quibus in celeres gloria nata pedes.
Hic ſatus ad pacẽ, hic caſtrẽſibus utilis armis:
Naturæ ſequitur ſemina quiſq; ſuæ.

Perſius Satyra 5.

Mille hominum ſpecies, & rerum diſcolor uſus,
Velle ſuum cuiq; eſt, nec uoto uiuitur uno,
Mercibus hic Italis mutat ſub ſole recenti
Rugoſum piper, & pallentis grana cumini.]
Hic ſatus irriguo mauult turgeſcere ſomno,
Hic campo indulget, hunc alea decoquit, ille
In Venerem putris--

Natura (id eſt, Deus, qui naturæ autor eſt) beatis omnibus eſſe dedit, ſi quis eius dono uti cognouerit.

Claud. lib. 1. in Ruffinum.

Viuitur exiguo melius, Natura beatis
Omnibus eſſe dedit, ſi quis cognouerit uti.
Hæc ſi nota forent frueremur ſimplici cultu.

Claſſica

Claſſica non fremeret, nō ſtridula fraxinus iret,
Non uetus quateret puppes, nō machina muros.

Natura paucis minimisq; contenta eſt.

Iuuen. ſatyra 14.

—Menſura tamen quæ
Sufficiat cenſus, ſi quis me conſulat, edam.
Inquantum ſitis atq; fames, & frigora poſcūt.
Quantum Epicure tibi paruis ſuffecit in hortis,
Quantum Socratici *cæperunt ante penates.*
Nunquam aliud natura, aliud ſapientia dicet.

Lucan. lib. 4. bel. ciuil.

Diſcite quàm paruo liceat producere uitam,
Et quantum natura petat. non erigit ægros
Nobilis ignoto diffuſus conſule Bacchus.
Non auro, myrrhaq; bibunt, ſed gurgite puro.
Vita redit: ſatis eſt populis fluuiuſq; ceresq;.

Ea quę natura nobis inſeuit non facile relinquuntur.

Iuuen. ſatyr. 13.

--Tamen ad mores natura recurrit
Damnatos, fixa & mutari neſcia. --

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Fuſcum.

Naturam expellas furca, tamen uſq; recurrit
Et male perrumpet furtim faſtigia uictrix:

Idem Satyr. 7. lib. 2.

--Tolle periclum
Iam uaga proſiliet frenis natura remotis.

Idem lib. 1. Epiſt. ad Lollium.

Quo ſemel eſt imbuta recens ſeruabit odorem
Teſta diu-

Clau-

Claud.in Eutrop.lib.2.

—*Ad mores facilis natura reuerti.*

DE NAVIGATIONE.

Nauigantes ad mortem accedere dicuntur.

Ouidius.

Nauita ſollicitus quoq; uentos horret iniquos.
Et prope tã lethum, quàm prope cernit aquã,
Quod ſi concuſſas Triton exaſperat undas,
Qui tibi nunc toto eſt, nullus in ore color,
Tu fœcunda uoces generoſæ ſydera Ledæ,
Et fœlix dicas, quem ſua terra tenet.

Horat. Oda 3. lib. 1.

Illi robur, & æs triplex
Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commiſit pelago ratem
Primus, nec timuit præcipitem Africum
Decertantem aquilonibus,
Nec triſtes Hyadas, nec rabiem noti.

Ibidem.

—Audax omnia perpeti
Gens humana ruit per uetitum nephas,

Iuuenalis ſatyra 12.

I nunc & uentis animam committe dolato
Confiſus ligno, digiti a morte remotus
Quatuor, aut ſeptem ſi ſit latiſſima tæda.

Seneca in Medæa.

Audax nimium qui freta primus
Rate tam fragili perfida rupit,

Terraſq; ſuas poſt terga uidens
Animam leuibus credidit auris,
Dubioq; ſecans æquora curſu
Potuit tenui fidere ligno
Inter vitæ mortiſq; vias
Nimium gracili limite ducto.

Terentius in Hecyra.

Non Hercle uerbis Parmeno dici poteſt
Tantum, quàm re ipſa, nauigare incommodum eſt.
PAR. Ita ne eſt? SOS. O fortunate, neſcis quid mali
Præterieris qui nunquam es ingreſſus mare,
Nam alias vt omittam miſerias, vnam hãc vide,
Dies triginta, aut plus eo in naui fui,
Cùm interea ſemper mortē expectabam miſer,
Ita uſq; aduerſa tempeſtate uſi ſumus.

Ad nauigandum lucri cupiditas homines impellit.

Tibullus eleg. 9 lib. 1.

Lucra petituros freta per'q; patentia ventis
Ducunt instabiles ſydera certa rates.

Propert. lib. 3. eleg. 7. de morte Pæti.

Ite rates curuæ, & læthi quoq; texite cauſas.
Iſta per humanas mors uenit acta manus.
Terra parum fuerat, terris adiecimus undas,
Fortunæ miſeras auximus arte uias.
Anchora te teneat, quem non tenere Penates?
Quid meritum dicas, cui ſua terra parum eſt?
Ventorum eſt quodcunque paras, haud vlla carina
Conſenuit: fallit portus & ipſe fidem.

Naui-

Nauigare qui primo cœpit, is negatas à natura vias, arte præbuit. Claud. in præfa. lib. 1. de rapt. Proſerp.

Inuenta ſecuit primus qui naue profundum,
Et rudibus remis ſollicitauit aquas:
Qui dubys auſus committere flatibus alnum,
Quas natura negat, præbuit arte uias.
Tranquillis primum trepidus ſe credidit undis,
Littora ſecuro tramite ſumma legens.
Mox longos tentare ſinus, & linquere terras
Et leni cœpit pandere uela Noto.
Aſt ubi paulatim præceps audacia creuit,
Cordaq́; languentem dedidicere metum.
Iam uagus irrupit pelago, cœlumq́; ſecutus
Aegeas hyemes, Ioniumq́; domat.

Nauigantes naufragium ne patiantur, optimas pretioſaſque res abiiciunt, vt Catullus feciſſe dicitur à Iuuenale ſat. 12.

Accidit & noſtro ſimilis fortuna Catullo,
Cùm plenus fluctu medius foret alueus, & iam
Alternum puppis latus euertentibus undis
Arboris incertæ nullam prudentia cani
Rectoris conferret opem, decidere iactu
Cœpit cum uentis, imitatus Caſtora, qui ſe
Eunuchum ipſe facit, cupiens euadere damno
Teſticulorum, adeo medicatum intelligit inguē.
Fundite quæ mea ſunt, dicebat, cuncta Catullus
Præcipitare uolens, etiam pulcherrima, ueſtem
Purpuream, teneris quoque Mæcenatibus aptā.

DE NECESSITATE.

Quod mutari non poteſt, ac fieri neceſſe eſt id æquo animo ferendum eſt.

Terentius in Adelph.

Placet tibi factum Mitio? M I. Non, ſi queam
Mutare, nunc cùm nequeo, æquo animo fero.

Auſonius in Periandri ſentent.

Faxis ut libeat quod neceſſe eſt.

Neceſſitas moras recuſat.

Sillius Italicus lib. 7. bel. Pun.

—Moras extrema recuſant.

Neceſſitas omnia rapit.

Horat. Oda. 3. lib. 1.

—Aequa lege neceſſitas
Sortitur inſignes & imos,
Omne capax mouet urna nomen.

Neceſſitas nedum homines, ſed & animalia ingenioſa facit.

Manilius lib. 1. Aſtrono:

Sed cùm longa dies acuit mortalia corda,
Et labor ingenium miſeris dedit, & ſua quenq;
Aduigilare ſibi iuſſit fortuna premendo,
Seducta in uarias certarunt pectora curas,
Et quodcunque ſagax tentando repperit uſus.

Perſius in ſatyrarum procemio.

Quis expediuit pſittaco ſuum χαῖρε
Picasq; docuit noſtra uerba conari?
Magiſter artis ingeniq; largitor
Venter negatas artifex ſequi uoces.

DE

DE NOBILITATE.

Nobilitas generis improbo ac deſidioſo non prodeſt.

Ouid. Epiſt. 11. Heroid.

Quid iuuat admota per auorum nomina cœlo
Inter cognatos poſſe referre Iouem?

Idem ad Piſonem.

Nã quid imaginibus, quid auitis fulta triũphis
Atria, quid pleni numeroſo conſule faſti,
Profuerint, ſi uita labat, perit omnis in illo
Gentis honos, cuius laus eſt in origine ſola.

Iuuenalis Satyra 8.

Stẽmata quid faciunt, quid prodeſt Pontice lõgo
Sanguine cenſeri, pictosq; oſtendere uultus
Maiorum, & ſtantes in curribus Aemilianos?
Quis fructus generis tabula iactare capaci,
Famoſos equitum cum dictatore magiſtros,
Si coram Lepidis male uiuitur?—

Ibidem.

—Quis enim generoſum dixerit hunc, qui
Indignus genere, & præclaro nomine tantum
Inſignis? Nanum cuiuſdã Athlanta uocamus,
Aethiopem cygnum, paruam extortamq; puellã
Europen, canibus pigris ſcabieq; uetuſta
Leuibus, & ſiccæ lambentibus ora lucernæ,
Nomen erit pardus, tigris, leo, ſi quid adhuc eſt
Quod fremit in terris uiolentius, ergo cauebis
Et metues, ne tu ſis Creticus aut Camerinus.

Nobilem fieri pulchrius eſt, quàm naſci.

Iuuenalis ſatyra 6.

Malo Venuſinam, quàm te Cornelia mater
Gracchorum, ſi cum magnis uirtutibus affers
Grande ſupercilium, & numeras in dote triumphos.

Auſonius in Solonis ſentent.

Pulchrius multo parari, quàm creari nobilem.

Genus laudans ſuum, aliena, non ſua laudat atque extollit.

Ouid. lib. 12. Metam.

Nam genus & proauos, & quæ non fecimus ipſi
Vix ea noſtra uoco:

Seneca in Hercule furen.

—Qui genus iactat ſuum
Aliena laudat.

Nobili genere nati, ſi malè viuunt, ſeipſos ſuumq́; genus deturpant.

Horatius Odá 4. lib. 4.

Doctrina, ſed uim promouet inſitam,
Rectiq́; cultas pectora roborant,
Vtcunque defecere mores
Dedecorant benè nata culpæ.

Iuuenalis ſatyra 8.

Si tibi ſancta cohors comitum, ſi nemo tribunal
Vendit acerſecomes, ſi nullum in coniuge crimē,
Nec per conuentus, nec cuncta per oppida curuis
Vnguibus ire parat nummos raptura Celeno,
Tunc licet a Pico numeres genus, altaq́; ſi te
Nomina delectant, omnem Titanida pugnam
Inter maioresq́; ipſum Promethea ponas.
De quocunq; voles proauum tibi ſumito libro.
Quod ſi præcipitem rapit ambitus atque libido,

Si

Si frangis uirgas ſociorum in ſanguine; ſi te
Delectant hebetes laſſo lictore ſecures,
Incipit ipſorum contra te ſtare parentum
Nobilitas, claramq́, facem præferre pudendis.
Omne animi vitium tantò conſpectius in ſe
Crimen habet, quanto maior, qui peccat, habetur.

Plautus in milite.

Qui bono ſunt genere nati ingenio malo
Suapte culpa degenere capiunt genus: ingenium improbant.

Nobiles naturaliter æquè ſunt omnes, neque vllus degener eſt, niſi vitiis qui deditus eſt.

Boetius metro. 6 lib. 3.

Quid genus & proauos ſtrepitis?
Si primordia ueſtra
Autoremq́, Deum ſpectes,
Nullus degener extat,
Ni vitijs peiora fouens
Proprium deſerat ortum.

Nobilem ſuperbum eſſe non decet.

Perſius ſatyra 3.

—An deceat pulmonem rumpere uentis
Stemmate quod Thuſco ramum milleſimũ ducis,
Cenſorem ue tuum, uel quod trabeate ſalutas?
Ad populũ phaleras, ego te intus et in cute noui.

Nobilis ad miſericordiam pronior eſt, quàm ruſticus.

Ouid. lib. 3. de Triſt.

Quo quiſq; eſt maior, magis eſt placabilis ira,
Et faciles motus mens generoſa capit.

Corpora magnanimo ſatis eſt proſtraſſe leoni.
Pugna ſuum finem, cùm iacet hoſtis, habet.
At lupus & turpes inſtant morientibus urſis.
Et quæcunque minor nobilitate fera eſt.
Maius apud Troiã forti quid habemus Achille?
Dardanij lacrymas non tulit ille ſenis.
Quæ ducis Emathij fuerit clementia Pharos
Præclariq́; docent funeris exequiæ.

Claudianus in Epig. ſatisfactionis apud Hadrianum.

Prętereunt ſubiecta feræ, toruiq́; leones,
Quæ ſtrauiſſe ualent, ea mox proſtrata relinquũt
Nec niſi bellantis gaudent ceruice iuuenci.

DE NOCTE.

Noctis deſcriptio lepidiſſima quæ laborum quies, necnon curarum mater eſſe dicitur.

Valerius Flaccus lib. 5. argonaut.

Nox hominum genus, & duros miſerata labores
Retulerat feſſis optata ſilentia rebus.

Nocte latent mendæ.

Ouid. lib. 1. de arte amandi.

Indicio formæ noxq́; merumq́; nocet.

Ibidem.

Nocte latent mendæ, uitioq; ignoſcitur omni,
Horaq; formoſam quamlibet illa facit.
Conſule de gemmis, de tincta murice lana,
Conſule de facie, corporibuſq; diem.

Idem lib. 4. Faſtorum.

Iam

Iam color vnus ineſt rebus, tenebriſq; teguntur
Omnia, iam vigiles conticuere canes.

Nox carnaliter amantibus nil moderabile ſuadet.

Ouid. lib. 1. eleg.

Nox & amor, vinumq; nihil moderabile ſuadēt,
Illa pudore vacat, Liber Amorq; metu.

Plautus in Bacchid.

Illecebroſius fieri nihil poteſt nox, mulier, vinū,
Homini adoleſcentulo.

Propertius lib. 3. eleg. ad Bacchum.

Semper enim vacuos nox ſobria torquet amātes,
Spesq; timorq; animo verſat vtroq; modo.

DE NOVITATE.

Nouitas gratiſſima eſt in re omni ferè.

Ouid. lib. 3. de Ponto.

Eſt quoq; cunctarum nouitas gratiſſima rerum.

Titus Calphurnius Ecloga 7.

Vilia ſunt nobis quæcunq; prioribus annis
Vidimus, & ſordet quicquid ſpectauimus olim.

Noua ſunt veteribus ac detritis meliora.

Ouid. lib. 4. de Triſt.

Fortior in fulua nouus eſt luctator arena,
Quàm cui ſunt tarda brachia feſſa mora.
Integer & melior nitidis gladiator armis,
Quam cui tela ſuo ſanguine tincta rubent.
Fert bene præcipites nauis modo facta procellas:
Quamlibet exiguo ſoluitur imbre vetus.

Res noua varios euentus habet.

Cornelius Gallus.

Euentus varios res noua ſemper habet.

Noua inquirentes ſummopere fugiēdi ſunt nam plerunq; ſunt garrulli: nec commiſſa fideliter retinent.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Lollium.

Percunctatorem fugito. nam garrulus idem eſt,
Nec retinent patulæ commiſſa fideliter aures.

O

DE OBEDIENTIA.

Obedientiæ filiorum erga parentes intimatio notabilis.

Plautus in Trinummo.

—Pater, adſum,
Impera quid vis, neq; tibi ero in mora, neq; latebroſe me abs tuo
Conſpectu occultabo.

Terentius in Andria.

Neq; iſtic, neq; alibi, vſquam erit in me mora.

Obedire filii, hilariterq; quod decet, parentibus peragere debent.

Plautus in Trinummo.

—Feceris par tuis cæteris factis, patrem
Tuum ſi percoles. per pietatem nolo ego cum improbis te viris,
Gnate mi, neq; in via, neq; in foro vllum ſermonem exequi.

Te-

Terentius in Andria.

Facis vt te decet
Cùm iſtoc, quod poſtulo, impetro cum gratia.

Obediendum eſt parentibus tantum in bonis, necnon bene præcipientibus, at non econtrà.

Plautus in Sticho.

AN. Certúmne eſt neutram veſtrarum perſequi imperium patris?
PIN. Perſequimur. nam quo dediſti nuptũ abire nolumus.
AN. Curate igitur familiarem, vt poteſtis optumè.
PAN. Nunc placet, cùm rectè monſtras, nunc tibi auſcultabimus.

Olympius Nemeſianus Ecloga 1.

Et parere decet iuſſis, & grata iubentur.

Magiſtris & præceptoribus obediendũ eſſe exemplo notabili decet.

Martialis lib. 1. Epigr.

Læſerat ingrato leo perfidus ore magiſtrum,
Auſus tam notas contaminare manus:
Sed dignas tanto perſoluit crimine pœnas,
Et qui non tulerat verbera, tela tulit.

Ouid. lib. 1. de arte aman.

Phyllirides puerum citharæ præfecit Achillem,
Atq; animos molli contudit arte feros,
Qui toties ſocios, toties exterruit hoſtes,
Creditur annoſum pertimuiſſe ſenem.
Quas Hector ſenſurus erat poſcente magiſtro
Verberibus iuſſas præbuit ille manus.

DE OBLIVIONE.

Lethes fluuius infernalis ab animalibus guſtatus obliuionem inducere dicitur.

Vergilius lib. 6. Aeneid.

Has omnes vbi mille rotam voluere per annos
Lethæū ad fluuium Deus euocat agmine magno:
Scilicet immemores ſuprà vt conuexa reuiſant
Rurſus.–

Sillius Italicus lib. 13. bel. Pu.

—Sacro certamina fonti
Lethæos potat latices obliuia mentis
Extrema, hinc auro fulgens iam lucis honorem
Sentit, & admoto ſplendet ceu ſydere lunæ.
Hac animæ cælum repetunt, ac mille peractis
Oblitæ ditem redeunt in corpora luſtris.

Non facile obliuioni traduntur quæ quis diu didicit.

Seneca in Troade.

Dediſcit animus ſerò, quod didicit diu.

Obliuiſci, neq; nouiſſe hominibus mos eſt cuius nihili ſit faciunda gratia.

Plaut. in Captiuis.

—Mos eſt obliuiſci hominibus
Neq; nouiſſe, cuius nihili ſit faciunda gratia.

Obliuiſci amici alicuius non valentis expreſſio.

Ouidius lib. 2. de Ponto.

Non ego, ſi biberes ſecuræ pocula Lethes,
Excidere hæc credam pectore poſſe tuo.

Ibi-

Ibidem.

Nec Babylon æſtus, nec frigora Pontus habebit,
Calthaq; Pæſtanas vinces odore roſas,
Quàm tibi noſtrarum veniat obliuio rerum,
Non ita pars fati candida nulla mei eſt.

Reliqua exempla è titu. de Impoſſibili pete.

DE OBSEQVIO.

Obſequium amicos parat.

Terentius in Andria.

—Nanq; hoc tempore,
Obſequium amicos, veritas odium parit.

Obſequio vincuntur & domantur omnia.

Ouid.lib.2. de Arte aman.

Flectitur obſequio curuatus ab arbore ramus:
Franges ſi vires experiere tuas.
Obſequio tranantur aquæ nec vincere poſſis
Flumina ſi contra, quàm rapit vnda, nates.
Obſequium Tigresq; domat, tumidosq; leones,
Ruſtica paulatim taurus aratra ſubit.

DE OCCASIONE.

Occaſionis deſcriptio elegans.

Auſonius in epig. ſimulacri occaſ.

Cuius opus? Phidiæ, qui ſignum Pallados eius
Quiq; Iouem fecit, tertia palma ego ſum,
Sum

Sum dea, quæ rara, & paucis Occaſio nota.
Quid rotulæ inſiſtis? ſtare loco nequeo.
Quid talaria habes? volucris ſũ, Mercurius quæ
Fortunare ſolet, trado ego, cum volui.
Crine tegis faciem? cognoſci nolo. Sed heus tu
Occipiti caluo es, ne tenear fugiens.
Quæ tibi iuncta comes? dicat tibi. Dic rogo, q̃ ſis,
Sum dea cui nomen nec Cicero ipſe dedit.
Sum dea, quæ facti, non factiq́; exigo pœnas,
Nempe vt pœniteat, ſic Metanœa vocor.
Tu modo dic, quid agat tecum? ſi quando volaui,
Hæc manet, hanc retinent, quos ego præterij.
Tu quoq;, dũ rogitas, dum percunctãdo moraris,
Elapſam dices me tibi de manibus.

Plaut. in Perſa.

Virtus eſt, vbi occaſio admonet diſpicere.

DE OTIO.

Otium ſummopere fugiendum eſt, quia multorum malorum cauſa eſt.

Catullus ad Lesbiam.

Otium Catulle tibi moleſtum eſt.
Otio exultas, nimiumq; geſtis.
Otium reges prius, & beatas
Perdidit vrbes.

Vide de hac re tit. De Amore. amor carnalis, otio, &c.

Otio mentis ac corporis virtus corrumpitur, necnon minuitur.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Cernis

Cernis vt ignauum corrumpant otia corpus?
Vt capiant vitium, ni moueantur aquæ?
Et mihi ſi quis erat dicendi carminis vſus
Deficit, eſtq́; minor factus inerte ſitu.
Otia mentem variam aſſiduè præbent.
Lucan. lib. 1. bell. ciuil.
--*Variam ſemper dant otia mentem.*

Ex otio plus negotii, quàm ex negotio habemus.
Eurip. in Iphigenia.
Otio qui neſcit vti, plus negotij habet,
Quàm cùm eſt negotium in negotio.
Nam cui quid agat inſtitutum eſt, nullo negotio id agit.
Studet tibi, mentemq́; animumq́; delectat, ſuum.
Otioſo initio animus neſcit quid uelit,
Hoc idem eſt enim, neq; domi nunc nos, neq; militiæ ſumus.
Imus huc, hinc illuc: cùm illuc uentum eſt, ire illinc libet.
Incertè errat animus, præter propter uitam uiuitur.

Hoc eſt, propter aliã cauſam viuitur, quàm vt viuatur: vtpote, propter virtutem &c. Hos verſus cùm ob ſermonis elegãtiam, tum verò maximè ad adoleſcentulorum ignauiam minuendam, libuit huc adſcribere.
Otium moderatum corpori & animo prodeſt, immoderatum verò nocet.
Ouid.

Ouidius lib. 1. de Ponto.

Otia corpus alunt, animus quoq; paſcitur illis,
Immodicus contrà carpit vtrunq; labor.

DE OFFICIO.

Officium bene exequi atq; perficere ſapientis eſt, econtrà verò ſtulti.

Horat. lib. 2. Saty. 3.

Si malè rem gerere inſani, contrà bene, ſani eſt.

Officium tempore congruo conficere qui vult, vigilare illum oportet.

Plautus in Rudente.

—Vigilare decet hominem,
Qui volt ſua tempori conficere officia,
Nam qui dormiunt libenter, ſine lucro, & cum malo quieſcunt.

Parentes decet conſuefacere filios, vt amore potius quàm timore rectè faciant.

Terent. in Adelph.

Hoc patrium eſt, potius conſuefacere filium
Sua ſponte rectè facere, quàm alieno metu.
Hoc pater & dominus intereſt: hoc qui nequit
Fateatur neſcire ſe imperare liberis.

Officium coniugis eſt ipſa ſedulitate amicos omnes vincere.

Ouid. lib 3. de Ponto.

Pectore te toto, totiſq; incumbere neruis,
Et niti pro me nocte dieq; decet.
Vtq; iuuent alij, tu debes vincere amicos
Vxor, & ad partes prima venire tuas.

Offi-

Officium nuntii eſt, ut ueridicus ſit atque fidelis.
Ouid. lib.3. Eleg. ad Lygdamum ſeruum.
Omnis enim debet ſine uano nuntius eſſe,
Maiorémq́, timens ſeruus habere fidem.
Iudicis officium eſt, non tantum res, ſed & tempora perſcrutari. Suprà de iudicio.

DE ONERE.

Onus ſit leue ferendo benè.
Ouidius libro.1.Eleg.ſiue amo.
Cedimus, an ſubitum luctãdo accendimus ignẽ?
Cedamus, leue ſit, quod bene fertur, onus:
Vidi ego iactatas mota face creſcere flammas,
Et uidi nullo concutiente mori.
Verbera plura ferunt, quàm quos iuuat uſus aratri,
Detrectant preſſi dum iuga prima boues.
Aſper equus duris contunditur ora lupatis,
Fræna minus ſentit, quiſquis ad arma facit.
Onus cui impar ſis ne ſubieris.
Propert.eleg.9.lib.3.
Turpe eſt quod nequeas capiti cõmittere pondus,
Et preſſum inflexo mox dare terga genu.
Omnia non pariter rerum ſunt omnibus apta,
Fama nec ex æquo ducitur ulla iugo
Onus ut ſuſtineas nitendum recto uertice.
Ouid.2.de Ponto.
Suſtineas ut onus nitendum eſt uertice recto,
At flecti neruos ſi patiare, cades.

DE

DE OPERIBVS.

Opera noſtra à Deo dependent, quia ille nolente nihil agere poſſumus.

Lucan. lib. 9. bel. ciuil.

Hæremus cuncti ſuperis temploq; tacente.
Nil agimus niſi ſponte Dei—

Ouid. lib. 1. Faſto.

Ingenium uultu ſtatq; caditq; tuo.

Non parum intereſt naturæ inſtinctu operari, & de induſtria.

Terent. in Andria.

Paululum intereſſe cenſes, ex animo hæc omnia,
Vt fert natura, ſi facias, an de induſtria?

Nullum opus eſt tam facile, quin difficile fiat, ſi inuitus id facias.

Terent. in Heauton.

Nulla eſt tam facilis res, quin difficilis ſiet
Si inuitus facias.

Opera bona animum operanti addunt.

Valer. Flacc. lib. 2. Argonaut.

—Stabilem quando optima facta
Dant animam: maiorq; piis audatia cæptis

Ad operandum bona exhortatio.

Ouidius lib. 13. Metamor.

Deniq; quid uerbis opus eſt, ſpectemur agendo.

Idem lib. 1. de arte aman.

Reddite depoſitum, pietas ſua fædera ſeruet,
Fraus abſit, uacuas cædis habete manus.

Idem lib. 2. de arte aman.

Cùm mora non tuta eſt, totis incumbere remis
Vtile, & admiſſo ſubdere calcar equo.

In operis alicuius initio Dei auxilium implorandum eſt potiſſimum, idq́, aliorum exemplo.

Ouid. lib. 1. Metam.

In noua fert animus mutatas dicere formas
Corpora, diis cœptis (nam uos mutaſtis et illas)
Aſpirate meis, pr imaq́ ab origine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.

Ibidem.

- Placuit cæleſte placari
Numen, & auxilium per ſacras quærere ſortes.
Atq; ita, ſi precibus, dixerunt, numina iuſtis
Victa remolleſcunt, ſi flectitur ira Deorum
Dic Themi, qua generis damnum reparabile noſtri
Arte ſit: & merſis fer opem mitiſſima rebus.

Idem 1. Faſtorum.

Annue conanti per laudes ire tuorum,
Deq́; meo pauidos excute corde metus.
Da mihi te placidum, dederis in carmina uires.
Ingenium uultu ſtatq́; caditq́; tuo.

DE ORATIONE.

Oratio illa eſt irrita quæ non fit Deo.

Paulinus ad Auſonium.

Quę non miſſa Deo uacuis in nubibus hærent,
Nec penetrant ſuperi ſtellantem regis in aulā.

Quid potiſſimum ſit orandum.

Iuuenalis Satyra 10.

At-

Vt tamen & poſcas aliquid, uoueaſq; ſacellis
Exta, & candiduli diuina tomacula porci,
Orandum eſt, ut ſit mens ſana in corpore ſano.
Fortem poſce animum & mortis terrore carentem,
Qui ſpatium uitæ extremū inter munera ponat
Naturæ, qui ferre queat quoſcunq; labores:
Neſciat iraſci, cupiat nihil, & potiores,
Herculis ærumnas credat: ſæuoſq; labores
Et Venere & cœnis, & plumis Sardanapali.
Monſtro. quod ipſe tibi poſſis dare, ſemita certè
Tranquillæ per uirtutem patet unica uitæ.

Orandus eſt Deus, ut ea quæ homines mediocriter poſſident, conſeruet, non ut uitam & opes conferat, quæ carnalium hominum prima uota ſunt.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Lollium.

—Quid credas amice precari?
Sit mihi quot nunc eſt, etiam minus, ut mihi uiuam
Quod ſupereſt æui, ſi quid ſupereſſe uolunt dij,
Sed ſatis eſt orare Iouem, qui donat & aufert.
Det uitam, det opes, æquum mî animum ipſe parabo.

Iuuenalis ſatyra 10.

Primæ fere uota, & cunctis notiſſima templis
Diuitiæ creſcant, ut opes, ut maxima toto
Noſtra ſit arca foro

Ibidem.

Da ſpatium uitæ, multos da Iupiter annos.
Hoc recto uultu ſolum hoc, & pallidus optas.

Ora-

Oratio Deum ad miſericordiam ſæpe inducit.

Vergilius lib.4.Georg.

—Auditq́; uocatus Apollo.

Ouid.lib.1.de arte aman.

Hectora donauit Priamo prece motus Achilles.
Flectitur iratus uoce rogante Deus.

Martialis lib.8.Epigram.

Et Dominum mundi flectere uota ualent.

Orationes bonorum ac iuſtorum hominum exaudibiles ſunt, impiorum uero minime.

Plautus in Rudente.

Supplicij facilius pius à dijs ſupplicans,
Quam qui ſceleſtus eſt inueniet ueniam ſibi.

Precatio ad Deum, ut cultores ſuos honoret.

Ouid.lib.8.Metamor.

Cura Deûm dij ſunt, & qui coluere colantur.

Oratio ad Deum ob ſapientiæ acquiſitionem.

Boetius Metro.9.lib.3.

Da pater auguſtam menti conſcendere ſedem,
Da fontem luſtrare boni, da luce reperta
In te conſpicuos animi defigere uiſus,
Diſiice terrenæ nebulas & pondera molis,
Atq; tuo ſplendore mica, tu nanq; ſerenum,
Tu requies tranquilla pijs—

Oratio ad Deum, ad miſericordię, auxiliiq́; implorationem accommodata.

Verg.lib.2.Aeneid.

Iupi-

Iupiter omnipotens precibus ſi flecteris ullis
Aſpice nos, hoc tantum & ſi pietate meremur,
Da deinde auxilium

Seneca in Hercule furente.

O magne olympi rector, & mundi arbiter
Iam ſtatue tandem grauibus ærumnis modum,
Finemq; cladi: nulla lux unquam mihi
Secura fulſit finis alterius mali
Gradus eſt futuri.

Et iterum.

Votum ſecundet, qui poteſt noſtrum Deus,
Rebus laſſis adſit.

Oratione blanda homines etiam præfracti uincuntur.

Tibul. Eleg. 4. lib. 3.

Ergo ne dubita blandas adhibere querelas,
Vincuntur molli pectora dura prece.

Orationis importunæ caſtigatio,

Terentius in Andria

Vides, quam iniquus ſis præſtudio, dum id efficies quod cupis.
Neq; modum benignitatis, ne quid me ores cogitas.
Nã ſi cogites, remittas iã me onerare iniurijs.

DE ORNATV.

Nihil magis exornat mulierem, quàm boni mores.

Plautus in Moſtel.

Mulier rectè olet, ubi nihil olet,

Poſtea ne quicquam ornata eſt bene, ſi morata eſt male.

Idem in Penulo.

Pulchrum ornatum turpes mores peius cœno collinunt.

Lepidi mores turpem ornatum facile factis comprobant.

Ibidem.

Bono ingenio me eſſe ornatam, quàm auro multo mauolo

Aurum in fortuna inuenitur, natura ingenium bonum.

Bonam ego, quàm beatam me eſſe nimio dici mauolo.

Meretricem pudorem gerere magis decet, quàm purpuram.

Magis quidem meretricem pudorem, quàm aurum gerere condecet.

Mulierum ornatus ac cultus deteſtatio.
Propert. lib. 2. eleg ad Cynthiam.

Quid iuuat ornato procedere uita capillo,
Et tenues Coa ueſte mouere ſinus?
Aut quid Orontea crines perfundere myrrha,
Teq; peregrinis uendere muneribus?
Naturæq; decus mercato perdere uultu,
Non ſinere in propriis membra nitere bonis?
Crede mihi non ulla tuæ medicina figuræ eſt.
Nudus amor formæ non amat artificem.

Ouid. de fac. medica.

At ueſtræ teneras matres peperere puellas,
Vultis inaurata corpora ueſte tegi,

Vultis

Vultis adornatos poſitu uariare capillos,
Conſpicuas gemmis uultis habere manus,
Induitis collo lapides Oriente petitos,
Et quantos onus eſt aure tuliſſe duos.

Terentius in Heaut.

Noſti mores mulierum, dum poliuntur, dum comuntur
Annus eſt.

Mulierum ornatus homines decipit.

Ouid. lib. 2. de remed. amo.

Auferimur cultu, gemmis, auroq; teguntur
Omnia, pars minima eſt ipſa puella ſui.
Sæpe ubi ſit quod ames inter tã multa requiras,
Decipit hac oculos Aegide diues amor.

De mulierum necnon uirorum ornatu, uide loco de mulieribus, & loco de uiris.

P

DE PACE.

Pacis encomium & commoda.

Tibullus eleg. 10. lib. 1.

Interea pax arua colat, pax candida primum
Duxit araturos ſub iuga curua boues.
Pax aluit uites, & ſuccos condidit uuæ,
Funderet ut gnato teſta paterna merum.
Pace bidens, uomerq; uigent, at triſtia duri
Militis in tenebris occupat arma ſitus.

Ruſti-

Ruſticus è lucoq; vehit male ſebrius ipſe
Vxorem plauſtro, progeniemq; domum.
Ouid.2.Faſtor.
Sub iuga bos ueniat, ſub terras ſemen aratas.
Pax Cererem nutrit, pacis alumna Ceres.

Pace in hac vita nihil melius vtilius ue eſt.
Sillius Italicus lib.11. bel.pu.
—Pax optima rerum,
Quas homini nouiſſe datũ eſt, pax vna triũphis
Innumeris potior, pax cuſtodire ſalutem:
Et ciues æquare potens.—

Pacis inuocatio ac commendatio lepidiſſima.
Ouid.lib.1.Faſto.
Frondibus Actiacis comptos redimita capillos
Pax ades, & toto mitis in orbe mane.
Dum deſunt hoſtes, deſit quoq; cauſſa triumphi.
Tu ducibus bello gloria maior eris.
Pax homines decet, ira verò feras.
Ouid.lib.3.de arte amandi.
Candida pax homines, trux decet ira feras.
Pacificus quietuſq; in hac vita eſſe poteſt is, qui velocis æui memor eſt, atque tempora nunquam reditura tenet, id eſt, cogitat.
Seneca in Hercule fur.
—Nouit paucos
Secura quies, qui uelocis
Memores æui tempora nunquam
Reditura tenent.

DE PARENTIBVS.

Parentes amore potius ad bonum aſſueſacere debent filios quàm timore. nam amor filiorum eſt, timor verò ſeruorum.

Terentius in Adelph.

Hoc patrium eſt potius conſueſacere filium
Sua ſponte rectè facere, quàm alieno metu.
Hoc pater ac dominus intereſt: hoc qui nequit,
Fateatur neſcire ſe imperare liberis.

Parentes in filiorum præſentia à multis abſtinebunt, ne ipſi eorum exemplo edocti in vitium, ad quod procliues ſunt, ruant. Sed contrarium ſæpe fit, & tunc non parua caſtigatione digni ſunt.

Iuuenalis ſatyra. 14.

Plurima ſunt Fuſcine, & fama digna ſiniſtra,
Et nitidis maculam ac rugam figentia rebus.
Quæ monſtrant ipſi pueris traduntq; parentes.
Si damnoſa ſenem iuuat alea, ludit & hæres
Bullatus, paruoq; eadem mouet arma fritillo.
Sic natura iubet, velocius, & citius nos
Corrumpunt vitiorum exẽpla domeſtica magnis
Cùm ſubeant animos autoribus, vnus & alter
Forſitã hæc ſpernãt iuuenes, quibus arte benigna
Et meliore luto finxit præcordia Titan:
Sed reliquos fugienda patrum veſtigia ducunt,
Et monſtrata diu veteris trahit orbita culpæ.
Abſtineas igitur damnis huiuſce, etenim vel.

Vna

Vna potens ratio eſt, ne crimina noſtra ſequãtur
Ex nobis geniti. quoniam dociles imitandis
Turpibus ac prauis omnes ſumus: & Catilinam
Quocunq; in populo uideas: quocunque ſub axe,
Sed nec Brutus erit, Bruti nec auunculus uſquã.
Nil dicti fœdum uiſuq; hæc limina tangat
Intra quæ puer ẽ. procul hinc, procul inde puellę
Lenonum & cantus pernoctantis paraſiti.
Maxima debetur puero reuerentia, ſi quid
Turpe paras, nec tu pueri contempſeris annos,
Sed peccaturo obſiſtat tibi filius infans.

Ibidem.

Hoſpite venturo ceſſabit nemo tuorum:
Verre pauimentum, nitidas oſtende columnas,
Arida cum tota deſcendat aranea tela.
Hic lauet argentum, vaſa aſpera tergeat alter,
Vox domini infremit inſtantis, uirgamq; tenẽtis
Ergo miſer trepidas ne ſtercore fęda canino
Atria diſpliceant oculis uenientis amici,
Ne perfuſa luto ſit porticus, & tamen uno
Semodio ſcobis hæc emendet ſeruulus unus.
Illud non agitas, ut ſanctam filius omni
Aſpiciat ſine labe domum, uitioq; carentem.

Parentes mali nullam libertatem, ac frontem obiurgandi liberos habent.

Iuuenalis Satyra 14.

Nam ſi quid dignum cenſoris fecerit ira,
Quandoquidem ſimilẽ tibi ſe, non corpore tantũ
Nec vultu dederit, morum quoq; filius, & cùm
Omnia deterius tua per ueſtigia peccet,
Corripies nimirum, & caſtigabis acerbo

Clamore, & poſt hæc tabulas mutare parabis.
Vnde tibi frontem, libertatemq́; parentis
Cum facias peiora ſenex? uacuumq́; cerebro
Iam pridē caput hoc ventoſa cucurbita quærat?

Parentes cupidi filios auaritiam velint nolint ſectari docent.

Iuuenalis Satyra 14.

Sponte tamen iuuenes imitantur cætera ſolam
Inuiti quoq; auaritiam exercere iubentur:
Fallit enim uitium ſpecie uirtutis & umbra,
Cùm ſit triſte habitu, vultuq́;, et ueſte ſeuerum.
Nec dubie tanquam frugi laudatur auarus,
Tanquam parcus homo, & rerum tutela ſuarū,
Certa magis, quàm ſi fortunas ſeruet eaſdem.
Heſperidum ſerpens, aut ponticus.—

Parentes mali peiores habent filios, ſi ad auaritiam ac reliqua vitia enutriti ſint, & illi tandem in ipſos inſurgunt, idque iuſto Dei iudicio.

Iuuenalis ſatyra 14.

Nam quiſquis magni cenſus præcepit amorem,
Et læuo monitu pueros producit auaros,
Et qui per fraudes patrimonia conduplicare
Dat libertatem, & totas effundit habenas
Curriculo, quem ſi reuoces ſubſiſtere neſcit,
Et te contempto rapitur, metiſq́; relictis.
Nemo ſatis credit tantum delinquere, quantum
Permittas: adeo indulgent ſibi latius ipſi.
Ergo ignem, cuius ſcintillas ipſe dediſti,
Flagrantem late, & rapientem cuncta uidebis.
Nec tibi parcetur miſero: trepidumq́; magiſtrū

In

In cauea magno fremitu leo tollet alumnus.

Parentes boni, ſi filios caſtigare, velint, tum matres vt plurimum, illis auxilio ſunt.

Terentius in Heauton.

—Matres omnes filijs
In peccato adiutrices, & auxilio, in paterna iniuria Solent eſſe.

Parentibus aliquid ſurripere æquitas, pietasq; prohibet.

plautus in pſeudulo.

Egon' patri ſurripere poſſim quicquã caute ſeni
Atq; adeo ſi facere poſſem pietas prohibet.

Parentes qui factis aut dictis fallere aſſueuit, is & alios tandem fallet, igitur liberi in bonum aſſuefaciendi ſunt.

Terent. in Adelph.

Ea ne me celet conſueſeci filium
Nam qui mentiri, aut fallere inſueuerit patrem, aut
Audebit, tanto magis audebit cæteros.

Parentes probos eſſe oportet, liberos probiores habere cupientes.

plautus in pſeudulo.

—Probum patrem eſſe oportet,
Qui gnatum ſuum probiorem, quàm ipſius fuerit, poſtulet.

Parentibus obediendum eſt in bonis, nam tunc illis aduerſari abſque ſcelere filii nõ poſſunt.

Plautus in Sticho.

Gratiam a patre ſi petimus, ſpero ab eo impetraſſere.

Aduerſari ſine dedecore, & ſcelere ſummo haud poſſumus.

Neque ego factura ſum, neque tu ut facias conſilium dabo.

Verū ut exoremus, noui ego noſtros, exorabili'ſt.

Parentes in periculis & neceſſitatibus conſtituti minime deſerendi ſunt, idq; Aeneæ exemplo.

Vergil. lib. 2. Aeneid.

Eia age chare pater ceruici imponere noſtræ
Ipſe ſubito humeris, nec me labor iſte grauabit,
Quo res cumq; cadent unum, & commune periclum,
Vna ſalus ambobus erit.—

Parentes de liberorum abſentia vſque adeo non debent triſtari, vt illi id ſentiant, aliàs vtrique parti male cedet.

Terentius in Heauton.

—Aut ego profecto
Ingenio egregiè ad miſeriam natus ſum, aut illud falſum eſt,
Quod uulgò audio dici: Diem adimere ægritudinem hominibus,
Nam mihi quidem quotidie augeſcit magis de filio ægritudo:
Et quanto diutius abeſt, magis cupio, tantò magis deſidero.
CHRE. Peſſimè iſtuc in te atq; illum conſulis,
Si tām lenis, & uicto animo eſſe oſtenderis.
Nam ſi ſemel tuum animum intellexerit ille,

Prius

Prius perditurum te tuam vitam, & prius
Pecuniam omnem, quàm abs te emittas filium, hui
Quantam feneſtram ad nequitiam pateſeceris,
Tibi autem porrò ut non ſit ſuaue uiuere.
Nam deteriores omnes ſumus licentia.
Quodcunque inciderit in mentem uolet.
Neque id putabit prauũ an rectũ ſit, quod petet.
Tu rem perire, & illum non poteris pati.
Dare denegabis? ibit ad illum illico,
Quem maxime apud te ualere ſentiet:
Abiturum ſe abs te eſſe illico minabitur.

Parentes velint nolint, liberos à natura tracti diligunt.

Seneca in Hippoly.

—O nimium potens
Quanto parentes ſanguinis uinculo tenes
Natura? quàm te colimus inuiti quoque?
Occidere uolui noxium, amiſſum fleo.

parentum eſt iugiter monere liberos, vt ſe colant, & ſe à malorum conſortio hominum ſegregent.

plautus in Trinummo.

—Feceris par tuis cæteris factis, patrem
Tuum ſi percoles per pietatem, nolo ego cum improbis te uiris,
Gnate mi, neque in uia, neque in foro ullum ſermonem, exequi.

DE PARSIMONIA, SIVE conuerſatione rerum.

Parta tueri non minor eſt virtus, imò maior, quàm noua acquirere.

Ouid. lib. 2. de arte aman.

Nõ minor eſt uirtus quàm quærere, parta tueri.
Caſus ineſt illic, hic erit artis opus.

Lucan. lib. 1. bel. ciuil.

O faciles dare ſumma deos, eademq́; tueri.
Difficiles.—

Ouid. de remed. amo.

Contrahe de multis, grandis aceruus erit.

Claudianus lib. 2. in Stilico. laud.

—Plus eſt ſeruaſſe repertum,
Quàm quaſiſſe decus.—

Non poteſt à Deo maior homini copia dari, quàm vt rectè ac parce frui poſſit iis, quæ poſſidet.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Iccium.

Fructibus Agrippæ Siculis, quos colligis, Icci
Si rectè frueris, non eſt ut copia maior
Ab Ioue donari poſſit tibi: tolle querelas.
Pauper enim non eſt, cui rerum ſuppetit uſus.

Lucretius lib. 5. de nat. rerum.

Diuitiæ grandes homini ſunt, viuere parce
Aequo animo, neque. n. eſt unquã penuria parui.

DE PARVO ET MODICO.

Paruo & modico bene, imò melius viuitur ab illo, præſertim qui ſuo contentus eſt, & nihil amplius optat.

Horat. Oda 16. lib. 2.

Viui-

Viuitur paruo bene, cui paternum
Splendet in menſa tenui ſalinum,
Nec leues ſomnos timor, aut cupido
Sordidus aufert.

Idem Oda 24. lib. 3.

Campeſtres melius Scythæ.
Quorum plauſtra vagas ritè trahunt domos
Viuunt, & rigidi Getæ,
Immetata quibus iugera liberas
Fruges, & Cererem ferunt:
Nec cultura placet longior annua,
Defunctumq; laboribus
Aequali recreat ſorte vicarius.

Idem Satyra 2. lib. 2.

Ieiunus rarò ſtomachus vulgaria temnit.

Lucan. lib. 5. bel. ciuil.

O uitæ tuta facultas
Pauperis, anguſtiq; lares. ô munera nondum
Intellecta deûm, quibus hæc contingere templis,
Aut muris potuit, nullo trepidante tumultu
Cæſarea pulſante manu?

Claud. lib. 2. in Ruffinum.

Viuitur exiguo melius, natura beatis
Omnibus eſſe dedit, ſi quis cognouerit vti.
Hæc ſi nota forent, frueremur ſimplice cultu,
Claſſica nō fremerent, non ſtridula fraxinus iret,
Non ventus quateret puppes, nō ma hina muros.

Seneca in Hercule furente.

Alium multis gloria terris
Tradat, & omneis fama per vrbes
Garrula laudet, cæloq; parem

Tollat, & aſtris.
Alius curru ſublimis eat,
Me mea tellus lare ſecreto
Tutoq́, togat.
Venit ad pigros cana ſenectus
Humiliq́, loco, ſed certa ſedes,
Sordida paruæ fortuna domus.
Altè virtus animoſa cadit.

Tibullus eleg. 1. lib. 1.

Diuitias alius fuluo ſibi congerat auro,
Et teneat culti iugera magna ſoli,
Quem labor aſſiduus vicino terreat hoſte,
Martia cui ſomnos claßica pulſa fugent.
Ne mea paupertas vitæ traducat inerti,
Dum meus aſſiduo luceat igne focus.

Paruo vti qui neſcit inæternum, id eſt dum viuit, ſeruus eſt.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Fuſcum.

Ceruus equum pugna melior communibus herbis
Pellebat, donec minor in certamine longo
Implorauit opes hominis, frenumq́, recepit.
Sed poſtquam victor violens diſceſſit ab hoſte,
Non equitem dorſo, non frenum depulit ore.
Sic qui pauperiem veritus, potiore metallis
Libertate caret, dominum vehet improbus, atque
Seruiet æternum qui paruo neſciet vti.
Cui non conueniet ſua res, vt calceus olim
Si pede maior erit, ſubuertet, ſi minor, vret.
Lætus ſorte tua viues ſapienter Ariſti.

Non ſunt contemnenda quaſi parua, ſine quibus magna conſtare non poſſunt.

Oui-

Ouid.lib.1.de Remedio amo.

Flumina magna vides paruis de fontibus orta,
Plurima collectis multiplicantur aquis.

Idem lib.2.de Remed.amoris.

Forſitan hæc aliquis (nam ſunt quoq;) parua vocabit,
Sed quæ non proſunt ſingula, multa iuuant.

Ibidem.

Tu tantum numero pugna, præceptaq; in vnum
Contrahe: de multis grandis aceruus erit.

Ex paruis fiunt magna.

Ouid.lib.2.de arte amandi.

Quem taurum metuis vitulũ mulcere ſolebas,
Sub qua nunc recubas arbore virga fuit.
Naſcitur exiguus, ſed opes acquirit eundo,
Quaq; venit multas accipit amnis aquas:

Ibidem.

Dum nouus in viri coaleſcit cortice ramus
Concutiat tenerum quælibet aura, cadet.
Mox etiam ventis ſpatio durata reſiſtit
Firmaq; adoptiuas arbor habebit opes:

Paruo atque exiguo nihil eſt detrahendum.

Tibullus lib.1.eleg.

At vos exiguo pecori furesq; lupiq;
Parcite, de magno eſt præda petenda grege.

DE PASSIONE.

Quod durum fuit pati, meminiſſe dulce eſt.

Seneca in Hercule furente.

Quod fuit durum pati,
Meminiſſe dulce eſt.

Horatius.

—Gaudent vbi vertice raſo
Garrula ſecuri narrare pericula nautæ.

Vergilius.

—Forſan & hæc olim meminiſſe iuuabit.

DE PATIENTIA.

patientiæ effectus.

Claud. 2. paneg. in laud. Stilico.

—Durum patientia corpus
Inſtruit, vt nulli cupiat ceſſiſſe labori.

patiens is eſt, aduerſa æquanimiter qui ſuſtinet.

Seneca in Hercule Oeteo.

Patiens, quiſquis uouit ſamulum,
Regemq; pati. pepulit vires,
Vultusq; ſuos variare poteſt:
Pondusq; malum caſus animo
Qui tulit æquo,

patienti quæ facilia ſint.

Ouid. lib. 2. de remed. amoris.

Poſſe pati facile eſt, tibi ni patientia deſit.
Protinus ex facili gaudia ferre licet.

patientia duris in rebus gaudet.

Lucan. lib. 9. bel. ciuil.

—Gaudet patientia duris.
Lætius eſt quoties magnò ſibi conſtat honeſtum.

Sillius Italicus lib. 6. bel. pun.

Abſi-

Abſiſte ô iuuenis lacrymis patientia cunctos
Hos ſuperas caſus longo reuireſcet in æuo
Gloria, dum cæli ſedem, terrasq; tenebit
Caſta fides; dum virtutis venerabile nomen
Viuet, eritq; dies tua quò dux inclytæ fata
Audire horrebunt, à te calcata minores.

patientia leue fit, quicquid corrigere eſt nefas.

Horat. Oda 24. lib. 1.

Durum ſed leuius fit patientia
Quicquid corrigere eſt nefas.

DE PATRIA.

patriæ amor immenſus eſt.

Ouid. lib. 1. de ponto.

Rurſus, amor patriæ ratione valentior omni,
Quod tua fecerunt ſcripta retexis opus.

Ibidem.

Non dubia eſt Ithaci prudentia, ſed tamen optat
Fumum de patrijs poſſe videre focis.
Neſcio qua natale ſolum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non ſinit eſſe ſui.
Quid melius Roma? Scythico quid frigore peius?
Huc tamen ex illa Barbarus vrbe fugit.
Cùm bene ſint clauſæ cauea Pandione natæ,
Nititur in ſyluas quæq; redire ſuas.
Aſſuetos tauri ſaltus, aſſueta leones
(Nec feritas illos impedit) antra petunt.

Idem 2. de ponto.

Eſt aliquid patrijs vicinum finibus eſſe.

Quæ-

Quæuis terra patria eſt.

Statius 8. Thebaid.

Omne homini natale ſolum.

Ouid. 1. Faſto.

Omne ſolum forti patria eſt, vt piſcibus æquor,
Et volucri vacuo quicquid in orbe patet.

Ob patriæ liberationem Romani plerique non ſolum ornamenta quæque in commune proponebant, ſed & vitam expenderunt.

Sillius Italicus lib. 12. bel. Pu.

—Sed enim non fœmina ceſſit
Mente æquare viros, & laudis poſcere partem:
Omnis præ ſeſe portans capitisq; manusq;
Antiquum decus, ac direpta monilia collo
Certatim matrona ruit, belloq; miniſtrans.

Ibidem.

—In medium certamine magno
Priuatæ cumulantur opes, nudare penates,
Ac nihil arcanos vitæ melioris ad vſus
Sepoſuiſſe iuuat, coit & ſine nomine vulgus.
Corpore ſic toto, ac membris Roma omnibus vſa,
Exangues rurſus tollebat ad æthera vultus.

Idem lib. 9. de Scæuola.

Stabat cum primis mediæ certamina pugnæ
Aſpera ſemper amans, & par cuicunq; periclo
Scæuola, nec tanta vitam iam ſtrage volebat,
Sed dignum proauo lethum, et ſub nomine mortē
Is poſtquam frangi res, atq; augeſcere vidit
Exitium, breuis hoc vitæ quodcunq; relictum
Extendamus ait.—

Patriæ omnia debemus, vt Fabius ad filium inquit.

Sillius Italicus lib.8.bel.Pun.

Iamq; hoc ne dubites longæui nate parentis
Accipe, & æterno fixum ſub pectore ſerua,
Succenſere nefas patriæ, nec fœdior vlla
Culpa, ſub extremas fertur mortalibus vmbras,
Sic docuere ſenes: -

Ob patriæ amorem dulce ac decorum eſt mori.

Horat. Oda 2.lib.2.

Dulce, & decorum eſt pro patria mori.

Exulare ſatius eſt, quàm in patriam atque affines irrumpere.

Seneca in Theba.

Melius exilium eſt tibi,
Quàm reditus iſte: crimine alieno exulas,
Tuo redibus? -

Patriæ parens Cicero à Romanis appellatus ob patriæ liberationem.

Iuuenal. ſatyra 8.

Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.
Malo pater tibi ſit Therſites, dummodo tu ſis
Aeacidæ ſimilis, Vulcaniaq; arma capeſſas:
Quàm te Therſite ſimilem producat Achilles.

DE PAVPERTATE.

Paupertas æquanimiter toleranda eſt, nam ſic facientes reddunt ipſam leuem.

Ouidius lib.8.Metamor.

Sed pia Baucis anus, parilīq; ætate Philemon
Illa ſunt annis iunctis iuuenilibus, illa
Conſenuere caſa, paupertatemq; ferendo
Effecere leuem, nec iniqua mente ferendam.

paupertas ingenioſum hominem atq; virtute præditum ſæpiſſimè facit.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Florum.

Et laris & fundi paupertas impulit audax
Vt verſus facerem. -

plautus in Sticho.

Nam illa omnes artes perdocet, vbi quē attigit.

Manilius lib. 1. Aſtrono.

Sed cùm longa dies acuit mortalia corda,
Et labor ingenium miſeris dedit, & ſua quenq;
Aduigilare ſibi iuſſit fortuna premendo
Seducta in varias certarunt pectora curas,
Et quodcunq; ſagax tentando repperit vſus.

paupertas luxurioſum amorem vnde paſcat non habet, attamen hoc tanti non eſt: vt ideò pauper quis eſſe velit.

Ouid. lib. 2. de Remed. amoris.

Non habet vnde ſuum paupertas paſcat amorē,
Non tamen hoc tanti eſt, pauper vt eſſe velis.

paupertas toleranda eſt magis quàm amor.

Claudianus de paup. amante.

Paupertas me ſæua domat, dirusq; Cupido:
Sed toleranda fames, non tolerandus Amor.

Ibidem de eodem.

Eſuriens pauper, telis incendor Amoris,
Inter utrunq; malum diligo pauperiem.

pau-

Paupertas pati multa cogit incommoda.

Martialis lib. 11. Epigram.

—O quantum cogit egeſtas.

Paupertas ridiculos homines reddit.

Iuuenalis Satyra 3.

Nil habet infœlix paupertas durius in ſe,
Quàm quod ridiculos homines facit—

Plautus in Sticho.

Iam inde à puxillo puero ridiculus fui,
Eo, quia paupertas fecit ridiculus forem.

Paupertas ſola bearè approbat uiuere, quia in maxima tranquillitate ſita eſt, ſi ęqua nimiter toleretur, diuitiæ uero econtra.

Seneca in Thyeſte.

Stet quicunq; uolet potens
Aulæ culmine lubrico,
Me dulcis ſaturet quies
Obſcuro poſitus loco,
Leui perfruar otio,
Nullis nota Quiritibus
Aetas per tacitum fluat.
Sic cùm tranſierint mei
Nullo cum ſtrepitu dies,
Plebeius moriar ſenex.

Ibidem.

Dum excelſus ſteti
Nunquam pauere deſtiti, atq; ipſum mei
Ferrum timere lateris, o quantum bonum eſt
Obſtare nulli, carpere ſecuras dapes.
Humi iacentem ſcelera non intrant caſam.

Idem

Idem in Hippol.

Quanti caſus humana rotant.
Minor in paruis fortuna furit,
Leuiusq́, ferit leuiora Deus.
Seruat placidos obſcura quies
Præbetq; ſomnos caſa ſecuros.
Admota æthereis culmina ſedibus
Duros excipiunt notos,
Inſani boreæ minas,
Imbriferumq́, chorum.
Raros patitur fulminis ictus
Humida uallis.
Tremuit telo Iouis altiſoni
Caucaſus ingens, Phrygiumq́, nemus
Matris Cybeles, metuens cælo.
Iupiter alto uicina petit,
Non capit unquam magnos motus
Humilis tecti plebeia domus,
Circa regna tonat.

Idem in Octauia.

—Bene paupertas
Humili tecto contecta latet.
Quatiunt alta ſæpe procellæ,
Aut euertit fortuna domos.

Titus Calphurnius Eloga 4.

—Vellit nam ſæpius aurem
Inuida paupertas, & dicit, uilia cura.

Statius lib. 3. ſyluarum.

Pax ſecura locis, & deſidis otia uitæ,
Et nunquam turbata quies, ſomniq; peracti.
Nulla foro rabies, aut ſtrictæ iurgia legis,
Morum

Morum iura uiris ſolum, et ſine faſcibus æqui.

Paupertatem ſuſtinere impotens ad pericu la ſe exponit.

Horat. lib. 1. Oda. 1.

Luctantem Icarijs fluctibus Aphricum
Mercator metuens, otium & oppidi
Laudat rura ſui; mox reficit rates
Quaſſas, indocilis pauperiem pati.

Paupertas excuſat.

Petronius Arbiter.

Quiſquis inops peccat, minor eſt reus.

Pauper fœlicitatem ſuam haud cognoſcit, niſi fœlices uideat cadere.

Seneca in Hercule Oeteo.

Nec ſibi fœlix pauper habetur,
Niſi fœlices cecidiſſe uidet.

Pauperes nihil aſperius intractabiliusq; eſt ſi diuitias & dignitates aſſequatur.

Claud. lib. 1. in Eutro.

Aſperius nihil eſt humili cùm ſurgit in altum:
Cuncta ferit, dum cuncta timet, deſæuit in omnes,
Vt ſe poſſe putent: nec bellua tetrior ulla eſt,
Quàm ſerui rabies, in libera colla furentis:
Agnoſcit gemitus, & pœnæ parcere neſcit
Quā ſubijt: dominiq; memor, quē uerberat, odit.

Pauper negligitur atq; contemnitur.

Ouid. lib. 1. Faſtorum.

In pretio pretium nunc eſt, dat cenſus honores,
Cenſus amicitias pauper ubiq; iacet.

Terentius in phorm.

Quia egens relicta eſt miſera, ignoratur parens

Negli-

Negligitur ipſa: uide auaritia quid faciat.

Titus Calphurnius Ecloga 7.

O utinam nobis non ruſtica ueſtis ineſſet,
Vidiſſem propius mea numina, ſed mihi ſordes.
Nudaq́; paupertas, & adunco fibula morſu
Obſuerant.

Paup timore uacat etiã īter ſceleſtos ſitus.

Iuuenalis ſatyra 10.

Pauca licet portes anguſti uaſcula puri
Nocte iter ingreſſus, gladium contumq́; timebis,
Et motæ ad Lunam trepidabis arundinis umbras.
Cantabit uacuus coram latrone uiator.

Ouid. de Nuce.

Sic timet inſidias, qui ſe ſcit ferre uiator
Quod timeat, tutum carpit inanis iter.

Pauper, uilis & plebeius à uulgo reputatur, etiamſi queq; animi bona poſſideat.

Horat. lib. 2. Saty. 5.

Et genus & uirtus niſi cum re uilior alga eſt.

Idem lib. 1. Epiſt.

Si quadringentis ſex ſeptem millia deſunt
Eſt animus tibi, ſunt mores, & lingua, fideſq́;:
Plebs eris.

Pauperes ad uirtutes haud facile emergũt.

Iuuenal. ſatyra. 3.

Haud facile emergunt quorũ uirtutibus obſtat
Res anguſta domi.

Pauperes inertes miſerrimè uiuunt.

Plautus in Rudente.

Omnibus modis qui pauperes ſunt homines miſe ri uiuunt.

Pra-

Præſertim quibus nec quæſtus eſt, nec didicere artem ullam.

Pauperes infames ſunt.

Auſonius in Cleoboli ſenten.

Turpis ſæpe datur fama minoribus.

Pauperes ſuſpicioſi maxime ſunt,atq; ſe negligi credunt.

Terent.in Adelph.

Omnes, quibus res ſunt minus ſecundæ, magis ſunt neſcio quomodo
Suſpicioſi,ad cõtumeliã omnia accipiũt magis,
Propter ſuam impotentiam ſe ſemper credunt negligi.

DE PECCATO.

Ob peccata Deus per aquam diluuii uiuentia interemit omnia, dempto Deucalione cum Pyrrha coniuge ſua,quod moraliter de Noë intelligi poteſt.

Ouid.lib.1.Metam.

Pœna places diuerſa:genus mortale ſub undis
Perdere,& ex omni nimbos demittere cœlo.
Ipſe tridente ſuo terram percuſſit,at illa
Intremuit,motuq; uias patefecit aquarum,
Expatiata ruunt per apertos flumina campos,
Cumq; ſatis arbuſta ſimul,pecudeſq;,uiroſq;,
Tectaq;,cumq; ſuis rapiunt penetralia ſacris,
Si qua domus manſit,potuitq; reſiſtere tanto
Indiecta malo,culmen tamen altior huius
Vnda tegit, preſſæq; latent ſub gurgite turres,
Iamq; mare & tellus nullũ diſcrimen habebãt

Om-

Omnia pontus erat, deerant quoq; littora ponto.
Mons ibi verticibus petit arduus aſtra duobus
Nomine Parnaſus, ſuperatq; cacumine nubes.
Hic ubi Deucalion (Nã cætera texerat æquor)
Cùm conſorte tori parua rate vectus adhæſit
Non illo melior quiſquam, nec amantior æqui
Vir fuit, aut illa reuerentior ulla deorum.
Iupiter ut liquidis ſtagnare paludibus orbem
Et ſupereſſe uirum de tot modo millibus unum,
Et ſupereſſe uidet de tot modo millibus unam,
Innocuos ambos, cultores numinis ambos.
Nubila diſiecit, nimbiſq; aquilone remotis:
Et cælo terras oſtendit, & æthera terris.

Peccatum corrigens proprium, quod ſua intereſt facit.

Terent. in Adelph.

Ego in hac re nihil reperio quamobrem lauder tantopere Hegio:
Meum officium facio, quod peccatum à nobis ortum eſt corrigo.

Peccatum celatum maius malum eſſe creditur.

Martialis lib. 3. Epig.

Quod tegitur, maius creditur eſſe malum.

Peccatum magnum occultum eſſe non poteſt.

Seneca in Hippol.

Tutum eſſe facinus credis, & uacuum metu,
Erras—

Peccatum tanto maius eſt, quanto peccans dignior eſt.

Iuuenalis ſatyra 8.

Omne animi uitium tanto conſpectius in ſe
Crimen habet, quanto maior qui peccat habetur.

Peccatum non niſi uoluntarium fit.

Seneca in Hercule Oeteo.

Haud eſt nocens, quicunq; non ſponte eſt nocẽs.

Idem in Hippol.

Recipe iam ſenſus hera
Quid teipſam laceras, aſpectum omnium fugis?
Mens impudicam facere, non caſus ſolet.

Peccatum ſemel qui uicerit haud glorietur quia abſque peccati non reman ſit formi te, ex quo quantum in ſe eſt peccabit facillime.

Perſius ſatyra 5.

Nec tu cùm obſtiteris ſemel, inſtantiq; negaris
Parére imperio, rumpi iam uincula dicas.
Nam luctata canis non abripit, aſt tamen illi
Cùm fugitâ collo trahitur pars longa catenæ.

Peccatum nouum ſæpiſſime ſupplicium habet.

Ouid. 2. de Triſt.

Nos quoq; iampridem ſcripto peccauimus iſto.
Supplicium patitur non noua culpa nouum.

Peccati cognitio utilis eſt ſummopere: nam pœnam minuit.

Ouid. lib. 2. Eleg.

Aequo animo pœnam, qui meruere, ferunt.

Peccati confeſſio miſericordiam impetrat.

Ouid. lib. 1. Metamor.

Numen confeſſis aliquod patet.

Ibidem lib. 11.

Mite Deûm numen Bacchus, peccaſſe fatentem
Reſtituit, factiq; fide data munera ſoluit.

Peccati dolor ueniam impetrat.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Sæpe leuant pęnas, ereptaq; lumina reddunt,
Cùm bene peccati pœnituiſſe uident.

Quem peccaſſe pœnitet fere innocens eſt.

Seneca in Agamemnone.

Quem pœnitet peccaſſe penè eſt innocens.

Peccati gloria nulla petenda eſt.

Ouid. lib. 2. de Remedio amo.

Gloria peccati nulla petenda tuì eſt.

Idem lib. 3. Eleg.

Quis furor eſt, quæ nocte latent in luce fateri?
Et quæ clam facias facta referre palam?
Ignoto meretrix corpus iunctura Quiriti
Oppoſita populum ſub mouet ante ſera.

Peccati nocumenta, quæ intelliguntur per mutationes ſociorum Vlyſſis.

Boëtius metro. 4. lib. 3.

Vela Naritij ducis
Et uagas pelago rates
Eurus appulit inſulę
Pulchra qua reſidens deá,
Solis edita ſemine,
Miſcet hoſpitibus nouis
Tacta carmine pocula.
Quos ut in uarios modos
Vertit Herbipotens manus

Hunc

Hunc apri facies fugit.
Ille marmaricus leo
Dente creſcit & unguibus.
Hic lupis nuper additus
Flere dum parat, ululat.
Ille tigris ut Indica
Tecta mitis obambulat,
Sed licet uarijs malit
Numen Archadus alitis
Ob ſitum miſerans ducem
Peſte ſoluerat hoſpitis,
Iam tamen mala remiges
Ore pocula traxerant.
Iam ſues cerealia
Glande pabula uerterant,
Et nihil manet integrum,
Voce corpore perditis.
Sola mens ſtabilis ſuper
Monſtra quæ patitur, gemit.
O leuem nimium manum,
Nec potentia gramina,
Membra quæ ualeant licet,
Corda uertere non ualent.
Intus eſt hominum uigor
Arce conditus abdita
Hæc uenena potentius
Detrahunt hominem ſibi,
Diraq; penitus meant,
Nec nocentia corpori
Mentis vulnere ſæuiunt.

Peccati veniæ imploratio humillima.
Ouid. lib. 11. Metamor.

Ad cælumq; manus, et ſplendida brachia tollēs,
Da ueniam Lenæ pater, peccauimus, inquit.
Sed miſerere precor ſpecioſoq; eripe damno.

plautus in Aſinaria.

Fateor me peccauiſſe, et me culpam commeritum ſcio.
Id ideo te oratum aduenio, ut æquo animo ignoſcas mihi.

Claud. in Epig. Satisfactionis.

En adſum, & ueniam confeſſus crimina, poſco.

Peccato obſtare, primum eſt in homine bonum ſecundum, noſſe peccati modum.

Seneca in Hippol.

Obſtare primum eſt, velle nec labi via,
Pudor eſt ſecundus, noſſe peccandi modum.

peccata æqualia non ſunt, vt Stoici poſuere.

Horat. lib. 1. Saty. 3.

Queis paria eſſe ferè placuit peccata, laborant
Cùm uentum ad uerum eſt: ſenſus, moresq; repugnant,
Atque ipſa vtilitas iuſti propè mater, & æqui.

Ibidem.

Nec vincet ratio hoc, tantundē ut peccet, idemq;
Qui teneros caules alieni fregerit horti,
Et qui nocturnus ſacra diuum legerit.—

peccata vt diuerſa ſunt, ſic & pœna diuerſa eſſe debet.

Horat. lib. 1. ſaty. 3.

Deniq;, quatinus excidi penitus uitium iræ,
Cætera item nequeunt ſtultis hærentia. cur non
Ponderibus, modulisq; ſuis ratio utitur? ac res

Vt-quæq; eſt, ita ſupplicijs delicta coerces?

Ibidem.

—Adſit
Regula peccatis, quæ pœnas irroget æquas,
Nec ſcutica dignum, horribili ſectere flagello.

peccata in principio reſecanda ſunt.

Iuuenalis ſatyra 1.

—Tecum prius ergo uoluta
Hæc anime ante tubas galeatum ſero duelli
Pœnitet.

Idem Satyra 8.

Defenſor culpæ dicet mihi, fecimus & nos
Hæc iuuenes. eſto, deſiſti nempe, nec ultra
Fouiſti errorem breue ſit quod turpiter audes
Quædam cùm prima reſecentur crimina barba.

perſius Satyra 3.

Helleborũ fruſtra, cùm iam cutis ægra tumebit
Poſcentes uideas, uenienti occurrite morbo.

Seneca in Agamemnone.

Capienda rebus in malis præceps uia eſt.

Sillius Italicus lib. 1. bel. pu.

Ocyus te uiri, & naſcentem extinguite flammã,
Ne ſeræ redeant poſt aucta pericula curæ.

Statius lib. 5. ſyluarum.

—Mortalia quiſquis
Pectora ſero uidet, nec primo in limine ſiſtit
Conatus ſcelerũ, atq; animos infanda parantes,
Excitat illa die ſæuo.—

Claud 2. in Eutro. lib.

Mygdonij cineres, & ſi quid reſtat Eoi,
Quod pereat regni, certè non augure falſo

Prodigij patuere minæ, fruſtraq; peracto
Vulnere monſtriferi præſagia diſcitis anni.
Cautior ante tamen uiolentum nauita corum
Proſpicit, & tumidæ ſubducit uela procellæ.
Quid iuuat errores merſa iam puppe fateri?

Peccata perpetranda non ſunt, quia etſi homines latent, tamen Deo, qui cuncta videt, aperta ſunt.

Seneca in Hippol.

Credamus tamen
Aſtu doloq; tegere nos tantum nefas,
Quid ille rebus lumen infundens ſuum
Matris parens? quid ille qui mundum quatit
Vibrans coruſca fulmen æneum manu
Stator deorum? credis hoc poſſe effici
Inter uidentes omnia, vt lateas?

Auſonius in Thaletis ſentent.

Turpe quid auſurus te; ſine teſte, time.

Peccata omnia in hac vita purgabantur aqua & exilio, ſecundum quorundam opinionem, quæ ab Ouidio digna taxatur caſtigatione.

Ouid. lib. 1. Faſt.

Omne nefas, omniſq; mali purgamine cauſam
Credebant noſtri tollere poſſe ſenes.
Græcia principium moris fuit illa nocentes
Impia luſtratos ponere facta putant.
Actor idem Peleus, ipſum quoque Pelea Phocē
Cæde, per Aemonias ſoluit Acaſtus aquas.
Vectam frenatis per inane draconibus Aegeus
Credulus immerita Phaſida fouit ope.

Ah

Ah nimium faciles, qui triſtia crimina cædis
Fluminea tolli poſſe putatis aqua.

Peccator fœlix non poteſt diu.

Auſonius in Cleoboli ſent.

Fœlix criminibus non erit diu.—

Peccator rubore eiecto ſemel de attrita fronte, licet aſſiduè à conſcientia ſtimuletur, non erit tamen vno contentus crimine.

Iuuenalis ſatyra 13.

—Nam quis
Peccandi finem poſuit ſibi, quando recepit
Eiectum ſemel attrita de fronte ruborem?
Quiſnam hominum eſt, quem tu contentum uideris uno
Flagitio?—

Peccator aſſiduè timet, etiam Dei fulmen.

Ouidius lib. 2. eleg.

Multa miſer timeo, quia feci multa proteruè,
Exempliq; metu torqueor ipſe mei.

Lucretius lib. 3. de nat. rerum.

—At mens ſibi conſcia facti
Præmetuens, adhibet ſtimulos, terretq; flagellis:
Nec uidet interea qui terminus eſſe malorum
Poſſit, nec qui ſit pœnarum denique finis.
Atque eadem metuit magis, hæc ne in morte graueſcant.
Hic Acheruſia fit ſtultorum denique uita.

Statius lib. 2. Thebaid.

—O cæca nocentum
Conſilia, ô ſemper timidum ſcelus.—

Iuuenalis Satyra 13.

Nocte breuem ſi fortè indulſit cura ſoporem,
Et toto uerſata thoro iam membra quieſcunt,
Continuo templum & violati numinis aras,
Et quod præcipuis mentem ſudoribus urget,
Te uidet in ſomnis, tua ſacra, & maior imago
Humana, turbat pauidum cogitq; fateri.
Hi ſunt qui trepidant, & ad omnia fulgura pallent
Cũ tonat exanimes, primo quoq; murmure cæli,
Non quaſi fortuitu, nec uentorum rabie, ſed
Iratus cadat in terras, & uindicet ignis.
Illa nihil nocuit, cura grauiore timetur
Proxima tempeſtas, uelut hoc dilata ſereno.

peccator veretur nequando etiam poſt multum tempus deprehendatur.

plautus in Truculento.

—Pertimui poſtquam
Vna cura cor meum mouit, modo timeo, ne mea malefacta antiqua
Nunc ſenex inueniat omnia.—

peccatores dolorẽ, aut febrem, aut aliud aliquod malum dum in ſe eſſe ſentiunt, hoc ob ſua peccata proueniſſe credunt.

Iuuenalis Satyra 13.

Præterea lateris uigili cum febre dolorem
Si cœpere pati, miſſum ad ſua corpora morbum
Infeſto credunt à numine, ſaxa deorum
Hæc, & tela putant. pecudem ſpondere facello
Balantem, & laribus criſtam promittere galli
Non audent, quid enim ſperare nocentibus ægris
Conceſſum? vel quæ non dignior hoſtia uita?

Pec-

Peccatores obſtinati Deum malorum puni torem negant, quem tam en eſſe fateri ne ceſſe eſt, dum puniuntur.

Iuuenalis ſatyra. 13.

Si currant igitur cunctos punire nocentes
Quando ad me veniet?

Ibidem.

—Tandemq; fatebere lætus
Nec ſurdum, nec Tyreſiam quenquam eſſe deorum.

Improbi in hoc ſeculo laudantur atq; extolluntur, probi verò contemnuntur.

Ouid. Epiſt. 14. Heroid.

Seneca in Hippol.

Mittit Hypermneſtra de tot modo fratribus uni,
Cætera nuptarum crimine turba iacet.
Clauſa domo teneor, grauibusq; coercita vinclis,
Eſt mihi ſupplicij cauſa, fuiſſe piam.
Quod manus extimuit iugulo dimittere ferrũ,
Sum rea: laudarer, ſi ſcelus auſa forem.
Triſtis vultus peruerſa tulit
Præmia recti, caſtos ſequitur
Mala paupertas, vitioq; potens
Regnat adulter.

Terentius in phorm.

His nunc prætium eſt, qui recta praua faciunt:
GE. Veriſſimè.

peccatores extolluntur ſæpiſſime, vt in poſterum grauiſſime puniantur.

Claud. lib. 1. in Ruffin.

Abſtulit hunc tãdem Ruffini pœna tumultum,
Abſoluitq; deos, iam non ad culmina rerum

Iniuſtos creuiſſe queror: tolluntur in altum
Vt lapſu maiore ruant.—

Peccatores etiam in hac vita puniuntur quandoque.

Horat. Oda. 2. lib. 3.

Rarò antecedentem ſceleſtum
Deſeruit pede pœna claudo.

Peccandi voluntas, quæ pro facto habetur ſæpe punitur.

Iuuenalis Satyra 13.

Spartano cuidam reſpondit pythia uates,
Haud impunitum quondam fore, quod dubitaret
Depoſitum retinere, & fraudem iure tueri
Iurando, quærebat enim quæ numinis eſſet
Mens, & an hoc illi facinus ſuaderet Apollo.
Reddidit ergo metu, non moribus, & tamen oẽm
Vocem adyti dignam templo, ueramq́; probauit,
Extinctus tota pariter cum prole, domoq́;,
Et quamuis longa deductis gente propinquis.
Has patitur pœnas peccandi ſola uoluntas.
Nam ſcelus intra ſe tacitum qui cogitat ullum
Facti crimen habet:—

Peccatores maximi leuiter puniendi non ſunt.

Seneca in Hercule furen.

Pectora tantis obſeſſa malis
Non ſunt ictu ferienda leui:

Peccatores omnes ſumus.

Terentius in Hecyra.

Mulier fecit mirandum ne ideſt? Cẽſen' te poſſe
Vllam reperire mulierem quæ careat culpa?

A

An quia non delinquunt viri?

Peccatores defendendi non ſunt.

Horat.lib.1. Epiſt.ad Lollium.

Fallimur & quōdam nō dignum tradimus, ergo
Quem ſua culpa premit deceptus omitte tueri.

Peccatorum reprehenſio ſeuera.

Horat.Saty.3.lib.2.

—Quiſquis
Ambitione mala, aut argenti pallet amore,
Quiſquis luxuria, triſtive ſuperſtitione,
Aut alio mentis morbo calet, huc propius me,
Dum doceo inſanire omnes, vos ordine adite.
Danda eſt hellebori multò pars maxima auaris.

Nullus eſt quem non pudeat peccaſſe, & qui ſe non purgare nitatur.

Plautus in Aſinaria.

Qui homo culpam admiſit in ſe, nullus eſt tam parui pretij
Quin pudeat, quin purget ſeſe.

Peccantem qui non vetat, cùm poſſit, iubet peccare.

Seneca in Troade.

Qui non vetat peccare, cùm poſſit iubet.

DE POENA.

De pœna inferni ſuperius tit. de inferno ad longum dictum eſt.

Pœna inferenda eſt ſecundum peccati exigentiam.

Horat. Saty.3.lib.1.

—Adſit

Regula peccatis, quæ pœnas irroget æquas,
Nec ſcutica dignum horribili ſectere flagello.

pœna non debet excedere modum.

Claud. in Epig. Satisfactionis apud Hadrianum.

Me dolor incautus, me lubrica duxerit ætas,
Me timor impulerit, me deuius egerit ardor,
Te tamen haud decuit paribus concurrere telis.

pœna iuſta æquanimiter eſt toleranda, nam iniuſta difficillimè toleratur.

Ouid. Epiſt. 15.

Leniter ex meritò quicquid patiare ferendũ eſt,
Quæ venit indignè pœna, dolenda venit.

pœna qui fruitur ferus eſſe dicitur.

Claudianus in Conſ. Manlii.

Qui fruitur pœna ferus eſt, legumq́, videtur
Vindictam præſtare ſibi, cùm viſcera felle
Canduerint, ardet ſtimulis, feturq́, nocendi
Prodigus, ignarus cauſæ.

pœna maxima nobili viro eſt in ſeruitutem cadere.

Seneca in Troade.

Si pœna petitur, quæ pati grauior poteſt?
Famulare collo nobili ſubeat iugum.—

DE POENITENTIA.

pœnitentes verè ſcelerum ac vitiorum alimenta eradicare debent.

Horatius Oda 24. lib. 3.

—Sce-

-Scelerum ſi bene pænitet
Eradenda cupidinis
Praui ſunt alimenta.

Reliqua de pœnitentia ex tit. de peccato, & tit. de Confeſſione pete.

DE PERFIDIA.

perfidiæ ſeu infidelitatis reprehenſio, atque expreſſio vehemens.

Ouid lib. 1. de Triſt.

Illud amicitiæ ſanctum & venerabile nomen,
Nunc tibi pro vili ſub pedibusq; iacet.

Idem lib. 5. de Triſt.

Tu quoq; noſtrarum quondam fiducia rerum,
Qui mihi confugium qui mihi portus eras:
Tu quoq; ſuſcepti curam dimittis amici,
Officijq; pium tam cito ponis onus:
Sarcina ſum fateor, quam ſi tu tempore duro
Depoſiturus eras non ſubeunda fuit.
Fluctibus in medijs nauem Palinure relinquis,
Ne fuge, néve tua ſit minor arte fides.
Nunquid Achilleos interfera prelia fidi
Deſeruit lenitas Antomedontis equos?

Terentius in Adelph.

Satis diu dediſti verba nobis, ſatis adhuc tua nos fruſtrata eſt fides.

propert. lib. 3. eleg.

Et ſcelus accepto Thracis Polymeſtoris auro
Nutrit in hoſpitio non Polydore pio.

Ouid. lib. 1. de Triſt.

In caput alta ſuum labentur ab æquore retro
Flumina, conuerſis ſolq; recurret equis,
Terra feret ſtellas, cælum ſcindetur aratro,
Vnda dabit flammas, & dabit ignis aquas.
Omnia naturæ præpoſtera legibus ibunt,
Parsq; ſuum mundi nulla tenebit iter.
Omnia iam fient, fieri quæ poſſe negabam,
Et nihil eſt de quo non ſit habenda fides.
Hæc ego vaticinor, quia ſum deceptus ab illo,
Laturum miſero quem mihi rebar opem.

Perfidos & proditores Romani olim ſpreuerunt.

Claud. de bel. Gildon.

Romani ſcelerum ſemper ſpreuêre miniſtros.
Noxia pollicitum domino miſcere venena
Fabricius regi nudata fraude remiſit,
Infeſto quem Marte petit, bellumq; negauit
Par famuli patrare nefas, ductosq; Camillus
Trans murum pueros obſeſſæ reddidit vrbi.

DE PERIVRIIS.

Periuria vitanda ſunt, & ad hoc exhortatio vtilis.

Ouid. Epiſt. 19. Heroid.

Vi valeant, aliæ ferrum patiuntur, & ignes:
Fert aliis triſtem ſuccus amarus opem.
Nihil opus eſt iſtis, tantum periuria vita,
Teq; ſimul ſerua, meq; datamq; fidem.

Periuri hac in vita ſi primo non puniuntur, tamen impuniti diu non ſunt.

Ti-

Tibullus eleg. 9. lib. 1.

Ah miſer, & ſi quis primo periuria celat,
Sera tamen tacitis pœna venit pedibus.

Claudianus in Curetium.

In prolem dilata ruunt periuria patris,
Et pęnam meritò filius ore luit,
Et quas fallacis collegit lingua parentis,
Has eadem nati lingua refudit opes.

Periuria viri nihil curant modo libidinem explere poſſint.

Tibullus.

Sed iam nulla viro iuranti, fęmina credat.
Nulla viri ſperet ſermones eſſe fideles,
Qui dū aliquid cupiens animus prægeſtit apiſci,
Nil metuunt iurare, nihil promittere parcunt:
Sed ſimul ac cupidæ mentis ſatiata libido eſt,
Dicta nihil metuere, nihil periuria curant.

Iurant intrepidè, qui putant omnia ſub fortunæ imperio eſſe.

Iuuenalis ſatyra 13.

Sunt qui in fortunæ iam caſibus omnia ponant,
Et nullo credant mundum rectore moueri,
Natura voluente vices & lucis, & anni,
Atq; ideo intrepidi quæcunque altaria tāgunt,

DE PERSEVERANTIA.

Perſeuerandi exhortatio notabilis in bonum quia ſola perſeuerantia brauium accipit.

plautus in Rudente.

Id-

Idcirco moneo ego vos hæc, qui eſtis boni,
Quiq; ætatem agitis cum pietate, & cum fide,
Retinete porrò poſt factum, vt lætemini.

perſeuerandum eſt in aduerſis atque obdurandum.

Ouid. lib. 3. Eleg.

Perfer, & obdura, dolor hic tibi proderit olim.
Sæpe tulit feſſis ſuccus amarus opem.

DE PETITIONE.

petitio iuſta faciliſq; eſſe debet.

plautus in Amphyt.

Iuſtam rem & facilem eſſe oratam à vobis volo
Nam iuſtè à iuſtis iuſtus ſum orator datus.

petitiones noſtræ ſecundum Dei voluntatem ordinandæ ſunt, de quo vide tit. de Deo. Deus diligit, &c.

petitio ſiue imprecatio ne quis malè parta diu retineat, ſed malè conſumat omnia.

Ouid. Heroid. Epiſt. 6.

Nec malè parta diu teneat, peiusq; relinquat,
Exulet, & toto quærat in orbe fugam.
Cùm mare, cùm terras cõſumpſerit, aëra tentet,
Erret inops, expes, cæde cruenta ſua.

petitiones hominum omnes ferè vanę ſunt.

plaut. in pſeudulo.

Stulti haud ſcimus, fruſtraq; ſcimus, quod cupienter dari.
Petimus nobis, quaſi quid in rem ſit poſſimus noſcere,

Cer-

Certa amittimus dum incerta petimus, atque hinc venit
In labore atq; dolore vt mors obrepat interim.

petitionis inhoneſtæ amica reprehenſio.

Ouid. lib. 1. de ponto.

Ah nimiũ eſt quod a nice petis, moderatius opta,
Et voti quæſo contrahe vela tui.

petita negare durũ eſt, durius autem ante petitionem negare.

Martialis lib. 2. Epigr.

Durum eſt Sexte negare cùm rogeris,
Quanto durius antequàm rogeris.

Timidè petens negare docet.

Seneca in Hippoly.

-- Qui timidè rogat,
Docet negare.

Eiuſdem eſt & petentibus facilem eſſe, & ſontibus difficilem.

Ouidius 4. de ponto.

Scilicet eiuſdem eſt, quamuis pugnare videtur,
Supplicibus facilem, ſontibus eſſe trucem.

petitio aſſidua rei vnius, tædium cauſat.

Ouid. lib. 4. de ponto.

Et pudet & metuo, ſemperq; eademq; precari,
Ne ſubeant animo tædia iuſta tuo.
Verùm quid faciam? res immoderata cupido eſt,
Da veniam vitio mitis amice meo.

petenti cito dans, bis dat.

Auſonius in Epig.

Si bene quid facias, facias citò: nam citò factũ,
Gratum erit, ingratum gratia tarda facit.

DE

DE PHILAVTIA.

Philautia, ſcilicet amor ſui cæcaeſt, eo quod excæcat ipſos φιλαύτους.

Horatius lib. 1. Oda 18.

—Subſequitur cæcus amor ſui,
Attollens vacuum plus nimio gloria verticem.

Idem hunc amorem improbum & ſtultum vocat lib. 1. Ser. Satyra 3.

--Egomet mi ignoſco Mæuius inquit.
Stultus & improbus hic amor eſt, dignusq; notari.

Hanc ob cauſam male Scholaſtici Theologi diffiniunt, ordinatam charitatem à ſe ipſo debere incipere.

Philautia ſibiipſi tantum bene vult ſuaque tantum prædicat.

Terentius in Andria.

Verum illud verbum eſt vulgò quod dicit ſolet,
Omnes ſibi melius malle, quam alteri.

Idem in Adelph.

Quenquam ne hominē in animo inſtituere, aut
Parare quod ſit charius, quàm ipſe ſibi?

Ibidem.

Homine imperito nunquam quicquam iniuſtius,
Qui niſi quod ipſe fecit, nihil rectum putat.

DE PHILOSOPHIA.

Philoſophia colentibus ſe prodeſt, negligentibus verò obeſt. Igitur ad illam confugien-

fugiendum eſt,idq; Horatii exemplo.

Horat.lib.1.Epiſt.ad Mœcen.

Vt nox longa quibus mentitur amica,dieſq;
Longa uidetur opus debentibus,ut piger annus
Pupillis,quos dura premit cuſtodia matrum:
Si mihi tarda fluunt,ingrataq; tẽpora,quæ ſpẽ,
Conſiliumq; morantur agenti gnauiter, id quod
Aeque pauperibus prodeſt,locupletibus atq;
Aequè neglectum pueris ſenibuſq; nocebit.
Reſtat,ut his ego me ipſe regã,ſolerq; elementis,
Non poſſis oculo quantum contendere lynceus,
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi,
Nec quia deſperes inuicti membra Gliconis,
Nodoſa corpus nolis prohibere chiragra:

Philoſophię incumbens uitam quietam & tranquillam traducere ualebit:quia philoſophiæ ſtudium cupiditatum uitiorum que refrenatio eſt, igitur illi ſedulò incumbendum eſt.

Horat. lib.1.Epiſt.ad Mæcen.

Eſt quoddam prodire tenus,ſi non datur ultra:
Feruet auaritia,miſeraq; cupidine pectus.
Sunt uerba & uoces,quibus hunc lenire dolorẽ
Poſſis,& magnam morbi deponere partem.
Laudio amore tumes? ſunt certa piacula quæ te
Ter pure lecto pterunt recreare libello.

Iuuenalis Satyra 13.

—Plurima fælix
Paulatim uitia atq; errores exuit omneis.

Seneca in Octauia.

Melius latebam,procul ab inuidia malis

Re-

Remotus inter corſci rupes maris,
Vbi liber animus, & ſui iuris mihi
Semper uacabat ſtudia recolenti mea.

Horat. lib. I. Epiſt. ad Lollium.

Inter cuncta leges, & percunctabere doctos
Qua ratione queas traducere leniter æuum.

Perſius ſatyra 5.

—Petite hinc iuueneſq; ſeneſq;
Finem animo certum, miſeriſq; uiatica canis,

Philoſophiæ ſpeculatio homini non parua conſolatio eſt.

Seneca in Octauia.

O' quàm iuuabat, quo nihil maius parens
Natura genuit, operis immenſi artifex
Cœlum intueri ſolis & currus ſacros,
Mundiq; motus, ſolis alternas uices,
Orbemq; phœbes, aſtra quem cingunt uaga,
Lateq; fulgens ætheris magni decus.

Philoſophi à uitiis ſeiuncti fuere, ideo felices dicuntur.

Ouid. lib. I. Faſto.

Quis uetat & ſtellas ut quæq; oriturq; caditq;
Dicere? promiſſi pars fuit illa mei.
Felices animæ, quibus hæc cognoſcere primùm,
Inq; domos ſuperas ſcandere cura fuit.
Credibile eſt illos pariter uitiyſq; iocisq;,
Altius humanis exeruiſſe caput.
Non Venus & uinum ſublimia pectora fregit,
Officiumq; fori, militiæq; labor
Nec leuis ambitio, perfuſaq; gloria fuco,
Magnarúmve fames ſollicitauit opum.

Admo-

Admouere oculis diſtantia ſydera noſtris
Aetheraq; ingenio ſuppoſuere ſuo.
Sic petitur cælum, non ut ferat Oſſan Olympus,
Summaq; Peliacus ſydera tangat apex.

DE PIETATE.

Pietate uera, nulla uis maior eſſe dicitur.
Seneca in Thyeſte.
Nulla uis maior pietate uera eſt.
Pietas homini tutiſſima uirtus eſt.
Vergilius in Aetna.
Et meritò pietas homini tutiſſima uirtus,
Pietas abeſſe Chriſtiano non poteſt.
Paulinus.
Pietas abeſſe Chriſtiano qui poteſt?
Nanq; argumentum mutuum eſt
Pietatis, eſſe Chriſtianum, & impij
Non eſſe Chriſto ſubditum.
Tam ſpectatæ pietatis Aeneas fuiſſe perhibetur, ut illæſus per ignem incederet.
Vergil. lib. 2. Aeneid.
Deſcendo, ac ducente Deo flammā inter, et hoſtes
Expedior, dant tela locum, flammæq; recedunt.
Ouid. lib. 4. Faſtorum.
Hinc ſatus Aeneas pietas ſpectata per ignes,
Sacra patremq; humeris, altera ſacra tulit,
Ibidem.
An magis hunc morem pietas Aeneia fecit,
Innocuum uicto, cui dedit ignis iter.
Idem lib. 1. de Ponto.

Cùm

Cùm foret Aeneę ceruix ſubiecta parenti,
Dicitur ipſa uiro flamma dediſſe uiam.
Idem lib. 13. Metam.
Non tamen euerſam Troiæ cum mœnibus eſſe
Spem quoque fata ſinunt, ſacra, & ſacra altera patrem
Fert humeris, uenerabile onus, Citherius heros.
De tantis opibus prædam pius eligit illam,
Aſcaniumq; ſuum.--
Quanta pietas in Honorio fuerit:
Claud. in Paneg. de 3. *Honorii* conſ.
Tantaq; ſe pietas rudibus oſtentat in armis,
Sic ætas animo ceſſit, quærentur in omnes
Imperium tibi ſerò datum.--

DE PIGRITIA.

Pigri cauent ne eis inuideatur.
Plautus in Bacchid.
Sibi ne inuideatur ipſi ignaui rectè cauent.
Qui piger eſt, nil eſt.
Plautus in Rudente.
—Opera
Haud fui parcus mea, nimis homo nihil'ſt, qui piger eſt,
Nimiſq; id genus odi ego malè.
Pigri in dies actiones ſuas elongant, qui haud exigua, ut digni ſunt, caſtigatione reprehenduntur.
Perſius ſatyra 5.
Cras hoc fiet, idem cras fiet? quid, quaſi magnũ
Nem-

Nempè diem donas? ſed cùm lux altera uenit,
Iam cras heſternũ cõſumpſimus, ecce aliud cras
Egerit hos annos, & ſemper paulum erit ultra.
Nam quamuis propè te, quãuis temone ſub uno
Vertentem ſeſe fruſtra ſectabere canthum,
Cum rota poſterior curras, & in axe ſecundo.

Martialis lib. 5. Epigram.

Cras te uicturum, cras dicis Poſthume ſemper.
Dic mihi cras iſtud Poſthume quãdo uenit,
Quã longè cras iſtuc ubi eſt? aut unde petendũ?
Nunquid apud Parthos, Armenioſq; latet?
Iã cras iſtuc habet Priami, uel Neſtoris annos,
Cras iſtud quanti dic mihi poſſet emi,
Cras uiues, hodie iam uiuere Poſthume ſerũ eſt,
Ille ſapit quiſquis Poſthume uixit heri.

DE POESI AC POETIS.

Poeſis picturæ ſimilis eſſe dicitur.

Horat. in arte Poetica.

Vt pictura, poeſis erit. quæ ſi proprius ſtes
Te capiet magis, & quædam ſi longius obſtes.
Hæc amat obſcurum, uolet hæc ſub luce uideri
Iudicis argutum quæ non formidat acumen.
Hæc placuit ſemel, hæc decies repetita placebit.

Poeſis ad bonos mores facit.

Ouid. 3. de arte aman.

Adde quod inſidiæ ſacris à uatibus abſunt,
Et facit ad mores ars quoq; noſtra bonos.
Nec nos ambitio, nec nos amor urget habendi,
Contempto colitur lectas & umbra foro.

Ibi-

Ibidem.

Scilicet ingenium placida mollitur ab arte,
Et ſtudio mores conuenienter eunt.

Poetis pictoribuſq; æqua poteſtas ſemper fuit.

Horat. in arte Poetica.

—Pictoribus atq; poetis
Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.

Poeta conſummatus quandoq; etiam errat.

Horat. in arte Poetica.

Sunt delicta tamen, quibus ignouiſſe uelimus,
Nam neq; chorda ſonum reddit, quem uult manus & mens,
Poſcentiq; grauem perſæpe remittit acutum.
Nec ſemper feriet quodcunq; minabitur arcus.

Ibidem.

--Quandoq; bonus dormitat Homerus.

Poeta delectare aut prodeſſe debet, uel ambo ſimul perficere: nam ſic faciens omni fauorem obtinebit.

Horat. in arte Poetica.

Aut prodeſſe uolunt, aut delectare poetæ,
Aut ſimul & iucunda, & idonea dicere uitæ.

Ibidem.

Omne tulit punctum, qui miſcuit utile dulci,
Lectorem delectando, pariterq; monendo.

Quod Dei ſpiritus in Poetis ſit, ſuprà tit. de Deo oſtenſum eſt. Dei ſpiritus, &c.

Poetæ effectus, ſeu intimatio lepidiſſima co-

eorum, circa quę uerſari debet.

Horat. in arte Poetica.

Ille bonis faueatq; & concilietur amicè,
Et regat iratos, & amet peccare timentes,
Ille dapes laudet menſæ breuis, ille ſalubrem
Iuſtitiam, legeſq;, & apertis otia portis.
Ille tegat commiſſa, idq; precetur, & oret
Vt redeant miſeris, abeat fortuna ſuperbis.

Poetarum dicta obſcœna fugienda ſunt.

Ouid. lib. 2. de Remedio amo.

Eloquar inuitus, teneros ne tange Poëtas:
Submoueo dotes impius ipſe meas.

Poetæ ſacra inter ſe communia habere dicuntur, licet diuerſimodè eis utantur.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Sunt tamen inter ſe communia ſacra Poetis,
Diuerſum quamuis quiſq; ſequamur iter.

Poeta conſummatus & artem & naturam ad carmen appoſitam habere debet.

Horat. de arte Poetica.

Natura fieret laudabile carmen, an arte
Quæſitum eſt: ego nec ſtudium ſine diuite uena,
Nec rude quid proſit uideo ingeniū alterius, ſic
Altera poſcit opem, res, & coniurat amicè.

Poetæ multa mentiuntur.

Ouid. lib. 3. Eleg.

Exit in immenſum fœcunda licentia uatum,
Obligat hiſtorica nec ſua uerba fide.

Poetæ ſtudent famæ.

Ouid. lib. 3. de arte amandi.

Quid petitur ſacris, niſi tantum fama Poetis?

Hoc

Hoc uotum noſtri ſumma laboris habet.
Cura ducum fuerant olim, regumq; poëtæ,
Præmiaq; antiqui magna tulēre chori.
Sanctaq; maieſtas, & erat uenerabile nomen
Vatibus, & largæ ſæpe dabantur opes.
Ennius emeruit Calabris in montibus hortos
Contiguus poni Scipio magne tibi.
Nunc hederæ ſine honore iacent, operataq; doctis
Cura, nihil Muſis, nomen inertis habet.
Sed famam uigilare iuuat, quis noſſet Homerū,
Ilias æternum ſi latuiſſet opus?

Poetarum eſt ficta pertractare, quæ tamē ueritati conſona eſſe debent.

Horat. de arte Poetica.

Ficta uoluptatis cauſa, ſint proxima ueris.

Poetarum utilitas magna eſt, eò quod nos innumera docent bona.

Horat. lib. 2. Epiſt. ad Auguſt.

Scribimus indocti, doctiq; poemata paſſim.
Hic error tamen, & leuis hæc inſania quantas
Virtutes habeat, ſic collige, &c. reliqua quære titu. de Carminibus.

DE POTENTIA.

Quanto potens maior eſt, tanto miſerior eſſe dicitur, quia aſſiduo timore angitur.

Seneca in Thyeſte.

Anxius ſceptrum tenet, & mouentes
Cunctas diuitias, metuitq; caſus

Mobi-

Mobiles rerum, dubiumq́; tempus.

Idem in Agamen.

Regnorum magnis fallax
Fortunæ bonis, in præcipiti,
Dubioq́; nimis excelſa loco.
Nunquam placidam ſceptra quietem,
Certum ve ſui tenuère diem.
Alia ex alijs cura fatigat,
Vexatas animos noua tempeſtas.
Non ſic Libycis ſyrtibus æquor,
Furit alternos voluere fluctus.

Idem in Hercule Oeteo.

Tu quicunq; es, qui ſceptra tenes.
Licet omne tua vulgus in aula
Centum pariter limina pulſet,
Cùm tot poculis ſtipatus eas,
Cùm tot poculis vix vna fides.
Tenet auratum limen Erinnys,
Et cùm magnæ patuere fores
Intrant fraudes, cautiq́; doli.

Ibidem

Ceſpes Tyrio mollior oſtro
Soles impauidos ducere ſomnos:
Aurea rumpunt tecta quietem,
Vigileſq́; trahit purpura noctes.
O ſi pateant pectora ditùm
Quantos intus ſublimis agit
Fortuna metus? Brutia Coro
Pulſante fretum mitior vnda eſt.

Lucret. lib. 5. de nat. rerum.

Nunc aurum & purpura curis

Exercent hominum vitam belloq; fatigant.

Potentia humana breuis eſt.

Verg. lib. 10. Aeneid.

—Violentaq; pectora Turni
Edocet humanis quæ ſit fiducia rebus

Ouid. lib 2. Metamor.

—Nulla potentia longa eſt.

Claudianus de ſepulcro ſpec.

Magna repente ruunt, ſumma cadunt ſubitò.

Quãto potẽs maior eſt, tanto humilior eſſe debet, & ad hoc admonitio notabilis.

Seneca in Thyeſte.

Vos, quibus rector maris, atq; terræ
Ius dedit magnum necis, atq; vitæ,
Ponite inflatos, tumidosq; vultus.
Quicquid a vobis minor extimeſcit,
Maior hoc vobis Dominus minatur.
Omne ſub regno grauiore regnum eſt.
Quem diem vidit veniens ſuperbum.
Hunc dies vidit fugiens iacentem.

Ibidem in Troade.

—Quoq; fortuna altius
Euexit, atq; leuauit humanas opes,
Hoc ſe magis ſupprimere fælicem decet,
Variosq; caſus tremere, & metuentem deos
Nimium fauentes magna momentò obrui
Vincendo didici.—

Ibidem.

Minimum decet libere, cui multum licet,

Terent. in Adelph.

Ab Demea hæc tu facito vt tecũ animos cogites.

Quam

Quàm uos facillimè agitis, quàm eſtis maximè
Potentes, dites, fortunati, nobiles,
Tam maximè nos æquo animo æqua noſcere
Oportet, ſi uos uultis, perniberi probos

Claud. lib. 2. in Ruffin.

Deſinat elatis quiſquam confidere rebus.
Inſtabileſq; deos, ac lubrica numina diſcat.
Illa manus, quæ ſceptra ſibi geſtanda parat ba
Cuius ſe toties ſubmiſit ad oſcula ſupplex
Nobilitas inhumata diu, miſeroq; reuulſa
Corpore, feralem quæſtum poſt fata popoſcit,
Aſpiciat, ne quis nimium ſublata ſecundis
Colla gerat. triuijs calcandus ſpargitur ecce
Qui ſibi Pyramidas, qui non cadentia templis
Ornatura ſuos exſtruxit culmina manes.
Et qui Sydonio uelari credidit oſtro,
Nudus paſcit aues, iacet en qui poſſidet orbem
Exiguæ telluris inops, & puluere raro
Per partes tegitur, nuſquam totieſq; ſepultus,
Senſerunt conuexa necem, telluſq; nefandum
Emollitur onus.—

Idem in Epigr. Satisfactionis ad Hadria.

Iam iam ſupplicijs feſſos, humileſq; ſerenus
Diſpice, quid tanta dignaris morte clientem?
In breuibus nunquam ſeſe probat Aeolus vndis,
Nec capit anguſtus Boreæ certamina collis,
Alpes ille quatit, Rhodopæaq; culmina quaſſat,
Incubuit nunquam cœleſtis flamma ſalictis.
Nec parui frutices iram meruere tonantis:
Ingentes quercus, annoſas fulminat ornos.

Auſonius in Cleoboli ſent.

Quanto plus liceat, tanto libeat minus.

Vere potens eſt qui cupiditatem ſubiici rationi, vt virum decet. nam econtra facere impotentia eſt.

Boetius metro. 5. lib. 3.

Qui ſe volet eſſe potentem
Animos domet ille feroces,
Nec victa libidine colla
Fœdis ſubmittat habenis.
Etenim licet Indica longè
Tellus tua iura tremiſcat,
Et ſeruiat vltima Thule:
Tamen atras pellere curas,
Miſeraſq; fugare querelas
Non poſſe, potentia non eſt.

potentia in exaudiendis precibus optimè ſpectatur.

Ouid. 2. de ponto.

Conſpicitur nunquam meliore potentia cauſa,
Quàm quoties vanas non ſinit eſſe preces.
Hoc nitor iſte tui generis deſiderat, hoc eſt
A ſuperis ortæ nobilitatis opus,
Hoc tecum commune deis, quod vtrinq; rogati
Supplicibus veſtris ferre ſoletis opem.

potens ſui eſt ille, cui licet in diem dicere, dixi, id eſt, qui abſq; animi perturbatione eſt, vt omnes decet.

Horat. Oda 29. lib. 3.

—Ille potens ſui
Lætuſq; deget, cui licet in diem

Dixiſſe, vixi.—

potentes aggredi nemo tutò poteſt.

Seneca in Medea.

Nemo potentes aggredi tutus poteſt.

potentum aditum multi colunt, auri, ſeu diuitiarum cupiditate ducti, alii gloria & ambitione tracti, vt ſuprà tit. de Ambitione dictum eſt.

Seneca in Hercule furente.

Ille ſuperbos aditus regum,
Duraſq; fores expers ſomni
Colit. ac nullo fine beatas
Componit opes, gazis inhians,
Et congeſto pauper in auro.

potentum conſuetudo ſummopere vitanda eſt.

Ouid. lib. 3. de Triſt.

Vſibus edocto ſi quicquam credis amico,
Viue tibi & longe nomina magna fuge.
Viue tibi, quantumq; potes prælustria uita.
Sæuum præluſtri fulmen ab arce uenit.
Nam quanquam ſoli poſſunt prodeſſe potentes,
Non proſunt, potius plurimum obeſſe ſolent.
Effugit hybernas demiſſa antenna procellas,
Lataq; plus paruis uela tumoris habent.

Ibidem.

Crede mihi, bene qui latuit, bene uixit, & intra
Fortunam debet quiſq; manere ſuam.
Non foret Eumenides orbus ſi filius eius
Stultus Achilleos non adamaſſet equos.
Nec natum in flamma uidiſſet, in arbore natas,

Cœpiſſet genitor ſi Phaethonta Meropſ.
Tu quoq; formida nimium ſublimia ſemper,
Propoſitiq; memor contrahe uela tui
Viue ſine inuidia, mollesq; inglorius annos
Exige, amicitias & tibi iunge pares.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Fuſcum.

—Si quid mirabere, pones
Inuitus. fuge magna, licet ſub paupere tecto
Reges, & regum uita præcurrere amicus.

Potentum opera ſecreta haud eſſe poſſunt.

Iuuenal. ſatyra. 9.

Corydon ſecretum diuitis ullum
Eſſe putas? ſerui ut taceant, iumenta loquentur,

Terrena poteſtas uerum bonum non eſt, quia à malis habetur.

Boëtius metro. 6. lib. 2.

Hic tamen ſceptro populos regebat,
Quos uidet condens radios ſub undas
Phœbus extremo ueniens ab ortu,
Quos premunt ſeptem gelidi triones,
Quos notus ſicco uiolentus æſtu
Torret ardentes recoquens arenas.
Celſa non tandem ualuit poteſtas
Vertere praui rabiem Neronis?
Heu grauem ſortem quoties iniquus
Additur ſæuo gladius ueneno.

Poteſtas omnis eſt impatiens conſortis.

Lucan. lib. 1. bel. ciuil.

O male concordes, nimiaq; cupidine cæci

Quid

Quid miſcere iuuat uires, orbemq; tenere
In medio? dum terra fretum, terramq; leuabit
Aër, & longi uoluent Titana labores,
Noxq; diem cælo totidem per ſigna ſequetur,
Nulla fides regni ſocijs, omnisq; poteſtas
Impatiens conſortis erit, nec gentibus ullis
Credite, nec longe fatorum exempla petantur,
Fraterno primi maduerunt ſanguine muri.

Ibidem.

—Miſerando funere Craſſus
Aſſyrias Latio maculauit ſanguine Carras.

Ibidem.

—Stimulos dedit æmula uirtus,
Nec quẽquam iam ferre poteſt Cæſarue priorem,
Pompeiuſue parem.—

Poteſtas ſola virtute emitur.

Claud. in Paneg. de 3. Honorii conſ.

Luget, auaritiet Stygijs innexa catenis,
Cumq; ſuo demens expellitur ambitus auro:
Non dominantur opes non corrumpentia ſenſus
Dona ualent, emitur ſola uirtute poteſtas.

DE PRELATIONE.

Prælatio appetenda non eſt, nec reiici enda quia à Deo.

Seneca in Thyeſte.

Nec abnuendum ſi dat imperium Deus,
Nec appetendum, frater ut regnes rogat:

prælatione vix vnus eſt dignus.

Iuuenalis ſatyra 15.

—Quis enim bonus, & face dignus
Arcana, qualem Cereris vult eſſe ſacerdos,
Vlla aliena ſibi credat mala?--

Prælatus clementiſſimus eſſe amariq; ab omnibus ſummopere ſtudere debet, & ad hoc exhortatio pulcra.

Claud. de 4. Honorii conſ.

Sis pius in primis, nam cùm vincamur in omni
Munere ſola deos æquat clementia nobis.
Neu dubiè ſuſpectus, agas, neu falſus amicis,
Rumorùm ve auidus qui talia curat inanes
Horrebit ſtrepitus nulla non anxius hora.
Non ſic excubiæ, nec circumſtantia pila,
Quàm tutatur amor, non extorquèbis amari.
Hoc alterna fides, hoc ſimples gratia donat:

prælatus obſeruare debet quæ aliis iubet, eo, quod illorum opera & exempla in vulgus manant.

Claud. lib. 1. in Stili. laud.

Scilicet in vulgus manant exempla regentum:
Vtq; ducum lituos, ſic mores caſtra ſequuntur.

Prælatus ſpeculum eſt omnibus, in quo oc cultum vitium haud eſſe poteſt. igitur benè viuere debet, & ad hóc exhortatio vtilis.

Claud. de 4. Honorii conſ.

Hoc te pretereà crebo ſermone monebo,
Vt te totius medio telluris in orbe
Viuere cognoſcas, cunctis tua gentibus eſſe
Facta palàm, nec poſſe dari regalibus vſquam
Secretum vitiis, nam lux altiſſima fati

Oc-

Occultum nil eſſe ſinit, latebraſq; per omnes
Intrat, & obſtruſos implorat fama receſſus.

Prælatus in ſe omnes virtutes habebit.

Iouenal. ſatyra. 8.

Expectata diu tandem prouincia cùm te
Rectorem accipiet, pone iræ frena, modumq;
Pone & auaritiæ, miſerere inopum ſociorum.
Oſſa uides regum vacuis exhauſta medullis.
Reſpice quid moneant leges, quid curia mandet,
Præmia quãta bonos maneãt, quã fulmine iuſto
Et Capito, & Tutor ruerint damnante ſenatu
Piratæ Cilicum.--

Prælatorum caſtigatio perutilis, de eorum auri infructuoſa accumulatione, quæ Deo grata non eſt, ſed mens bona. & vita virtuoſa.

Perſius ſatyr. 2.

—At uos
Dicite Pontifices in ſacro quid facit aurum?
Nempe hoc quod Veneri donatæ à uergine pupę
Quin damus id ſuperi de magna quod dare lãce
Non poſſit magni Meſſalæ lippa propago
Compoſitum ius, faſq; animi, ſanctoſq; receſſus
Mentis, & incoctum generoſo pectus honeſto.
Hoc cedo vt admoueam templis, & farre litabo.

DE PRINCIPIBVS.

Principis virtus ſumma, qua cœlum petitur, quæ ſit.

Seneca in Octauia.

Conſulere patriæ, parcere afflictis, fera
Cæde abſtinere, tempus atq; iræ dare,
Orbi quietam, ſeculo pacem ſuo,
Hæc ſumma virtus, petitur hac celum via.

Verg. lib. 6. Aeneid.

Parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos.

Ouid lib. 2. de Ponto.

Regia (crede mihi) res eſt ſuccurrere lapſis.

Idem lib. 1. de Ponto.

Eſt piger ad pœnas princeps, ad præmia velox,
Cuiq; dolet, quoties cogitur eſſe ferox.

Principis virtus non parua eſt, ſubditos ſuos noſcere.

Martialis lib. 8 Epigram.

Principis eſt uirtus maxima, noſce ſuos.

Princi. ſubditos ſuos faſtidire haud debent.

Claud de 4. Honorii conſ.

His tamen effectis nec faſtidire minores,
Neu pete præſcriptos homini tranſcendere fines.

Principes publica potius, quàm priuata curare debent, & non econtrà, ut fit.

Claud. de 4. Honorii conſul.

Tu ciuem, patremq; geras, tu conſule cunctis,
Nec tibi, nec tua te moueant, ſed publica vota.

Plautus in Trinummo.

Hic pluris pauciorum gratiã faciũt pars hoĩum
Quàm id, quod proſit pluribus.

Principibus viris placuiſſe, non eſt laus contemnenda.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Sæuam.

Principibus placuiſſe uiris, non ultima laus eſt.

DE

DE PRINCIPIO.

Principium omnium difficile videtur eſſe.

Ouid. lib. 1. de remed amoris.

Sed tamen eſt artis triſtiſſima ianua noſtræ,
Et labor eſt unus tempora prima pati.
Aſpicis vt prenſos vrant iuga prima iuuencos?
Vt noua uelocem cingula lædat equum?

Terentius in Heaton.

Omnia hæc dũ incipias grauia sũt, dũq; ignores vbi cognoueris, facilia.

Principium, dimidium totius eſſe dicitur.

Hor. lib. 1. Epiſt. ad Lollium.

Dimidium facti, qui cœpit, habet; ſapere, aude, Incipe.

Auſonius in Epigr.

Incipe, dimidium facti eſt cœpiſſe, ſuperſit
Dimidium, rurſum hoc incipe, & efficies.

Idem in Monoſyl.

Incipe quicquid agas, pro toto eſt prima operis pars.

Principium habens bonum & ſequentia bona habere dicitur.

Plautus in Perſa.

Si quam rem accures ſobrie, aut frugaliter,
ſolet illa recte ſub manus ſuccedere.
Atq; Aedepol firmè vt quiſq; rem accurat ſuã,
Sic ei procedit poſt principia. deniq; ſi malus,
Aut nequam'ſt, male res vertunt, quas agit.
Sin autem frugi'ſt, eueniunt frugaliter.
Hanc rem exorſus ſum facere & callidè.

Igitur preuenturam bene confido mihi.

Principia negata ſi ſint, ſequentium rationem reddere non eſt.

Luc. lib. 1. de nat. rerum.

-- Cui niſi prima fides fundata ualebit,
Haud erit occultis de rebus, quo referentes
Cõfirmare annos quicquam ratione queamus.

DE PROBITATE.

Probitas in omne æuum durat.

Ouid. de fac. medica.

Sufficit, & longum probitas perdurat in æuum,
Perq; ſuos annos hinc bene pendet amor.

Probus homo eſt, quem non pœnitet, quàm ſit probus.

Plautus in Trinummo.

Is probus eſt, quẽ non pœnitet, quàm probus ſit, & frugi bonæ.

Proborum pretium quod ſit, & cur illorum ſocietas eligenda.

Plautus in Trinummo.

Boni ſibi hæc expetunt, rem, fidem, honorem,
Gloriam et gratiam, hoc probis pretium'ſt, eò mihi magis lubet
Cum probis potius, quàm cum improbis uiuere vanicidis.

Probo uiro placuiſſe non ultima laus eſt.

Horat. ſat. 6. lib. 1.

-- Magnum hoc ego duco,
Quod placuit tibi, qui turpi ſecernis honeſtum,

Non

Non patre præclaro, ſed uita, & pectore puro.

DE PRODITIONE.

Proditor perdit vno tempore: quæ lōgo partà ſeruataq; extitere, vt de Ruffino dicitur.

Claud. lib. 2. in Ruffin.

Heu heu quàm breuibus pereūt ingentia cauſis.
Imperium tanto quæſitum ſanguine, tanto
Seruatum, quod mille ducum peperere labores,
Quod tantis Romana manus contexuit annis
Proditor unus iners anguſto tempore uertit.

Ob proditionem Capitolii, acerrimè Tarpeia eſt punita.

Ouid. lib. 14. Metamor.

--Tacitusq; patresq; ſabini
Bella gerunt, arcisq; uia Tarpeia recluſa
Dignam animam pęna congeſtis exuit armis.

Ouidius.

Non fuit armillas tanti tetigiſſe ſabinas,
Vt premerent ſacræ virginis arma caput.

Ob proditionem Capitolii Tarpeia in inferno ſepulta amariſſimas pęnas ſentit.

Sillius Italicus lib. 13. bel. punī.

Illa autem, quæ tondetur præcordia roſtro
Alitis, in quantum reſonat plangentibus alis
Armiger ad paſtus rediens Iouis, hoſtibus artē
Virgo imane nefas, ad amato prodidit auro
Tarpeia, & pactis reſeranis clauſtra ſabinis.

DE

DE PROMISSIONIBVS.

Promiſſionibus diues quilibet eſſe poteſt.

Ouid.lib.1.de arte amandi.

Pollicitis diues quilibet eſſe poteſt.

Promiſſa ſeruanda ſunt, & ad hoc exhortatio digniſſima.

Terentius in Andria.

Imò enim nunc maximè abs te oro atque poſtulo Chremes,
Vt beneficium uerbis initũ dudum, nunc re comprobes.

promiſſa multa fidem eleuant.

Horat.lib.2.Epiſt.ad Florum.

Multa fidẽ promiſſa leuant, ubi plenius æquo
Laudat venales, qui vult extrudere merces.

promiſſa denegare homines non verentur.

Terent.in Andria.

In denegando modo quis pudor paululum adeſt
Poſt ubi tempus eſt promiſſa iam perfici,
Tum coacti neceſſariò ſe aperiunt,
Et timent, & tamen res eos premit denegare.
Ibi tum eorum impudentiſſima oratio eſt.
Quis es tu? quid mihi es? cur mea tibi? (des
Hens proximus ſum egomet mihi. Attamẽ ubi fi.
Si roges, nihil illos pudet, hic ubi opus eſt non uerentur
Illic, ubi opus non eſt, ibi uerentur.

pro-

Promiſſi non ſeruans aura verna eſt inconſtantior.

Ouid. Epiſt. 6.

Mobilis Aeſonide, vernaq́; incertior aura,
Cur tua polliciti pondere uerba carent?

DE PROSPERITATE.

proſperitas amicos cumulat atque retinet, aduerſitas verò diſperdit,

Ouid. lib. 1. de Triſti.

Dum iuuat, & vultu ridet fortuna ſereno,
Indelibatas cuncta ſequuntur opes.
At ſimul intonuit, fugiunt, nec noſcitur vlli,
Agminibus comitum qui modo cinctus erat,
Atq; hæc exemplis quondam collecta piorum,
Nunc mihi ſunt proprijs cognita uera malis
Vix duo, très ve mihi de tot ſupereſtis amici,
Cætera fortunæ, non mea turba fuit.

Ibidem.

Donec eris fœlix multos numerabis amicos:
Tempora ſi fuerint nubila, ſolus eris.
Aſpicis vt veniant ad candida tecta columbæ,
Accipiat nullas ſordida turris aues.
Horrea formicæ tendunt ad inania nunquam,
Nullus ad amiſſas ibit amicos opes.
Vtq; comes radios per Solis euntibus umbra eſt
Cùm latet hic preſſus nubibus, illa fugit:
Mobile ſic ſequitur fortunæ lumina vulgus,
Quæ ſimul inducta nube teguntur, abit.

Auſonius in pittaci ſent.

Paucos amicos rebus aduerſis proba.

proſperitas nocet magis quàm aduerſitas.

Verg. lib. 10. Aeneid.

Neſcia mens hominum fati ſortiſq; futuræ,
Et ſeruare modum rebus ſublata ſecundis.

Ouid. lib. 1. de arte amandi.

Mens erit apta capi tunc, cùm lætiſſima rerum.
Vt ſeges in pingui luxuriabit humo.
pectora dum gaudent, nec ſunt aſtricta dolore,
Ipſa patent blanda tum ſubit arte Venus.
Tunc cùm triſtis erat defenſa eſt ilion armis,
Militibus grauidum læta recepit equum.

Idem libr. 2. de arte aman.

Luxuriant animi rebus plerunq; ſecundis,
Nec facile eſt æqua commoda menti pati.

proſperitas elatum hominem reddit.

Seneca in Oedipo.

Res ſecundæ non habent unquam modum.

Idem in Troade.

O tumide rerum dum ſecundarum flatus
Extollit animos.—

Idem in Agamem.

Proſpera animos efferunt.

Sillius Italicus lib. 1. bel. pun. 2.

Heu cæcæ mentes, tumefactaq; corda ſecundis.

Idem lib. 7. bel. pu.

Arrectæ ſpes Sydoniæ, ferueiq; ſecundis.
Fortunæ iuuenis.--

proſperitas, Dei euaneſcit religio.

Sillius Italicus. lib. 7. bel. pu.

Et

Et raræ fumant fœlicibus.

Statius lib.12.Theb.

Ignotæ tantum fœlicibus aræ.

Quod proſperitate extollendum non ſit, neque aduerſitate deſperandum exhortatio.

Seneca in Thyeſte.

Nemo confidat nimium ſecundis,
Nemo deſperet meliora lapſis,
Miſcet hæc illis, prohibetq; Clotho
Stare fortunam, rotat omne fatum.

Auſon.in Periandri ſent.

Si fortuna iuuat, caueto tolli.
Si fortuna tonat, caueto mergi:

In proſperitate poſitum meditari oportet, quo pacto aduerſitas ferenda ſit, ſi accidat.

Terentius in Phorm.

Quamobrem omnes cùm ſecundæ res ſunt, tum maximè
Meditari ſecum oportet, quo pacto aduerſam ærumnam ferant,
Pericla, damna, exilia: peregre rediens ſemper cogitet
Aut filij peccatum, aut uxoris mortem, aut morbum filiæ:
Communia hæc eſſe, et fieri poſſe, ut ne quid animo ſit nouum.
Quicquid præter ſpem eueniat, omne id deputa re eſſe in lucro.

Ouid.lib.4.de Ponto.

Tu

Tu quoq; fac timeas, & quæ tibi læta uidentur,
Dum loqueris, fieri triſtia poſſe puta.

Proſpera quãto magis delectabiliora ſunt, tanto magis angunt, ſi mutentur.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Fuſcum.

Quem res plus nimio delect auere ſecundæ,
Mutatæ quatient —

DE PROVIDENTIA.

Prouidentiam multi negant ex caſibus, & mala morte bonorum, & proſperitate malorum.

Ouid. lib. 3. Eleg.

Cum rapiant mala fata bonos ignoſcit e faſſo,
Sollicitor nullos eſſe putare deos.
Viue tamen moriture pius, cole ſacra, colentem
Mors grauis à templis in caua buſta trahet.

Vergilius Ecloga. 8.

Nec curare Deum credis mortalia quenquam?

Claud. lib. 1. in Ruffin.

Sed cùm res hominum tanta caligine uolui
Aſpicerem, lætoſq; diu florere nocentes,
Vexariq; pios: rurſus labefacta cadebat
Religio, cauſæq; uiam non ſponte ſequebar
Alterius, uacuo quæ ſemina currere motu
Affirmat, magnumq; nouas per inane figuras
Fortuna non arte regi, quæ numina ſenſu
Ambiguo uel nulla putat, vel neſcia noſtri.

Quod autem prouidentia ſit, qua Deus inferiora oĩa regit & adminiſtrat, quodq; mali

mali impuniti non manent, etſi diu floreant, illud ſuprà titul. de Deo, Deus gubernat, & hoc titul. de Peccato oſtenſum eſt.

Superior autem error ab ipſo Claudiano ſtatim è medio his uerbis eodem libro tollitur.

Abſtulit hunc tandem Ruffini pœna tumultum,
Abſoluitq́, deos iàm non ad culmina rerum
Iniuſtos creuiſſe queror: tolluntur in altum,
Vt lapſu maiore ruant —

DE PRVDENTIA.

Prudentia hominem inſtruit, ne quid agas inconſultò.

Claudia. 2. Paneg. in laud. Stili.

— Prudentia, ne quid
Inconſultus agas

Prudentia ſenſus & conſilium miſeros cum re deſtituit.

Ouid. lib. 4. de ponto.

Crede mihi miſeros prudentia prima relinquit,
Et ſenſus cum re, conſiliumq́; fugit.

Prudentia fortitudine dignior eſt.

Valerius Flaccus lib. 4. Argonaut.

Sed te non animus, nec ſolis uiribus æquùm
Credere, ſæpe acri potior prudentia dextra.

Prudentiam habens, numen habere dicitur.

Iuuenalis ſatyra 10.

Nul-

Nullum nnmen abeſt, ſi ſit prudentia--

Prudentis eſt nolle nocere cùm poſſit, ſtulti uerò econtrà.

Auſonius in Biæ ſent.

Quid prudentis opus? Cùm poſſit nolle nocere.
Quid ſtulti proprium? Non poſſe, et uelle nocere.

DE PVDICITIA.

Pudicitiæ commendatio.

Propert. lib. 2. eleg. ad Cynthiam.

Fœlix Admeti coniunx, & lectus Vlyſſis,
Et quæcunq; uiri fœmina limen amat.

Pudicitia non eſt auro uendenda,

Tibullus lib. 1. eleg. 9.

Admonui quoties, auro ne pollue formam,
Sæpe ſolent auro multa ſubeſſe mala.

Penelope pudicitiæ coniugalis exemplum ſingulare.

Ouid. Epiſt. 1. Heroid.

Me pater Icarius uiduo diſcedere lecto
Cogit, & immenſas increpat uſq; moras,
Increpet uſq; licet, tua ſim, tua dicar oportet,
Penelope coniunx ſemper Vlyſſis ero.

Idem lib. 3. eleg.

Penelope manſit, quamuis cuſtode careret.
Inter tam multos intemerata procos.

Propert. lib. 2. Eleg. ad Amicam.

Penelope poterat bis denos ſalua per annos
Viuere, tam multis fœmina digna precis.
Coniugium falſa poterat differre Minerua

No-

Nocturno ſoluens texta diurna dolo.
Viſura & quamuis nũquam ſperaret Vlyſſem,
Illum expectando facta remanſit anus.

Claudia pudicitiæ ſuſpectæ purgatrix miraculoſè.

Ouid.lib.4.Faſto.

Supplicis alma tuæ genitrix fecunda deorum
Accipe ſub certa conditione preces:
Caſta negor, ſi tu damnas, meruiſſe fatebor.
Morte luam pœnas iudice uicta dea.
Sed ſi crimen abeſt, tu noſtræ pignora uitæ
Te dabis, & caſtas caſta ſequere manus,
Dixit, & exiguo funem conamine traxit.
Mira, ſed e ſcena teſtificata loquar.
Mota dea eſt, ſequiturq́, ducẽ, laudatq́, ſequẽdo.
Index lætitiæ fertur ad aſtra ſonus.
Claudia procedit læto celeberrima vultu,
Credita uix tandem teſte pudica dea.

Sillius Italicus lib.17. bel.pun.

Hic priſca ducens Clauſorum ab origine nomen
Claudia, non æqua populi malè credita fama
In puppim uerſis palmisq́, oculisq́, profatur:
Cælicolûm genitrix numen, quod numina nobis
Cuncta creas, cuius proles terramq; fretumq;,
Syderaq; & manes regnorum ſorte gubernat,
Si noſtrum nullo uiolatum eſt crimine corpus
Teſtis diua veni, & facilime abſolue carina.
Tum ſecura capit funem, fremituſq; leonum
Audiri uiſus ſubitò, & grauiora per auras
Nulla pulſa manu ſonuerunt tympana diuæ.
Fertur prona ratis, uentos impellere credas,

Con-

Contraq; aduerſas ducentem præuenit undas.

Matronæ pudicæ raræ ſunt.

Ouid. Epiſt. 16. Heroid.

At peccant aliæ, matronaq; rara pudica eſt,
Quis prohibet raris nomen ineſſe meum?

Iuuen. ſatyra. 6.

—Tarpeium limen adora
Pronus, & auratam Iunoni cæde iuuencam
Si tibi contigerit capitis matrona pudici:
Paucæ adeo Cereris uittas contingere dignæ.

Pudicitia dos maxima iuuenculæ eſt.

Plautus in Amphit.

Non ego illam mihi dotem duco eſſe, quæ dos dicitur
Sed pudicitiam, & pudorem, & ſedatum cupidinem.

Pudicitia ſemel amiſſa, nulla arte eſt reparabilis.

Ouid. Epiſt. 5. Herotd.

Tu quoq; clamabis, nulla reparabilis arte
Læſa pudicitia eſt, deperit illa ſemel.

DE PVDORE.

Pudor mulieres decet magis quã purpura.

Plautus in pœnulo.

Meretricem pudorem gerere magis decet, quàm purpuram.
Magis quidem meretricem pudorem, quàm aurum gerere condecet.

Pudor mentem viresq; accendit.

Vergil. lib. 5. Aeneid.

Tum pudor incendit uires, & conſcia uirtus.

Sil-

Sillius Italicus lib. 1. bel. pun.

Tum pudor accendit mentem, nec conſcia fallit
Virtus preſſa loco –

Pudor arctis, neceſſariiſue in rebus abſit.

Valerius Flacc. lib. 5. Argonaut.

– *Rebus ſemper pudor abſit in arctis.*

Pudor peccati ſecundum in homine bonũ eſt, eò quod tutum homine reddit.

Seneca in Hippoly.

Obſtare primum eſt uelle nec labi uia
Pudor eſt ſecundus —

Propert. lib 2. ad Cynthiam.

Nam nihil multa triſtis cuſtodia prodeſt
Quam peccare pudet, Cynthia tuta ſat eſt.

Pudor olim populum regebat.

Ouid. 1. Faſtorum.

Proq; metu populum ſine ui pudor ipſe regebat,
Nullus erat iuſtis reddere iura labor.

Pudor ſemel cum perierit, iterum redire neſcit,

Seneca in Agamen.

Periere mores, ius decus, pietas, fides,
Et qui redire neſcit, cùm perit, pudor.

Valer. Flacc. lib 7. Argonaut.

—*Et non reuocabilis unquam*
Ceſſit ab ore pudor propior impleuit Erinnys.

Pudorem qui amiſit periit.

Plautus in Bacchid.

Nam ego illum periſſe duco, cui quidem periit pudor.

DE

DE PVERITIA.

Pueritiæ proprietas quæ ſit.

Horat. de arte poetica.

Aetatis cuiuſq; notandi ſunt tibi mores,
Mobilibusq́; decor naturis dandus, & annis.
Reddere qui uoces iam ſcit puer, & pede certo
Signat humum, geſtit paribus colludere, & irã
Colligit, & ponit temerè, & mutatur in horas.

Cornelius Gallus.

Diuerſos diuerſa iuuant, non omnibus annis
Omnia conueniunt, res prius apta nocet.
Exultat lenitate puer, grauitate ſenectus,
Inter utrunq; manens ſtat iuuenile decus,
Hunc tacitum, triſtemq́; decet, ſit clarior ille
Lætitia, & linguæ garrulitate ſuæ.

Pueri diſcordias ex leuibus cauſis ut gerunt, ita & mulieres.

Terent. in Hecyra.

Pueri inter ſe, quam pro leuibus noxis iras gerunt.

Quapropter? quia enim qui eos gubernat animum infirmum gerunt.

Itidem illæ mulieres ſunt fermè, ut pueri, leui ſententia.

Fortaſſe unum aliquod uerbum inter eas iram hanc conciuerit.

Pueri celant nihil, igitur nulla ſecreta eis committenda ſunt.

Seneca in Thyeſte.

Tacita tam rudibus fides

Non eſt in annis, detegent forſan dolos.

Puero tanta debetur reuerentia, vt nihil dictu viſuq; fœdum limina ædium, in quibus educatur, tangere debeat.

Iuuenalis ſatyra. 14.

Nil dictu fœdum, viſuq; hæc limina tangat
Intra quæ puer eſt: procul hinc, procul inde puellæ
Lenonum, & cautus pernoctantis paraſiti.
Maxima debetur puero reuerentia, ſi quid
Turpe paras, nec tu pueri comtempſeris annos:

DE PVLCHRITVDINE.

Pulchritudo bonum fragile eſt.

Vergilius Ecloga 2.

O formoſe puer nimium ne crede colori,
Alba liguſtra cadunt, vaccinia nigra leguntur.

Mapheus Vegius lib. 13. Verg. addito.

At nunc Turnes iacet. vbi nam generoſa iuuentę
Gloria? & excellens animus? quo ſplendidus altæ
Frontis honos? quonam illa decens tibi frontis imago?

Ouid. lib. 3. de Triſt.

Iſta decens facies longis vitiabitur annis,
Rugaq; in antiqua fronte ſenilis erit.
Iniicietq; manus formę damnoſa ſenectus,
Quæ ſtrepitum paſſu non faciente venit.

Horatius lib. Epodon.

Fugit iuuentus, & verecundus color
Reliquit oſſa pellem amicta lurida.
Tuis capillus albus eſt odoribus.

Seneca in Octauia.

Florem decoris ſinguli carpunt dies:

Statius lib.5.ſyluarum.

Carpitur eximium fato Priſcilla decorem,
Qualiter alta comam ſyluarum gloria pinus,
Seu Iouis igne malo, ſeu iam radice ſoluta
Deficit, & nulli ſpoliata remurmurat auræ.

Pulchritudo amiſſa dum fuerit dolorem non mediocrem cauſat.

Ouid.lib 3.de Triſtib.

Cumq́; aliquis dicet, fuit hæc formoſa, dolebis,
Et ſpeculum mendax eſſe querère tuum.

Horat.Od.10.lib.4.

O crudelis adhuc, & Veneris muneribus potens
Inſperata tuæ cùm ueniet pluma ſuperbiæ.
Et quæ nũc humeris inuolitant, deciderint comæ,
Nunc & qui color eſt puniceæ flore prior roſæ
Mutatus Ligurinum in faciem verterit hiſpidam,
Dices: heu (quoties te ſpeculo uideris alterum)
Quæ mens eſt hodie, cur eadem non puero fuit?
Vel cur his animis incolumes, nõ redeunt genæ?

Ouid.lib.15.Metamor.de Helena.

Flet quoq; ut in ſpeculo rugas aſpexit aniles
Tindaris, & ſecum cur ſit his rapta requirit.

Pulchritudo appetenda non eſt, quia multis obfuit. de quo, & aliis de pulcritudine locis lege tit.de Forma.

Pulchritudo mentalis durabilis eſt, ideo quærenda.

Ouid.lib.2.de arte amandi.

Iam

Iam molire animum, qui duret, & aſtrue formam.
Solus ad extremos permanet illa rogos.

R

DE RATIONE.

Rationis ſedes in capite.

Claud. de 4. Honorii conſul.

—Hanc alta capitis fundauit in arce
Mandatricem operum, proſpecturamq; labori.

Ratio, nec decipit nec decipitur.

Manilius lib. 2. Aſtrono.

Nam neq; decipitur ratio, nec decipit vnquam.

Qui non ira, ſed ratione mouetur, ille diis proximus eſſe perhibetur.

Claudianus in conſ. Manlii.

—Diis proximus ille eſt,
Quem ratio non ira mouet, qui facta rependens
Conſilio, punire poteſt mucrone cruento.

Quod ratio dictat ſequendum eſt.

Perſius ſatyra 5.

Stat contra ratio & ſecretam gannit in aurem,
Ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendo.

Ratio ſine cauſa nulla eſt tam bona, quin pereat, ſi non defendatur in iudicio.

Ouid. Epiſt. 19.

Cur reus infœlix abſens agor? & mea cùm ſit
Optima, non vllo cauſa tuente perit.

DE RAPINA.

Rapina è multis facilior ac tolerabilior.

Ouid lib. 1. eleg. ſiue amo.

Certior è multis, nec tam inuidioſa rapina eſt,
Prȩda uenit canis de grege plena lupis.

Idem Eleg. 10.

Carpite de plenis pendentes uitibus vuas,
præbeat Alcinoi poma benignus ager.

Tibul. Eleg. 1. lib. 1.

At uos exiguo pecori fures q́; lupiq́;
Parcite, de magno præda petenda grege.

DE RECREATIONE.

Recreatio corporis quandoq; ſumenda eſt.

Ouidius ad Piſonem.

—Nec enim facundia ſemper
Adducta cum fronte placet, non ſemper in armis
Bellica turba manet, nec tota claſſicus horror
Nocte dieq́; gemit, non ſemper Gnoſius arcus
Deſtinat, exempto ſed laxat cornua neruo,
Et galea miles caput, & latus enſe reſoluit.

Ibidem.

Ignea quinetiam ſuperùm pater arma recondit,
Et Ganymedeæ repetens conuiuia menſæ
Pocula ſumit ea, qua geſſit fulmina, dextra.

Horat. ſaty. 6. lib. 2.

—Quo bene circa
Dum licet in rebus iucundis viue beatus.

Indulge

Perſius ſatyra.5.

Indulge genio, carpamus dulcia noſtrum eſt
Quod uiuis, cinis & manes, et fabula fies.

Martialis lib.7.Epigr.

Viue uelut rapto, fugitiueq; gaudia carpe,
Perdiderit nullum uita reuerſa diem:

Idem lib.10.Epigr.

Gaudia tu differs, at non & ſtamina differt
Atropos, atq; omnis ſcribitur hora tibi.

Tibullus eleg.8.lib.1.

At tu dum primi floret tibi temporis ętas,
Vtere num tardo labitur pede?

Virtutis ſtudioſi ſe aliquando recreare ſolent.

Seneca in Hercule furente.

Poſt multa uirtus opera, laxari ſolet.

Virtute præditi ſe debent aliquãdo recreare, ſed moderatè, quia tunc ad labores agiliores atq; fortiores redduntur.

Statius lib.4.ſyluarum.

—Noſtra fatiſcit,
Laxaturq; chelys, uires inſtigat, alitq;
Tempeſtiua quies maior poſt otia uirtus.
Talis cantata Briſeide uenit Achilles
Acrior, & poſitis erupit in Hectora plectris.

Vide de his titu.de Otio ad longum.

DE REGNO.

Regnum inſtabile eſt, vbi pudor, iuriſq; cura, fides, pietas, ſanctitasq; abeſt.

Seneca in Thyeſte.

Vbi non eſt pudor,
Nec cura iuris, ſanctitas pietas, fides,
Inſtabile regnum eſt.

Regna quo maiora ſunt, eò ad grauiorem caſum ſunt proniora.

Iuuenalis ſatyra 10.

Ergo quid optandum foret ignoraſſe fateris
Seianum nam qui nimios optabat honores,
Et nimias poſcebat opes, numeroſa parabat
Excelſæ terris tabula, unde altior eſſet
Caſus & impulſæ præceps immane ruinæ.
Quid Craſſos? quid Pompeios, & illum
Ad ſua qui domitos deduxit flagra Quirites?
Summus nempe locus nulla non arte petitus,
Magnaq́; numinibus vota exaudita malignis.

Seneca in Hercule Oeteo.

Simul profecto premere fœlices Deus
Cùm cœpit, urget, hos habent magna exitus.

Regna uiolenta, id eſt, per tyrannidem acquiſita, longa durabiliaq; non ſunt.

Seneca in Hercule furente.

—Rapta ſed trepida manu
Sceptra obtinentur, omnis in ferro eſt ſalus,
Quod ciuibus tenetur inuitis, ſcias,
Strictus tuetur enſis, alieno in loco
Haud ſtabile regnum eſt.

Idem in Troade.

Violenta nemo imperia continuit diu.

Idem in Medea.

Iniqua nunquam regna perpetuo manent.

Regna-

Regnare diu nemo poteſt qui timetur tantum.

Seneca in Thebai.

Qui uult amari languida regnet manu.
Inuiſa nunquam imperia retinentur diu.

Regnum atq; odium a Deo ſimul coniuncta ſunt, adeo ut qui odium metuit, ne regnet quidem.

Seneca in Thebaid.

Regnare non uult, eſſe qui inuiſus timet.
Simul iſta mundi conditor poſuit Deus,
Odium, atq; regnum. —

Idem in Oepido.

— Odium qui nimium timet
Regnare neſcit, regna cuſtodit metus.

Lucan lib. 8. bel. ciuil. Ptolomæi rationem adducens.

Ius, & fas multos faciunt Ptolemæe nocentes.
Dat pœnas laudata fides, cùm ſuſtinet, inquit,
Quos fortuna premit, fatis accede, deiſq;,
Et cole fœlices, miſeros fuge. ſydera terra
Vt diſtant, & flamma mari, ſic utile recto.
Sceptrorum uis tota perit, ſi pendere iuſta
Incipit, euertitq; arces reſpectus honeſti.
Libertas ſcelerum eſt, quæ regna inuiſa tuetur.

Regnare dicitur eſſe pœna.

Seneca in Thebai.

Pœnas quidem ſoluet graues,
Regnabit. IOCAS. Eſt hæc pœna.

Regnum fraudes regnanti docet, atq; ſceleris uiam.

Seneca in Thyeſte.

Vt nemo doceat fraudes, & ſceleris uiam,
Regnum docebit.--
Regnum una non capit duos.

Lucanus lib. 1. bel. ciuil.

Nulla fides regni ſocijs, omnisq; poteſtas
Impatiens conſortis erit.--

Seneca in Thyeſte.

Non capit regnum duos.

Idem in Agamemnone.

Quas non arces ſcelus alternum
Dedit in præceps? impia quas non
Arma fatigant? -

Statius lib. 1. Theb.

Protinus attoniti fratrum ſub pectore motus,
Gentilesq; animos ſubiit furor, ægraq; letis
Inuidia, atq; parens odij, metus, inde regendi
Sæuus amor, ruptęq; uices, iurisq; ſecundi
Ambitus impatiens, & ſummo dulcius unum
Stare loco, ſociisq; comes diſcordia regnis.
Sic ubi delectos per torua armenta iuuencos
Agricola impoſito ſociare affectat aratro.
Illi indignantes, quis nondum uomere multo
Ardua nodoſos ceruix deſcendit in armos,
In diuerſa trahunt, atq; equis uincula laxant
Viribus, & uario confundunt limite ſulcos.
Haud ſecus indomitos præceps diſcordia fratres
Aſperat, alterni placuit ſub legibus anni
Exitio mutare ducem, ſic iure maligno
Fortunam tranſire iubent, ut ſceptra tenente
Fœdere præcipiti ſemper nouus angeret hæres.

Hęc inter fratres pietas erat, hæc mora pugnæ
Sola, nec in regem perduratura ſecundum.
Et nondum craſſo loquearia fulta metallo
Montibus, aut late Graijs effulta nitebant.
Atria, congeſtos ſatis explicitura clientes.
Non impacatis regum aduigilantia ſomnis
Pila, nec alterna ferri ſtatione gementes
Excubię, nec cura mero committere gemmas
Atq; aurum violare cibis, ſed multa poteſtas
Armauit fratres, pugna eſt de paupere regno.

Regale bonum inſtabile eſt.
Seneca in Troade.

Quicunq; regno fidit, & magna potens
Dominatur aula, nec leues metuit deos,
Animumq; rebus credulum lętis dedit,
Me uideat, & te Troia non vnquam tulit.
Documenta ſors maiora, quàm fragili loco
Starent ſuperbi, columen euerſum cecidit
Pollentis Aſiæ, cęlitum egregius labor.

Manilius lib. 1. Aſtrono.

Quod poſt excidium Troiæ ſunt eruta regna?
Quot capti populi? quoties fortuna per orbem
seruitium imperiumq; tulit, varieq; reuertit?
Troianos cineres in quantum oblita refouit
Imperium? fatis Aſiæ iam Græcia preſſa eſt
secula dinumerare piger, quotiesq; recurrens
Luſtra mundum vario ſol igneus orbe,
Omnia mortali mutantur lege creata,
Nec ſe cognoſcunt terræ uertentibus annis
Exútas nariam faciem per ſecula gentes.

Regum pericula immenſa ſunt.

Seneca in Oedipo.

Quiſquam ne regno gaudet? ò fallax bonum,
Quantum malorum, quam fronte blanda tegis?
Vt alta ventos ſemper excipiant iuga,
Rupemq; ſaxi vaſta dirimentem freta,
Quamuis quieti uerberant fluctuus maris.
Imperia ſic excelſa fortunæ ſubiacent.

Regnum perdere atq; in ſeruitutem cadere graue eſt.

Seneca in Theba.

In ſeruitutem cadere de regno graue eſt.

Regina cum ſcelere ſunt omnibus exiliis grauiora.

Seneca in Thebai.

Regna cum ſcelere, omnibus
Sunt exilijs grauiora.

Regnans à ſanguine humano vt ſe abſtinear (ſeruato tamen æquitatis iure) exhortatio notabilis.

Seneca in Hercule furente.

--Sanguine humano abſtine
Quicunq; regnas ſcelera taxantur modo
Maiore noſtra.-

Regium eſt lapſis ac miſeris ſuccurrere.

Ouidius. 2. de Ponto.

Regia, crede mihi, res eſt ſuccurrere lapſis.
Conuenit & tanto, quantus es ipſe, viro,

Seneca in medea.

--Hoc reges habent
Magnificum & ingens, nulla quod rapiet dies,
Prodeſſe miſeris, ſupplices fido lare.

Pro-

Protegere.

Regiæ iuſſioni parere neceſſe eſſe, ſiue æqua ſiue iniqua, ſit tyrannicè, & iniquè dictũ eſt. Nam regem non niſi iuſta & honeſta imperare decet.

Seneca in Octauia.

NERO. Iuſſiſq; noſtris pareant,
SENECA iuſta impera

Idem in Medea.

Aequum atq; iniquum regis imperium feras.
MED. Iniqua nunquã regna perpetuò manẽt.

Quod ſi rex honeſta à ſuis ſubditis exigat, habebit omnes obſequentiſſimos.

Seneca in Thyeſte.

Rex velit honeſta, nemo non eadem volet.

Rex eſt qui iuſte agit, & cuius animus culpa vacat.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Mœcen.

-- At pueri ludentes, Rex erit aiunt,
Si rectè facies, hic murus aheneus eſto,
Nil conſcire ſibi, nulla palleſcere culpa.
Roſcia dic ſodes melior lex, an puerorum
Nenia? Quæ regnum rectè facientibus offert,
Et maribus Curijs, & decantata Camillis?

Auſonius in Monoſyl.

Qui rectè faciet, non qui dominatur erit rex.

Sui rex eſſe qui poteſt, omnia iura in ſe retinet.

Claud. de 4. Honorii conſ.

--Tunc omnia iura tenebis
Cùm poteris rex eſſe tui.-

Rex animū ſuum qui poteſt domare, maior eſt, quam ſi totum poſſideret orbem.

Horat. Oda. 2. lib. 2.

Latius regnes auidum domando
ſpiritum quàm ſi Libyam remotis
Gadibus iungas, & uterq; Pœnus
Seruiat uni.

Regem opes non faciunt, ſed animi tantum tranquillitas. & ille rex nihil metuit.

Senecæ in Thyeſte.

Quis uos exagitat furor
Alternis dare ſanguinem,
Et ſceptrum ſcelere aggredi?
Neſcitis cupidi arcium,
Regnum quo iaceat lo o.
Regem non faciunt opes,
Non veſtis Tyriæ color,
Non frontis nota regiæ,
Non auro nitidæ trabes.
Rex eſt, qui poſuit metus,
Et diri mala pectoris,
Quem non ambitio impotens,
Et nunquam ſtabilis fauor
Vulgi præcipitis mouet,
Qui tuto poſitus loco
Infra ſe uidet omnia,
Occurritq; ſuo libens
Fato, nec queritur mori.
Mens regnum bona poſſidet.
Rex eſt, qui metuit nihil,

Hoc

Hoc regnum quiſque ſibi dat.

Regis proprium eſt, aduerſa æquanimiter tolerare.

Seneca in Oedipo.

Quid iuuat coniunx mala
Grauare quæſtu? Regium hoc ipſum reor
Aduerſa capere, quoq; dubius magis
Status & cadentis imperij moles labat,
Hoc ſtare certo preſſus fortem gradu.
Haud eſt uirile terga fortunæ dare.

Regis eſt inuidiam pati poſſe.

Seneca in Hercule furente.

Ars prima regni eſt, poſſe inuidiam pati.

Regis magnanimi eſt alteri regi vitam donare.

Seneca in Troade.

Eſt regis alti, ſpiritum dare regi.

Rex amari qui cupit, remiſſa regnet manu.

Seneca in Thebai.

Qui uult amari languida regnet manu.

Regem amari magis decet quã timeri.

Seneca in Octauia.

NERO. Decet timeri Cæſarem.
SENECA. At plus diligi.

Regnare cupienti via certiſſima eſt, modica vt laudet.

Seneca in Oedipo.

Certiſſima eſt regnare cupienti uia,
Laudare modica.—

Ad regis exemplum ſubditi viuunt, ideo illi

illi ſpeculum virtutum, morum, ac patien-
tiæ eſſe debent.

Claud. de 4. Honorii conſ.

- - Componitur orbis
Regis ad exemplum, nec ſic inflectere ſenſus
Humanos edicta valent, quam uita regentis.
Mobile mutatur ſemper cum principe uulgus:

Ouid. Epi. conſ. ad Liuiam de mor. fil.

Impoſuit te alto fortuna, locumq; teneri
Iuſſit honoratum, Liuia perfer onus.
Ad te oculos aureſq; trahis, tua fata notamus,
Nec uox miſſa poteſt principis ore tegi,
Alta mane, ſupraq; tuos exurge dolores,
Infragilemq; animum, quò potes, uſq; tene.
An melius per te virtutum exempla petemus,
Quàm ſi Romanæ principis edis opus?

Regem decet patriam liberis ſuis
præferre.

Seneca in Troade.

Præferre patriam liberis, legem decet.

Regem fides magis tuetur quàm
ferrum.

seneca in Octauia.

NERO. Ferrum tuetur principem.
SENECA. Melius fides.

Regem inuiſum magis opprimit vulgus,
quàm iacentem, id eſt, humilem
calcat.

seneca in Octauia.

NERO. Calcat iacentem vulgus.
SENECA. Inuiſum opprimit.

Re-

Regem impium interimere ſacrificiũ Deo gratiſſimum eſse dicitur.

seneca in Hercule furente.

Victima haud vlla amplior
Poteſt, magisq; optima mactari Ioui,
Quàm rex iniquus.-

Rex vt regi, ſic reges omnes Deo ſubiiciuntur.

Horat. lib. 3. Oda. 1.

Regum timendorum in proprios reges,
Reges in ipſo imperium eſt Iouis
Clari giganteo triumpho
Cuncta ſupercilio mouentis.

seneca in Thyeſte.

Omne ſub regno grauiore regnum eſt.

statius lib. 3. sylua.

-- Quid enim terrisq;, poloq;
Parendi ſine lege manet? vice cuncta geruntur,
Alternisq; premunt proprijs ſub regibus omnis
Terra, premit fęlix regum diademata Roma:
Hãc ducibus frenare datum, mox creſcit in illos
Imperium ſuperis.-

Reliqua quære in tit. de Deo, Deo ſubiiciuntur. &c. & tit. de Potentia.

Vi extortus à rege metus, grauis eſt.

Seneca in Octauia.

NERO: Metuant neceſſe eſt.
SENECA. Quicquid exprimitur, graue eſt.

Reges omnia quæ libet audent, adeo vt nullum hodie ſcelus reliquum ſit, quod in regno non deprehendatur.

Sil-

Sillius Italicus lib. 16. bel. Pu.

-- Quid iam non regibus auſum?
Aut quod iam regni reſtat ſcelus?

Seneca in Octauia.

NERO. Fortuna noſtra cuncta permittit mihi.

Ibidem

NERO. Inertis eſt, neſcire quod liceat ſibi.

Regibus ſeruire qui uult iuſta atq; honeſta omnia deponat neceſſe eſt. Nam Aula regum fraudis eſt plena.

Seneca in Hippol.

Verum iuſta, qui reges timet,
Deponat omne pellat ex animo decus:
Malus eſt miniſter regij imperij pudor.

Ibidem.

Fraus ſublimi regnat in aula,

Lucan. lib. 8. bel. ciuil.

—Exeat aula
Qui uolet eſſe pius, virtus & ſumma poteſtas
Nõ coeũt, ſemper metuent, quem ſæua pudebũt.

Seneca in Agamemnone.

—Iura pudorq;,
Et coniugij ſancta fides
Fugiunt aulas.--

Reges multi colunt, ut regio uallati fauore, alios opprimere liceat.

Seneca in Hercule Oeteo.

Colit hic reges, calcet ut omnes
Perdatq; alios, nullumq; leuet
Tantum ut noceat cupi, eſſe potens.

Reliqua pete ex titu. de Potentia, poten-

tum.

tum aditus &c. & ex tit. de Ambitione.

Reges dubia pro certis timere ſolent.

Seneca in Oedipo.

Dubia, pro certis ſolent timere reges.

CRE. Qui pauit uanos metus ueros facetur.

Regum manus longæ eſſe dicuntur.

Ouid. Epiſt. 16. Heroid.

An neſcis longas regibus eſſe manus?

Regum ira grauis eſſe dicitur.

Seneca in Medea.

Grauis ira regum eſt ſemper.

DE RELIGIONE.

Religione neglecta multa atq; innumera mala Italiæ Deus immiſit.

Horat. Oda 6. lib. 3.

Dij multa neglecti dederunt
Heſperia mala luctuoſæ.

Feſtiuis diebus homines diuinis tantum uacare debent, & ad hoc exhortatio læpidiſſima.

Ouid. lib. 1. Faſto.

Proſpera lux oritur, linguis animiſq; fauete:
Nunc dicenda bono ſunt bona uerba die.
Lite uacent aures, inſanaq; protinus abſint
Iurgia, differ opus liuida turba tuum.

Tibullus lib. 2. Eleg. 1.

Luce ſacra requieſcat humus, requieſcat arator,
Et graue ſuſpenſo uomere ceſſet opus.

Sol-

Soluite uincla iugis, nunc ad præſepia debent
Plena coronato ſtare boues capite.
Omnia ſint operata Deo, non audeat ulla
Lanificam penſis impoſuiſſe manum.

Hilaritas Deo grata eſt, præcipuè in feſtis.

Ouid. lib. 2. de ponto.

Dij quoq; ut à cunctis hilari pietate colantur
Triſtitiam poni per ſua feſta iubent.

Seneca in Octauia.

Parcite lacrymis urbis feſto,
Lætoq; die—

Diuinis in rebus id ſumptus, quod inſumitur in lucro eſt.

Plautus in Milite.

Quod in diuinis rebus ſumas ſumptus, ſapienti lucro eſt.

Mens bona Deo offerenda eſt, non aurum.

Perſius Satyra 2.

— At uos
Dicite pontifices in ſacro quid facit aurum?
Nēpe hoc quod Veneri donatæ à uirgine pupæ.
Quin damus id ſuperis, de magna quod dare lance
Non poſſit magni Meſſalæ lippa propago,
Compoſitum ius, faſq; animi, ſanctoſq; receſſus
Mentis, & incoctum generòſo pectus honeſto.
Hoc cedo ut admoueam templis, & farre litabo.

Tibullus eleg. 1. lib. 2.

Caſta placent ſuperis, pura cum mente uenite,
Et manibus puris ſumite fontis aquam.

Sa-

Sacra peccatores contingere religio eſt, igitur ab illis abſtinebunt.

Vergil. lib. 2. Aeneid.

Tu genitor cape ſacra manu, patrioſq́; penates.
Me bello ex tanto digreſſum, & cæde recenti
Attrectare nefas, donec me flumine uiuo
Abluero--

Ouid. lib. 2. Faſtor.

Innocui ueniant, procul hinc, procul impius eſto
Frater, & in partus mater acerba ſuos.
Cui pater eſt uiuax, qui matris digerit annos,
Quæ premit inuiſam ſocrus iniqua nurum,
Tantalidæ fratres abſint, & Iaſonis uxor,
Et quæ ruricolis ſemina toſta dedit,
Et ſoror, & Progne, Tereusq́; duabus iniquus,
Et quicunq́; ſuas per ſcelus auget opes.

Idem. Epiſt. 7. Heroid.

Pone deos, & quæ tangendo ſacra prophanas.
Non bene cæleſtes impia dextra colit.

Sillius italicus lib. 17. bel. Pun.

Tum puppe è media magna clamore ſacerdos:
Parcite pollutis contingere uincula palmis,
Et procul hinc moneo, procul hinc quæcunque prophanæ
Ferte gradus, nec uos caſto miſcete labori
Dum ſatis eſt monuiſſe deæ: quod ſi qua pudica
Mente ualet, ſi qua illæſi ſibi corporis adſtat
Conſcia, uel ſola ſubeat pia munera dextra.

DE REIS.

Reus abſens peragi non debet, quo ſe purgare poſſit.

Ouid. Epiſt. 19. Heroid.

Cur reus infœlix abſens agor? & mea cùm ſit
Optima, non ullo cauſa tuente perit.

Reos defendere ob lucrum turpe eſt.

Ouid. lib. 1. Eleg. ſiue amo.

Turpe reos empta miſeros defendere lingua,
Quod faciat magnas turpe tribunal opes.

Reus uanos metus timens accuſationem ueram eſſe oſtendit.

Seneca in Oedipo.

Qui pauet uanos metus, ueros fatetur.

DE REPREHENSIONE.

Reprehenſio mitis potius eſſe debet quàm ſeuera.

Plautus in Bacchid.

Eia Lyde leniter qui ſæuiunt, ſapiunt magis.
Minus mirandum eſt illic ætas ſi quid illorum facit,
Quàm ſi non facit. feci ego iſthæc itidem in adoleſcentia.

Reprehenſor aliorum abſq; uitio eſſe debet.

Plautus in Truculento.

—Rationem dicam. quia qui
Alterũ incuſat probri, ipſum ſe intueri oportet.

Re-

Reprehenſor ſiue caſtigator morum, opere adimplere debet, quod ore docet, & tunc populus eius præceptis facillimè obſecundabit, quod ſi non fecit illud, tunc à populo ſubſannabitur & exibilabitur.

Ouid. lib. 6. Faſtor.

Sic agitur cenſura, & ſic exempla parantur,
Cùm iudex alios, quod monet, ipſe facit.

Claud. de 4. Honorii conſ.

In commune iubes, ſi quid, cenſeſq́; tenendum,
Primus iuſſa ſubi, tunc obſeruantior æqui
Fit populus: nec ferre uetat, cùm uiderit ipſum
Autorem parere ſibi—

Et infra.

--Nec ſic inflectere ſenſus
Humanos edicta ualent, quàm uita regentis

Horat. lib. 2. ſatyr. 1.

--Si quis
Opprobrijs dignum latrauerit integer ipſe
Soluetur riſu tabulæ, tu miſſus abibis.

Iuuenal. Satyra 2.

Lorripidem rectus derideat, Aethiopem albus.
Quis tulerit Gracchos de ſeditione quærentes?
Quis cœlum terris non miſceat, & mare cœlo
Si fur diſpliceat Verri, homicida Miloni?
Clodius accuſet mœchos, Catilina Cethegum?
In tabulam Syllæ ſi dicant diſcipuli tres?

Reprehendens aliquem uere, ille non debet deſiſtere.

Auſonius in Thaletis ſent:

Cùm

Cum uerè obiurges, ſic inimice uiuas.

Reprehendens obſtinatum, uerba facere mortuo dicitur.

Terentius in Phorm.

Verba fiunt mortuo.

Plautus.

Nihilo pluris refert, quàm ſi ad ſepulcrum mortuo dicat iocum.

DE REPVBLICA.

Reſpublica ſiue ciuitas illa bene munita eſt, ſi à decem uitiis immunis ſit, alioqui centuplex murus ad res ſeruandas exiguue erit & nihili.

Plautus in Perſa.

Quid id, quod uidiſti, ut munitum muro tibi ui ſu'ſt oppidum?

PERS. Si incolæ bene morati, pulchrè munitum arbitror.

Perfidia, & peculatus ex urbe, & auaritia ſi exulant.

Quarta, inuidia: quinta, ambitio: ſexta, obtrectatio:

Septimum: periurium. TOX. Euge. PERS. Octaua indiligentia.

Nona: iniuria: decuma, quod peſſimum adgreſſu, ſcelus.

Hæc niſi inde aberunt, centuplex murus rebus ſeruandis paru'ſt.

Ciuium facinora quæ ſint, quos ſecuras uocant.

Plau-

Plautus in Trinummo.

—Nihil eſt profectò ſtu tius,
Nec ſtolidius, neque mendaciloquius, neq; argu tum magis,
Neq; confidentiloquius, neq; periurius, quam ur bani aſſidui,
Ciues quos ſcurras uocant.
Qui omnia ſe ſimulant ſcire, nec quicquā ſciūt,
Quod quiq; in animo habent, aut habituri ſunt
Sciunt id quod in aurem rex reginæ dixerit, ſciunt, quod
Iuno fabulata ſit cum Ioue: quæ neque futura neq; facta ſunt,
Tamen illi ſciunt. falsóne an uerè laudent, cul-pent, quem uelint,
Non flocci faciunt, dum illud quod lubeat ſciāt.

Ciuitates præclaras adeo deſtructas eſſe plę raſq;, ut nihil illis ex præter nudum no men remanſerit.

Ouid. lib. 15. Metam.

—Sic magna fuit cenſuq; uiriſq;,
Perq; decem potuit tantum dare ſanguinis an-nos,
Nunc humilis ueteres tantummodo Troiæ rui-nas,
Et pro diuitijs tumulos oſtendit auorum.
Clara fuit, parte, magnæ uiguere Mycenæ,
Nec non & Cecropis, nec non Amphionis arces.
Vile ſolum Spartæ eſt, altæ cecidere Mycenę.
Oedipodionæ quid ſunt, niſi nomina, Thebæ?
Quid Pandionię reſtant, niſi nomen, Athenæ?

DE

DE REQVIE.

Requie carens durabile non eſt. Igitur ab opere ſubinde ceſſandum eſt.

Ouid. Epiſt. 3. Heroid.

Quod caret alterna requie, durabile non eſt.

Seneca in Hercule furente.

Detur aliquando otium,
Quieſq; feſſis--

Requies uires reparat, ac feſsa membra renouat.

Ouid. Epiſt. 3. Heroid.

Hæc reparat uires, feſſaq; membra nouat.
Arcus et arma tuæ tibi ſunt incitanda Dianæ,
Si nunquam ceſſes tendere, mollis erit,

Pluia ſi deſideras tit. de Otio, & tit. de Recreatone conſulas.

DE RESVRRECTIONE.

Epicurei & Stoici reſurrectionem negant. Nam corruptum ſemel idem numero reſumi, non poteſt naturaliter, ſed ſuper naturaliter indubiè Deus poteſt, quod illos latuit.

Horat. Oda. 7. lib. 4.

Damna tamen celeres reparant cœleſtia Lunæ,
Nos ubi decidimus,
Quò pius Æneas, quò Tullus diues, et Ancus,
Pu luis, & umbra ſumus.

Et poſt pauca.

Cùm ſemel occideris, & de te ſplendida Minos
Fecerit arbitria,
Non te Torquate genus, non te facundia, non te
Reſtituet pietas,
Infernis neq; enim tenebris Diana pudicum
Liberat Hippolytum.
Non lathæa ualet Theſeus abrumpere charo
Vincula Perrithoo.

Lucan. lib. 6. bel. ciuil.

—Nequeunt animam ſibi reddere fata
Conſumpto iam iure ſimel.—

Seneca in Hippol.

—Non unquam amplius
Conuexa tetigit ſupra, qui merſus ſemel,
Adyt ſilentem nocte perpetua domum.

Reliqua pete è tit. de Inferno. Inferni regreſſus non eſt.

Quod autem corruptum ſemel idem numero permiſſione Dei reſumi poſſit. Ouidius libr. 3. de Ponto clare docet his verbis, vbi Cæſari deificato hanc poteſtatem attribuit.

Adde quod extinctos uel aqua, vel marte uel igne
Nulla poteſt iterum reſtituiſſe dies.
Reſtituit multos, aut pœne parte leuauit
Cæſar, & in multis me precor eſſe uelit.

Reſurrectiō mortuorum datur ſecundum Platonicorum ſententiam, quæ uera eſt, ſi intellexit ſupernaturaliter, ſi uero naturaliter, vt uidetur, falſa eſt, ut ſupra dictum eſt.

Vergilius Ecloga 4.

Pauca tamen ſuberunt priſcę ueſtigia fraudis,
Quę tentare Tethyn ratibus quæ cingere muris,
Oppida, quæ iubeant telluri infindere ſulcos,
Alter erit dum Typhis, & altera quę uehat Argo
Delectos heroas: erunt etiam altera bella,
Atque iterũ ad Troiam magnus mitetur Achilles.

Valerius Flaccus lib.3. Argonaut.

—patet ollis ianua Lethi,
Atq; iterum remeare licet, comes una ſororum
Additur, & pariter terras, & ęquora luſtrant.

Lethe fluuius apud inferos eſſe dicitur, cuius latices animæ guſtantes quæq; obliuioni tradunt, & ſic ad propria reuerti uolunt corpora, ſecundum Platonicam ſententiam. Ex qua hoc uerum elicitur, quod reſurrectio mortuorum datur.

Verg. lib.6. Aeneid.

-- Et pauci læta arua tenemus,
Donec longa dies perfecto temporis orbe
Concretam exemit labem, purumq; relinquit
Aethereum ſenſum, atq; aurai ſimplicis ignem.
Has omnes ubi mille rotam uoluere per annos
Lethæũ ad fluuium Deus euocat agmine magno,
Scilicet immemores ſupera vt conuexa reuiſcant
Rurſus, & incipiens in corpora uelle reuerti.

Seneca in Hercule furen.

-- Intus immenſo ſinu
Placido quieta labitur Lethe uado,

De-

Dimitq; curas.—

Claud.lib.2.in Ruffin.

Quos ubi per uarios annos, per mille figuras
Egit Lethęo purgatos flumine, tandem
Rurſus ad humanę reuocat primordia formę.

DE RVINA.

Ruina ſerò ueniens ſolet eſſe maior.

Proper.lib. 2.ad Cynthiam.

Si qua uenit ſero, magna ruina uenit.

Ruinæ maximæ comparatio, quæ moraliter ſignat quod ſublimiora, appetenda non ſunt, eo quod ſubita illos imminet ruina.

Vergil.lib.4.Aeneid.

Ac ueluti annoſam ualido cum robore quercum
Alpini Boreę, nunc hinc, nunc flatibus illinc
Eruere inter ſe certam, it ſtridor & alte
Conſternunt terram concuſſo ſtipite frondes,
Ipſa hęret ſcopulis, & quãtum uertice ad auras
Aethereas, tantum radice in tartara tendit.

Claud.in Ruffin.lib.1.

—*Tolluntur in altum*
Vt lapſu maiore ruant.--

Ouid.lib.de Ponto.

Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo,
Et ſubito caſu, quę ualuere ruunt.

Seneca in Octauia.

Alte extuliſti, grauius ut ruerem.

DE RVRE.

Ruris laus ſumma.

Olympius Nemeſianus Ecloga 2.

Forſitan indignum ducis quod ruſticus Alcon
Te cupiam,qui mane boues in paſcua ducam.
Dij pecorum pauere greges,formoſus Apollo,
Pan doctus,Fauni uates,& pulcher Adonis,

Ouid.2.de Ponto.

Tempus in agrorum cultu conſumere dulce eſt.

Ruſtica vita tranquillior eſt ciuili.

Horat.lib.Epodon.

Beatus ille,qui procul negotiis,
Vt priſca gens mortalium,
Paterna rura bobus exercet ſuos
Solutus omni fœnore.
Non excitatur claſſico miles truci,
Nec horret iratum mare:
Forumq́; vitat,& ſuperba ciuium
Potentiorum limina.

Seneca in Hippol.

Non alia magis eſt libera,& vitio carens,
Ritusq; melior uita,quę priſcos colat,
Quàm quæ relictis menibus ſyluas amat.
Non illam amaræ mentis inflammat furor,
Qui ſe dicauit montium inſontem iugis,
Non aura populi,& vulgus infidum bonis,
Non peſtilens inuidia,non fragilis fauor,
Non ille regno ſeruit,ac regno inuidet,
Vanos honores ſequitur,aut fluxas opes,

Spei

Spei metuſq́, liber, haud illum niger,
Edaxq́, liuor dente degeneri petit.
Nec ſcelera populos, atq́, inter vrbes ſita
Neuit, nec omnes conſcius ſtrepitus pauet.

Ruſticæ ac ciuilis uitæ collatio.
Claud. lib. 1. in Ruffin.

Hæc mihi paupertas anguſtior, hęc mihi tecta
Culminibus maiora tuis: tibi quærit inanes
Luxuries nocitura cibos, mihi donat inemptas
Terra dapes. rapiunt Tyrios tibi uellera ſuccos,
Et picturatæ ſaturantur murice ueſtes,
Hic radiant flores, & prati uiua uoluptas,
Ingenio uariata ſuo fulgentibus illic
Surgunt ſtructa thoris hic mollis pãditur herba
Sollicitum curis non abruptura ſoporem.
Turba ſalutantum latas tibi perſtrepit ędes,
Hic auium cantus, labentis murmurariui.

8

DE SACERDOTIO.

Sacerdotes, ſeu ſacris mancipati ſummopere honorandi ſunt.
Ouid. lib. 1. de Ponto.

Vaticinor, moneoq́, locum date ſacra ferenti:
Non mihi, ſed magno poſcitur ille Deo.
Talia cœleſtes fieri præconia gaudent,
Vt ſua quid ualeant numina teſte probent.

Sacerdotum uiolatores haud parua pœna afficientur.

Plautus in Rudente.

Quis homo eſt tanta confidentia,
Qui ſacerdotem audeat uiolare?
At magno cum malo ſuo fecit hercle.

Sacerdotes concubinarios & quouis ſcelere etiam fœdatos ſacra tangere non licet.

Tibullus eleg. 1. lib. 2.

Vos quoq́ abeſſe procul iubeo, diſcedite ab aris
Cui tulit heſterna gaudia nocte Venus.
Caſta placent ſuperis, pura cum mente uenite,
Et manibus puris ſumite fontis aquam.

Statius lib. 3. Syluarum.

—Procul hinc, procul ite nocentes,
Si cui corde nefas tacitum, feſſiq́ ſenectus
Longa patris, ſi quis pulſatę conſcius vnquàm
Matris, et inferna rigidum timet Aeacon urna,
Inſontes, caſtosq; voco.—

DE SACRIFICIO.

Fides Deo magis placet, quàm ſacrificium.

Ouidius Epiſt. 19. Heroid.

Non boue mactato cœleſtia numina gaudent,
Sed quę pręſtanda eſt, & ſine teſte fides.

Sacrificiū Deo eſſe ſummam hominis ſanctimoniam ſupra oſtendimus tit. de Prælatione. Prælatorum caſtigatio.

Sa-

Sacrificia impiorum Deo abominabilia ſunt.

Perſius ſatyra.2.

O curuæ in terris animę, & cęleſtiam inanes.
Quid iuuat hoc templis noſtros immittere mores.
Et bona dys ex hac ſcelerata ducere pulpa?

Plaut.in Rudente.

Atq; hoc in animum ſceleſti inducunt ſuum,
Iouem ſe placare poſſe omnibus hoſtiis,
Et operā & ſumptum perdunt:atq; id ideo
Fit,quia nihil ei acceptum eſt à periuriis.

Sacrificia immaculata,etiam ſi exigua ſint; Deo ſumme placent.

Ouid.lib.2 de Triſt.

Sed tamen ut fuſo taurorum ſanguine centum,
Si capitur minimo thuris honore Deus.

Horat.Oda.23.lib.3.

--Te nihil attinet.
Tentare multa cęde bidentium,
Paruos coronantem marino
Rore Deos,fragiliq; myrto,
Immunis aram ſi tetigit manus.
Non ſumptuoſa blandior hoſtia
Mollibit auerſos penates
Farre pio,& ſaliente mica.

Sillius Italicus lib.4.

—Iuſta ite precari
Thure pio,cęlumq; feros auertite ritus.
Mite,& cognatum eſt homini Deus.--

Statius lib.1.syluarum.

--Qua nunc tibi pauper acerra

Digna litem? nec ſi vacuet Meuania valles
Aut præſtent niueos clitumnia noualia tauros,
Sufficiant, ſed ſæpe Deis hos inter honores
Ceſpes, & exiguo placuerunt farra ſalino.

Sacrificantes Deus exaudit, ſæpiſſimè pœnam ſubtrahendo ſi negligitur, acerrimè punit.

Ouid. lib. 5. Faſto.

Nos quoq; tangit honos feſtis gaudemus, et aris,
Turbaq; cœleſtes ambitioſa ſumus.
Sæpe Deos aliquis peccando fecit iniquos,
Et pro delictis hoſtia blanda fuit.
Sæpe iouem vidi cùm iam ſua mittere uellet
Fulmina, thure dato ſuſtinuiſſe manum.
At ſi negligimur magnis iniuria pœnis
ſoluitur, & iuſtum præterit ira modum.
Reſpice Teſtiadem, flammis abſentibus arſit:
Cauſa eſt, quod Phœbes ara ſine igne fuit.
Reſpice Tantalidem, eadem dea tela tenebat,
Virgo eſt, & ſpretos bis tamen ulta focos.
Hippolytæ infelix uelles coluiſſe Dionem
Cùm conſternatis diripereris equis.

ſacrificandi exhortatio digniſſima.

ſillius Italicus lib. 12. bel. Pun.

—Dij vota preceſq;
Ferte modò, & tepidos aris libate cruores,
Neu date terga malis.—
—Sed enim ante omnes altaria fument.

DE

DE SANITATE.

Sanitatis pars eſt,ſanari velle.

Seneca in Hippoly.

Precor furorem ſiſte,teq; ipſe adiuua.
Pars ſanitatis, velle ſanari fuit.

Sani facillimè ægrotis recta conſilia præbent.

Ouid.Epiſt.Conſ.ad Liuiam de morte filii.

Heu mihi quā facile eſt quāuis hoc contigit,oēs,
Alterius luctu fortia verba loqui.

Terent.in Heaut.

Nonne flagitium eſt,te alijs conſilium dare,
Foris ſapere, tibi non poſſe auxiliarier?

Idem in Andria.

Facile omnes cùm valemus recta conſilia ægrotis damus.
Tu ſi hic ſis,aliter ſentias.

Sanitate nihil melius neq; commodius in hac uita.

Horat. lib. 1.Epiſt.

Si uentri bene,ſi lateri eſt,pedibusq; tuis,nil
Diuitiæ poterunt regale addere maius.

DE SAPIENTIA.

Sapientia Deo proxima eſſe dicitur.

Horatius Oda.12.lib.1.

Proximos illi tamen occupauit
Pallas honores.

Sapientia,& uirtus duæ pennæ ſunt,per quas ad Dei cognitionem peruenitur.

Boetius Metro. 1.lib.4.

Sunt etenim pennæ volucris mihi,
Quæ celſa conſcendant poli.
Quas ſib. cùm velox mens induit
Terras perofa diſpicit.

Sapientiæ initium ſtultitia caruiſſe.

Horat.lib.Epiſt. 1.ad Mœcen.

Virtus eſt uitium fugere & ſapientia prima,
Stultitia caruiſſe.—

Sapientia fortunæ victrix eſt,i.ſapiens fortunæ haud ſubiicitur,quia fortuita quæque ſua ſibi ſubiicit ſapientia.

Iuuenalis Satyra 13.

Magna quidem ſacris,quę dat præcepta libellis,
Victrix fortunę ſapientia.-

Sapientia rectum docet,paulatimq; uitia atq; errores ab homine exuit.

Iuuenalis ſatyra.13.

Paulatim vitia atq; errores exuit omnes
Prima docens rectum ſapientia plurima felix.

Sapientiæ adiutorium neceſſarium eſt:ſine quo nihil bene fit:atq; dicitur,

Horat.de arte Poetica.

Tu nihil inuita dices,faciesq; Minerua.

Sapientiæ commendatio illuſtris.

Lucretius de nat.rerum.1.

Sed nil dulcius eſt bene quàm munita tenere
Edita

Edita doctrina ſapientum, templa ſerena
Deſpicere, vnde queas alios paßimq; videre
Errare, atq; viam palantis quęrere vitæ,
Certare ingenio, contendere nobilitate,
Noctes atq; dies niti præſtante labore,
Ad ſummas emergere, rerumq; potiri.

Sapientiæ condimentum ætas eſt.
Plautus in Trinummo.

Sapientiæ ætas condimentum'ſt, ſapiens ætati cibus eſt.

Sapientia non ætate, ſed ingenio adipiſcitur.
Plautus in Trinummo.

Non ætate, verùm ingenio adipiſcitur ſapientia.

Sapientię inuentor Deus colendus eſt magis, quàm homo, ideo & cęterarum rerũ inuentoribus præponendus eſt.

Lucret lib. 5.

Quis potis eſt dignum pollenti pectore carmen
Concedere pro rerum, maieſtatiſq; repertis?
Quiſve ualet uerbis tantum, qui fingere laudes
Pro meritis eius poſſit, qui talia nobis
Pectore parta ſuo, quęſitaq; præmia liquit?
Nemo, ut opinor, erit mortali corpore cretus.
Nam (ſi vt ipſa petit maieſtas cognita rerum
Dicendum'ſt) Deus ille fuit, Deus inclyta Mẽmi
Qui princeps vitæ rationem inuenit eam, quæ
Nunc appellatur ſapientia quiq; per artem
Fluctibus è tantis uitam tantiſq; tenebris
In tam tranquillo & tam clara luce locauit.
Nanq; Ceres fertur fruges, Liberq; liquoris

Vitigeni laticem mortalibus inſtituiſſe.
Cùm tamen his poſſet ſine rebus vita manere,
Vt fama eſt aliquas etiam nunc viuere genteis:
At bene non poterat ſine puro pectore viui.
Quò magis hic meritò nobis Deus eſſe uidetur,
Ex quo nunc etiam per magnas dedita genteis
Dulcia permulcent animos ſolatia vitæ.
Herculis anteſtare autem ſi facta putabis,
Longius à uera multo ratione ferere.

Sapiens Deo minor eſſe, & in ſe omnia bona habere dicitur.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Mecœn.

Ad ſummum ſapiens vno minor eſt Ioue, diues,
Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum.

Nullus ſapiens bono fragili fidit.

Seneca in Hippol.

— Quis ſapiens bono
Confidit fragili? dum licet vtere.

Sapientis eſt animum flectere vbi opus eſt.

Terentius in Phorm.

Quàm ſcitum eſt eiuſmodi parare in animo cupiditates,
Quas cùm aduerſæ res ſient paulò mederi poſſis.

Idem in Hecyra

Iſthuc eſt ſapere, qui vbicunque opus ſit animũ poſſis flectere.

Sapientis eſt bonis bonum eſſe, malis verò econtra.

Plautus in Bacchid.

Nullus frugi eſſe poteſt homo, niſi qui & bene & malè

malè facere tenet
Frugi conuenit eſſe hominem pectus cui ſapit.
Bonus ſit bonis, malus ſit malis, utcũq; res ſit ita animum habeat.

Sapientis eſt, non tantum præſentia ſcire, ſed & futura.

Terent. in Adelph.

O Demea iſthuc eſt ſapere, nõ quod ante pedes modo eſt:
videre, ſed etiam illa, quæ futura ſunt proſpicere

Sapienti nuntiaſſe ſat eſt.

Terentius in Phorm.

Ah dictum ſapienti ſat eſt.

Sapientem omnia conſilio prius experiri decet, quàm armis.

Terentius in Eunucho.

Omnia prius experiri conſilio, quàm armis ſapientem decet.

Sapientes ſiue ſuperiorum rerum notitiam habentes rari eſſe dicuntur.

Manilius lib. 2. Aſtrono.

Hæc ego diuino cupiam cùm ad ſydera flatu
Ferre, nec in turbam, nec turbæ carmina condam:
Sed cœlo noſcenda canam mirantibus aſtris,
Et gaudente ſui mundo, per carmina vatis,
Vel quibus illa ſacros non inuidere meatus,
Notitiamq; ſui minima eſt quæ turba per orbẽ.

DE SCELERE.

Sce-

Scelus vnius in omnes referendum non eſt.

Seneca in Hippol.

Cur omnium ſit culpa, paucorum ſcelus?

Sceleris coacti culpa ad autores redit.

Seneca in Troade.

Quid iuſſa ceſſas agere? ad autores redit
Sceleris coacti culpa.

Scelera ſæpe in autorem ſuum redeunt.

Seneca in Thyeſte.

Sæpe in magiſtrum ſcelera redierunt ſua.

Scelus proſperum, uirtus uocatur.

Seneca in Hercule furente.

Proſperum, ac fœlix ſcelus
Virtus uocatur.

Sceleris locum error ingens ſæpe obtinuit.

Ibidem.

Quis nomen unquam ſceleris errori dedit?
Sæpe error ingens ſceleris obtinuit locum.

Ob ſcelera immenſa quæ nunc regnant, cœlum, terra, atq; ſol lugere debent.

Seneca in Hercule furen.

Lugeat æther magnusq; parens
Aetheris alti, tellusq; ferax,
Et vaga ponti mobilis vnda,
Tuq; ante omnes qui per terras,
Tractusq; maris fundis radios,
Noctemq; fugas ore decoro.
Feruide Titan.

DE

DE SCIENTIA.

Scientia nihil dignius eſt in humanis.

Luc.lib.4.de nat.rerum.

Nam nihil egregius, quàm res eſt cernere aptas,
Ab dubijs, animus quas ab ſe prótinus abdit.

Scientiam negans eſſe, eam ponit atq; concedit.

Lucret.lib.4. de nat.rerum.

Deniq; nil ſciri ſi quis putat, id quoq; neſcit
An ſciri poſſit, qui nihil ſe ſcire fatetur.

Scire omnes appetunt naturaliter, ſed mercedem doctori nemo vult ſoluere.

Iuuenalis Satyra 7.

Quis color, et quod ſit cauſæ genus, atq; vbi ſũma
Queſtio, quę veniant diuerſa parte ſagittæ
Noſce uolunt omnes, mercedem ſoluere nemo.
Mercedem appellas quid enim ſcio, culpa docẽtis
ſcilicet arguitur, quod lęua in parte mamillæ
Nil ſapit Arcadico iuueni.-

ſcire hac in ætate oportet, quis capite cãdido incedat, id eſt, fideliter atq; iuſtè.

Plautus in Muſtellaria.

Sapere iſta ætate oportet quis capite candido.

DE SCRIPTO.

Scribendum eſt ſubinde amicis, eò quòd literæ rarò ad illos perferuntur.

Ouid.lib.4.de Triſt.

Innu-

Innumeri montes inter me,teq; , viæq; ,
Fluminaq; & campi,nec freta pauca iacent.
Mille poteſt cauſis a te quæ littera ſæpe
Miſſa ſit in noſtras rata venire manus.
Mille tamen cauſas ſcribendo vince frequenter,
Excuſem ne te ſemper amice mihi.

Scribendum ſubinde amicis,ne à nobis con
temni uideantur,& ad hoc exhortatio.
Claud.in Epiſt.ad Olibrium.

Quid rear affatus quod non mihi dirigis ullos?
Nec redit alterno pollice ducta ſalus?
Scribendine labor?ſed quæ tam prompta facultas,
Carmina ſeu fundis,ſeu Cicerone tonas?
Cedere diuitijs animi fortuna fatetur,
Et tantas oris copia vincit opes.
An rarus,qui ſcripta ferat?quin tempore nullo,
Ceſſant Flamineæ puluerulenta viæ.
Cùm ſuat ingenium,cùm ſit qui dicta reportet,
Quę niſi,contemnior,cauſa relicta tibi?
Idem eadem Epiſt.

Quin age rumpe moras,remoraturasq; ſodalem,
Abſens eloquio fertiliore doce,
Crebraq; fæcundo feſtinet littera curſu,
Digna tuis animis inſinuanda meis.
Dignatus tenui Cæſar ſcripſiſſe Maroni,
Et tibi dedecori ſcribere? Muſa vale.
Idem in Probinum.

Quem precor inter nos habitura ſilentia finem?
Quando dabit gratas littera noſtra uices?
Me timidum,vel te potius dixiſſe ſuperbum
Conuenit,alterius crimen ut erq; tenet.

Tranſi-

Transfluxere dies,& dum ſcripſiſſe priorem
Pœnitet,æternas itur in uſq; moras.
Sed quid agam? cœpiſſe uitat reuerentia ueſtri,
Hinc amor hortatur ſcribere,uincat amor.
Fors iuuat,audentes,priſci ſententia uatis,
Hac duce non dubitem te reticente loqui.

Et infra.

Ergo laceſſitus tandem reſcribe roganti.

Ouid.lib.5.de Triſt.

Quod tua me rarò ſolatur epiſtola peccas,
Remq; piam præſtas,& mihi uerba negas.
Hoc precor emenda,quod ſi correxeris unum,
Nullus in egregio corpore nænus erit.

Ibidem.

Vtq; ſolebamus conſumere longa loquendo
Tempora,ſermoni deficiente die:
Sic ferat at referat tacitas nunc littera uoces,
Et peragant linguæ charta manuſq; uices.
Quod tibi ne nimium uidear diffidere,ſi tq;
Verſibus his paucis admonuiſſe ſatis.
Accipe quo ſemper finitur epiſtola uerbo,
Atq; meis diſtent ut tua fata,uale.

Amantium ſcripta relegenda non ſunt, ſed igni mandanda.

Ouid.lib.2.de remed.amoris.

Scripta caue relegas blandæ ſeruata puellæ.
Conſtantes animos ſcripta relecta mouent.
Omnia pone feros,quamuis inuitus in ignes.
Et dic,ardoris ſit rogus iſte mei.

Scripta non præcipitanda,ſed in nouum annum premenda ſunt .n. tam diu aſſeruan-

uanda, donec & alii & tu ipſe diligenter caſtigaris.

Horat. ſatyra 10. lib. 1.

Sæpe ſtilum uertas, iterum quæ digna legi ſint
Scripturus, neq; te ut miretur turba labores.
Contentus paucis lectoribus—

Idem de arte Poetica.

—Si quid tamen olim
Scripſeris, in Metij deſcendat iudicis aureis,
Et patris, & noſtras, nonumq; prematur in annum.
Membranis intus poſitis delere licebit,
Quod non edideris —

Scriptores materiam uiribus æquam in omni ſcripto ſumere debent.

Horat. in arte Poetica.

Sumite materiam ueſtris, qui ſcribitis, æquam
Viribus, & uerſate diu, quid ferre recuſent,
Quid ualeāt humeri, cui lecta potenter erit res,
Nec facundia deſeret hunc, nec lucidus ordo.

Propertius lib. 3. eleg ad Mæcen.

Quid me ſcribendi tam uaſtũ mittis in æquor,
Non ſunt apta meæ grandia uela rati.
Turpe eſt quod nequeas capiti cõmittere põdus,
Et preſſum inflexo mox dare terga genu.
Omnia non pariter rerum ſunt omnibus apta,
Flamma nec ex æquo ducitur ulla iugo.

Titus Calpurnius Ecloga. 4.

Dulce quidem reſonas, nec te diuerſus Apollo
Reſpicit ô iuuenis, ſed magnæ munera Romæ
Non ita cantari debent, ut ouile Menalcæ.

In omni ſcripti genere non tam ſermonis ele-

elegantia, quàm fides & pietas exigitur.

Titus Caphurnius Ecloga 4.

Quicquid id eſt, ſyluestre licet uideatur acutis
Auribus, & noſtro tantum memorabile pago,
Dum mea ruſticitas, ſi non ualet arte polita
Carminis, at certè ualeat pietate probari.

DE SENECTVTE.

Senectutis periphraſis.

Cornelius Gallus.

Stat dubius tremulusq; ſenex, ſemper malorum
Credulus, & ſtulte quæ facit ipſe timet,
Laudat præteritos, præſentes deſpicit annos.
Hoc tantum rectum quod facit ipſe putat.

Et infra.

Hæ ſunt primitiæ mortis, his partibus ætas
Defluit, & pigris greſſibus ima petit.
Non habitus, non ipſe color, non greſſus euntis,
Non ſpecies eadem quæ fuit ante manet.
Labitur ex humeris demiſſo corpore ueſtis,
Quæq; breuis fuerat iã modo lõga mihi eſt.
Contrahimur, miroq; modo decreſſimus ipſi,
Diminui noſtri corporis oſſa putes.
Nec cælum ſpectare licet, ſed prona ſenectus
Terram, à qua genita eſt, & reditura, uidet.
Fitq; tripes, prorſus quadrupeſq;, ut paruulus infans
Et per ſordentem flebile ſerpit humum.
Ortus cuncta ſuos repetunt, matremq; requirũt.
Et redit ad nihilum, quod fuit ante nihil.
Hinc eſt quod baculo incũbens ruitura ſenectus
Aſſi-

Aſſiduo pigram uerbere pulſat humum.
Et numeroſa mouens certo ueſtigia paſſu,
Talia rugato creditur ore loqui.
Suſcipe me genitrix, nati miſerere laborum,
Membra uelis gremio feſſa fouere tuo.

Senectus hyemi comparatur.
Ouid. lib. 15. Metam.

Inde ſenilis hyems tremulo uenit horrida paſſu,
Aut ſpoliata ſuos, aut quos habet alba capillos.
Noſtra quoq; ipſorum ſemper, requieq; ſine ulla
Corpora uertuntur, nec quod fuimùs ve ſumúsve
Cras erimus—

Senectus animi uires non debilitat.
Verg. lib. 9. Aeneid.

—Nec tarda ſenectus
Debilitat uires animi, mutatq; uigorem.

Senectus ægra dicitur, quia ægritudinibus plena obrepuit.
Ouid. lib. 14. Metam.

—Sed iam felicior ætas
Terga dedit, tremuloq; gradu uenit ægra ſenectus.

Senectus arrogans ac loquax eſt.
Cornelius Gallus.

Se ſolum doctum, ſe iudicat eſſe peritum,
Et quod ſit ſapiens deſipit ipſam actus.
Multa licet nobis referens, eademq; reſoluens
Horret, & alloquium conſpuit ipſe ſuam.
Deficit auditor, non deficit ipſe loquendo,
O ſola fortes garrulitate ſenes,
Omnia nequiquam clamoſis uocibus implet,
Nil ſatis eſt, horret quæ placuere modo.

Arri-

Arridet de ſe ridentibus, ac ſibi plaudens
Incipit opprobrio lætior eſſe ſuo.
Hæ ſunt primitiæ mortis, his partibus ætas
Defluit.

Senectutem quæ dedeceant.

Cornelius Gallus.

Turpe ſeni uultus nitidi, ueſteſq; decoræ,
Atq; etiam eſt ipſum uiuere turpe ſenem.
Crimen amare iocos: crimen, conuiuia, cantus,
O miſeri quorum gaudia crimen habet.

Senectus baculo greſſum adiuuat.

Ouid. lib. 8. Metam.

Membra leuāt baculis, tardiq; ſenilibus annis.

Titus Calphurnius Ecloga 5.

Aſpicis ut nobis iam dudum mille querelas
Adferat, & baculum premat inclinat ſenectus.

Seneca in Hercule furen.

Iners ſenectus adiuuat baculo gradum.

Senectus multa commoda ſecum adfert atq; aufert.

Horat. in arte Poetica.

Multa ferunt anni uenientes commoda ſecum,
Multa recedentes adimunt--

Cornelius Gallus.

Tu me ſola tibi ſubdis miſeranda ſenectus,
Cui cedit quicquid uincere cuncta poteſt.
In te corruimus, tua ſunt quæcunq; fatiſcunt,
Vltima quæq; tuo conficis ipſa malo.

Senectus iuuentuti ſimilis grata eſt.

Auſonius in Chilonis ſent.

Grata ſenectus homini parilis iuuentæ.

Se-

Senectus magis morte metuenda eſt, nam morbus eſt.

Iuuenalis ſatyra. 11.

Non præmaturi cineres, nec funus acerbum
Luxuriæ, ſed morte magis metuenda ſenectus.

Terentius in Phorm.

Senectus ipſa morbus eſt.

Senectutis incommodorum deſcriptio. notabilis.

Horat. de arte Poetica.

Multa ſenē circumueniunt incōmoda, uel quod
Quærit, & inuētis miſer abſtinet, ac timet uti,
Vel quod res omnes timidè gelidèq; miniſtrat:
Dilator, ſpe longus, iners, auidusq; futuri:
Difficilis, querulus, laudator temporis acti,
Se puero, cenſor, caſtigatorq; minorum.

Iuuenalis ſatyra. 10.

Sed quàm continuis, & quantis longa ſenectus
Plena malis, deformem & tetrum ante omnia uultum.
Diſſimilemq; ſui, deformem pro cute pellem,
Pendenteſq; genas & taleis aſpice rugas,
Quales umbriferos ubi pandit Trabraca ſaltus,
In uetula ſcalpitiam mater ſimia bucca.
Plurima ſunt iuuenū diſcrimina, pulchrior ille
Hoc, atq; ille alio, multum hic robuſtior illo,
Vna ſenum facies, cùm uoce trementia labra
Et iam leue caput, madidiq; infantia naſi,
Frangendas miſero gingiua panis inermi,
Vſq; adeo grauis uxori, natiſq;, ſibiq;,
Vt captatori moueat faſtidia Coſſo.
Non eadem uini atq; cibi torpente palato

Gau-

Gaudia.--

Et poſt pauca.

Præterea minimus gelido iam corpore ſanguis
Febre calet ſola, circumſilit agmine facto
Morborũ genus omne, quorũ ſi nomina quæras
Prõptius expediam quot amauerit Hippia mœchos,
Quot Themiſon *ægros autumno occiderit uno,*
Quot Baſilus *ſocios, quot circũſcripſerit Hirrus,*
Pupillos—

Ibidem.

Ille humero, his lumbis, hic coxa debilis, ambos
Perdidit ille oculos, & luſcis inuideo, huius
Pallida labra cibum capiunt digitis alienis.
Ipſe ad conſpectum cœnæ diducere rictum.
Suetus, hiat tatũ; ceu pullus hirundinis, ad quẽ
Ore uolat pleno mater ieiunat ſed omni
Membrorum damno maior dementia, quæ nec
Nomina ſeruorum, nec uultum agnoſcit amici,
Cum quo preterita cœnauit nocte, nec illos,
Quos genuit, quos eduxit—

Ibidem.

Vt uigeant ſenſus animi, ducenda tamen ſunt
Funera natorum, rogus aſpiciendus amatæ
Coniugis, & fratris, plenæq; ſororibus urnæ,
Hæc data pœna diu uiuentibus, ut renouata
ſemper clade domus, multis in luctibus, inq;
Perpetuo merore, & nigra ueſte ſeneſcant.

Boetius Metro 1. lib. 1.

Venit enim properata malis inopina ſenectus,
Et dolor ætatem iuſſit ineſſe ſuam,
Intempeſtiui funduntur uertice cani,

Et

Et tremit effeto corpore laxa cutis.

Plaut. in Menech.

- Confitus ſum ſenectute, onuſtum gero
Corpus, uires reliquêre, ut ætas mala eſt merx? mala eſt ergo.
Nam res plurimas peſſumas cùm aduenit, adfert, quas ſi autumem
Omnes, nimis longus ſermo eſt.

Senectutis memoria aſſiduè retinenda eſt, quia homini non parum confert.

Ouid. lib. 3. de arte aman.

Venturæ memores iam nunc eſtote ſenectæ,
Sic nullum uobis tempus abibit iners.

Senectus odioſa eſt adoleſcentulis.

Terentius in Hecyra.

Odioſa eſt hæc ætas adoleſceptulis.

Emeritæ ſenectæ iam nulla præmia dantur.

Claud. de bel. Gildonico.

Deſeror, emeritæ iam præmia nulla ſenectæ.

Senes à noxiis omnibus nudati eſſe debent.

Horat. lib. 2. Epiſt. ad Florum.

Nō es auarus, abi. Quid cætera? num ſimul iſto
Cum uitio fugere? caret tibi pectus inani
Ambitione? caret mortis formidine, & ira?
Somnia, terrores magicos, miracula, ſagas.
Nocturnos lemures portentaq; Theſſala rides?
Natales grate numeras? ignoſcis amicis?
Lenior & melior ſis accedente ſenecta?
Quid te exempta iuuat ſpinis de pluribus una?

Viuere

Viuere ſi recte neſcis, decede peritis.
Luſiſti ſatis, ediſti ſatis, atq; bibiſti,
Tempus abire tibi eſt, ne potum largius æquo
Rideat, & pulſet laſciua decentius ætas.
Plautus in Milite.
Vacuum eſſe iſtac te ætate hic decebat noxijs.
Itidem, ut tempus anni ætatē aliam aliud factum conuenit.
ſenio ac uetuſtate cōfectis quieſcēdum eſt.
Propert.eleg.26.lib.2.
Miles depoſitis annoſus ſecubat armis,
Grandęuiq; negant ducere aratra boues.
Putris & in uacua requieſcit nauis arena,
Et vetus in templo bellica parma vacat.
ſenes communiter auari ſunt.
Terent,in Adelph.
—O noſter Demea.
Ad omnia alia ętate ſapimus rectius.
Solum vnum hoc uitium adfert ſenectus hom bus,
Attentiores ſumus ad rem omnem, quàm ſat eſt.
ſenes fœlices dicuntur per antiphraſim.
Iuuenalis ſatyra 10.
Rex Pylius (magno ſi quicquā credis Homero)
Exemplum uitæ fuit à cornice ſecundæ.
Fœlix nimirum, qui per tot ſecula mortem
Diſtulit, atq; ſuos iam dextra computat annos,
Quippe nouum toties muſtum bibit oro parūper
Attendas, quantum de legibus ipſe queratur
Fatorum, & nimio de ſtamine, cùm videt acris,
Antilochi barbam ardentē, nam quærit ab omni
Quiſquis adeſt ſocio, cur hæc in tempora duret,

Quod facinus dignum tam longo admiſerit æuo.

Senes immemores ſunt.

Seneca in Oedipo.

prima langueſcit ſenum
Memoria, longo laſſa ſublabens ſitu.

Senes reuerendi ſunt ſummopere, exemplo antiquorum.

Ouid lib. 5. Faſto.

Magna fuit capitis quondam reuerentia cani,
Inq; ſuo pretio ruga ſenilis erat.

Ibidem.

Nec niſi poſt annos patuit tunc curia ſeros,
Nomen & ætatis mite Senatus habet.

Et infra.

Verba quis auderet coram ſene digna rubore
Dicere? Cenſuram longa ſenecta dabat.

Iuuenalis Satyra 13.

Improbitas illo fuit admirabilis æuo.
Credebant hoc grande nefas, & morte piandum
Si iuuenis uetulo non aſſurrexerat, & ſi
Barbato cuicunq; puer, licet ipſe videret
Plura domi farra, & maiores glandis aceruos,
Tam venerabile erat præcedere quatuor annis,
Primaq; par adeo ſacræ lanugo ſenectæ.

Senem acta generoſa hominem reddunt.

Ouid. epiſt. conſ. ad Liuia de mor. fil.

Ipſe tibi emiſſus nebuloſum littus Auerni
Sic liceat forti verba tot ore ſonet.
Quid numeras annos, vixi maturior annis.
Acta ſenem faciunt, hæc numeranda tibi.

Frons triſtis ſenem decet.

Se-

Seneca in Hippol.

Lætitia iuuenem, frons decet triſtis ſenem.

Senum officium eſt iura, & leges noſcere.

Ouid. 9. Metamor.

Iura ſenes norint, & quid liceatq; nefasq;,
Fasq; ſint inquirant, legumq; examina ſeruent.

DE SERMONE.

Sermone docto, ac hilari ioco terendum eſt tempus hyemale.

Statius lib. 4. syluarum.

Nobis uerus amor, medioq; Helicone petitus
Sermo, hilaresq; ioci brumalem abſumere noctẽ
Suaſerunt, mollemq; oculis expellere ſomnum.

Sermo vtilis ac dulcis omnium ſuffragia ſibi vendicat.

Horat. in arte Poëtica.

Omne tulit punctum, qui miſcuit utile dulci.

Omnis hominum ſermo in his duobus monoſyllabis, Eſt, & Non, verſatur.

Vergil. de Eſt, & Non.

Eſt, et Non cuncti, monoſyllaba nota frequentãt,
His dẽptis nihil eſt hominũ quod ſermo voluet,
Omnia in his, & ab his ſunt omnia, ſiue negoti,
Siue oti quicquam eſt, ſeu turbida, ſiue quietis.
Qualis uita hominũ, duo quã monoſyllaba uerſant?

Sermo omnis ſiue colloquiũ in pauca conferendus eſt, ne ſuſpectus fiat.

ſeneca in Medea.

Suſpecta ne ſint longa colloquia, amputa.

Terentius in Phorm.

Cedo, quid portas obſecro, atq; id, ſi potes vno uer-
bo expedi.

ſermone lõgo, uerborumq; ambage ac circuitu manifeſta probanda non ſunt.

Manilius lib 2. Aſtrono.

Sed ne circuitu longo manifeſta probentur,
Ipſa fides operi faciet pondusq; fidemq;.

ſermo facundus in uia pro uehiculo eſt.

Vergilius lib. 8. Eneid.

—Ibat rex obſitus æuo,
Et comitem Aeneam iuxta, natumq; tenebat
Ingrediens varioq; uiam ſermone leuabat.

Exempla ſermonis, qui uno die non poterit abſolui.

Verg. lib. 1. Aeneid.

O dea ſi prima repetens ab origine pergam,
Et vacet annales noſtrorum audire laborum,
Ante diem clauſo componet veſper olympo.

Ouid. lib. 15. Metamor.

Deſinet ante dies & in alto Phœbus anhelos
Aequore tinget equos, quàm cõſequar omnia di-
ctis
In ſpecies translata nouas.—

Plautus in Captiuis.

Si ego item memorē, quę me erga multa feciſti
Nox diem adimat. *(bene*

DE SERVITVTE.

Seruum eſſa, durum & graue eſt.

Seneca in Troade.

Durum, inuiſum graue eſt

Ser-

Seruita ferre.

Seruum innocentem fidelémve eſſe decet confidentem apud herum ſuum.

Plautus in Capti.

Decet innocentem ſeruum atq; innoxium,
Confidentem eſſe ſuum apud herũ potiſſimum.

Propertius lib.3.eleg.

Omnis enim debet ſine uano nuntius eſſe,
Maioremq; timens ſeruus habere fidem.

Seruum oculos manus,uerbaq; domita habere decet.

Plautus in Milite.

—Non homini ſeruo ſuos
Domitos oportet habere oculos, & manus
Orationemq;.

Seruum ſcire decet potius quam loqui.

Plautus in Epidico.

Sed taceam optimum eſt, plus ſcire ſatius eſt,
Quam loqui ſeruum hominem, ea ſapientia eſt.

Seruum ſuperbum eſſe non decet.

Plautus in Aſinaria.

Non decet ſuperbum eſſe hominem ſeruum.

Seruum domini ſui uoluntatem in pectore habere decet.

Plautus in perſa.

Qui bero ſuo ſeruire vult, bene ſeruit ſeruitutem
Næ adepol illum multa in pectore ſuo collocare oportet,
Quæ hero placere cẽſeat præſenti atq; abſẽti ſuo.

Seruos complures oẽs habere uolunt, nihil interim curantes boni ne,an mali ſint.

Plautus in Menæch.

Cliētes ſibi omnes uolum eſſe multos boni ne an mali ſient.
Id haud quæritant, res quæritur magis quàm clientum fides.
Quoiuſmodi cluat: ſi eſt pauper, atq; haud malus,
Nequam habetur: ſin diues eſt, habetur is cliēs.
Frugi qui neque leges, neq; æquum, neq; bonum vſquam colunt.
Sollicitos patronos habent, datum denegant, quod datum eſt.

Seruus eſſe debet, qui ſe non habet, & qui aſſiduè concupiſcit.

Martialis lib. 2. Epigram.

Reges & dominos habere debet,
Qui ſe non habet, atq; concupiſcit,
Quod reges dominiq; concupiſcunt.

Seruus non eſt qui pio atq; egregio ſubiicitur principi.

Claud. lib. 3. in laud. ſtili.

Fallitur egregio quiſquis ſub principe credit
ſeruitium, nunquam libertas gratior extat,
Quàm ſub rege pio.—

Seruo atq; captiuo ſi addatur malum, ad maius malum promptiſſimus efficitur.

Plautus in Menæch.

Homines captiuos qui catenis vinciunt,
Et qui fugitiuis ſeruis induunt compedes,
Nimis ſtulte faciunt mea quidem ſententia.
Nam homini miſero malum ſi accedit ad malū,
Maior lubido eſt fugere, & facere nequiter.

Nam

Nam ſi ex catenis eximunt aliquomodo,
Tum compediti ianuam lima perterunt,
Aut lapide excutiunt clauum.

DE SIMILITVDINE.

Similitudinis maximæ quæ aliquãdo inter duos apparet, intimatio iucunda.

Plautus in Menæch.

Nam ego hominem homini ſimiliorem nunquam vidi alterum,
Nec aqua aquæ, nec lacte lacti, crede mihi, vſquam ſimilius,
Quàm hic tui eſt, tuq; huius.—

Simile ſuum ſimile naturaliter diligit, & eſt argumentum à contrario ſumptum.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Lollium.

Oderunt hilarem triſtes, triſtemq; iocoſi,
Sedatum celeres, agilem gnauumq; remiſſi.

Iuuenalis.

Magna inter mores concordia.—

ſimilium idem eſt iudicium.

Plaut. in Moſtel.

Poſtremo, ſi dictiš nequis perduci, vt vera hæc credas
Mea dicta, ex factis noſcerem. vides quę ſim, & quę fui ante?
Nihilo ego minus, quam nũc tu, amata ſim, atq; vni modo geſſi morem,
Qui pol me ubi ætate hoc caput colorẽ cõmutauit
Reliquit deſeruitq; me tibi itidem futurũ credo.

Artifices eiuſdem artis & profeſſionis ſeſe mutuo amant.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Scilicet ingenijs aliqua eſt concordia iunctis
Et ſeruat ſtudij fœdera quiſq; ſui
Ruſticus agricolam, miles fera bella gerentem,
Rectorem dubiæ nauita puppis amat.

DE SIMVLACRIS.

Simulacra non eſſe Deos.

Martialis lib. 8. Epigram.

Qui finxit ſacros auro vel marmore vultus,
Non facit ille deos, qui colit, ille facit.

Simulacris nihil prorſus diuinitatis ineſt.

Statius lib. 2. Theb.

Nulla autem effigies, nulli commiſſa metallo
Forma Dei, mentes habitare & pectore gaudet.

Non ſimulacra ſed deum uidens fœlix eſt.

Ouid. 2. de Ponto.

Felices illi qui non ſimulacra, ſed ipſos
Quiq; Deum coram corpora uera uident.

Pro Deo, ſimulacra coluntur perperam.

Ibidem.

Quos dedit ars uultus effigiemq; colo.
Sic homines nouere deos, quos arduus æther
Occulit, & colitur pro Ioue forma Iouis.

DE SIMVLATIONE.

ſimulare loco, ſ. & tẽpore prudentia eſt.

Vergil. lib. 1. Eneid.

Talia uoce refert, curiſq; ingentibus æger,
Spem uultu ſimulat, premit altum corde dolorẽ

Plau-

Plautus in Trinummo.

Sapiens quidem pol, ipſe fingit fortunam ſibi.

Terentius in Adelph.

Simulare certi eſt hominis.

Vide tit. de Diſſimulatione.

DE SITI.

Sitienti etiã aqua dulcis eſt, nectarq; ſapit.

Ouid. lib. 6. Metamor.

Hauſtus aquæ mihi nectar erit, vitamq́; fatebor
Accepiſſe ſimul, vitam dederitis in vndis,

Sitis maximæ intimatio.

Ouidius lib. 6. Metamor.

—Non ego noſtros.
Aluere hic artus, laſſataq́; membra parabam,
Sed releuare ſitim, caret os humore loquentis,
Et fauces arent, vixq́; eſt uia vocis in illis.

DE SOBRIETATE.

Sobrietas quanta commoda adferat corporibus noſtris.

Horat. lib. 2. ſaty. 2.

Accipe nunc victus tenuis, quæ quantaq; ſecum
Adferat. in primis valeas bene, nam variæ res
Vt noceant homini credas, memor illius eſcæ,
Quæ ſimplex olim tibi ſederit.—

Et infra.

—Vides, vt pallidus omnis
Cœna deſurgat dubia? quin corpus onuſtum
Heſternis vitijs animum quoq; prægrauat vna,

Atq; adfigit humo diuinæ particulam auræ,
Alter vbi dicto citius curata ſopori
Mēbra dedit, uegetus præſcripta ad munia ſurgit.

DE SOLERTIA.

Solertia parit artes. egeſtas inquirit, vſus vero nutrit.

Claud. lib. 3. de rapt. Proſer.

Prouocet vt ſegnes animos, rerumq; remotas
Ingenioſa uias paulatim exploret egeſtas.
Vtq; artes pariat ſolertia, nutriat uſus.

Solertia conando omnia vincere dicitur.

Manilius lib. 1. Aſtrono.

Omnia conando docilis ſolertia vicit,
Nec prius impoſuit rebus finemq; manumq;
Quam cœlum aſcendit ratio, cœpitq; profundis
Naturā rerum cauſis, viditq; quod vſquam eſt.

Solers homines pigros, qui nihil eſſe dicuntur, odit.

Plautus in Rudente.

-- Opera
Haud fui parcus mea, nimis homo nihil eſt, qui piger eſt
Nimisq; id genus odi ego male.--

DE SOMNO ET SOMNIIS.

somni vis, eiusq; regiæ deſcriptio.

Ouidius lib. 11. Metamor.

Eſt prope Cimmerios longo ſpelunca receſſu,
Mons cauus, ignaui domus & penetralia ſomni,
Quo nunquam radijs oriens, medius ve, cadens ve
Phæ-

Phœbus adire poteſt, nebulę caligine mixtæ,
Exhalantur humo, dubięq; crepuſcula lucis.
Nil vigil ales ibi criſtati cantibus oris
Euocat auroram, nec uoce ſilentia rumpunt
Sollicitive canes, canibùsve ſagacior anſer.
Non fera, non pecudes, non moti famine rami,
Humanæ ue ſonum reddunt conuitia linguæ.
Muta quies habitat, ſaxo tamen exit ab imo
Riuus aquæ Lethes, per quē cū murmure labens
Inuitat ſomnos crepitantibus unda lapillis.
Ante fores antri fęcunda papauera florent,
Innumeræq; herbæ, quarum de lacte ſaporem
Nox legit, & ſpargit per opacas humida terras,
Ianua ne uerſo ſtridorem cardine reddat.
Nulla domo tota eſt, cuſtos in limine nullus,
At medio thorus eſt Hebeno ſublimis in antro
Plumeus, vnicolor, pullo velamine tectus,
Quo cubat ipſe Deus membris languore ſolutis
Hunc circa paſſim varias imitantia formas
Somnia vana iacent totidem, quot meſſis ariſtas,
Sylua gerit frondes, eiectat littus arenas.

Seneca in Hercule furente.

Veris miſcens falſa, futuri
Certus, & idem peßimus autor.
Pater ò rerum, portusq́; vitę,
Lucis requies, noctisq; comes,
Qui par regi, famuloq; venis;
Placidus feſſum, lenisq; foues
Pauidum lethi genus humanum,
Cogis lentam diſcere mortem.

Somnus Aſtreæ, id eſt, iuſtitiæ filius, mortiſque frater eſſe dicitur.

Seneca in Hercule furente.

Volucer matris genus Aſtreæ
Frater duræ languidæ mortis.

Somnus animi quies, malorũ domitor atq; humanę uitæ pars melior eſſe dicitur.

Ibidem.

—Tu ò domitor
Somne malorum, requies animi,
Pars humanæ melior vitę.

Somnus mortis imago eſſe dicitur.

Ouid. lib. 2. Eleg.

Stulte, quid eſt sõnus, gelidæ niſi mortis imago?
Longa quieſcendi tempora fata dabunt.

Somnus hoĩ à prandio non eſt bonus.

Plautus in Meſtel.

Non bonus eſt ſomnus homini de prandio.

Somnus diuturnas animi cogitationes quandoque ſcilicet refert.

Seneca in Octauia.

Quæcunq; mentis agitati infeſtus vigor,
Ea per quietem ſacer, & arcanus refert,
Veloxiq; ſenſus.-

Claud. in præfat. 6. lib. de conſ. Hono.

Omnia, quæ ſenſu voluuntur vota diurno,
Tempore nocturno reddit amica quies.
Venator defeſſa toro cum membra reponit
Mens tamen ad ſyluas, & ſua luſtra redit.
Iudicibus lites, aurigæ ſomnia currus.
Vanaq; nocturnis meta cauetur equis.
Furto gaudet amans, permutat nauita merces,
Et vigil elapſas quærit auarus opes.

Blan-

Blandaq; largitur fruſtra ſitientibus ęgris
Irriguus gelido pocula fonte ſopor.
Me quoq; Muſarum ſtudium ſub nocte ſilenti
Artibus aſſiduis ſollicitare ſolet.
Nanq; poli media ſtellantis in arce videbar
Ante pedes ſummi carmina ferre Iouis.

Somnus agreſtium, id eſt, pauperum lenis eſſe dicitur.

Horat. Oda. 3. lib. 1.

-- Somnus agreſtium
Lenis virorum, non humiles domos
Faſtidit.-

Somnus falſa veris miſcet, futurive certus atq; peſſimus autor eſſe dicitur.

Seneca in Hercule furente.

Veris miſcens falſa, futuri
Certus, & idem peſſimus autor.

Ouid. lib. 2. Eleg.

Tu leuis es, multoq; tuis ventoſior alis,
Gaudiaq; ambigua das q; negasq; fide.

Somna, fallacia, vanàve ferè omnia ſunt.

Tibullus lib. 3. eleg. 4.

ſomnia fallaci ludunt temeraria nocte,
Et pauidas mentes falſa timere iubent.

DE SPE.

Spes decipit multos.

Ouid. Epiſt. 16. Heroid.

Tale nihil timeo, ſed nec Medea timebat:
Fallitur augurio ſpes bona ſæpe ſuo.

Plau-

Plautus in Rudente.

Nam multa præter ſpē ſcio multis bona eueniſſe.
AMP. At ego etiam qui ſperauerint ſpem decepiſſemultos.

Spes in bonitate Dei retinenda eſt.

Ouid. lib. 1. de ponto.

Quamuis eſt igitur meritis indebita noſtris,
Magna tamen ſpes eſt in bonitate Dei.

Spes longitudinis vitæ reſecanda eſt.

Horatius Oda. 11. lib. 1.

--Et ſpatio breui
Spem lōgam reſeces, dum loquimur fugit inuida
Aetas, carpe diem. quàm minimum credula poſtero.

Spes pretio emenda non eſt.

Terentius in Adelph.

Ego ſpem pretio non emo.

Spes timorq; homines maximè agitant.

Seneca in Hercule furente.

Turbine magno ſpes ſollicitæ
Vrbibus errant, trepidiq; metus.

Terent. in Andria.

--Væ miſero mihi,
Vt animus in ſpe atq; in timore vſq; ante hac attentus fuit.
Itaq; poſtquam adempta ſpes eſt, laſſus cura confectus ſtupet.

Spes vitam hominum fouet.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Spes igitur menti Græcine leuandæ
Non eſt ex toto nulla relicta meæ.
Hæc dea, cùm fugerent ſceleratas numina terras

in

In hijs inuiſa ſola remanſit humo.
Hæc facit, ut uideat cùm terras vndiq; nullas
Naufragus in medijs brachia iactet aquis.
Hæc facit vt viuat foſſor, quoq; cõpede vinctus,
Liberaq; à ferro crura futura putet.
Sæpe aliquem ſolers medicorum cura relinquit,
Nec ſpes huic vena deficiente cadit.
Carcere dicuntur clauſi ſperare ſalutem,
Atq; aliquis pendens in cruce vota facit.
Hæc dea quàm multos laqueo ſua colla ligantes,
Non eſt propoſita paſſa perire nece.
Me quoq; conantem gladio finire dolorem
Arguit, iniecta continuitq; manu.

Tibul. Eleg. vlti. lib. 2.

Iam mala finiſſem letho, ſed credula vitam
Spes fouet, & melius cras fore, ſemper ait.
Spes alit agricolas, ſpes ſulcis credit aratis,
Semina quæ magno fœnore reddat ager.
Hac laqueo volucres, hæc captat arundine piſces,
Cùm tenues hamos abdidit ante cibus.
Spes etiam valida ſolatur compede uinctum,
Crura ſonant ferro ſed canit inter opus.

ape ſublata ab ipſo aio, citò deficit homo.

Terentius in Andria.

Itaq; poſtquam adempta ſpes eſt, laſſus crura cõfectus ſtupet.

ſpes anxia longaque mentẽ extrahit, cruciat ac longo voto gaudia conſumit.

ſtatius lib. I. Theb.

--Spes anxia mentem
Extrahit, & longo conſumit gaudia voto.

Idem

Idem lib.2. de Thebaid.

Et quæ non grauior mortalibus addita cura
Spes ubi longa uenit.-

Sperare qui nihil poteſt, deſperet nihil.

Seneca in Medea.

Qui nil poteſt ſperare, deſperet nihil.

Inſperata ſæpius ac magis eueniunt, quàm ſperata.

Plautus in Moſtel.

Inſperata accidunt magis ſæpe, quã quæ ſperes.

Spes in res mortales collocanda non eſt, quia caducæ ſunt.

Sillius Italicus lib.7.bel.Pu.

Spes heu fallaces, oblitaq; corda caducum
Mortali quodcunq; datur.-

Spes & timor dubiam faciunt fidem.

Ouid Epiſt.6. Heroid.

Alternant ſpesq; timorq; fidem.

DE STVDIO.

Studio literarum, ſedulò, præſertim in iuuenili ætate incumbendum eſt.

Tibul. Eleg 8. lib. 1.

At tu dum primi floret tibi temporis ætas
Vtere, non tardo labitur illa pede.

Claud. de 4. Honorii conſ.

Interea Muſis animus dum mollior inſtet,
Et quæ mox imitere, legas, nec deſinas unquam
Tecum grata loqui tecum Romana vetuſtas.

stu-

Studio non intendens uitio deditus erit.
Horat.lib.Epiſt.1.ad Lollium.
Si non intendẽs animũ ſtudijs,et rebus honeſtis
Inuidia,uel amore uigil torquebere—
Studium dolorem aufert.
Ouid.lib.5.de Triſt.
Quod frutices ſyluæ,quot flauas Tybris arenas,
Mollia quot Martis gramina cãpus habet,
Tot mala pertulimus,quorum medicina quieſq;
Nulla,niſi in ſtudio, Pieridumq; mora.
Sua quenq; ſtudia delectant.
Ouid.lib.1.de Ponto.
Scilicet eſt cupidus ſtudiorum quiſq; ſuorum,
Tempus & aſſueta ponere in arte iuuat.
Saucius euitat pugnam gladiator,& idem
Immemor antiqui uulneris arma capit.
Nil ſibi cũ pelagi dicit fore naufragus undis,
Et ducit ad remos,qua modò nauit aqua.
Librorum copia abſque ſtudio hominem non reddit doctum.
Auſonius in Epig.ad Philomuſum.
Emptis quod libris tibi bibliotheca referta eſt,
Doctum et grammaticũ te Philomuſe putas,
Hoc genere & chordas,& plectra , & barbita conde,
Hodie mercator,cras citharœdus eris.
Studii remiſſi intimatio,ueniæque perpulchra imploratio.
Ouid.lib.4.de Ponto.
De ueniam faſſo,ſtudijs quoq; frena remiſi,
Ducitur & digitis litera rara meis.
Impetus ille ſacer,qui uatum pectora nutrit,
Qui

Qui prius in nobis eſſe ſolebat, abeſt.

Studioſi intimatio notabilis.

Iuuenalis ſatyra 5.

At te nocturnis iuuat impaleſcere chartis,
Cultor enim iuuenum purgatas inſerit aures
Fruge Cleant ea—

DE STVLTITIA.

ſtultitia carere eſt prima ſapientia.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Mœcena.

Virtus eſt uitium fugere, & ſapientia prima
Stultitia caruiſſe.

Stulti proprium eſt uelle nocere dum non poteſt.

Auſon. in Biæ ſent.

Qui ſtulti proprium? Non poſſe et uelle nocere.

Stulto qui aduerſatur ipſum inſaniorem reddit.

Plautus in Amphyt.

Non tu ſcis Baccnæ bacchanti ſi uelis aduorſarier,
Ex inſania inſaniorem facies. feriet ſæpius,
Si obſeruaueris, una reſoluas plaga,
Irritabis crabrones.

DE SVBDITIS.

ſubditos regem ſeu dominum timere decet

Seneca in Octauia.

Decet timeri Cæſarem.

Subditi indigna ut digna habere debent, quæ heri prælatiue faciunt ac imponũt.

Plau-

Plautus in Capti.

Indigna digna habenda ſunt, herus quæ facit.

DE SVPERBIA.

Superbia mores egregios inquinat.

Claud. de 4. Honorii conſ.

Inquinat egregios adiuncta ſuperbia mores.

Superbia ſolenne uitium eſt, ſecundis rebus ac ingrata uirtutum comes.

Claud. lib. 2. de Stili. laud.

— Quin ipſa ſuperbia longè
Diſceſſit, uitium rebus ſolennè ſecundis,
Virtutumq́; ingrata comes —

Superbiæ maximę intimatio.

Ouid. lib. 6. Metam.

Sum fælix, quis enim neget hoc? fęlixq́; manebo,
Hoc quoq; quis dubitet? tutam me copia fecit.
Maior ſum quàm cui poſſit fortuna nocere.

Superbus precib. ſignì ve à Deo miſſis non flectitur, ut de Turno dicitur.

Mapheus vegius in ſupplemem. Verg.

Nec noſtræ potuere preces inflectere durum,
Nec diuum portenta animũ, quin arctius ignē
Spumabat ferus ore uomens, bellumq́; ciebat.

Deus ſuperbis reſiſtit atque eos humilitat.

Seneca in Hercule furente.

Dominare timidus, ſpiritus altos gere.
Sequitur ſuperbos uictor à tergo Deus.

DE TACITVRNITATE.

Tace-

Tacere qui neſcit, idem & loqui ignorabit.

Auſon. in Pittaci ſent.

Loqui ignorabit, qui tacere neſciet.

Taciturnitatis maximæ intimatio.

Plaut. in perſa.

Ne hoc quoiquã homini dicerem, edictũ eſt mihi
Magnopere, nec quoiquam homini crederem, omnes muti, ut prius
Loquerentur hoc, quàm ego.

Taciturnitas & ſides à ſerui s ſummopere requiritur.

Terent. in Andria.

Nihil iſtac opus eſt arte ad hanc rem, quã paro,
Sed his, quas ſemper in te intellexi, ſitas
Fide, & taciturnitate.

Taciturnitatis nimiæ rep rehenſio.

Auſon. ad Paul.

Vnde iſtam meruit non fęlix charta repulſam?
Hoſtis ab hoſte tamẽ per barbara uerba ſalutẽ
Accipit, & Salue medijs interuenit armis.
Reſpondent & ſaxa homini, percuſſus ab antris
Sermo redit, reboat nemorum uocalis imago,
Littorei clamant ſcopuli, dant murmura riui,
Somniferumq́; canit ſepes depaſta ſuſurrum.
Eſt & arundineis modulatio muſica ripis,
Atq; arguta ſuis loquitur coma pinea uentis.
Incubuit folijs quoties leuis Eurus acutis,
Dindymaq́; Idæo reſpondent cantica luco.
Nil mutum natura dedit, non aëris ales,
Quadrupedesve ſilẽt habet et ſua ſibila ſerpẽs,
Et pecus æquoreum tenui uice uocis anhelat.

cym-

Cymbala dant flictũ, ſonitũ dant pulpita ſaltu
Tacta pedũ, tentis reboãt caua tympana tergis,
Iſiacoſq; agitant Mareotica ſiſtra tumultus.
Nec Dodonæi ceſſat tinnitus aheni,
In numerum quoties radijs ferientibus ictæ
Reſpondent dociles moderato uerbere pelues.
Tu uelut Oebalijs hebetes taciturnus Amyclis,
Aut tua Sygalion Aegyptius oſcula ſignet,
Obnixius Pauline taces—

Ibidem.

Quis prohibet Salue *atq;* Vale *breuitate parata*
Scribere, fæliceſq; notas mandare libellis?

Tacenda loqui laudabile non eſt.

Ouid.lib.2.de arte amandi.

Eximia eſt uirtus præſtare ſilentia rebus,
At contrà grauis eſt culpa, tacenda loqui.
Quàm bene quod fruſtra captatis arbore pomis
Tantalus in media garrulus aret aqua.

Tacenda ſunt tibi ipſi ea, quæ taceri uelis ab alio.

Seneca in Hippol.

Alium ſilere quod uoles, prius ſile.

Horat.lib.1.Epiſt.ad Quintium.

Nec retinent patulæ commiſſa fideliter aures.

Tacuiſſe minimus eſt labor.

Ouid.lib.2.Eleg.ſiue amo.

Quis minor eſt autem, quam tacuiſſe, labor?

Arcana commiſſaque tacere qui neſcit, hic fugiendus eſt.

Horat.ſaty.4.lib.1.

Fingere qui non uiſa poteſt, commiſſa tacere

Qui

Qui nequit, hic niger eſt hūc tu Romane caueto.

Fideliter celanda ſunt ſecreta, ne in odium illius, qui commiſit, īncidas.

Iuuenalis ſatyra 9.

Hæc ſoli commiſſa tibi celari memento,
Et tacitus noſtras intra te fige querelas.
Nam res mortifera eſt inimicus pumice leuis.
Qui modo ſecretum commiſerat, ardet & odit.

Terentius in Eunucho.

Tu pol ſi ſapis, quod ſcis, neſcias.

Idem in Heauton.

Neſcias quod ſcis, ſi ſapis.

Arcana ſcrutanda non ſunt, nec commiſſa effutienda.

Horat. lib. 1. Epiſt.

Arcanum neq; tu ſcrutaberis ullius unquam,
Commiſſumq; teges & uino tortus, & ira.

DE TEMPLIS.

Templa reſtauranda ſunt à poſteris, ne delicta maiorem luant.

Horat. Oda 6. lib. 3.

Delicta maiorum immeritus lues,
Romane, donec templa refeceris,
Aedeſq; labantes Deorum, &
Fœda nigro ſimulacra fumo.

Brennus Gallorum dux eò quod Apollinis templum ſpoliarat, ipſe cum toto exercitu niuibus obruebatur.

Propert. lib. 3. eleg. de Auaritia.

Torri-

Torrida ſacrilegum teſtantur lumina Brennum
Dum petit intonſi Pythia regna Dei.
Aut mons laurigero concuſſus uertice duras
Gallica Parnaſi ſparſit in arma niues.

DE TEMPORIBVS REBVS.

Temporalium rerum gloria breuis & caduca eſt, ideo in eis ſperandum non eſt.

Ouid. lib 5. de Triſt.

Nos quoq; floruimus, ſed flos fuit ille caducus,
Flammaq; de ſtipula noſtra breuiſq; fuit.

Horat. Oda. 7. lib. 4.

Immortalia ſperes monet annus, & almum
Quæ rapit hora diem.
Frigora miteſcũt zephyris, et uer proterit æſtas,
Interitura ſimul.
Pomifer autumnus fruges effuderit, & mox
Bruma recurrit iners.

Temporalium rerum amiſſio duriſsima eſt.

Ouid. lib. 4. de Triſt.

Sæpe etiam lacrymæ ſunt me ſcribente profuſæ,
Humidaq; eſt fletu litera facta meo:
Corq; uetuſta meum tãquã noua uulnera norit
Inq; ſinum mœſtæ labitur imber aquæ.
Dum uice mutata qui ſim, fuerimq; recordor,
Et tulerit quo me caſus & unda ſubit,

Temporalibus frui bonis qui uult, & animo & corpore ualeat neceſſe eſt.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Lollium.

—Valeat poſſeſſor oportet,

si

Si comportatis rebus benè cogitat uti.

DE TEMPORE.

Deſcriptio ſedis Temporis.

Claud. panæg. 2. in laud. Stili.

Eſt ignota procul, noſtraq́, imperuia menti,
Vix adeunda deis, annorum ſqualida mater
Immenſi ſpelunca æui, quæ tempore uaſto
Suppeditat, reuocatq; ſinu complectitur antrū
Omnia qui placido conſumit numine ſerpens,
Perpetuumq; uiret ſquamis, caudamq; reducto
Ore uorat, tacito relegens exordia lapſu,
Veſtibuli cuſtos uultu longæua decoro,
Ante fores Natura ſedet, cunctiſq́, uolantes
Dependent membris animæ, manſura uerendus
Scribit iura ſenex, numeros qui diuidit aſtris,
Et curſus, ſtabileſq; moras, quibus omnia uiuūt
Ac pereunt fixis cum legibus ille recenſet
Incertum quid Martis iter, certumq; Tonantis
Proficiat mundo, quid uelox ſemita Lunæ,
Pigraq; Saturni, quantum Cytherea ſereno
Curriculo, Phœbiq́, comes Cyllenius erret.

Temporis mutabilitas breuiſsima eſt, nam citiſsimè, & irreparabiliter labitur.

Verg. lib. 3. Georg.

Sed fugitur interea fugit irreparabile tempus.

Idem 10. Aeneid.

Stat ſua cuiq; dies, breue & irreparabile tēpus
Omnibus eſt uitæ—

Ouid. lib. 10. Metam.

Labi-

Labitur occulte falluq́; uolubilis ætas,
Et nihil eſt annis velocius.

Idem lib. 15. Metamor.

Cuncta fluunt omnisq́; vagans formatur imago.
Ipſa quoq́; aſſiduo labuntur tempora motu.
Non ſecus ac flumen. neq; enim conſiſtere flumē,
Nec leuis hora poteſt, ſed vt vnda impellitur vn
Vrgeturq́; eadem ueniens, vrgetq; priorem: (da,
Tempora ſic fugiunt pariter, pariterq; ſequūtur,
Et noua sūt ſemper, nā quod fuit ante relictū eſt
Fitq; quod haud fuerat, momentaq; cuncta nouantur.

Idem lib. 6 Faſto.

Tempora labuntur, tacitisq; ſeneſcimus annis,
Et fugiunt freno non remorante dies.

Idem lib. 3. de arte amandi.

—Eunt anni more fluentis aquæ.
Nec quæ præterijt curſu reuocabitur vnda,
Nec quę præterijt hora, redire poteſt.
Vtendum eſt ætate, cito pede labitur ętas,
Nec bona tā ſequitur, quàm bona prima fuit.

Idem lib. 1. Eleg.

Labitur occultè, fallitq; volubilis ętas,
Et celer amiſſis labitur annus equis.

Seneca in Hippol.

Volat ambiguis mobilis alis
Hora.—

Auſonius in Epigr.

Seneſcimus, effugit ętas.
Obrepſit non intellecta ſenectus,
Nec reuocare potes, qui periere dies.
Tēpus preſēs aliā uitā aliosq; mores, poſtul.

Terentius in Andria.

Nunc hic dies aliam vitam adfert, alios mores poſtulat.

Tempore congruo oĩa facienda ſunt, nã hoc prçcipuum, ac oĩm rerum primum eſt.

Ouid. lib. 1. de Remed. amoris.

Aggrediar melius tunc, cum ſua vulnera tangi
Iam ſinet, & veris vocibus aptus erit,
Quis matrem, niſi mentis inops, in funere nati,
Flere uetat? non hoc illa monenda loco eſt.
Cùm dederit lacrymas, animũq; impleuerit ægrum,
Ille, dolor verbis emoderandus erit.
Temporibus medicina valet data tẽpore proſunt,
Et data non apto tempore vina nocent.
Quin etiam accendas, vitia, irritesq; vetando
Temporibus ſi non aggrediare ſuis.

Idem lib. 3. de Ponto.

Læta fere lętus cecini, cano triſtia triſtis.
Conueniens operi tempus utrunq; ſuo eſt.

Idem lib. 1. de arte aman.

Nec ſemper credenda Ceres fallacibus aruis,
Nec ſemper uiridi concaua puppis aquæ.

Boëtius metro. 6. lib. 1.

Cum Phœbi radijs graue
Cancri ſydus inæſtuat,
Tum qui larga negantibus
Sulcis ſemina credidit,
Eluſus Cereris fide
Quernas pergat ad arbores.
Nunquam purpureum nemus
Lecturus uiolas petas
Cum ſæuis aquilonibus

Stri-

Stridens campus inhorruit.
Nec queras auida manu
Vernos ſtringere palmites
Vuis ſi libeat frui.
Autumnus potius ſua
Bacchus munera contulit.

Terent.in Heauton.

In tẽpore ad eã ueni, quod rerũ omniũ eſt primũ.

Seneca in Medea.

Compeſce uerba, parce iam demens minis,
Animosq; minime tempori aptari decet.

Tẽpore atque vetuſtate cõſumuntur ac molleſcunt etiam duriſſima quæque, quia & omnia vitia tolerabiliora fiunt.

Vergilius Ecloga 9.

Omnia fert ætas, animum quoq;, ſæpe ego longos
Cantando puerum memini me condere ſoles.

Idem in eleg. de Mœcenatis obitu.

Tempora diſpenſat uſus, & tempora cultus,
Hæc homines, pecudes, hęc moderantur aues.

Ouid.lib.15. Metamor.

Tempus edax rerum, tuq; in vidioſa uetuſtas
Omnia deſtruitis, uitiataq; dentibus ęui.
Paulatim lenta conſumitis omnia morte.

Idem lib.2. de arte amandi.

—Lenteſcunt tempore curę,
Vaneſcitq́, abſens, & nouus intrat amor.

Idem lib 4. de Ponto.

Tabida conſumit ferrum, lapideſq; vetuſtas,
Nullaq; res maius tempore robur habet.

Idem lib.4. de Triſt.

Tempore ruricolæ patiens fit taurus aratri,
Præbet & incuruo colla premenda iugo.
Tempore paret equus lentis animoſus habenis,
Et placido duros accipit ore lupos.
Tempore Pœnorum compeſcitur ira leonum,
Nec feritas animo, quę fuit ante manet,
Quęq; ſui iuſſis obtemperat I nga magiſtri
Bellua, ſeruitium tempore uicta ſubit.
Tempus ut extẽtis tumeat facit uua racemis,
Vixq; merũ capiant grana quod intus habẽ
Tempus & in canas ſemen producit ariſtas,
Et ne ſint triſti poma ſapore facit.
Hoc dentem tennat terram renouantis aratri
Hoc rigidos ſilices, & adamanta terit,
Hoc etiam ſęuas paulatim mitigat iras.
Hoc minuit luctus, mœſtaq; corda leuat.
Cuncta poteſt igitur tacito pede lapſa vetuſtas,
Præterquam curas attenuare meas.

Cornelius Gallus.

Cuncta trahit ſecum, uertitque uolubile tẽpus,
Nec p atitur certa currere quemque uia.

Martialis lib. 9. Epigr.

Quid non longa dies? quid non conſumitis anni

Tibullus eleg. 4. lib. 1.

Longa dies homini docuit parere leones,
Longa dies molli ſaxa peredit aqua.
Annus in apricis maturat collibus vuas,
Annus agit certa lucida ſigna uice.

Claud. lib. 2. in Eutrop.

—Quid non longa valebit
Permutare dies? —

Olym-

Olympius Nemeſianus Eclog.3.

Omnia tēpus alit, tēpus rapit, vſus in arcto eſt.

Ouid.lib.2.de arte aman.

Eximit ipſa dies omneis de corpore mendas,
Quodq; fuit uitium, deſinit eſſe mora.
Ferre nouę nares taurorum terga recuſant,
Aſſiduo domitas tempore fallit amor.

DE TERRA.

Terra mater eſt omnium

Ouid lib.1.Metamor.

Oſſaq; poſt tergum magnæ iactata parentis.

Ibidem.

Magna parēs terra eſt lapideſq; in corpore terrę
Oſſa reor dici, iacere hoc poſt terra iubemur.

Ouid.lib.2.Faſto.

Conſulitur Phœbus ſors eſt ita reddita :matri
Qui dederit primus oſcula, uictor eit,
Oſcula quiſq; ſuæ matri properata tulerunt,
Non intellecto credula turba Deo,

Ibidem de Bruto.

Ille iacens pronus, matri dedit oſcula terræ,
Creditus offenſo procubuiſſe pede.

Lucret.lib.2.de nat.rerum.

—Vnde alma liquentes
Humorum guttas mater cum terra recepit,
Fœta parit nitidas fruges, arbuſtaq; læta,
Et genus humanum, parit omnia ſecla ferarum
Pabula cū præbet, quibus omnes corpora paſcūt,
Et dulcem ducant uitam, prolemque propagent,

Quapropter merito maternum nomen adepta eſt.

Terra in medio mundi ſita ſphærica, immobilisq; eſt.

Manilius lib. 1. Aſtrono.

Vltima ſubſedit glomerato pondere tellus.

Ibidem.

Eſt igitur tellus mediam ſortita cauernam
Aeris, & toto pariter ſublata profundo,
Nec patulas diſtenta plagas, ſed condita in orbē
Vndiq; ſurgentem pariter, pariterq; cadentem.

In terram terrena quæq; reuertuntur.

Lucan. lib. 7. bel. ciuil.

—Capit omnia tellus
Quæ genuit, cælo tegitur qui non habet urnam.

Lucre. lib. 2. de nat. rerum.

Cedit item retro de terra, quod fuit ante
In terras & quo miſſum eſt ex ætheris oris,
Id rurſum cęli ſtellantia templa receptant.

Diuerſæ terræ diuerſa producunt.

Ouid. lib. 1. de arte aman.

Nec tellus eadem parit omnia, uitibus illa
Conuenit, hęc oleis, hic bene farra uirent.

DE TESTIBVS.

Teſtis ueridicus eſſe debet, & ad hoc exhortatio digna.

Iuuenalis ſatyra 8.

--Ambiguè ſi quando citabere teſtis
Incertęq; rei Phalaris licet imperet ut ſis
Falſus, & admoto dictet periuria tauro,

Sum-

Summum crede nefas animam præferre pudori,
Et propter uitam uiuendi perdere cauſas.

Teſtis falſi repræhenſio notabilis.

Ouid.lib.1.eleg.ſiue am.

Non bene conducti uendunt periuria teſtes.

Teſtis oculatus unus pluris eſt, quam auriti decem.

Plautus in Truculen.

-Pluris eſt occulatus teſtis unus, quàm auriti
Decem qui audiunt, audita dicunt, qui uident plane ſciunt.

Teſtimonium falsũ leuiter & audacter multi ſuſcipiũt, modo id, de quo iurant lateat.

Iuuenalis Satyra 13.

Tam facile & pronum eſt ſuperos contemnere teſtes
Si mortalis idem nemo ſciat aſpice quanta
Voce neget, quæ ſit ficte conſtantia uultus.
Per ſolis radios, Tarpeiaq; fulmina iurant.

DE TIMORE.

Timoris alicuius effectus ipſiusq; intimatio.

Vergil.lib.3. Aeneid.

Tum uero ancipiti mentem formidine preſſus
Obſtupui, ſteterũtq; comæ, et uox faucibus hæſit.

Idem lib.12. Aeneid.

Illi membra nouus ſoluit formidine torpor
Arrectæque horrore comæ et uox faucibus hæſit.

Ouid.lib.6. Metam.

Quid mihi tũc aĩ miſeræ fuit? an ne quod agnæ (eſt
Si qua lupos audet circũ ſtabula alta fremẽtes?

Aut lepori, qui uepre latens hoſtilia cernit
Ora canum, nullos audet dare corpore motus?
Occupat obſeſſo ſudor mihi frigidus artus,
Ceruleæque cadunt tecto de corpore guttę.

Idem lib. 1. Faſto.

Extinui, ſenſique metu riguiſſe capillos,
Et gelidum ſubito frigore pectur erat.

Lucan. lib. 1. bel. ciuil.

Diriguere metu, gelidos pauor occupat artus,
Et tacito mutuos voluunt in pectore quæstus.

Idem lib. 4. bel ciuil.

—Tam frigidus artus
Alligat, atq; animum ſubducto robore torpor.

Plautus in Amphyt.

—Timeo, totus torpeo.
Non ædepol nunc ubi terrarũ ſim ſcio ubi roget,
Nec miſer me commouere poſſum præ formidine.

Idem in Truculento.

—Neq; viuus, neque mortuus
Sum, nec quid nunc faciam ſcio, neq; ut hinc abeam, neque vt
Ad hanc rem adeam ſcio, timore torpeo.

Terentius in Andria.

Vix ſum apud me, ita animus commotus eſt metu.

Statius lib. 5. Theb.

Talia cernenti mihi quantus in oſſibus horror,
Quisve per ora color? qualis cum cerua cruentis
Circumuentæ lupis, nullum cui pectore molli
Robur, & in volucri tenuis fiducia curſu,
Prgcipitat ſuſpenſa fugam, iam iamque teneri
Credit, & eluſos audit concurrere morſus.

Ouid.

Ouid.lib.2.faſt.de Lucretia loquens.
Illa nihil (neq; enim vocem, vireſq; loquendi,
Aut aliquid toto pectore mentis habet)
Sed tremit, vt quondam ſtabulis deprenſa relictis
Parua ſub infeſto cum iacet agna lupo.
Quid faciat, pugnet? vincetur fœmina pugnans.
Clamet? at in dextra qui vetet enſis erat.
Aufugiat? poſitis urgentur pectora palmis.
Tunc primum externa pectora tacta manu.

Timor reſecandus eſt, & ad hoc exhortatio.

Ouid.lib.3.de Ponto.
Deſine mitem animum vano infamare timore:
Sęua quid in placidis ſaxa vereris aquis?

Seneca in Hippol.
Aude anime, tenta, perage mandatum tuum,
Intrepida conſtent uerba.

Timor peiora ſuſpicari facit.

Seneca in Hercule furente.
Prona eſt timori ſemper in peius fides.

Statius lib.3.Thebaid.
—Tunc plurima uerſat
Peſſimus in dubijs augur timor.

Timor imperioſa res eſt.

Martialis lib.11.Epig.
Quid ſi me tõſor cũ ſtricta nouacula, ſupra eſt
Tunc libertatem, diuitiaſq; roget,
Promittam? nec enim rogat illo tempore tonſor,
Latro rogat, res eſt imperioſa timor.

Timor degeneres animos arguit.

Vergil.lib.4.Aeneid.
Degeneres animos timor arguit.

Timor ad fugam velocem reddit.

Vergil. lib. 8. Aeneid.

—Fugit ilicet otior Euro,
Speluncamq́; petit, pedibus timor addidit alas,

Ouid. lib 3. Faſto.

Exilit. & velox humili ſuper aula feneſtra
Te iacit, audacem feceras ipſe timor.
Cumq́; metu rapitur, tunica velata recincta,
Currit, vt auditis territa damna lupis.

Petronius Arbiter ſat.

Quantum quiſq; timet, tantum fugit.—

Timor homini vires adimit.

Ouid. lib. 6. Faſto.

Abſtulerat vires corporis ipſe timor.

Idem Epiſt. 13. Heroid.

—Vires ſubtrahit ipſe timor.

Idem lib. 3. de arte amandi.

Credere quod iubeat, locus eſt, & nomē, & index,
Et quia mens ſemper, quod timet, eſſe putat.

Timor anxius omnia quę fieri poſſunt, facta eſſe credere cogit.

Ouidius Epiſt. 13. Heroid.

Nos ſumus incertæ, nos anxius omnia cogit
Quæ poſſunt fieri, facta putare timor.

Timor abeſt, vbi ſumma adeſt miſeria.

Ouid. lib. 3. de triſtib.

Nō eſt quod timeas fortuna miſerrima noſtra eſt.

Seneca in Oedipo.

—Cuius haud vltra mala
Exire poſſunt, loco in tuto eſt ſitus. Ibidem.
Solent extrema ſecuros facere mala.

Mu-

Mulieres naturaliter ſunt timidæ, nam hanc paſſionem deus, qui naturę creator eſt. eis dedit ut inexpugnabiles non eſſent.
Seneca in Octauia.
Mulier dedit natura, cui pronum malo
Animum, ac nocendum pectus inſtruxit dolis,
Sed vim negauit, vt ne inexpugnabilis
Eſſet, ſed ægras frangeret vires timor.
Timere illos quos uincere non potes, crux eſt maxima.
Auſonius in Thaletis ſent.
Crux eſt ſi metuas vincere quod nequeas.
Timens miſerrimū eſt, cum quis nil ſperat.
Seneca in Troade.
Miſerrimum eſt timere, cùm ſperes nihil.
Timens nihil iuſtus facile eſſe poteſt.
Seneca in Octauia.
Iuſtum eſſe facile eſt, cui vacat pectus metu.
Timens nihil minus gaudet.
Martialis lib. 11. Epigr.
Deſperaſſe iuuat, veluti iam rupta ſororum
Fila, minus gaudent, qui timuere nihil.

DE TYRANNIDE.
Tyrannidis deſcriptio.
Claud. de bel. Gildonico.
Inſtat terribilis viuis, morientibus hæres,
Virginibus raptor, thalamis obſcœnis adulter.
Nulla quies, oritur præda ceſſante libido,
Diuitibusq; dies, & nox metuenda maritis,

Quiſquis vel locuplex, pulchra vel cõniuge no-
Crimine pulſatur falſo: ſi crimina deſunt. (tus,
Accitus conuiua perit, mors nulla refugit
Artificem, varios ſuccos, ſpumasq; requirit
Serpentum virides, & adhuc ignota nouercis
Gramina. ſi quiſquam vultu præſentia damnet
Liberiùs ve gemat, dapibus crudelis in ipſis
Emicat ad nutum ſtricti mucrone miniſter.
Fixus quiſq; toro tacita formidine libat
Carnifices epulas, incertaq; pocula pallens
Haurit, & intentos capiti circumſpicit enſes,
Splendet Tartareo furialis menſa paratu,
Cæde madens, atrox gladio, ſuſpecta veneno.
Vt uino calefacta Venus, tum ſenior ardet
Luxuries, mixtis redolent vnguenta coronis.
Crinitos inter famulos pubemq; canoram
Orbatas iubet ire nurus, nuperq; peremptis
Arridere viris. Phalarim, tormentaq; flammæ
Profuit, & ſiculi mugitus ferre iuuenci,
Quàm tales audire choros.

Tyranni dum timentur, & ipſi timent.

Seneca in Oedipo.

Qui ſceptra durò ſæuus imperio regit,
Timet timentes, metus in autorem redit.

Tyranni eſt miſero vitam donare, fœlicem verò perdere.

Seneca in Hercule furen.

Qui morte multos luere ſupplicium iubet
Neſcit tyrannus eſſe, diuerſa irrogat.
Miſerum veta perire, fœlicem iube.

Tyranni abſq; cæde crudeliſſima pauci ad mortem perueniunt.

Iuuenalis ſatyra. 10.

Ad generum Cereris ſinæ, & uulnere pauci
Deſcendunt reges, & ſicca morte tyranni.

Seneca in Hercule Oeteo.

Quota pars moritur tempore fati?
Quos fęlices Cinthia vidit,
Vidit miſeros abitura dies,
Rarumq; eſt fęlix idemq; ſenex.

Tyranni in inferno ſepulti amariſſimas luent pœnas.

Seneca in Hercule furen.

Vidi cruentos carcere includi duces.
Et impotentis terga plebeia manu
Scindi tyranni.

Tyranni in nobiles inſurgunt, ut de Nerone liquet.

Seneca in Octauia.

NERO. Quicquid excelſum eſt, cadat.

Tyranni ſalutem ſuam quærunt tantum.

Valerius Flaccus lib. 5. Argonaut.

—Nec Vulgi cura tyranni
Dum ſuaſit modo tuta ſalus.

Tyrannorum mala atq; vitia quæ ſint.

Claud. de 4. Honorii conſ.

Qui terret, plus iſtet timet, ſors iſta tyrannis
Cōuenit, inuideant claris, forteſq; trucident.
Muniti gladijs viuant, ſeptiq; venenis
Ancipites habeant artes, trepidiq; minentur.

DE TORMENTIS.

Per tormenta ſecreta ſæpe extorquentur.

Seneca in Troade.

Coacta dices, ſponte quod fari abnuis.

Ibidem.

Verberibus, igne, morte cruciatu eloqui
Quodcunq; celas adiget innitam. dolor
E pectore imo condita arcana eruet.
Neceſſitas plus poſſe, quam pietas ſolet.

DE TRIBVLATIONE.

Tribulatio homines ad Deum conuertit.

Ouidius lib. 11. Metamor.

Aſpera creſcit hyems, omniq; à parte feroces
Bella gerunt venti, fretaq; indigantia miſcent.
--Hic votis numen adorat.

Idem lib. 3. Faſto.

Vincitur ars vento, nec iam moderator habenis
Vtitur, at uotis is quoq; poſcit opem.

Tribulatur quis quandoq; leniter, vt ex his ad tolerandum maiora, grauioraq; fortior reddatur.

Ouid. epiſt. conſ. ad Liuiam.

Scilicet exiguo percuſſa es fulminis ictu,
Fortior vt poſſis cladibus eſſe tuis.

V

DE VENIA.

Veniæ facilitas peccati irritamen eſt.

Te-

Terentius in Phorm.

Noſtrapte culpa facimus, ut malis expediat eſſe
Dũ nimiũ dici nos bonos ſtudemus, et benignos.

Veniam alteri præſtare facile debet is,
cui venia eſt opus.

Seneca in Agamemnone.

Det ille veniam facile, cui uenia eſt opus.

Veniam poſcenti æquum eſt impendere.

Horat. ſaty. 3. lib. 1.

Qui ne tuberibus proprijs offendat amicum
Poſtulat, ignoſcat verrucis illius æquum eſt ;
Peccatis veniam poſcentem reddere rurſus.

DE VERE.

Deſcriptio verni temporis:

Ouid. lib. 1. Faſto.

Omnia tunc florent, & tunc noua temporis ætas,
Et noua de grauido palmite gemma tumet.
Et modo formatis operitur frondibus arbos,
Prodit & in ſummum ſeminis herba ſolum.
Et tepidum volucres concentibus aera mulcent,
Ludit & in pratis, luxuriatq́ue pecus.
Tunc blandi ſoles, ignotaq́ue prodit hirundo,
Et luteum celſa ſub trabe figit opus.
Tunc patitur cultus ager: & remouetur aratro.

Idem lib. 4. Faſtorum.

Vere nitent terræ, vere remiſſus ager.
Nunc herbæ rupta tellure cacumina tollunt,
Nunc tumido gemmas cortice palmes agit,
Vere mouet curuas materna per æquora puppes

Ire,

Ire, nec hybernas iam timuiſſe minas.

DE VERBO.

Verbum ſemel emiſſe reuocari non poteſt.

Horat. de arte Poetica.

--*Neſcit vox miſſa reuerti.*

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Lollium.

Et ſemel emiſſum volat irreuocabile verbum.

Verba diligenter ponderanda ſunt antequã proferantur, ita ut quid, & de quo, & cui dicas attendas.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Lollium.

Quid de quoq; viro, & cui dicas ſæpe videto.

Mulierũ verba irrita, foliisq; leuiora ſunt.

Ouid. lib. 2. Eleg.

Verba puellarum folijs leuiora caducis,
Irritaq; vt viſum eſt, uentus & unda ferunt.

Blanda verba ſummopere vitanda ſunt, eò quòd ſæpiſsimè his fallimur, moraliter.

Ouid. lib. 1. eleg.

Impia ſub dulci mella venena latent.

Verbis damnum rei alicuius non tollitur.

Terent. in Adelph.

Neq; tu verbis ſolues unquam, quod mihi in re maleſeceris.

Verbis leuatur dolor.

Ouid. lib. 5 Triſtium.

Eſt aliquid fatale malum per uerba leuare,
Hoc querulam Prognem, Halcyonasq; facit.
Hoc erat in gelido quare Pæantius antro

Voce

Voce ſatigaret Lemnia ſaxa ſua.

Verba & iras cauſidicus locat. i. uendit.

Seneca in Hercule furente.

Hic clamoſi rabioſa fori
Iurgia uendens improbus, iras
Et verba locat—

Verbum miſerum ac peſſimum eſt, habuiſſe.

Plaut. in Rudente.

GRIP. Pape diuitias tu quidem
Habuiſti luculentas. LA. Miſerũ iſthuc uerbũ
& peſſimum eſt, habuiſſe
Et nihil habere—

Verba ſiue uocabula uariantur in dies, ut arborum folia.

Horat. in arte Poëtica.

Vt ſyluæ folijs pronos mutantur in annos.
Prima cadũt, ita uerborum vetus interit ætas,
Et iuuenum ritu florent modo nata, vigentq́;

Et infrà.

—Mortalia facta peribunt,
Nedum ſermonum ſtet honos, & gratia uiuax,
Multa renaſcentur, quæ iam cecidere, cadentq́;
Quæ nunc ſunt in honore uocabula, ſi uolet uſus,
Quem penes arbitrium eſt, & vis, & norma loquendi.

Verba blanda, cantus, citharę, lyræq́; animum hominis eneruant.

Ouid. lib. 2. de Remedio. amo.

Eneruant animos citharæ, cantusq́; lyræq́;,
Et uox & numeris brachia mota ſuis.

DE

DE VERECVNDIA.

Verecūdia in adoleſcēte eſt optimū ſignū

Terent.in Adelph.

Erubuit,ſalua res eſt.

Plautus in Amphyt.

Decet uerecundum eſſe adoleſcentem.

Apud menſam verecundari neminē decet.

Plaut.in Trinummo.

Verecundari neminem apud menſam decet.

DE VERITATE.

Veritas nunquam latet.

Seneca in Troade.

—Veritas nunquam latet.

Veritas moras odit.

Seneca in Oedipo.

Quid verba quæris? Veritas odit moras.

Veritas odiū parit, obſequiū verò amicos.

Terent.in Andria.

-Nanq; hoc tempore
Obſequium amicos, veritas odium parit.

Veritatis inimicus quis ſit.

Martialis lib.8.Epig.

Oras Gallice me, rogas ſemper,
Durum eſt me tibi, quod petis, negare.
Verò verius ergo quid ſit audi,
Verum Gallice non libenter audis.

Veritatis intimādę exhortatio perpulchra.

Plau-

Plautus in Moſtel.

I-Nolo ego te aſſentari mihi.
Ego verũ amo, uerũ dolo dici mihi: mẽda: ẽ odi.

Horat.lib.8.Epig.

Dic verũ mihi, Marce dic amabo,
Nil eſt quod magis audiam libenter,
Nil facilius eſt, quàm uera dicere.

Terent.in Andria.

SI. Potin'es mihi verum dicere? DA. Nihil facilius.

DE VETITIS.

Vetita ſemper appetimus.

Ouid.lib.3.Eleg.ſiue amo.

Deſine, crede mihi, vitia irritate uetando,
Obſequio vincos artius ipſe tuo.
Vidi ego nuper equum contra ſua frena tenacẽ,
Ore reluctanti fulminis ire modo.
Conſtitit ut primùm conceſſas ſenſit habenas,
Frenaq; in effuſa laxa iacere iuba.
Nitimur in vetitum ſemper cupimuſq; negata:
Sic interdictis imminet æger aquis.

Vetita magis placent, quã cõceſſa & licita, necnon ad ea omnes maxime anhelant.

Ouid.lib.2.Faſto.

Quoq; minor ſpes eſt, hoc magis ille cupit.

Idem lib.3.Eleg.4.

Quicquid ſeruatur cupimus magis, ipſeq; furem
Præda uocat: pauci, quod ſinit alter amant.

Seneca in Hercule Oeteo.

Illicita amantur, excidit quicquid licet.

Plau-

Plautus in Trinummo.

Minus placet magis quod ſuadetur, quod diſſuadetur placet.

Ouid. lib. 3. Eleg.

Cui peccare licet, peccat minus, ipſa poteſtas
Semina nequitiæ languidiora facit.

DE VICINITATE.

Vicinum malum aliquid mali uicino adfert.

Plaut. in Mercato.

—Heu miſero mihi.
Nũc ego verum illud verbũ eſſe experior uetus:
Aliquid mali eſſe propter uicinum malum.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Lollium.

—Ecquid
At te poſt paulò uentura pericula ſentis
Nã tua res agitùr paries cùm proximus ardet,
Et negleƈta ſolent incendia ſumere uires.

Ouid. lib. 2. de Remed. amoris.

Proximus à teƈtis ignis defenditur ægrè.

Malum uicinum habens, malus & ipſe fit.

Iuuenalis ſatyra 2.

—Dedit hanc contagio labem,
Et dabit in plures Sicut grex totus in agris
Vnius ſcabie cadit, & porrigine porci,
Vuaq; conſpeƈta liuorem ducit ab vna:

Terentius in Andria.

Quid iſthuc tam mirũ eſt, de te ſi exẽplũ capit?

Inter uicinos odium immortale eſt.

Iu-

Iuuenalis ſatyra 15.

Inter finitimos uetus atq; antiqua ſimultas,
Immortale odiũ, & nunquam ſanabile vulnus.

DE VICISSITVDINE.

rerum.

Omnium rerum uicißitudo eſt.

Ouid. ad Piſonem.

Ipſa natura uices ſubit, variataq; curſus
Ordinat inuerſis, & frontibus explicat annum,
Non ſemper fluidis adopertus nubibus æther
Aurea terrificis obcæcat ſydera nymbis,
Ceſſat hyems, madidos & ſiccat vere capillos.
Ver fugit æſtates, æſtatum terga laceſſit
Pomifer autumnus, nubibus ceſſurus, & undis.

Horat. Oda. 9. lib. 2.

Non ſemper imbres nubibus hiſpidos
Manant in agros, aut mare Caſpium
Vexant inæquales procellæ
Vſque, nec Armenijs in oris
Amice Valgi, ſtat glacies iners
Menſes per omnes, aut aquilonibus
Querceta Gargani laborant,
Et folijs uiduantur orni.

Idem Oda. 7. lib. 4.

Diffugère niues, redeunt iam gramina campis,
Arboribuſq; comę.
Mutat terra uices, & decreſcentia ripas
Flumina prætereunt.
Frigora miteſcunt Zephyris: ver proterit æſtas

In-

interitura, ſimul
Pomifer autumnus fruges effuderit, & mox
Bruma recurrit iners.

Terent. in Eunucho.

Omnium rerum uiciſſitudo eſt.

Propert. eleg. 9. lib. 2.

Omnia uertuntur, certè uertuntur amores,
Vinceris, aut uincis hæc in amore rota eſt.
Magni ſępe duces, magni excidêre Tyranni,
Et Thebę ſteterant, altaq; Troia fuit.

Plaut. in Amphyt.

Nã in hominũ ætate multa eueniũt huiuſmodi.
Capiunt uoluptates, mox rurſum miſerias,
Iræ interueniunt, redeunt rurſum in gratiam.
Verùm iræ ſi quæ fortè eueniunt huiuſmodi
Inter eos, rurſum ſi reuentum in gratiam eſt:
Bis tanto amici ſunt inter ſe, quàm prius.

DE VICTORIA.

Victoria cedendo acquiritur.

Ouid. lib. 2. de arte amandi.

Cede repugnanti, cedendo victor abibis.

Idem lib. 1. eleg. 2.

Cedimus? an ſubitum luctando accendimus ignẽ
Cedamus, leue ſit quod bene fertur onus.
Vidi ego iactatas mota face creſcere flammas,
Et uidi nullo concutiente mori.

Victor arma cum depoſuit, & victus odium debet deponere.

Seneca in Hercule furente.

Cùm uictor arma poſuit, & uictum decet
Teponere odia -

Victor primo impetu ferocior eſt.

Seneca in Troade.

Victor feroces impetus primos habet.

Quid uictor facere & uictus pati debeat ſciendum eſt.

Seneca in Troade.

--Noſcere hoc primùm decet,
Quid facere uictor debeat, uictus pati.

Victori licet quicquid placuerit, tyrannicè dictum.

Ibidem.

Quodcunq; libuit facere uictori, licet.
AGA. Minimum decet liberè, cui multũ licet.

Vitam donare victo, decet victorem.

Statius 8. lib. Theb.

--Si decidit hoſtis
Ire ſuper ſatis eſt, uitamq; relinquere uicto:

Victis una ſalus eſt nullam ſalutẽ ſperare.

Verg. lib. 2. Aeneid.

Vna ſalus uictis nullam ſperare ſalutem.

DE VIGILIA.

Vigilia ad ſtudiũ hoĩ haud parum confert.

Horat. lib. 1. epiſt. ad Lollium.

Vt iugulent homines ſurgunt de nocte latrones,
Vt te ipſum ſerues non expergiſceris - -
Si non intendes animũ ſtudijs, et rebus honeſtis,
Inuidia, uel amore uigil torquebere. -

Ni-

Nimiæ uigiliæ iuuenum corpora attenuãt:

Ouid.lib.1 de arte aman.

Attenuant iuuenum vigilatæ corpora noctes,
Curaq; & immenſo qui fit amore,dolor,

Vigilare leue eſt peruigilare uerò graue.

Martialis lib.9.epigr..

Nam vigilare leue eſt,peruigilare graue.

Vigilandum eſt illi,qui tempori uult nego tia ſua conficere.

Plautus in Ruden.

—Vigilare decet hominem
Qui vult ſua tempori conficere officia.
Nam qui dormiunt libenter ſine lucro,& cum malo quieſcunt.

DE VINDEMIA.

Vindemiæ mira ac elegans deſcriptio.

Olympius Nemeſianus ecloga 3.

Tum primum lætas oſtendit pampinus vuas.
Mirantur Satyri frondeis & poma Lyæi.
Tunc Deus(ſcilicet Bacchus)ô Satyri maturos carpite fructus
Dixit,& ignotos pueri calcate racemos.
Vix hæc audierant,decerpunt uitibus vuas,
Et portant calathis,celeriq; illidere planta.
Concaua ſaxa ſuper ponunt,uindemia feruet
Collibus in ſummis, crebro pede rumpitur vua,
Vdaq; purpureo ſparguntur pectora muſto,
Tum Satyri laſciua cohors,ſibi pocula quiſq;
Obuia corripiũt,quod ſors dedit,hoc capit vſus.

Can-

Cantharon hic retinet, cornu bibit alter adunco.
Concauat ille manus. palmasq́; in pocula vertit.
Pronus at ille lacu bibit, et crepitantibus haurit
Muſta labris, alius vinalia cymbala mergit,
Excipit ac potat ſaliens liquor ore reſultat.
Atq; alius latices preſſis reſupinus ob vuis
ſpumeus inq; humeros et pectora defluit humor.
Omnia lùdus habet, cantusq; chorosq́; licentes.
Et Venerē iam uina mouent, raptantur amātes
Concubitu Satyri fugientcis iungere Nymphas,
Iam iamq; elapſas, hic crine, hic ueſte retentāt,
Tum primum roſeo Silenus cimbia muſto
Plena ſenex auide non æquis viribus hauſit,
Ex illo uenas inflatus nectare dulci,
Heſternoq; grauis ſemper ridetur Iaccho.

Non mihi tempero quin hic ſubnectam quæ de Baccho h. vino uel uinea, & eius educatione, comitibusq; mira periphraſi idem Nemeſianus eadem Ecloga ſcribit.

Te cano, qui grauidis hederata fronte corymbis
Vitea ſerta plicas, qui comptos palmite tigreis
Ducis odorato perfuſus colla capillo.
Vera Iouis proles, iam tunc poſt fulmina cælo
Sola Iouem Semele vidit, Iouis ora profeſſum.
Hunc pater omnipotens uenturi prouidus æui
Protulit, & iuſto produxit tempore partus.
Hūc Nymphæ Fauniq; ſenes, Satyriq; procaces,
Vosq; etiam Nymphæ viridi nutriſtis in antro.
Quin & Silenus paruum veneratus alumnum,
Aut gremio fouet, aut reſupinis ſuſtinet vlnis,

Et uocat ad riſum digito motuq́; quietem
Allicit, aut tremulis quaſſat crepitacula palmis
Cui deus arridens horrenteis pectore ſetas
Vellicat, aut digitis aureis aſtringit acutas,
Applauditque manu mutilum caput aut leue mentum
Et ſummas tenero ſubducit pollice nareis.
Interea pueri floreſcit pube iuuenta,
Flauaq́; maturo tumuerunt tempora cornu,
Tum primum lętas oſtendit pampinus uuas.

De uino & eius commodis ſimul & incommodis vide tit. De Ebrietate.

DE VINDICTA.

Vindicta gaudere indocti & uulgaris animi eſt, & præcipuè mulierum.

Iuuenalis Satyra 13.

At uin dicta bonum uita iucundius ipſa:
Nempe hoc indocti quorum præcordia nullis
Interdum, aut leuibus uideas flagrantia cauſis.
Quantulacunq; adeo eſt occaſio, ſufficit irę.
Chryſippus non dicet idem, nec mite Thaletis
Ingenum dulciq; ſenex vicinus Hymeto,
Qui partem acceptæ ſæua inter uincla cicutæ
Accuſatori nolleo dare.—

Et poſt paulum.

Semper, & infirmi eſt animi, exiguiq; voluptas
Vltio.—

Ibidem.

—Continuo ſic collige quod uindicta
Nemo magis gaudet quam fœmina.—

Vin-

Vindicta nulla potior,quam cùm aduerſarii formidine flectuntur.
Claud.de bel.Getic.
Quæ uindicta prior, quã cùm formido ſuperbos
Flectit,& aſſuetum ſpolijs affligit egeſtas?
Vindicta ſæpe obfuit.
Seneca in Hercule furente.
Sæpe vindicta obfuit.
vindicta dolorem minuit.
Ouidius lib.1.Eleg.
Ah tu ne dubita,minuet vindicta dolorem.

DE VI.
Vi quicquid exprimitur graue eſt.
Seneca in Octauia.
Quicquid exprimitur graue eſt.
Vim temperatam dii prouehunt,idem vires omne nefas mouentes odere.
Horat.lib.3.Oda 4.
Vim temperatam dÿ quoq; prouehunt
In maius,ÿdem odere uires
Omne nefas animo mouentes.
Teſtis mearum centimanus Gigas
Sententiarum &c.
Reliqua quære in tit.de Humilitate.
Vis abſq; conſilio ſua mole ruit.
Horat lib.3.Oda 4.
Vis conſilÿ expers mole ruit ſua.
Vim ui repellere licet.
Ouid.lib.3.de arte aman.

Iudice me fraus eſt conceſſa repellere fraudem,
Armaq; in armatos ſumere iura ſinunt.

DE VIRIS.

Virorum proprietates quæ ſint.

Horat. in arte Poëtica.

Conuerſis ſtudijs ætas animusq; uirilis,
Quærit opes & amicitias, inſeruit honori,
Commiſiſſe cauet, quod mox mutare laboret.

Viri mulieres fugere debent, idque Hippolyti exemplo.

Seneca in Hippol.

Deteſtor omnes, horreo, fugio, execror.
Sit ratio, ſit natura, ſit durus furor
Odiſſe placuit, ignibus iunges aquas
Et amica ratibus ante promittet uada
Incerta ſyrtis, ante ab extremo ſinu
Heſperię Thetis lucidum attollet diem,
Et ora damis, blanda præbebunt lupi,
Quam uictus animum fœminæ mitem geram.

Plautus in Sticho.

—Age tu, altera utra ſit conditio penſiet,
Virginem, an uiduam habere? PINAC. Quanta mea ſapientia eſt,
E malis multis malum quod minimum eſt, id minimum eſt malum.
Qui poteſt mulieres uitare, uitet, ut quotidie
Pridie caueat, ne faciat quod pigeat poſtridie.

Vir muliere fortior eſſe dicitur ingenio ſuo, ſeu natura.

Ouid. Epiſt. 18. Heroid.

Vrimur igne pari, ſed ſum tibi uiribus impar:
Fortius ingenium ſuſpicor eſſe uiris.
Vt corpus teneris, ſic mens infirma puellis,
Deficiam, parui temporis adde moram.

Virilis ætas Autumno adſimilatur.

Ouid. lib. 15. Metamor.

Excipit autumnus poſito feruore iuuentæ,
Maturus, mitisq; inter iuuenemq; ſenemq;
Temperie medius, ſparſis quoq; tempora canis.

Viri hoc ſecul. nõ ſecus, ac mulieres ornãtur

Ouid. de faciei medica.

Nec tamen indignum ſi uobis cura placendi,
Cùm comptos habeant ſecula noſtra viros.
Fœminea ueſtri pctiuntur lege mariti,
Et vix ad cultus nupta, quod addat, habet.

DE VIRGINITATE.

Virginem vitiare fas non eſt.

Terentius in Adelph.

Virginem uitiaſti, quàm te ius nõ fuerat tãgere.

Virginitatis defenſor Virginius eques Romanus fuit, interimẽs filiam ne à Claudio uitiaretur. Nam pudicę interemptor (inquit Valerius) quam corruptæ pater eſſe maluit.

Sillius Italicus lib. 13. bel. Pun.

—Virginia iuxta
Cerne, cruentato vulnus ſub pectore ſeruat,
Triſtia defenſi ferro monumenta pudoris,

Et patriam laudat miſerãdo in uulnere dextrã.

Virgo mala eſt ſi aliter ſapit atq; parentibus placet.

Plautus in Perſa.

—Virgo atq; mulier nulla
Erit quin ſit mala, quæ preter ſapiet, quàm placet parentibus.

DE VIRTVTE.

Exhortatio ad uirtutem amplexendam lepidiſſima,

Iuuenalis ſatyra.8.

Prima mihi debes animi bona, ſanctus haberi
Iuſtitiæq; tenax, factis dictisq; mereris.

ibidem.

Ne colapſa ruant ſubductis tecta columnis
Stratus humi palmes uiduas deſiderat vlmos.
Eſto bonus, tutor bonus: arbiter idem
Integer.-

Sillius italicus lib.12.bel.Pu.

Perge age vince omnem miles uirtute laborem,
Et quantum humani poſſunt ſe tendere paſſus,
Arduus a celera.-

Valerius Flaccus lib.1.Argonaut.

Vos quoq; nunc uires animosq; afferte paternos.

ibidem.

Ite viri mecum, dubijsq; euincite rebus
Quę memineſſe iuuet, noſtris nepotibus inſtent.

idem lib.5.

Surge age, & in duris haud vnquam deſice, cælo

Mox

Mox aderit,teq; aſtra ferent.-

Ibidem.

Hortatur ſupplexq; manus intendit Iaſon,
Nomine quēq; premēt,ubi nūc promiſſa ſuperba
Ingentesq; minę? mecum quibus iſta ſecuti
Idem animi,certè uiſo timor omnibus antro
pertulerat,fletimus tamen, Deus abſuit auſit
Qui iterum idem aderit credo Deus.-

Auſon.Ecloga.de Ambig.uitæ eleg.

Ergo nil quoniam uita eſt quod amemus in iſta,
Nec tamen incaſſum fas eſt nos credere natos,
Autorem uitæ ſi iuſtum credimus eſſe,
Vita alia eſt nobis illi uiuendo paranda,
Cùm quo poſt iſtam poſſimus uiuere uitam.
Illi autē ſtygias properent deſcendere ad umbras
Pythagoreorum ſtolidum qui dogma ſecuti,
Non naſci ſeſe,quàm natos uiuere malunt.

Sillius Italic.lib.13.bel.Pu.in perſona Allexandri Magni ad Scipionem.

Ille ſub hæc turpis lenti ſolertia Martis
Audendo bella expedias, pigra extulit aſtris
Haud unquam ſeſe uirtus,tu magna gerendi
Præcipita tempus,mors atra impendet agenti.

Ibidem in perſona Pomponitę ad ſcipionem filium.

Verum age nate tuos ortus, nec bella paueſcas
Vlla,nec in cęlum dubites te tollere factis.

Virtus aduerſis in rebus fortior eſt,noſcitur atq; apparet.

Sillius Italicus lib.1.bel.Pun.

At duræ inuigilant mentes molleq; reponunt

Noctis opus, clauſos acuunt extrema pericli,
Et fractis rebus uiolentior ultima uirtus.

Ouidius lib. 4 de Triſt.

Mater iamq; tuis triſtem uirtutibus imple.
Ardua per præceps gloria uadit iter.
Hectora quis noſſet fœlix ſi Troia fuiſſet?
Publica uirtutis per mala facta uia eſt.
Ars tua Typhi iacet, ſi non ſit in ęquore fluctus,
Si ualeam homines ars tua phębe iacet.
Quæ latet, in q; bonis ceſſat non cognita rebus
Apparet uirtus, arguiturque malis.
Dat tibi noſtra locum tituli fortuna, caputque
Conſpicuum pietas quo tua tollat habet.
Vtere temporibus, quorum nũc munere fretá es,
Et patet in laudes aëra lata tuas.

Seneca in Hercule furente.

LYC. Cur ergo regi ſeruit, & patitur iugum?
MEG. Imperia dura tolle, quid uirtus erit?

Virtus in aduerſis rebus ſtabilis atque firma raro reperietur.

Ouid. lib. 5. de Triſtib.

Rara quidẽ eſt uirtus quã nõ fortuna gubernat,
Quę maneat ſtabili, cùm fugit illa, pede.

Virtus per ſe eſt appetenda.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

—Per ſeq; petenda eſt
Externis uirtus incomita ta bonis.

Virtus ab homine nullis aduerſitatibus auferri poteſt.

Boëtius Metro 1. lib. 1.

Ecce mihi lacerę dictant ſcribenda camęnæ

Et

Et veris elegi flectibus ora rigant.
Has ſaltem nullus potuit peruincere terror,
Ne noſtrum comites proſequerentur iter.

Virtus auro nobilior eſt.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Mecen.

Villius argentum eſt auro, virtutibus aurum.

Virtus fuga vitii eſt.

Ibidem.

Virtus eſt uitium fugere.

Virtus in pretio non eſt.

Iuuenalis ſatyr. 1.

Probitas laudatur & alget.

Virtus in pulchro corpore eſt ualde grata.

Vergil. lib. 5. Aeneid.

Gratior & pulchro veniens in corpore virtus
Adiuuat.

Virtus laudata creſcit.

Ouid. 4. de Ponto.

Excitat adiutor ſtudium, laudataq́; virtus
Creſcit, & immenſum gloria calcar habet.

Idem lib. 5. de Triſt.

Deniq; nulla mihi captatur gloria, quæq́;
Ingenij ſtimulos ſubdere fama ſolet.

Virtus maxima eſt, domare quæ cuncti timent.

Seneca in Hercule furen.

LYC. Obijci feris monſtriſq; virtutem putat:
MEGE. Virtus eſt, domare quæ cuncti pauent.

Virtus merces eſt ſibimet pulcherrima.

Sillius Italicus lib. 13. bel. pun.

Ipſa quidem virtus ſibimet pulcherrima merces.

Claud. in conſ. Manlii.

Ipſa quidem uirtus pretium ſibi ſolaq́; latè
Fortunæ ſecura nitet, nec faſcibus vllis
Erigitur, plausúve petit clareſcere vulgi,
Nil opis externæ cupiens, nil indiga laudis,
Diuitijs animoſa ſuis, immotaq́; cunctis
Caſibus ex alta mortalia deſpicit arce.
Hanc tamen inuitam blande veſtigat, & vltro
Ambit honor, docuit à rure profectus
Lictor, & in medijs conſul quæſitus aratris.

Virtutis bona quæ ſint.
Plautus in Amphyt.

Virtus præmium eſt optimum, virtus omnibus
Rebus anteit profectò, libertas, ſalus, uita,
Res parentes, patria, & prognati, tutantur, ſeruantur,
Virtus omnia in ſe habet, omnia adſunt bona quē pene' ſt virtus.

ſillius Italicus lib. 15. bel. Pu.

Mecum honor: & laudes, & lęto gloria vultu,
Et decus & niueis victoria concolor alis.
Me cunctus lauro perducit ad aſtra triumphus
Caſta mihi domus & celſo ſtant colle penates

Virtus ſola nobilem, immortalem, diuinumq; hominem facit.
Vergil. lib. 10. Aeneid.

—Sed famam extendere factis
Hoc uirtutis opus.

Idem eleg. de Mœcen. obitu.

Marmora Mæonij vincunt monumenta libellis
Viuitur ingenio, cætera mortis erunt.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Si

Si modo non cenſus,nec clarum nomen auorum,
Sed probitas magnos ingeniumq́ facit.
Hora. Oda.2 lib.3.
Virtus repulſæ neſcia ſordidæ
Intaminatis fulget honoribus,
Nec ponit,aut ſumit ſecures
Arbitrio popularis auræ.

Iunenalis ſatyra 8.
Tota licet ueteres exornent vndiq; ceræ
Atria,nobilitas ſola eſt atq; vnica uirtus.
Seneca in Hercule Oeteo.
Sed locum virtus habet inter aſtra.
Vere dum flores venient tepenti,
Et comam ſyluis gyemes recident,
Vel comam ſyluis reuocabit æſtas,
Pomaq́ autummo fugiente cadent,
Nulla terris rapiet vetuſtas.
Tu comes Phæbo,comes ibis aſtris.
Ibidem.
Non eſt gemendus,nec graui urgendus nece,
Virtute quiſquis abſtulit ſatis iter.
Aetherea virtus Herculem flere vetat.
Fortes uetat mærere degeneres iubet.
Et infra de eodem Hercul.
Quid me tenentem regna ſydere poli,
Cæloq́.tandem reddeuum planſta iubes
Sentire fatum? Parce,nam uirtus mihi
In aſtra,& ipſos fecit ad ſuperos iter.
Virtus,in aſtra tendit,in mortem timor.
Martialis lib.5.Epigram.
Sum fateor,ſemperq; fui Calliſtrate pauper.

Sed non obſcurus, & malè notus eques.
Sed toto legor orbe frequens, & dicitur, hic eſt:
Quodq; cinis paucis, hoc mihi vita dedit.

Virtus Scipioni victoriam promittit, illũq; conuertit ad ſe.

Sillius Italicus lib. 15. bel. Pu.

Hinc tibi non Tyrio vitiatas murice veſtes,
Nec donum deforme viro flagrantis amomi,
Sed dabo qui veſtrum ſeuo nunc marte fatigat
Imperium ſuperare manu, laurumq; ſuperbam
In gremio Iouis exciſis deponere Pœnis.
Quæ poſtquam cecinit ſacrato pectore virtus
Exemplis lætum, vultuq; audita probantem
Conuertit inuicem.-

Virtus pro uitio ſæpe habetur.

Ouid. lib. 1. de Remedio amo.

Et mala ſunt vicina bonis, errore ſub illo
Pro uitio virtus crimina ſæpe tulit.

Virtus vnita maior eſt, ſeipſa diſperſa.

Ouid. lib. 2. de remed. amo.

Forſitã hæc aliquis (nã ſunt quoq;) parua uocabit,
Sed quæ non proſunt ſingula, multa iuuant.

Virtutis amore qui non peccat, hic bonus eſt.

Horat. lib Epiſt. ad Quinctium.

Oderunt peccare boni uirtutis amore.
Tu nihil admittes in te formidine pœnæ.

Virtutis laus in actione conſiſtit, ſine qua virtutis nomen futile eſt.

Sillius Italicus lib. 9. bel. Pu.

--Nam virtus futile nomen
Ni decus adfuerit patiendo, ubi tempora lethi.

Clau-

Claud.de.4.Honorii conſ.

Maior & vilior facto coniuncta potenti
Vile latens virtus,quid enim ſubmerſa tenebris
Proderit?obſcuro veluti ſine remige puppis,
Vel lyra,qui reticet,vel qui non tenditur arcus.

Plautus in Bacchid.

Quid mihi refert Chryſalo eſſe nomen, niſi factis probo.
Celerem oportet eſſe amatoris manum.

ſillius Italicus lib.3.bel.pu.

--Et qui ſim neſciat omnis
Gens hominum,lethiq; metu decora relinquam.
Quid enim diſtant à morte ſilentia vitæ?

Virtuti vbiq; vacare licet.

Seneca in Medea.

Nunc eſt probanda ſi locum uirtus habet.
MED.Nunquam poteſt non eſſe uirtuti locus.

Virtutis via ardua eſt,id eſt,virtutem amplecti difficile eſt.

Ouid.lib.2.de arte aman.

Ardua molimur,ſed nulla niſi ardua vincunt,
Difficilis noſtra poſcitur arte labor.

Idem lib.2.de Ponto.

--Sed tendit in ardua uirtus.

ſillius Italicus lib.2.bel.Pun.

Ardua uirtutem profert via,pregite primi,
Nec facilem populus,nec notam inuadere laudē.

Idem lib.15.bel.Pun.

Ardua ſaxoſo perducit ſemita cliuo,
Aſpera principio(nec enim mihi fallere mos eſt)
Proſequitur,labor ad nitendum intrare volenti,

Nec

Nec bona conſcendunt, quæ ſors infida dediſſet,
Atq; eadem rapuiſſe valet, mox celſus ab alto
Infra te cernes hominum genus, omnia contra
Experiēda manent, quā ſpōdet blanda uoluptas.
Stramine proiectus duro patiere ſi baſtris
Inſomnes noctes frigusq; famemq; domabis.
Idem iuſtitię cultor, quæcunq; capeſſes,
Teſtes factorum ſtare arbitrabere diuos.

Claud. de 4. Honorii conſ.

Hāc tamē haud quiſquā, qui non agnouerit antè
ſemet & incertos animi placauerit ęſtus
Inueniet longis illuc ambagibus itur.

Per Pythagoræ literam virtutis ac uoluptatis uia oſtenditur.

Vergil. de litera Pythagoræ.

Litera Pythagoræ diſcrimine ſecta bicorni
Humanę vitæ ſpeciem præferre uidetur.
Nam via uirtutis dextrum petit ardua callem,
Difficilemq; aditum primum ſpectantibus offert,
ſed requiem præbet feſſis in uertice ſummo
Molle oſtentat iter via lata, ſed vltima meta
Præcipitat captos, uoluitq; per ardua ſaxa.
Quiſquis enim duros caſus virtutis amore
Vicerit, ille ſibi laudemq; decusq; parabit,
At qui deſidiam, luxumq; ſequetur inertem,
Cum fugit oppoſitos incauta mente labores,
Turpis inopsq; ſimul miſerabile tranſiget æuū.

Virtutis via deſeritur ob paupertatis fugam quia paupertas pro opprobrio ab omnibus ferè habetur.

Horatius Oda. 24. lib. 3.

Ma-

Magnum pauperies opprobrium, iubet
Quid uis, & facere, & pati,
Virtutiſq; uiam deſerit arduæ.

Virtute exigua quæq; ampliantur, vt de Roma liquet, quæ orbis regina virtute ciuiũ paucorum facta eſt.

Sillius Italicus lib. 15. bel. Pun.

—Nec longè repetam modò Roma minanti
Impar Fidenæ, contentaq; creſcere aſylo
Quo ſeſe extulerit dextris.

Virtutem nemo amplecteretur aut ei uacare poſſet: ſi præmia tollas.

Iuuenalis ſatyr. 10.

—Tanto maior famæ ſitis eſt, quàm
Virtutis. Quis enim uirtutem amplectitur ipſã
Præmia ſi tollas?

Martialis lib. 8. Epigram.

Ingenium ſacri miraris abeſſe Maronis,
Nec quenquam tanta bella ſonare tuba.
Sint Mæcenates, non deerunt Flacce Marones,
Vergiliumq; tibi, uel tua rura dabunt.

Virtute clari laudandi ſunt ad aliorũ exercitationem Horatii exemplo.

Horatius Oda 9 lib. 4.

Paulum ſepultæ diſtat inertiæ
Celata uirtus. Non ego meis
Chartis inornatum ſilebo,
Totve tuos patiar labores
Impunè Lolli carpere liuidas
Obliuiones.

Pauper virtute præditus dignior eſt atque

nobilior Nerone.i.imperatore iniquo, & ſceleribus contaminato, vt Nero fuit.

Iuuenalis Satyra 8.

Libera ſi dentur populo ſuffragia, quis tam
Perditus, ut dubitet Senecam præferre Neroni?
Cuius ſupplicio non debuit una parari
simia, nec ſerpens vnus, nec culeus unus

Virtute inſignem eſſe melius atq; eligibilius eſt, quàm genere.

Iuuenalis ſatyra.8.

Hęc ſatis ad iuuenem, quem nobis fama ſuperbũ
Tradit, & inflatum plenumq; Nerone propinquo
--Sed te cenſeri laude tuorum
Pontice noluerim, ſic vt nihil ipſe futuræ
Laudis agas, miſerũ eſt aliorũ incũbere famæ.

Ibidem.

Malo pater tibi ſit Therſites, dummodo tu ſis
Aeacidæ ſimilis, Vulcaniaq; arma capeſſas,
Quàm te Therſitæ ſimilem producat Achilles.

Virtute inſignes rari ſunt.

Sillius Italicus lib.3.bel.Pu.

--Ire per ora
Nomen in æternum paucis mons ignea donat,
Quos pater ęthereis cęleſtum deſtinat oris.

Statius lib. 10.Theb.

Rara dari, terriſq; ſolet contingere uirtus.

Virtute ornati laus & intimatio.

Ouid.lib.3.de Ponto.

Principe nec noſtro Deus eſt moderatior vllus,
Iuſtitia uires temperat ille ſuas.

Statius lib.2.Sylua.

Viue

Viue Midæ gazis, & Lydo ditior auro.
Troica & Euphratę ſupra diademata fœlix,
Quem non ambigui faſces, non mobile vulgus,
Non leges non caſtra tenens: qui pectore magno
Spemq́;, metumq́; domas, uitio ſublimior omni,
Exemptus fatis, indignantemq́; refellis
Fortunam, dubio quem non in turbine rerũ
Dependet ſuprema dies, ſed abire paratum
At plenum uita—

Ibidem.

Tu, cuius placido poſuere in pectore ſedem
Blandus honos, hilariſq́; tamẽ cũ põdere uirtus.
Cui nec pigra quies, nec iniqua potẽtia nec ſpes
Improba, ſed melius per honeſta & dulcia limes
Incorrupe fidem, nulloſq́; ex parte tumultus,
Et ſecrete palam qui digeris ordine uitam.
Idem auri facilis contemptor, & optimus idem
Condere diuitias, opibuſq; immittere lucem.
Hac longum florens animi morumq́; iuuenta
Iliacos æquare ſenes, & uincere preſta.

Virtute ornato nil eſſe dicitur contrariũ ſeu difficile.

Ouid. lib. 14. Metam.

Pone tamen Troiane metum, potiere petitis,
Elyſiaſq; domos & regna nouiſſima mundi
Me duce cognoſces, ſimulacraq́; chara parentis.
Inuia uirtuti nulla eſt uia—

Virtute præditũ bona deteſtari non decet, ut nos Vlyſſes utiliter edocuit.

Ouid. lib. 3. Metam.

—Neq; enim benefacta mal ignè

De-

Detractare meum eſt, modo ne communia ſolus
Occupet, atq; aliquē nobis quoq; reddat honorē.
Virtute clarū nō decet immerita appetere.
Terent. in Andria.
Ego charine neutiquam officium liberi hominis eſſe puto.
Cùm is nihil promereat, poſtulare id gratiæ apponi ſibi.
Virtute præditi cœlum petunt.
Lucanus lib. 9. bel. ciuil.
At non in Pharia manes iacuere fauilla,
Nec cinis exiguus tantam compeſcuit vmbram,
Proſiluit buſto, ſemiuſtaq; membra relinquens,
Degeneremq; rogum, ſequitur cōuexa tonantis,
Qua niger aſtriferis connectitur axibus aër,
Quodq; patet terras inter Lunæq; meatus
Semidei manes habitant, quot ignea virtus
Innocuos uitę patiente ætheris imi
Fecit, & æternos animam collegit in orbes.
Seneca in Hercule Oeteo.
Nunquam ſtygias fertur ad umbras
Inclyta uirtus, uiuite fortes,
Nec letheos ſæua per amnes
Vos fata trahent, ſed cùm ſummas
Exiget auras conſumpta dies
Iter ad ſuperos gloria pandet.
Manilius lib. 1. Aſtrono.
An fortes animæ, dignataq; nomina cęlo,
Corporibus reſoluta ſuis, terræq; remiſſa
Huc migrant ex orbe, ſuumq; habitātia cælum
Aethereos uiuunt annos, mundiq; fruuntur.
Atq; Aeacidas, hîc ueneramur Atridas,
Ty-

Tydidemq́, ferum terræq́,mariſq; triũphis, etc

DE VITA.

Vita hominum breuiſſima eſt.

Verg.lib.10.Aeneid.

Stat ſua cuiq; dies,breue,& irreparabile tẽpus
Omnibus eſt uitæ—

Horat.Oda.4.lib.1.

Vitæ ſumma breuis ſpẽ nos uetat inchoare lõgã.
Iam te premet nox,fabulæq;,manes,
Et domus exilis Plutonia.

Idem Oda 14.lib.2.

Heu heu frugaces Poſthume Poſthume
Labuntur anni,nec pietas moram
Rugis,& inſtanti ſenectæ
Adfert,indomitæq; morti.

Idem lib.2.Epiſt.ad Florum.

Singula de nobis anni prędantur euntes.

Iuuenalis.ſatyra.9.

—Feſtenat enim decurrere uelox
Floſculus,anguſtæ miſeræ; breuiſſima uitæ
Portio:dum bibimus,dũ ſerta,unguẽta,puellas
Poſcibus,obrepit non intellecta ſenectus.

Seneca in Oedipo.

Labimur ſæuo rapiente fato,
Ducitur ſemper noua pompa morti.

Seneca in Troade.

Quicquid sol oriens quicquid & occidens
Nouit cæruleis oceanus fretus,
Quicquid uel ueniens,vel fugiens lauat
Aetas Pega corripiet gradu.

Plau-

Plautus in Capti.

Et ſi peruiuo uſq; ad ſummam ætatem, tamen
Breue ſpatium eſt.

Lucret. lib. 2. de nat. rerum.

Augeſcunt aliæ gentes, aliæ minuuntur,
Inq; breui ſpatio mutantur ſecla animantum,
Et quaſi curſores uitai lampada tradunt.

Sillius Italicus lib. 15. bel. Pu.

Huc aduerte aures currit mortalibus æuum,
Nec naſcibis poſſe datur, fugit hora, rapitq;
Tartareus, ac ſecum ferre ſub vmbras
Si qua año placuere, negat. Quis luce ſuprema
Demiſiſſe meas ſerò non ingemit horas?

Proper. lib 2. eleg.

Ac ueluti folia arentes liquêre corollas,
Quæ paſſim calathis ſtrata natare uides:
Sic nobis qui nunc magnum ſperamus amante
Forſitan includet craſtina fata dies.

Vita hominum alearum ſeu taxillorum ludo adſimilatur.

Terent. in Adelph.

Ita uita eſt hominum, quaſi cùm ludas teſſeris.
Si illud, quod maximè eſt opus iactu non cadit,
Illud quod cecidit forte, id arte ut corrigas, neceſſe, eſt.

Vita defuncti periphraſis.

Nemeſianus ecloga 1.

Quem nunc emeritæ permenſum tempora uitæ
Secreti pars orbis habet, munduſq; piorum.

Vita honeſta flagitioq; carens nihil prodeſt, ubi dominus odit.

Seneca in Agamem.

Quid

Quid honeſta prodeſt uita, flagitio carens
Vbi dominus odit? Fit nocens, non quæritur.

Vita magis in pretio eſt, quàm quæque temporalia bona.

Ouid. lib 5. Metam.

—Nihil ô fortiſſime præter
Hanc animam concede mihi, tua cætera ſunto.

Vitę breuitas jugiter in memoria retinēda eſt, & ad hoc exhortatio digniſſima.

Horat. ſatyra 6. lib. 2.

Viue memor quàm ſis æui breuis. -

Plaut. in Moſtel.

Loquar, ſi decet morem geras, uitam, quam ſit breuis ſimul cogita quidem.

Vitæ ſpatiū oēs naturaliter petūt optātq;.

Iuuenalis ſatyra 10.

Da ſpatium uitæ, multos da Iupiter annos,
Hoc recto vultu, ſolum hoc & pallidus optas.

Quæ uitam beatiorem efficiant.

Martialis lib. 10. Epigram.

Vitam quæ faciunt beatiorem
Iucundiſſime Martialis, hæc ſunt:
Res non parta labore, ſed relicta,
Non ingratus ager, focus perennis,
Lis nunquam, toga rara, mens quieta,
Vires ingenuæ, ſalubre corpus
Prudens ſimplicitas, pares amici,
Conuictus facilis, ſine arte menſa,
Nox non ebria, ſed ſoluta curis,
Non triſtis thorus, attamen pudicus,
Somnus, qui faciat breues tenebras,

Quod

Quot ſis, eſſe uelis, nihilq; malis,
Summum nec metuas diem, nec optes.

Vitam eripere hoĩ quilibet poteſt, at nemo mortem, ad hanc. n. aditus diuerſi ſunt.

Seneca in Thebaid.

Vbique mors eſt optimè hoc cauit Deus.
Eripere uitam nemo non homini poteſt,
At nemo mortem: mille ad hanc aditus patent.

Vitam tranquillã qui affectat, hoĩm familiaritatem uitet, & ad hoc exortatio

Martialis lib. 12. Epig.

Si uitare uelis acerba quædam,
Et triſtes animi cauere morſus,
Nulli te facias nimis ſodalem,
Gaudebis minus dolebis.

Viuendũ eſt recte ob multa, pręcipuè tamẽ vt mancipiorum linguas contemnamus.

Iuuenalis ſatyra. 9.

Viuendũ eſt rectè tum propter plurima, tũ his
Præcipuè cauſis, ut linguas mancipiorum
Contẽnas. Nã lingua mali pars peſſima ſerui.

DE VITIIS.

Vitia extirpanda ſunt primò, deinde uirtutes inſerendæ.

Horat Satyra 3. lib. 1.

—Denique teipſum
Concute, num qua tibi uitiorum inſeuerit olim
Natura, aut etiam conſuetudo mala: nanque
Neglectis urenda filix innaſcitur agris.

Boè-

Boëtius Metro.1.lib.3.

Qui ſerere ingenuum uolet agrum
Liberat prius arua fruticibus,
Falce rubos, filicemq́; reſecat
Vt noua fruge grauis Ceres eat.
Dulcior eſt apium mage labor
Si malus ora prius ſapor edat.
Gratius aſtra nitent, ubi Notus
Deſinit imbrifiros dare ſonos.
Lucifer, ut tenebras pepulerit,
Pulchra dies roſeos agit equos,
Tu quoq; falſa tuens bona, prius
Incipe collo iuga ſubtrahere,
Vera dehinc animum ſubierint.

Vitiorum uia lata eſt & plana, uirtutum ve rò ira difficilis, anguſta, & ardua. Id moraliter ſignat Auerni aſcenſus & deſcenſus.

Vergil.lib.9.Aeneid.

—Facilis deſcenſus Auerni,
Sed reuocare gradū, ſuperaſq; euadere ad auras
Hoc opus, hic labor eſt.—

Vitiis cæcus amor ineſt, ex quo futurum omne deſpicitur.

Claud.lib.2.in Eutrop.

Sed quia cæcus ineſt uitijs amor, omne futurum
Deſpicitur, ſuadent breuem præſentia fructum,
Et ruit in uetitum damni ſecura libido.

Vitiis nemo caret, nec ſine illis naſcitur.

Horat.ſaty.3.lib.1.

Nam uitijs nemo ſine naſcitur. Optimum ille

Qui

Idem lib.3.de Ponto.

Vt deſinit uires, tamen eſt laudanda voluntas,
Hac ego contentos auguror eſſe Deos.
Hęc facit ut ueniat paup quoq; gratus ad aras.
Et placeat cæſo, non minus agna boue.

Idem lib.4.de Ponto.

Vt iam nil pręſtet, animi ſum factus amici
Debitor, & meritum velle iuuare uoco.
Parua quidẽ fateor pro magnis munera reddi,
Cum pro conceſſa uerba ſalute damus.
Sed qui, quam potuit dat maxima, gratus abundeeſt,
Et finem pietas contigit illa ſuum.
Nec quę de parua pauper dijs libat acerra,
Thura minus grandi, quã data lance ualẽt.
Agnaq; tã lactens, quã graminẽ paſta Phaliſca
Victima Tarpeios inficit icta focos.

Ouidius ad Piſonem.

Quod digna tua minus eſt mea pagina laude,
At uo.uiſſe ſat eſt. animum, non carmina iacto.

Iuuenalis ſatyra 13.

Has patitur pœnas peccandi ſola uoluntas.
Nam ſcelus intra ſe tacitum qui cogitat ullũ
Facti crimen habet.—

Propert.lib.2.ad Muſam.

Quod ſi deficiant uires, audacia certè
Laus erit in magnis & uoluiſſe ſat eſt.

Voluntatem propriam exequi qui non poteſt, id quod poſſit efficiat.

Terentius in Andria.

Quoniam non poteſt fieri id, quod uis,
Id uelis, quod poſſis.

Voluntatem propriam, ſiue propoſitum nō licet proſequi, cum res non ſinit.

Terentius in Heauton.

Non licet hominem eſſe ſæpe, ita vt vult, ſi res non ſinit.

Quot homines tot ſunt voluntates, mores, & ſententiæ.

Ouidius lib. 1. de arte aman.

Pectoribus tot ſunt, quot in orbe figuræ.
Qui ſapit innumeris moribus aptus erit.

Horat. lib. 2. ſatyra 1.

Caſtor gaudet equis, ouo prognatus eodem
pugnis: quot viuunt capitum totidem ſtudiorum
Millia.–

Perſius ſatyra 5.

Mille hominum ſpecies. & rerum diſcolor vſus.
Velle ſuum cuiq; eſt, nec uoto uiuitur vno.
Mercibus hic Italis mutat ſub ſole recenti
Rugoſum piper, & pallentis grana cumini:
Hic ſatur irriguo mauult turgeſcere ſomnos.
Hic campo indulget, hunc alea decoquit: ille
In venerem putris.—

Terentius in Phorm.

—Verum ita eſt.
Quot homines, tot ſententię: ſuus cuiq; mos.

DE VOLVPTATE.

Voluptas nulla ſyncera eſt atq; longa in hoc ſeculo.

Ouid. lib. 7. Metam.

—Vſque adeo nulla eſt ſyncera uoluptas,
Solli-

Sillicitumq; aliquid lætis interuenit.—
Idem lib.6.Faſtorum.
Scilicet interdum miſcentur triſtia lętis,
Nec populum toto pectore feſta iuuant.
Idem lib.4.de Ponto.
Nulla dies adeo eſt auſtralibus humida nimbis:
Non intermiſſis vt fluat imber equis.
Nec ſterilis locus vllus ita eſt, vt non ſit in illo
Mixta ferè duris utilis herba rubis.
Idem lib.1.eleg.ſed moraliter.
Impia ſub dulci melle uenena latent.
Horat.Oda.16.lib.2.
Lætus in præſens animus, quod ultra eſt
Oderit curare, & amara lento
Temperet riſu, nihil eſt ab omni
Parte beatum.

Iuuenalis 10.*Satyra.*
—Sed quæ pręclara & proſpera tanti
Vt rebus lætis par ſit menſura malorum.
Seneca in Thyeſte.
Nulla ſors longa eſt, dolor ac uoluptas
Inuicem cadunt, breuior uoluptas.
Ima permutat breuis hora ſummis.
Boëtius Metro.7.lib.3.
Habet hoc uoluptas omnis
Stimulis agit fruentes,
Apiumq; per uolantum
Vbi grata mella fudit,
Fugit, & minus tenaci
Ferit icta corda morſu.
Plautus in Amphyt.

Satin' parua res eſt uoluptatum in uita, atque in ætate,
Agũda prę quam quod moleſtum eſt? ita quoiq; comparatum
Eſt in ætate hominum, ita dicis placitum, voluptati vt mæror
Comes conſequatur.–

Idem in Curculione.

Nulli eſt homini perpetuum bonum.
Iam huius voluptati hoc adiuuentum eſt odium.

Statius lib.2.Syluarum.

O ſæuæ nimium, grauesq; Parcæ
O nunquam data feſta longa ſummis
Cur plus ardua caſibus petatis?
Cur ſæua uice magna non ſeneſcunt?

Claud.lib.1.in Stili.laud.

--Etenim mortalibus ex quo
Tellus cœpta coli, nunquam ſincera bonorum
Sors vlli conceſſa uiro, quem vultus honeſtat,
Dedecorant mores. animus quem pulchrior ornat
Corpus deſtituit.–

Voluptas uires luxuriæ non adimit.

Ouid.lib.1.de Ponto.

Nec uires adimit Veneris damnoſa uoluptas.

Voluptas eſt ſpernenda.

Horat.lib.1.Epiſt.ad Lollium.

Sperne voluptates, nocet empta dolore voluptas.

Voluptatis deſcriptio.

Sillius Italicus lib.5.bel.Pu.

Altera Achemenium ſpirabat vertice odorem
Ambroſias diffuſa comas, & veſte refulgens,
Oſtrum qua fuluo Tyrium ſuffuderat auro,

Fron-

Fronte decor quæſitus acu,laſciuaq; crebras
Ancipiti motu iaciebant lumina flammas.
Voluptatis promiſſorum depictio ad Scipionē,quibus nititur illū à uirtute retrahere
sillius Italicus lib.15.bel.Pu.
-Moneo,certare periclis
Deſine,& armoſonæ caput obiectare procellæ
Ni fugis hos ritus,Virtus te ſęua iubebit
Per medias volitare acies,medioq; per ignes.
Hæc patrem patruumq; tuos,hęc prodiga Paulum,
Hæc Decio *ſtygias Herebi detruſit ad vndas,*
Dum cineri titulum,memorādaq; nomina buſtis
Prętendit,nec ſenſurę quid geſſerit vmbræ.
At ſi me comitare puer,non limite duro,
Iam tibi decurret conceſſi temporis ætas.
Haud vnquā trepidos abrumpet buccina ſomnos
Sed current albusq; dies,horaq; ſerenę,
Et molli dabitur victu ſprare ſenectam.
Voluptas iraſcitur ob repulſam Scipione, paſſam,dicēs affore tempus, quod totum ſibi orbem uendicaret, quod luce clarius euenifle intuenti liquet.
sillius Italicus lib.15.bel.Pu.
-sed enim indignata uoluptas
Non tenuit uoces:nil uos iam demoror ultra,
Exclamat,uenient,uenīet mea tempora quondā,
Cùm docilis noſtris magno certamine Roma
seruiet imperÿs,& honor mihi habebitur uni,
Voluptatis mala quæ ſint.
Ibīdem.
-Inde aſpice latè

Florentes quondam Luxus quas uerterit urbes
Quippe nec ira Deûm tãtum nec tela nec hoſtes
Quantum ſola noces animis illapſa uoluptas.
Ebrietas tibi fida comes, tibi luxus, & atris
Circa te ſemper uolitans Infamia pennis.

Voluptati deditus hęredes non multum iuuat, eò quod quæq; bona prodige uiuendo diſſipat.

Terent. in Hecyra.

-*Sane Hercle*
Homo uoluptati obſequens fuit, dum uixit, et qui ſic ſunt.
Haud multum hæredem iuuant.-

Voluptate propria quiſq; ducitur.

Vergilius Ecloga. 2.

-*Trahit ſua quenq; uoluptas.*

DE VSV.

Vſus rei alicuius prodeſt, negligentia obeſt.

Ouid. lib. 1. amor. eleg. 8.

Aera nitent uſu ueſtis bona quęrit haberi:
Caneſcunt turpi tecta relicta ſitu.

Idem ad Piſonem.

Abdita quid prodeſt generoſi uena metalli
si cultore caret? quid inerti condita portu,
Si ductoris eget, ratis efficit? omnia quamuis
Armamenta gerat, teretiq; fluentia malo
Poſſis & excuſſo dimittere uela rudente?

Vſu conſumuntur & molleſcunt duriſſima quæque.

Ouid.

Ouid.lib.1.de arte amandi s.

Ferreus aſſiduo conſumitur annulus uſu,
Interit aſſidua uomer aduncus humo.
Quid magis eſt durum ſaxo? quid mollius unda?
Dura tamen molli ſaxa cauantur aqua.

Ouid.lib.4.de Ponto.

Gutta cauat lapidem, conſumitur annulus uſu,
Et teritur preſſa uomer aduncus humo.

Lucret.lib.1.de nat.rerum.

Quinetiam multum ſolis redeuntibus annis
Annulus in digito ſubter tenuatur habendo,
Stillicidi caſus, lapidem cauat, uncus aratri
Ferreus occulto decreſcit uomer in aruis.

Idem lib.4.de nat.rerum.

Nam leuiter quamuis quod crebro tunditur ictu
Vincitur in longo ſpatio tamen, atq; labaſcit.
Nonne uides etiam guttas in ſaxa cadentes;
Humoris longo in ſpatio pertundere ſaxa?

Propertius lib.2.eleg.ad Cynthiam.

Sed tamen obſiſtam, teritur rubigine mucro
Ferreus, & paruo ſæpe liquore ſilex.

Vſus potentia quanta ſit.

Horat.de arte Poëtica.

Multa renaſcentur, quæ iam cecidere, cadentq;
Quę nunc ſunt in honore uocabula, ſi uolet uſus
Quē penes arbitriū eſt, et uis & norma loquēdi.

Vſus nutrit artes, ſolertia parit.

Claud.de rapt.Proſerp.lib.3.

—Rerumq; remotas
Ingenioſa uias paulatim exploret egeſtas
Vtq; artes pariat ſolertia, nutriat uſus.

Magiſter artium eſt uſus.

Ouid. 2. de arte amandi.

Adde quod eſt illis operum prudentia maior,
Solus & artifices qui facit, vſus adeſt.

DE VSVRA.

Vſura & fœnus vna cũ infidelitate, & bello ex hominem cupiditate manarunt.

Lucan. lib. 1. bel. ciuil.

Hinc vſura vorax, auidumq; in tempore fænus,
Et concuſſa fides, & multis utile bellum.

Vſura & fœnus inopes trucidant.

Auſonius in Eclo. de ambi. vitæ elig.

—Si turpia lucra
Fœnoris, & uelox inopes vſura trucidat.

DE VTILITATE.

Vtile à decoro nunquam recedat.

Auſonius in Periandri ſent.

Nunquam diſcedat vtile à decoro.

Vtilitatẽ cõmodũq; alicuius rei habens, etiã illius incõmoda æquanimiter ſuſtinebit.

Terent. in Hecyra.

Multa ex quo fuerint commoda, eius incommoda æquum eſt ferre.

Vtilitas propria honeſtati & amicitiæ hodie anteponitur.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Turpe quidem dictu, ſed ſi modo vera fatemur,
Vulgus amicitias utilitate probat.

Cura

Cura quid expediat prior eſt quàm quid ſit hone-
Et cum fortuna ſtatq́ꝫ caditq́ꝫ fides. (ſtum,
Nec facile inuenies multis de millibus vnum
Virtutem pretium qui putet eſſe ſui.
Ipſe decor recti, facti ſi premia deſint,
Non mouet, & gratis pœnitet eſſe probum.
Nil niſi quod prodeſt charum eſt en detrahe mẽti
Spem fructus auidæ, nemo petendus erit.
At reditus iam quiſq; ſuos amat, & ſibi quid ſit
Vtile, ſollicitis computat articulis.

DE VVLGO.

Vulgus inſtabile eſt, & proſperam fortunam vt plurimum ſequitur. Igitur inaniter am bitioſos extollit, ac deniq; premit.

Iuuenalis Sat. 10.

Turba tremens ſequitur fortunam ſemper, et odit
Damnatos, idem populus ſi Nurſia Thuſco
Fauiſſet ſi oppreſſa foret ſecura ſenectus
Principis, hac ipſa Seianum diceres hora
Auguſtum.

Seneca in Hercule furen.

Inuidia factum, ac ſermo popularis premet.

Idem in Hippol.

Tradere turpi faſces populus
Gaudet, eoſdem colit, atq; odit.

Seneca in Octauia.

O funeſtus multis populi,
Diruſq́ꝫ fauor qui cùm flatu
Vela ſecundo ratis impleuit,

Vexitq́, procul, languidus idem
Deſerit alto, ſæuoq́, mari.

Seneca in Hercule furen.

Illum populi fauor attonitum,
Fluctusq́, magis mobile uulgus
Aura timidum uoluit inani.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Mœcen.

Non ego uentoſæ plebis ſuffragia venor
Impenſis cænarum, & tritæ munere ueſtis.

Vulgi furoris ac intimatio notabilis.

Ouid. lib. 5. Metam.

Tum verò indomitas ardeſcit uulgus in iras,
Telaq́, conijciunt.—

Vergil. lib. 1. Aeneid.

—Seuitq́, animis ignobile uulgus,
Iāq́, faces, & ſaxa uolāt. furor arma miniſtrat.

Populi fœdus in vnū mutuus amor nectit.

Boëtius metro. 8. lib. 2.

Hic ſanctos populos quoq;
Iunctos fœdere continet.

DE VVLNERE.

Vulnera ſtatī medico reſecāda ſunt, quod ſi non fiat, ægroto nō parum nocet.

Vergil. lib. 3. Georg.

Non tamen vlla magis præſens fortuna malorum eſt.
Quàm ſi quis ferro potuit reſcindere ſummum
Viceris os alitur uitium, uiuitq́, tegendo.
Continuo culpam ferro compeſce, priuſquam
Dira per incautum ſerpat contagio uulnus.

Vul-

Vulnus obduratum non leuiter, ſed igni, ferroq; ſæpe ſanatur.

Claud. lib. 2. in Eutrop.

Tunc decuit ſentire nefas, tunc ire recentes
Deterſum maculas, veteri poſt obruta morbo
Corpora, pæonias nec quicquā admoneris herbas.
Vlcera poſſeſſis altè ſuffuſa medullis
Non leuiore manu, ferro ſanantur & igni,
Ne noceant, fruſtra mox ereptura cicatrix
Ad uiuū penetrāt flammæq;, quò funditus humor
Defluat, & vacuis corrupto ſanguine venis,
Areſcat fons ille mali, truncantur & artus
Vt liceat reliquis ſecurè viuere membris.

Ouidius lib. 1. Metamor.

Cuncta prius tentanda, ſed immedicabile vulnus
Enſe recidendum eſt, ne pars ſyncera trahatur.

Vulnus incurabile non tractari arte melius atq; tutius eſſe dicitur.

Ouid. lib. 2 de Ponto.

Vlneris id genus eſt, quod cum ſanabile non ſit
non hoc tractari tutius eſſe puto.

Idem lib. 3. de Ponto.

Curando fieri quædam maiora videmus
Vulnera, quæ melius non tetigiſſe fuit.

DE VVLTV.

Vultus virilis deſcriptio elegans.

Ouidius ad Piſonem.

Talis ineſt habitus, qualem nec dicere mæſtum,
Nec fluidum, lætum ſed tetricitate decorum

Poſſumus, ingenita ſtat nobilitatis in illo.

Vultus animi eſt iudex.

Seneca in Thyeſte.

Multa, ſed trepidus ſolet
Detegere vultus, magna volentem quoq;
Conſilia produnt.-

Idem in Agamemnone.

—Quid tacita verſas?
Licet ipſa ſileas, totus in vultu eſt dolor.

Seneca in Hercule Oeteo.

—Licet ipſa neges,
Vultus loquitur quodcunq; negas.

Ouid lib. 2. Metamo.

Heu quàm difficile eſt crimen non prodere vultu.

Horat. lib. Epodon.

Tacent, & ora pallor albus inficit,
Menteſq; perculſæ ſtupent.

Iuuenalis Satyra 1.

Enſe velut ſtricto quoties Lucilius ardens
Infremuit, rubet auditor, cui frigida mens eſt
Criminibus, tacitæ ſudant præcordia culpa,
Inde iræ, & lacrymæ.-

Seneca in Oedipo.

Efferri dubitas? cur genas mutat color?
Quid uerba quæris?-

Vultus hilaritas hoſpitibus haud parum confert.

Ouid. lib. 8. Metam.

—Super omnia vultus
Acceſſere boni, nec iners, pauperq; voluntas.

DE

DE VXORIBVS.

Vxoris caſtitas amoris vinculum inſolubile eſt.

Seneca in Octauia.

Amor perennis coniugis caſtæ manet.

Vxores debent viros honorare.

Plautus in Sticho.

—Pudicitia eſt pater
Eos magnificare, qui nos ſocias ſumpſerunt ſibi

Quales debeant eſſe vxores.

Ibidem.

PI. Scio, vt oportet eſſe, ſi ſint, ita vt ego æquum cenſeo.
AN. Volo ſcire ergo, vt æquum cenſes. PI. Vt per orbem cùm ambulent,
Omnibus os obturẽt, ne quis meritò maledicat ſibi.

Non vxor, ſed facies, & pulchritudo, vt plurimum amatur.

Iuuenalis ſatyr. 6.

Si verum excutias, facies, non vxor amatur.
Tres rugæ ſubeant, & ſe cutis arida laxet,
Fiant obſcuri dentes, oculiq; minores,
Collige ſarcinulas, dicit libertus & exi,
Iam grauis es nobis.

Vxoris virtus non facies marito placere debet.

Seneca in Octauia.

Probitas, fidesq; coniugis, mores, pudor
Placeant marito.

VXOR

Vxor bona proprio viro contenta eſt.

Plautus in Mercatore.

Nam uxor contenta eſt, quæ bona eſt, uno viro.

Vxor fidem viro obſeruare debet, & ad hoc admonitio notatu digna.

Ouid. lib. 5. de Triſtib.

Nil opus eſt morte pro me, ſed amore, fideq́;.
Non ex difficili fama petenda tibi eſt.

Vxor, quæ uirum fefellerit, perſæpe laudatur, ſed malè.

Ouid. lib. 2. de Triſtib.

Cumq́; fefellit amans aliqua nouitate maritum,
Blanditur, & magno palma fauore datur.

Vxor priore peior inuenitur facile, melior autem mininè.

Plautus in Sticho.

Facile inuenies & peiorem, & peius moratam pater,
Quàm illa fuit, meliorem neque tu reperies, neq; ſol uidet.

Vxor, & proles cęca cupiditate ſepoſita ſecundum Dei voluntatem petendi ſunt, nam ille ſcit quid nobis conducat.

Iuuenalis ſatyr. 10.

—Nos animorum
Impulſu, & cæca, magnaq́; cupidine ducti
Coniugium petimus, partumq́; vxoris, at illis
Notum, qui pueri, qualisq́; futura ſit vxor.

Vxurati quanta ſit miſeria.

Iuuenalis ſatyra 6.

Semper habet lites, alternaq́; iurgia lectus,
In quo nupta iacet minimum dormitur in illo,

Tunc

Tunc grauis illa uiro tunc orba tigride peior,
Cùm ſimulata gemitis occulti conſcia facti.
Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat,
Vberibus ſemper lacrymis, ſemperq́ paratis
In ſtatione ſua, atq; expectantibus illam
Quo iubeat manere modo.

Terentius in Adelph.

Duxi vxorem, quam ibi non miſeriam vidi. nati filij,
Alia cura, porrò autem dum ſtudeo, illis ut quã plurimum
Facere, contriui in quærendo vitam atq; ætatem meam,
Nunc exacta ætate, hoc fructi pro labore ab his fero,
Odium.
—Meam autem mortem expectant.

F I N I S.

INDEX LOCORVM COMMVNIVM.

Abſtinentia	11	*Bellum*	115
Adoleſcentia	13	*Beneficentia*	119
Aduerſitas	15	*Blanditiæ*	121
Adulatio	22	*Bonitas*	121
Adulterium	23	*Bonum*	124
Aetate,	23	*Breuitas*	127
Affectus	30	C	
Afflictio	31	*Cantus*	128
Aliena	35	*Caſtitas*	129
Ambitio	37	*Carmina*	131
Ambiguitas	38	*Cauſæ*	136
Amicitia	39	*Cæcitas*	138
Amor	48	*Cælum*	138
Anima	77	*Cibus*	141
Animus	85	*Chriſtus*	142
Animalia	89	*Clementia*	146
Artes	93	*cognitio ſui*	149
Aſperitas	95	*Communio rerum*	151
Aſtutia	95	*Concordia*	151
Aſſuetudo	96	*Confeſſio*	152
Attentio	97	*Confortatio*	156
Auaritia	99	*Conſcientia*	153
Audacia	109	*Conſilium*	156
Auditus	110	*Conſolatio*	157
Aula	111	*Conſtantia*	158
Autumnus	111	*Contagio*	163
Auxilium	111	*Conuiuium*	164
B		*Correctio*	165
Beatitudo	112	*Credulitas*	165

Cru-

INDEX

Crudelitas 166
Culpa 170
Cupiditas 172
Cura 177
Curioſitas 179

D

Damnati 179
Deceptio 180
Delitiæ 181
Deſidia 181
Deſperatio 182
Detractores 183
Deus 185
Dies 207
Diſcipulus 208
Diſcordia 209
Diſſimulatio 210
Diuitiæ 211
Doctrina 222
Dolor 221
Dolus 227
Dormitatio 228
Dos 228
Dux 229

E

Ebrietas 233
Electi 225
Elementa 225
Eloquentia 237
Exempla 241
Experientia 242

F

Facilitas 243
Factum 244
Fallacia 245
Fama 246
Fames 250
Fatum 251
Fauor 253
Felicitas 254
Fides 256
Fidelitas 260
Filij 262
Finis 265
Forma 272
Fornicatio 276
Fortitudo 276
Fortuna 278
Fratres 284
Fraudulentia 286
Frugalitas 286
Furor 290
Futura 291

G

Gaudium 292
Gloria 293
Gratia 294
Gratitudo 295
Gula 297

H

Hypocriſis 299
Homo 300
Honor 307
Hoſpitalitas 309

Hu-

Humilitas 309

I

Ignauia 310
Ignorantia 311
Ignota 312
Imperitia 313
Imperium 313
Impoſſibilia 314
Incontinentia 316
Infamia 317
Infantia 318
Infernum 309
Infirmitas 332
Ingenium 333
Ingratitudo 335
Inimicitiæ 337
Iniuria 338
Innocentia 338
Inuidia 339
Ira 346
Iudicium 349
Ius 354
Iuſtitia 355
Iuuentus 358

L

Labor 361
Lacrymæ 364
Laus 366
Lectio 370
Leges 372
Lætitia 374
Liberalitas 375
Libertas 376
Libido 377
Licentia 378
Licita 379
Lingua 381
Locus 382
Loquacitas 382
Lucrum 383
Ludus 384
Luxuria 385

M

Malitia 389
Mala 395
Matrimonium 390
Medicina 397
Mediocritas 398
Meditatio 403
Mendacium 404
Mens 405
Meretrices 406
Metus 407
Militia 408
Miſeria 409
Miſericordia 414
Modus 416
Monitio 417
Mora 418
Morbi 420
Mores 422
Mors 424
Motus 434
Mulier 435

Mun-

INDEX

Mundus	449	Pænitentia	514
Munera	451	Perfidia	515
Mutuum	453	Periuria	516
N		Perſeuerantia	517
Natura	454	Petitio	513
Nauigatio	457	Philautia	520
Neceſſitas	460	Philoſophia	520
Nobilitas	461	Pietas	523
Nox	464	Pigritia	524
Nouitas	465	Poëſis & Poëtæ	525
O		Potentia	528
Obedientia	467	Prælatio	535
Oliuio	468	Principes	537
Obſequium	469	Principium	539
Occaſio	469	Probitas	540
Otium	470	Proditio	541
Officium	472	Promiſſa	541
Onus	473	Proſperitas	543
Opera	474	Prouidentia	546
Oratio	475	Prudentia	547
Ornatus	478	Pudicitia	548
P		Pudor	550
Pax	480	Pueritia	552
Parentes	482	Pulchritudo	553
Parſimonia	487	R	
Paruum et modicū	488	Ratio	555
Paſſio	491	Rapina	556
Patientia	492	Recreatio	556
patria	493	Regnum	557
Paupertas	495	Religio	569
Peccatum	501	Rei	572
Pęna	513	Reprehenſio	572

Reſpu-

Reſpublica 574
Requies 576
Reſurrectio 576
Ruina 579
Rus 580

S

Sacerdotium 581
Sacrificium 582
Sanitas 585
Sapientia 585
Scelus 589
Scientia 591
Scriptum 591
Senectus 595
Sermo 603
Seruitus 604
Similitudo 607
Simulacra 608
Simulatio 608
Sitis 609
Sobrietas 609
Solertia 610
Somnus & ſomnia 610
Spes 613
Studium 616
Stultitia 618
Subditi 618
Superbia 619

T

Taciturnitas 619
Templa 622
Temporalia 623
Tempus 624
Terra 629
Teſtes 630
Timor 631
Tyrannis 635
Tormenta 637
Tribulatio 638

V

Venia 638
Ver 639
Verbum 640
Verecundia 642
Veritas 642
Vetita 643
Vicinitas 644
Viciſſitudo rerum 645
Victoria 646
Vigilia 647
Vindemia 648
Vindicta 650
Vis 651
Viri 652
Virginitas 653
Virtus 654
Vita 667
Vitia 670
Voluntas 672
Voluptas 674
Vſus 679
Vſura 681
Vtilitas 681

Società Cooperativa Industriale
FRA I
Legatori . . . tori di Libri
ROMA
Via della P...